BIHANG

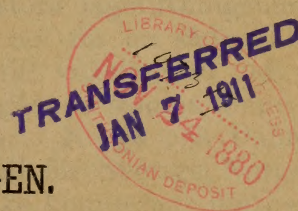
TILL

RIKSDAGENS PROTOKOLL

VID

LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM

ÅR 1880.

FÖRSTA SAMLINGEN.

1:sta Afdelningen.

Andra Bandet:

Kongl. Maj:ts Propositioner och Skrifvelser N:is 2—29 med dertill hörande bilagor; Berättelse om hvad i rikets styrelse efter nästförutgångna riksdags sammanträde sig tilldragit, samt det af Kongl. Maj:t till Riksdagen hållna tal.

N:o 2.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till Vexellag samt till förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall; Gifven Stockholms slott den 31 December 1879.

Sedan Riksdagen i underdånig skrifvelse den 9 Maj 1876 anhållit att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för utarbetande af en fullständig handelslag för Sverige äfvensom egna nödig omsorg deråt att öfverensstämmelse, så vidt ske kan, med motsvarande norsk och dansk lagstiftning dervid åstadkommes, samt Kongl. Maj:t, enär det funnits tjenligast för närmande till det synnerligen önskvärda målet af öfverensstämmande handelslagar för Sverige, Norge och Danmark, att börja med någon mindre omfattande del af detta stora lagstiftningsområde, och vexellagen ansetts såsom lämpligaste ämnet för en sådan början, tillsatt en komité för utarbetande af förslag till vexellag så vidt möjligt öfverensstämmande med de lagförslag angående samma ämne, som samtidigt kunde blifva uppgjorda af komitéer i Norge och Danmark, så hafva förslag till Vexellagar af lika innehåll för Sverige, Norge och Danmark blifvit af Svenske, Norske och Danske komiterade utarbetade. Sedan förslaget till Vexellag tillika med förslag till förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall underkastats grundlagsenlig granskning i Högsta Domstolen, samt derefter förslaget till Vexellag blifvit öfversedt och ett revideradt förslag till Vexellagar af lika innehåll för Sverige, Norge och Danmark upprättadt, vill Kong. Maj:t, med bifogande af Högsta Domstolens och Statsrådets i ämnet hållna protokoll, jemlikt 87 § Regeringsformen, till Riksdagens godkännande öfverlemna närlagda förslag till

1:o. Vexel-lag och

2:o. Förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall;

dock med det förbehåll, att författningarne ej skola blifva gällande i annat fall, än att med Vexellagsförslaget öfverensstämmande Vexellagar varda i Norge och Danmark antagne.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Ludv. Almqvist.

Förslag till Vexellag.

Första Afdelningen.

Om dragna (trasserade) vexlar.

FÖRSTA KAPITLET.

Om vexels form.

§ 1.

Vexel skall innehålla:

uttrycklig, i sjelfva texten införd, benämning af vexel eller, der den är affattad å främmande språk, motsvarande uttryck å detta språk;
det penningebelopp, som skall betalas (vexelsumma);
dens namn, till hvilken betalning skall ske (vexeltagare, remittent);
dens namn, som skall infria vexeln (vexelbetalare, godkännare, trassat);
tid och ort för vexelns utställande;
den ort, hvarest betalningen skall ske;
dens underskrift, som utställer vexeln (vexelgifvare, vexelutställare, trassent).

§ 2.

Vexel kan lyda på betalning till vexelgifvaren sjelf (vexel till egen order).

Är vexel dragen att inlösas af vexelgifvaren sjelf (trasserad egen vexel), skall den anses såsom egen vexel, hvarom i § 95 sägs.

§ 3.

Betalningstiden skall vara en och densamma för hela vexelsumman.

Vexeln kan endast lyda på betalning:

å viss dag;
vid uppvisandet (vid sigt, a vista);

å viss tid efter uppvisandet (efter sigt, a viso); eller
å viss tid efter utställandet (a dato).

Är icke någon betalningstid nämnd, anses vexeln såsom betalbar vid uppvisandet.

§ 4.

Vexel kan lyda på betalning å annan ort, än der vexelbetalaren bor (domicilierad vexel).

Är särskild betalningsort ej nämnd, gälle såsom vexelns betalningsort den vid vexelbetalarens namn utsatta ort, hvilken jemväl anses såsom hans boningsort.

§ 5.

Är handlingen icke affattad i öfverensstämmelse med här ofvan gifna föreskrifter, medföre den icke vexelrätt. Icke heller hafve de på sådan handling tecknade förbindelser, såsom godkännande, öfverlåtelse eller borgen, någon verkan efter vexellag.

§ 6.

Är vexelsumma flere gånger utsatt, men till olika belopp, gälle det, som minst är.

§ 7.

Utfästes i vexel ränta, vare det ogilt.

ANDRA KAPITLET.

Om vexelgifvares ansvarighet.

§ 8.

Vexelgifvare svare efter vexelrätt för vexels godkännande (accept) och betalning.

TREDJE KAPITLET.

Om öfverlåtelse af vexel (indossament, giro).

§ 9.

Vexel må öfverlåtas till annan (indossatarie), ändå att ej något härom är i vexeln nämndt. Har vexelgifvaren i vexelns text med

orden "icke till order" eller dylikt förbjudit öfverlåtelse, gifve öfverlåtelse, som ändå sker, ingen vexelrätt.

§ 10.

Genom öfverlåtelse (indossament, giro) varda alla af vexeln härflytande rättigheter, deribland ock rätt att vidare öfverlåta vexeln, öfverflyttade på den, till hvilken öfverlåtelsen skett. Vexel kan öfverlåtas äfven till vexelgifvare, till vexelbetalare, till godkännare eller till föregående öfverlåtare och af dessa åter till andra.

§ 11.

Öfverlåtelse skall tecknas å sjelfva vexeln eller å en afskrift deraf (kopia) eller å ett vid vexeln eller afskriften häftadt blad (alonge).

§ 12.

Öfverlåtelse kan ske antingen sålunda, att öfverlåtaren utsätter dens namn, till hvilken öfverlåtelsen sker, och dervid skrifver sin namnteckning (fullständigt indossament), eller ock medelst öfverlåtarens blotta namnteckning å vexelns eller afskriftens baksida eller å det vidhäftade bladet (öfverlåtelse in blanco, indossament in blanco).

§ 13.

Öfverlåtelse, som skett medelst öfverlåtarens blotta namnteckning, må af vexelinnehafvare fyllas genom insättande af indossataries namn.

§ 14.

Hvar, som vexel öfverlåter, stånde för dess godkännande och betalning i ansvarighet efter vexelrätt till alla dem, som efter honom blifva deraf innehafvare, så framt han ej i öfverlåtelsen med orden "utan förbindelse", "utan ansvar", "utan obligo", "utan retur" eller dylikt uttryckligen förbehållit sig att vara från sådan ansvarighet fri.

§ 15.

Innehåller öfverlåtelse uttryckligt förbud att vexeln vidare öfverlåta, och öfverlåtes den ändå, hafve senare vexelinnehafvare icke vexelrätt mot den öfverlåtare, som förbudet gaf.

§ 16.

Öfverlåtelse, som innehåller blott en fullmakt eller ett uppdrag "till inkassering" eller dylikt (procuraindossament), medföre icke eganderätt till vexeln, utan vare sysslomannen endast behörig att vidtaga

erforderliga åtgärder till vexelrättens bevarande samt att utsöka och uppbära vexelsumman, så ock att, derest det icke blifvit uttryckligen i öfverlåtelsen förbjudet, öfverlåta vexeln genom nytt procura-indossament.

FJERDE KAPITLET.

Om vexels uppvisande till godkännande.

§ 17.

En hvar, som har vexel i händer, är berättigad att strax uppvisa densamma till godkännande och att, der sådant icke inom den i § 21 stadgade tid erhålles, protestera för uteblifvet godkännande (de non acceptatione). Aftal, som strider häremot, hafve icke verkan efter vexellag.

§ 18.

Lyder vexel på betalning å annan ort än der vexelbetalaren bor, och har ej vexelgifvaren i vexeln utsatt, af hvem betalning bör å den andra orten erläggas, skall den före förfallodagen förevisas vexelbetalaren till godkännande och, derest sådant icke erhålles, protesteras. Försummas det, förloras vexelrätten mot vexelgifvare och öfverlåtare.

§ 19.

Är vexel ställd att betalas viss tid efter uppvisandet, skall den uppvisas till godkännande inom tid, som dertill i vexelns text föreskrifven är, eller, der sådan föreskrift saknas, inom sex månader från utgifningsdagen, om den är dragen från eller på någon ort i Europa, med undantag af Island och Färöarne, samt inom ett år, om den är dragen från eller på sistnämnde orter eller någon ort utom Europa. Varder vexeln icke godkänd eller blifver godkännande icke dateradt, skall vexeln före uppvisningstidens utgång protesteras; och räknas i sådan händelse förfallotiden från protestdagen. Försummas hvad här är stadgadt, förloras vexelrätten mot vexelgifvare och öfverlåtare.

Öfverlåtare, som i öfverlåtelse af sådan vexel föreskrifvit särskild uppvisningstid, vare fri från vexelansvarighet, om den tid försittes.

I förhållande till godkännare, som icke daterat sitt godkännande, skall, i händelse protest icke skett, förfallotiden räknas från uppvisningstidens sista dag.

§ 20.

I hvarje fall, då på grund af uteblifvet godkännande protest skett, skall underrättelse (notifikation) derom gifvas på sätt och vid påföljd, som i §§ 45—47 sägs.

FEMTE KAPITLET.

Om vexels godkännande.

§ 21.

När vexel uppvisas till godkännande, skall bestämdt svar, jakande eller nekande, gifvas inom tjugofyra timmar. Gifves icke svar inom den tid, anses godkännande vägradt.

Godkännande skall skrifvas på vexeln och förses med godkännarens underskrift. Giltigt godkännande kan ock lemnas medelst godkännarens blotta namnteckning på vexelns framsida.

Sedan godkännande blifvit å vexeln tecknadt, kan det icke med laga verkan utstrykas, ändras eller återkallas.

§ 22.

Vexel skall godkännas efter sin lydelse utan vilkor eller förbehåll; dock må godkännande inskränkas till en del af vexelsumman. Göras andra inskränkningar eller vilkor, vare de utan verkan.

§ 23.

Hvar, som vexel godkänt, svare efter vexelrätt för betalning af det godkända beloppet å förfallodagen.

Godkännare vare till följd af sitt godkännande äfven vexelgifvaren ansvarig efter vexelrätt. Deremot hafve godkännaren icke vexelrätt mot vexelgifvaren.

§ 24.

Är vexel ställd att betalas å annan ort än der godkännaren bor, och har ej vexelgifvaren i vexeln utsatt, af hvem betalning å den andra orten skall erläggas, sätte godkännaren det ut å vexeln. Gör han det ej, vare det så ansedt, som ville han sjelf inlösa vexeln på betalningsorten.

SJETTE KAPITLET.

Om återgångstalan för uteblifvet eller osäkert godkännande.

§ 25.

Varder vexel icke godkänd inom den i § 21 stadgade tid, eller inskränkes godkännande till en del af vexelsumman, vare innehafvaren, sedan han derför protesterat, berättigad att af hvilken som helst bland öfverlåtarne eller af vexelgifvaren, mot protestens aflemnande, med vexelrätt fordra säkerhet för betalning å förfallotiden icke allena af vexelsumman eller af det icke godkända beloppet, utan ock af de genom det uteblifna eller ofullständiga godkännandet vållade omkostnader.

§ 26.

Öfverlåtare hafve, på grund af protesten för uteblifvet eller ofullständigt godkännande, likaledes rätt att, mot protestens aflemnande, fordra säkerhet af hvilken som helst bland föregående öfverlåtare eller af vexelgifvaren.

§ 27.

Har vexelgäldenär lemnat säkerhet åt någon af dem, som följa efter honom, gälle den äfven till fördel för säkerhetsgifvarens öfriga efterföljare, när de fordra sådant. Ej må någon, som följer efter säkerhetsgifvaren, fordra ytterligare säkerhet af någon vexelgäldenär, så framt det ej visas, att den redan stälda säkerheten är otillräcklig.

§ 28.

Vill den, å hvilken vexel är dragen, efter protesten meddela fullständigt godkännande, och ersätter han de genom det uteblifna godkännandet vållade omkostnader, må uppvisaren icke vägra att mottaga godkännandet, så framt vexeln ännu är i hans värjo. Sedan godkännande skett, efter ty nu är sagdt, upphöre rätten att forda säkerhet. Var sådan redan stäld, skall den återlemnas. Likaledes skall stäld säkerhet återlemnas, derest icke inom ett år efter vexelns förfallodag käromål om dess inlösen blifvit anstäldt emot den, som har lemnat säkerheten, så ock när vexeln infriats, eller när vexelansvarigheten på annat sätt upphört.

§ 29.

Har den, som på grund af protest för uteblifvet godkännande är berättigad till säkerhet enligt § 25 eller § 26, vexeln i händer, ege

han utan att afvakta förfallotiden i stället för säkerhet strax fordra betalning af vexelsumman eller det icke godkända beloppet tillika med de genom det uteblifna godkännandet vållade omkostnader och provision enligt §§ 50—52; dock må vexelgäldenär å vexelsumman eller det icke godkända beloppet afkorta ränta derå, efter fem för hundra om året, under den tid, som vid betalningen kan återstå till vexelns förfallotid.

Fordrar vexelinnehafvare säkerhet, men vill vexelgäldenär hellre strax med ofvannämnda vilkor infria vexeln, stånde det honom fritt.

§ 30.

Har den, som godkänt vexel, före förfallotiden kommit i konkurstillstånd eller vid utmätning funnits sakna tillgång att betala sin gäld eller ock, om han är köpman, instält sina betalningar, och har han ej, när den, som vexeln i händer hafver, af sådan anledning det äskat, stält säkerhet för vexelns inlösen å förfallotiden, vare vexelinnehafvaren och öfverlåtare, sedan förhållandet blifvit styrkt genom protest, berättigade att mot protestens aflemnande fordra säkerhet af föregående öfverlåtare eller vexelgifvaren, som i §§ 25—27 sägs.

Om sådan protest skall underrättelse gifvas på sätt och vid påföljd, som i §§ 45—47 stadgas.

SJUNDE KAPITLET.

Om vexels förfallotid och betalning.

§ 31.

Vexel skall å förfallodagen infrias; och ege förty uppskofsdagar ej rum.

§ 32.

Vexel, som lyder å betalning vid uppvisandet, varde vid uppvisandet inlöst. Om tiden, inom hvilken sådan vexel skall uppvisas till betalning, och om påföljden af uraktlåtenhet deraf gälle hvad i § 19 är stadgadt om uppvisande till godkännande af vexel, den der lyder å betalning viss tid efter uppvisandet.

§ 33.

Är vexels förfallotid bestämd till början af en månad, skall den infrias å månadens första dag. Med midten af en månad förstås månadens femtonde dag och med slutet af en månad dess sista dag.

Är vexels förfallotid utsatt i visst antal dagar efter utställandet eller efter uppvisandet, varde dagen för utställandet eller uppvisandet ej räknad. Half månad räknas lika med femton dagar. Lyder betalningstiden på en eller flere hela månader jemte en half månad, varde den halfva månaden räknad sist.

§ 34.

Är vexel utgifven å ort, hvarest tideräkning efter gamla stilen begagnas, anses tidsbestämmelserna i vexeln gifna efter nämnda stil, derest icke annat af vexeln framgår.

§ 35.

Vexel skall betalas i det myntslag, hvarå den lyder. Är det mynt ej gångbart på betalningsorten, och har icke vexelgifvaren genom ordet »effektiv» eller motsvarande uttryck särskildt föreskrifvit betalning i det främmande myntslaget; då må vexelsumman gäldas i inländskt mynt efter den vexelkurs, hvartill på den ort, der betalningen sker, eller på närmaste inländska vexelplats vexlar, utstälda i det främmande myntslaget och lydande på betalning vid uppvisandet, köpas å den tid, inlösen sker.

§ 36.

Infriar icke godkännare vexel, när den å eller efter förfallodag uppvisas till betalning; vare han skyldig att å vexelsumman gälda ränta efter sex för hundra om året från den dag vexeln till betalning honom förevistes, så ock att gifva full ersättning för de vexelinnehafvaren genom dröjsmålet åbragta kostnader. Skall betalning ske efter vexelkurs och har den efter vexelns uppvisande fallit, varde den kurs beräknad, som gälde när uppvisandet skedde; dock må vexelinnehafvaren, om han dröjt med vexelns uppvisande, icke beräkna högre kurs än den, som gälde å förfallodagen.

§ 37.

Vexelinnehafvaren må ej vägra att mottaga afbetalning å vexelsumman.

§ 38.

Vexelgäldenär vare ej skyldig betala, der ej vexeln till honom aflemnas med påtecknadt qvitto. Betalar han en del af vexelsumman, varde afbetalningen å vexeln tecknad, så ock, om det äskas, särskildt qvitto honom meddeladt å en afskrift af vexeln.

§ 39.

Då förfallotid inne är, vare den, som vexeln i händer hafver, berättigad att fordra och uppbära betalning för vexeln, så framt han genom innehållet af dess text eller genom behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd af fullständiga öfverlåtelser eller öfverlåtelser in blanco visar sig vara rätt innehafvare af vexeln. Ej vare den, som då infriar vexeln, förbunden pröfva, om öfverlåtelserna äro äkta.

§ 40.

Infrias vexel före förfallodagen, och visar sig sedan, att betalning erlagts till obehörig innehafvare, svare då den, som vexeln inlöst, för deraf uppkommande skada.

ÅTTONDE KAPITLET.

Om återgångstalan för bristande betalning.

§ 41.

Vill vexelinnehafvare emot vexelgifvaren och öfverlåtare bevara sin rätt till återgångstalan för bristande betalning, skall han, ehvad vexeln förut blifvit godkänd eller ej, till betalning uppvisa den förfallna vexeln för den, å hvilken vexeln är dragen, samt, om denne icke erlägger full betalning, derför protestera (de non solutione) å förfallodagen eller sist å andra söckendagen derefter. Sådan uppvisning och protest vare dock icke af nöden, der protest för uteblifvet godkännande förut skett samt derjemte vexeln är vorden enligt § 29 inlöst eller på grund af stadgandet i samma § käromål blifvit anstäldt om vexelns betalning.

§ 42.

Uppmaning att ej protestera (»utan protest», »utan kostnad» eller dylikt) fritage från skyldighet att protestera, men icke från skyldighet att i rätt tid uppvisa vexeln till betalning. Uteblifver betalningen, vare vexelinnehafvaren skyldig att derom gifva underrättelse på sätt och vid påföljd, som i §§ 45—47 sägs. Påstår vexelgäldenär, att uppvisande icke egt rum i rätt tid, åligge det honom att bevisa sådant. Från skyldighet att ersätta protestkostnad, när oaktadt uppmaningen protest skett, vare han icke fritagen.

§ 43.

Är vexel ställd att betalas å annan ort än der vexelbetalaren bor, skall vexeln å betalningsorten uppvisas för den, af hvilken betalningen skall erläggas (domiciliaten), eller, der en sådan ej är i vexeln nämnd, hos godkännaren sjelf. Erhålles ej betalning, eller kan den, för hvilken vexeln borde uppvisas, icke träffas å betalningsorten; då skall vexelinnehafvaren, så framt han vill bevara sin rätt till återgångstalan emot vexelgifvaren och öfverlåtare, på den ort protestera, efter ty i § 41 sagdt är. Skall betalningen erläggas af annan man än godkännaren, och försummar vexelinnehafvaren att hos den man protestera, förloras vexelrätten äfven emot godkännaren.

§ 44.

För bevarande af vexelrätt emot godkännaren erfordras, med undantag af det i § 43 nämnda fall, hvarken vexelns uppvisande till betalning, ej heller protest.

§ 45.

Innehafvare af en för bristande betalning protesterad vexel skall inom tvenne söckendagar efter den dag, då protesten skett, gifva skriftlig underrättelse (notifikation) om protesten till den honom närmast föregående vexelgäldenär, vid hvars namn å vexeln uppgift om ort finnes.

Denna skyldighet må anses uppfyld, när skriftlig underrättelse inom nämnde tid blifvit inlemnad å posten eller, der post ej går, på annat ändamålsenligt sätt afsänd.

Hvarje om protesten underrättad öfverlåtare vare pligtig att inom tvenne söckendagar efter underrättelsens mottagande på lika sätt underrätta den honom närmast föregående vexelgäldenär, vid hvars namn å vexeln uppgift om ort finnes. Vexelgifvare, hvilken mottagit underrättelse, att vexel, som är ställd att betalas å annan ort än der godkännaren bor, blifvit protesterad hos den, af hvilken betalning skall erläggas, vare likaledes pligtig att härom underrätta godkännaren.

§ 46.

Hvar, som försummar att gifva sådan underrättelse, som i § 45 sägs, svare den eller de föregående vexelgäldenärer, som till följd deraf saknat underrättelse, för den genom försummelsen vållade skada. Han må af dem icke fordra godtgörelse för utgifter, utan vare blott berättigad att erhålla vexelsumman jemte ränta efter fem för hundra om året från den dag, betalning sökes.

§ 47.

Företer den, som var pligtig gifva underrättelse, intyg från postanstalt derom, att han inlemnat bref till föregående vexelgäldenär, gälle det såsom bevis, att å den tid, intyget innehåller, underrättelse blifvit till vexelgäldenären afsänd, så framt ej styrkt varder, att brefvet haft annat innehåll.

§ 48.

Hvarje vexelgäldenär ege, mot erläggande af vexelsumman jemte ränta och omkostnader, rätt att af vexelinnehafvaren utbekomma den protesterade vexeln med påtecknadt qvitto tillika med protesten.

§ 49.

Återgångstalan för bristande betalning må anställas på en gång emot flere eller alla vexelgäldenärer eller särskildt emot hvilken som helst af dem. Vexelinnehafvare vare ej bunden vid öfverlåtelsernas ordning eller det val, han en gång gjort.

Är af vexelinnehafvaren eller med hans samtycke vexelgifvarens eller någon öfverlåtares namn utstruket å vexeln, vare sådan vexelgäldenär, äfvensom öfverlåtare, hvilka följa efter honom, frie från vexelansvarighet.

§ 50.

Vid återgångskraf på grund af bristande betalning för vexeln ege vexelinnehafvaren rätt att bekomma:

den obetalda vexelsumman jemte ränta derå efter sex för hundra om året från vexelns förfallodag;

ersättning för protestkostnader, postpenningar och andra nödiga utgifter; samt

provision till en tredjedel för hundra af vexelsumman.

§ 51.

Lyder vexeln på utländskt mynt; gånge med betalningen deraf i inländskt mynt, som i § 35 sagdt är; dock skall betalningen, i händelse kursen efter vexelns förfallodag fallit, erläggas efter den kurs, som då var gällande.

§ 52.

Har öfverlåtare inlöst återgången vexel, ege han vid återgångskraf rätt att bekomma:

hela det belopp, han jemlikt §§ 50 och 51 varit nödgad att betala, jemte ränta derå efter sex för hundra om året från betalningsdagen;
ersättning för egna nödiga utgifter; samt
provision till en tredjedel för hundra af vexelsumman.

Rätten att beräkna provision upphöre, när provisionernas sammanlagda belopp redan uppgått till två för hundra af vexelsumman.

§ 53.

Återgångsfordran må uttagas genom ny vexel, dragen tillbaka på den, hos hvilken betalningen äskas (recambio-vexel, återvexel). I ty fall må till fordrans belopp läggas mäklarearfvode för återvexelns försäljning samt stämpelafgift, så vidt sådan skall erläggas.

Sådan vexel skall lyda på betalning vid uppvisandet och dragas omedelbart (a drittura).

§ 54.

Den, mot hvilken återgångskraf framställes, vare ej pligtig betala, med mindre protesten och qvitterad räkning å hvad som betalas (returräkning) jemte vexeln till honom aflemnas.

§ 55.

Öfverlåtare, som godtgjort någon af dem, som följa efter honom, ege utstryka sin egen och efterföljande öfverlåtelser.

NIONDE KAPITLET.

Om vexels godkännande eller betalning efter nödfallsadress eller till heder.

§ 56.

Är vexel, som blifvit protesterad för uteblifvet eller osäkert godkännande, försedd med anvisning till någon å betalningsorten, eller, om stadgandet i § 18 eger tillämpning å vexeln, till någon å uppvisningsorten att vexeln i nödfall godkänna (nödfallsadress); då skall, innan återgångstalan på grund af protesten må anställas, godkännande äskas hos den, å hvilken sådan anvisning lyder (nödfallsadressat), och,

der detsamma vägras, protest hos honom verkställas. Äro nödfallsadresser gifna å flere, som äro villiga att meddela godkännande, hafve den företräde, genom hvilken de fleste vexelgäldenärer befrias.

§ 57.

Varder vexel ej godkänd af någon bland dem, på hvilka den är ställd, som i § 56 sägs, må annan man (intervenient), sedan protest skett, godkänna vexeln till heder för vexelgifvaren eller någon af öfverlåtarne; dock vare ej vexelinnehafvaren pligtig att sådant godkännande antaga, der det ej bjudes af den, å hvilken vexeln dragen är. Bjudes godkännande jemväl af någon bland dem, på hvilka nödfallsadress lyder, och befrias genom honom lika många vexelgäldenärer, hafve han företräde.

§ 58.

Godkännande efter nödfallsadress eller till heder skall tecknas å sjelfva vexeln; dock må, derest å en afskrift deraf finnes nödfallsadress i original eller originalöfverlåtelse, godkännande efter adressen eller till heder för öfverlåtaren tecknas å afskriften. Der ej af godkännandet eller af detsamma i förbindelse med nödfallsadress synes, för hvars räkning det är gifvet, skall det anses meddeladt för vexelgifvarens räkning.

§ 59.

Den, som efter nödfallsadress eller till heder godkänner vexel, vare berättigad att mot ersättning för protestkostnaderna utbekomma protesten för uteblifvet eller osäkert godkännande, försedd med påteckning om hans eget godkännande och om tiden, då det meddelades. Senast å andra söckendagen efter dagen för godkännandet skall han med posten eller, der post ej går, på annat ändamålsenligt sätt, öfversända protesten till den, för hvars räkning vexeln blef godkänd. Underlåter han detta, svare till skadan.

§ 60.

Den, som efter nödfallsadress eller till heder godkänt vexel, svare såsom annan godkännare för vexelns betalning till hvarje öfverlåtare, som följer efter den, för hvars räkning han meddelat sitt godkännande, så framt vexeln med förut verkstäld protest förevisas honom till betalning inom den i § 62 stadgade tid.

§ 61.

Har vexel blifvit godkänd efter nödfallsadress eller till heder, hafve hvarken vexelinnehafvaren, ej heller någon af de öfverlåtare, som följa efter den, för hvars räkning vexeln blef godkänd, rätt till återgångstalan för uteblifvet eller osäkert godkännande. Deremot kan sådan talan göras gällande af den, för hvars räkning godkännandet gafs, och af de öfverlåtare, som föregå denne.

§ 62.

Är en för bristande betalning protesterad vexel försedd med nödfallsadress eller är godkännande till heder å vexeln tecknadt, och lyder adressen eller godkännandet å betalningsorten, skall vexeln tillika med protesten sist å andra söckendagen efter förfallodagen till betalning uppvisas och, der sådan ej erhålles, protesteras hos alla dem, på hvilka nödfallsadresser lyda, och hos den, som lemnat godkännande till heder. Försummas detta, vare vexelinnehafvaren förlustig sin återgångstalan mot hvarje vexelgäldenär, som skulle blifvit befriad genom betalningen. Lag samma vare, derest vexelinnehafvaren vägrar mottaga betalning, som honom erbjudes till heder för någon vexelgäldenär.

§ 63.

Hvar, som efter nödfallsadress eller till heder betalar vexelsumman med ränta och ersätter de genom protesten vållade omkostnader, ege att utbekomma vexeln och protesten med påteckning om betalningen och för hvem den skett, samt inträde i vexelinnehafvarens rätt mot den, för hvars räkning han betalt, mot de öfverlåtare, som föregå denne, samt mot godkännaren.

§ 64.

Erbjuda sig flere att efter protest betala, hafve den företräde, genom hvilken de fleste vexelgäldenärer befrias. Den, som med betalning mellankommit, oaktadt af vexeln eller protesten framgick, att annan, som erbjudit betalning, var närmare berättigad till vexelns inlösande, hafve icke återgångstalan mot de vexelgäldenärer, som skulle blifvit befriade, om den andre betalt.

§ 65.

Den, som efter nödfallsadress eller till heder godkänt vexel, men från betalning hindras deraf, att annan infriar vexeln, vare berättigad att af denne erhålla provision till en tredjedel för hundra.

TIONDE KAPITLET.

Om duplett och afskrift af vexel.

§ 66.

Vexel må utgifvas i flera exemplar (dupletter), af hvilka hvarje särskildt exemplar skall i sjelfva texten utmärka sin ordning, såsom första, andra, tredje o. s. v. (prima, secunda, tertia o. s. v.), men som för öfrigt skola vara lika lydande. Äro exemplaren icke sålunda betecknade, gälle hvarje af dem såsom sjelfständig, i ett exemplar utgifven vexel (solavexel).

§ 67.

Såväl vexeltagaren som senare innehafvare af vexeln vare berättigade att af vexelgifvaren, mot ersättning för kostnaderna, erhålla dupletter af vexeln. Senare vexelinnehafvare ege jemväl vända sig med begäran derom till den, som vexeln till honom öfverlåtit, denne till sin man och så vidare, till dess begäran hinner vexelgifvaren. Öfverlåtare vare pligtige att på duplettexemplar förnya öfverlåtelserna efter deras ordningsföljd.

§ 68.

Infrias ett vexelexemplar, vare de öfriga kraftlösa. Dock svare godkännare fortfarande för hvarje efter infriandet utelöpande exemplar, som finnes försedt med hans godkännande. Likaledes svare öfverlåtare, som till olika personer öfverlåtit vexelexemplar, äfvensom senare öfverlåtare af dessa, för hvarje efter infriandet utelöpande exemplar, hvarå deras öfverlåtelse finnes tecknad.

§ 69.

Är ett exemplar af vexeln till godkännande afsändt, då skall, när annat exemplar öfverlåtes, å detta tecknas, hos hvem det till godkännande afsända exemplaret finnes. Den, som har detsamma i förvar, vare pligtig att utlemna det till den, som jemlikt § 39 eller på annat sätt visar sin rätt att det utfå.

§ 70.

Innehafvare af vexelduplett, hvarå antecknadt är, hos hvem det till godkännande afsända exemplaret finnes, vare icke berättigad att

anställa återgångstalan för uteblifvet godkännande eller för bristande betalning, innan han genom protest ådagalagt, att han icke kunnat utfå nämnda exemplar och att han ej heller å dupletten kunnat få godkännande eller betalning.

§ 71.

Tages afskrift af vexel i afsigt att derå teckna öfverlåtelse, då skall afskriften innefatta äfven de å vexeln redan befintliga öfverlåtelser och öfriga påteckningar. Afskriften skall förses med anmärkning, huru långt den är afskrift eller hvar originalöfverlåtelserna vidtaga samt hos hvem originalvexeln finnes.

§ 72.

Hvar, som har originalvexeln i förvar, vare pligtig att densamma aflemna till den, som jemlikt § 39 eller på annat sätt visar sin rätt att den utfå. Innehafvare af en afskrift af vexeln vare, när han icke kan utfå originalvexeln, berättigad att, efter protest för vägradt utlemnande, anställa återgångstalan mot de öfverlåtare, hvilkas originalöfverlåtelser finnas på afskriften.

ELFTE KAPITLET.

Om förkommen vexel.

§ 73.

Har vexel förkommit, må den kunna dödas på sätt derom särskildt stadgas.

§ 74.

När stämning i sådant mål blifvit i stadgad ordning kungjord, vare vexelgifvaren pligtig att utställa nytt vexelbref. Var den förkomna vexeln godkänd, åligge det godkännaren att, när förfallotid är inne, betala till den, som visar sin rätt att betalningen uppbära. Åt vexelgifvaren eller godkännaren skall i ty fall ställas antaglig säkerhet till dess vexeln blifvit dödad eller hvarderas ansvarighet för den förkomna vexeln eljest upphört.

§ 75.

Är vexelrätten beroende deraf, att vexel inom viss tid varder uppvisad eller protesterad, kan den, för hvilket vexeln förkommit, be-

vara den rätt mot vexelgifvare och godkännare, hvarom i § 74 sägs, genom att före protesttidens utgång protestera i anledning af vexelns förlust. Om sådan protest skall underrättelse gifvas till nämnde vexelgäldenärer på sätt och vid påföljd, som i §§ 45—47 sägs.

§ 76.

Den, som med sådan åtkomst, som i § 39 omförmäles, har vexel i händer, vare, der ej visas, att han vid vexelns förvärfvande icke varit i god tro eller att han dervid förfarit med grof vårdslöshet, icke pligtig att utlemna vexeln till den, för hvilken densamma förkommit.

TOLFTE KAPITLET.

Om vexels preskription.

§ 77.

Vexelfordran mot godkännare vare preskriberad efter en tidrymd af tre år, räknade från vexelns förfallodag. Är vexel betalbar vid uppvisandet, räknas tiden från utgången af den i § 32 stadgade tid eller, om vexeln tidigare blifvit till betalning uppvisad, från den dag uppvisandet skedde.

§ 78.

Återgångsfordran, som jemlikt § 29 eller § 50 tillkommer vexelinnehafvare, vare i förhållande till vexelgifvaren och öfverlåtare preskriberad sex månader efter förfallodagen, om vexeln var betalbar å någon ort i Europa med undantag af Island och Färöarne, samt ett år efter nämnde dag, om vexeln var betalbar på sistnämnde orter eller någon ort utom Europa.

§ 79.

Återgångsfordran, som tillkommer öfverlåtare, hvilken vexel infriat, preskriberas i förhållande till vexelgifvaren och föregående öfverlåtare, efter sex månader om öfverlåtaren, som vexeln infriat, bor i Europa med undantag af Island och Färöarne, och efter ett år, om han bor på sistnämnde orter eller någon ort utom Europa; och skall tiden räknas från betalningsdagen, derest han utan rättegång infriat vexeln, men i annat fall från den dag, då stämning i vexelmålet blef honom delgifven eller vexelfordringen i hans till konkurs afträdda bo bevakad.

§ 80.

Vexelpreskription afbrytes genom stämnings delgifvande eller vexelfordringens bevakning i gäldenärs till konkurs afträdda bo.

Preskription afbrytes icke i förhållande till annan vexelgäldenär, än den, mot hvilken någon af nämnda åtgärder vidtagits, men dess afbrytande gälle till fördel för alla vexelgäldenärer, hvilka föregå den, som åtgärden vidtagit.

Har afbrott af preskription egt rum, utan att vexelmålet föres till slut, skall ny preskriptionstid begynna att löpa från den dag, målet sist af Rätten handlades.

TRETTONDE KAPITLET.

Om verkställighet af protest.

§ 81.

Protest skall verkställas af Notarius Publicus eller annan dertill i lag bemyndigad person; och skall deröfver protokoll föras.

§ 82.

Den öfver protesten upprättade handling skall innehålla: afskrift af vexeln eller vexelkopian med allt hvad derå finnes tecknadt; den sökandes begäran eller påstående; det svar, som gifves af den, mot hvilken protesteras eller anmärkning, att svar ej kunnat erhållas, eller att han ej kunnat träffas; uppgift på orten hvarest och tiden när protesten sker, samt slutligen underskrift af den, som protesten verkställer.

Om verkstäld protest skall anteckning göras å vexeln eller afskriften deraf.

§ 83.

Begäres vexelprotest mot flere personer på samma ort, må endast ett protokoll deröfver upprättas.

FJORTONDE KAPITLET.

Om förhållandet till utländsk lag.

§ 84.

Utländings rätt att ingå vexelförbindelse varde pröfvad efter hans eget lands lag. Är han efter den lag oberättigad dertill, och åtager

han sig här i riket sådan förbindelse, vare han ändå derför ansvarig, så vida han efter här gällande lag må vexelförbindelse ingå.

§ 85.

Giltighet af hvarje vexelförbindelses form varde pröfvad efter lagen å den ort, der förbindelsen är ingången. Men uppfylla utomlands tecknade vexelförbindelser här gällande lags fordringar, vare då de förbindelser, som sedan här i riket å vexeln tecknas, giltiga, ändå att de utomlands ingångna förbindelserna voro bristfälliga efter utländsk lag. Likaledes hafve vexelförbindelser, som inländsk man utomlands åtager sig till Svensk, Norsk eller Dansk man, giltighet, så vidt de uppfylla här gällande lags fordringar.

§ 86.

I fråga om sättet att verkställa åtgärder, som å utrikes ort böra vidtagas till utöfvande eller bevarande af vexelrätt, lände till efterrättelse den å sådan ort gällande lag.

FEMTONDE KAPITLET.

Allmänna bestämmelser.

§ 87.

Vexelgäldenärer svare en för alla och alla för en för sina förbindelser.

Den eller de, som å vexelförbindelse tecknat borgen, (aval), samt den, för hvilken sådan borgen tecknats, svare ock en för alla och alla för en för samma förbindelse.

§ 88.

Förekomma å vexel underskrifter, som äro falska eller tecknade af personer, de der icke kunna med laga verkan ingå vexelförbindelse, eller finnas derå underskrifter, hvilka på annan grund icke äro förbindande för dem, i hvilkas namn de äro tecknade, lände sådant icke till förändring i öfriga vexelgäldenärers ansvarighet.

§ 89.

Vexels uppvisande till godkännande eller betalning, verkställande af protest samt alla öfriga åtgärder enligt denna lag, hvilka hos någon vidtagas, skola, der annan öfverenskommelse ej träffas, verkställas mellan kl. 9 förmiddagen och 7 eftermiddagen i hans affärslokal eller, om

han icke har sådan, i hans bostad. Träffas ej den, mot hvilken skall protesteras, varde protesten verkstäld vid hans affärslokal eller bostad. Är hans affärslokal eller bostad icke känd, och kan upplysning derom af den, som verkställer protesten, icke heller erhållas hos ortens polismyndighet, varde förhållandet i protesten anmärkt.

§ 90.

Då förfallodag eller annan tid, som i denna lag är omförmäld, skall räknas efter vecka, månad eller år, varde den dag för förfallo- eller slutdag ansedd, som genom sitt namn i veckan eller sitt tal i månaden motsvarar den, från hvilken tidräkningen börjas. Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, varde den månadens sista dag ansedd för förfallo- eller slutdag.

§ 91.

Inträffar vexels förfallodag å söndag eller annan allmän helgedag, vare nästa söckendag ansedd såsom förfallodag. Infaller tid, då åtgärd enligt denna lag sist bör företagas, på söndag eller annan allmän helgedag, må den å nästa söckendag företagas. Likaså må vexelduplett, godkännande och dylikt endast å söckendag äskas.

§ 92.

Varder det, i följd af antingen lagbud (moratorium) eller ock afbrott i den allmänna samfärdseln eller liknande utomordentliga tilldragelser (vis major), för någon omöjligt att företaga en handling, hvaraf vexelrättens bevarande är beroende, hafve han, utom i de fall, som i tolfte kapitlet omförmälas, sin rätt förvarad, derest han oförtöfvadt efter sådant hinders upphörande företager hvad honom ålåg.

§ 93.

Är vexelfordran preskriberad, eller har vexelrätten gått förlorad genom försummelse att företaga någon för dess bevarande föreskrifven handling, stånde dock vexelinnehafvaren öppet att, såsom i vanligt skuldfordringsmål, hos vexelgäldenär utsöka hvad denne till fordringsegarens skada skulle vinna, der fordringen förfölle.

§ 94.

I fråga om de regler, som skola tillämpas i vexelmål för att främja deras skyndsamma afgörande, gälle hvad derom skärskildt stadgas.

Andra Afdelningen.

Om egna vexlar.

§ 95.

Hvad i denna lag är stadgadt om dragna vexlar gälle äfven om vexlar, som äro stälda att inlösas af vexelgifvaren sjelf (egna vexlar), dock med de undantag, som följa deraf, att vexelgifvaren häftar såsom vore han godkännare, att särskildt godkännande af sådana vexlar ej erfordras, samt att hvad i tionde kapitlet stadgas angående vexel-dupletter å dem icke eger tillämpning. Ej heller må dylika vexlar utställas till egen order.

Förslag

till förordning om nya vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall:

§ 1.

Den vexellag, som nu gillad och antagen är, så ock hvad här nedan stadgas, skall gälla från den 1 Januari 1881 för alla vexlar, som derefter utgifvas.

§ 2.

Genom nya lagen upphäfves Vexellagen den 23 Augusti 1851, tillika med § 21 i Förordningen den 10 Augusti 1877 om nya Utsökningslagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall.

§ 3.

Angående förfarandet då vexel förkommit förordnas som följer:

Har vexel förkommit, ege den, som vexeln förlorat, hos Rätten i betalningsorten göra ansökan om vexelns dödande, och inlemne då afskrift af samma vexel, eller sådan uppgift om dess innehåll, som Rätten pröfvar nödig för vexelns säkra igenkännande. Viser sökanden sannolik anledning att vexeln verkligen förkommit; varde offentlig stämning af Rätten utfärdad och å dess dörr anslagen, så ock tre gånger, minst fjorton dagar emellan hvarje gång, i allmänna tidningarna införd, hvarigenom innehafvare af vexeln kallas att den vid Rätten uppvisa inom år och dag sedan stämningen i tidningarna sist infördes, om vexeln då var förfallen, men eljest inom år och dag från förfallotiden. Varder ej vexeln inom föreskrifven tid uppvist, och fullföljes derefter ansökningen; gifve Rätten utslag, hvarigenom vexeln dödas.

§ 4.

I fråga om verkställande af protest stadgas:

Protest må verkställas, förutom af Notarius Publicus på sätt i § 81 nya Vexellagen stadgas, i stad af magistratsperson och å landet af kronofogde eller länsman i orten eller af magistratsperson från närmaste stad; och skall dervid ojäfvigt och skrifkunnigt vittne närvara.

Protokoll, i hvilket protest blifvit införd, skall ock af vittnet underskrifvas.

§ 5.

Om laga domstol och rättegång i vexelmål gälla följande stadganden:

1. Domstol i vexelmål vare Rådstufvurätt i den stad, der svaranden bor eller anträffas, men, om han å landet bor eller anträffas, Rådstufvurätten i närmaste stad derintill.

2. Vexelinnehafvare må för hela sin fordran stämma en af vexelgäldenärerna, och stånde det i hans fria val hvilken af dem han först stämma vill.

3. Stämning i vexelmål skall, der sökanden det äskar, meddelas till samma dag, som den sökes, om Rätten då sitter och svaranden är så till hands, att han kan före rättegångstimmans slut sig infinna.

4. Pröfvar Rätten sökandens påstående vara af den beskaffenhet att det genast bifallas må; döme då till betalning och förordne tillika att, i brist deraf, utmätning strax ske må; dock skall för inrikes vexel, som blifvit för bristande betalning protesterad, utmätning mot vexelgifvaren eller öfverlåtare ej verkställas förr än tre dagar förflutit från det han bevisligen blifvit kräfd.

5. Är målet af den beskaffenhet, att det ej kan å första rättegångsdagen afgöras; då må Rätten, der käranden det äskar och omständigheterna pröfvas dertill föranleda, ålägga svaranden att nedsätta penningar i allmänt ränteri eller ställa antaglig pant eller borgen samt förbjuda honom att, der sådant ej fullgöres, resa från orten före sakens slut, vid det äfventyr, som för öfverträdande af reseförbud är i 153 § Utsökningslagen stadgadt.

6. Dom i vexelmål gånge, der den vinnande det äskar, i verkställighet genom utmätning och det utmättas försäljning ändå att ändring i domen sökes; vare dock den, som vunnit, skyldig att ställa pant eller borgen för hvad honom tilldömdt blifvit, der han, innan domen vunnit laga kraft, det lyfta vill.

7. Vexelgäldenär ege begagna endast sådana jäf eller invändningar, som äro grundade på vexelns beskaffenhet och i sjelfva vexelrätten, eller till hvilka han kan vara befogad på grund af sitt omedelbara förhållanden till käranden.

8. Beropar sig någon på utländsk lag eller sedvana och vill han att afseende derå fästas skall; vare han skyldig att sin uppgift styrka, der den ej af vederparten medgifves.

Utdrag ur protokollet öfver justitiedepartements ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott Fredagen den 12 Juli 1878,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Statsråden: Herr Lagerstråle,
Thyselius,
Carlson,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern.

Herr Statsministern och Chefen för Justitiedepartementet anmälde i underdånighet:

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

6:o.

Det af komiterade för utarbetande af förslag till ny vexellag medelst underdånig skrifvelse i sistlidne Juni månad öfverlemnade utkast till sådan lag jemte motiv.

Hans Maj:t Konungen täcktes, i enlighet med Statsrådets tillstyrkan, i nåder förordna att öfver ifrågavarande förslag Högsta Domstolens utlåtande skulle, för det ändamål, § 87 Regeringsformen omförmäler, genom note ur protokollet infordras.

7:o.

Att, sedan komiterade för utarbetande af förslag till ny vexellag vid öfverlemnandet af utkast till sådan lag tillkännagifvit att den fullkomliga öfverensstämmelse mellan förslagen till nya vexellagar för Sverige, Norge och Danmark, hvilken genom framläggande af förberörda gemensamma lagutkast vunnits, icke stått att vinna på annat sätt, än att komiterade i samma utkast icke upptagit de särskilda bestämmelser, hvilka gällande svenska vexellag innehölle *dels* i § 70 angående det rättsliga förfarandet vid dödande af förkommen vexel, *dels* i § 72 derom att protest må verkställas, i stad af notarius publicus eller magistratsperson, och å landet antingen genom kronofogde eller länsman i orten eller genom notarius publicus eller magistratsperson ifrån närmaste stad, äfvensom att ojäfvigt och skrifkunnigt vittne skall vid protest närvara; *dels ock* i 13 kapitlet angående laga domstol och rättegång i vexelmål, samt i följd häraf det vore nödigt att, derest det af komiterade utarbetade utkastet till ny vexellag blefve, med upphäfvande af nu gällande vexelstadga, upphöjdt till lag, omförmälda bestämmelser varda i särskild författning intagna; så hade inom Justitie-Departementet upprättats förslag till förordning om nya vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall, så lydande:

"1 §.

Den vexellag, som nu —

5 §.

Om laga domstol — der den ej af vederparten medgifves."

På Statsrådets tillstyrkan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder förordna att öfver ifrågavarande förslag Högsta Domstolens utlåtande skulle, för det ändamål § 87 Regeringsformen omförmäler, genom note ur protokollet infordras.

Ex protocollo
Carl Boheman.

Protokoll öfver lagärenden, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol Måndagen den 16 December 1878.

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden: Carleson,
Wretman,
von Segebaden,
Lindhagen,
Hernmarck,
Östergren.
Wedberg.

Efter det handlingarne i de till Högsta Domstolens utlåtande öfverlemnade lagärenden, hvarom protokollet för den 16 nästlidne Augusti förmäler, cirkulerat mellan de ledamöter, som öfvervarit ärendenas föredragning, så företogs nu till förnyad handläggning:

1:o).

Utkast till vexellag i tryckt exemplar bilagdt detta protokoll.

Högsta Domstolens underdåniga utlåtande innefattades i följande anmärkningar, så vidt ej blifvit, rörande vissa delar af lagutkastet för enskilda ledamöters mening redogjordt, nemligen:

§ 1.

I öfverensstämmelse med allmänt gällande vexelrätt är i svenska vexellagen vexelns betalningsort upptagen bland det nödvändiga innehållet af en vexel, och då i vexelns ändamål ingår att vexelsumman

skall på en bestämd ort betalas, samt denna ort sålunda är vid vexeln af väsentlig betydelse, kunde de skäl, som gälla för nödvändigheten att öfriga för en vexel väsentliga omständigheter skola ur sjelfva vexeln framgå, åberopas jemväl för behöfligheten deraf, att vexeln innehölle bestämd uppgift om betalningsorten, en uppgift, som icke lämpligen läte sig annorledes ersättas. I den händelse att acceptanten under vexelns omloppstid ändrade vistelseort, som ock i de fall, att personer med det namn, som i vexeln angåfves såsom acceptantens, funnes på olika orter, eller att acceptanten på flere ställen hade kontor för bank- eller annan affärsrörelse, kunde ock lätteligen tvekan uppstå i fråga om orten, hvarest de för återgångstalans bevarande erforderliga åtgärder borde vidtagas, och i följd af misstag i afseende å denna ort vexelinnehafvaren utan eget förvållande ådragas förlust. Derför och då någon anmärkningsvärd fördel ej vunnes genom att från vexelns nödvändiga innehåll utesluta uppgiften å betalningsorten, förordades att i denna § måtte intagas ett nytt moment lika lydande med mom. f. i 1 § af nu gällande vexellag.

Benämningen "vexelbetalare" syntes äfven vara mindre egentlig än den i gällande vexellag begagnade benämningen "godkännare" och fördenskull böra mot den senare utbytas.

§ 4.

Derest anmärkningen vid 1 § godkändes, borde senare mom. i denna § utgå.

§ 13.

Då jemväl den innehafvare af vexeln, som till densamma icke är egare, kan enligt vexellagen vidtaga den åtgärd, hvarom i denna § är fråga, samt utöfva öfriga rättigheter, som med vexelns innehafvande äro förenade, allenast han är så legitimerad, som i 40 § föreskrifves, syntes den af gällande vexellag, i öfverensstämmelse med den tyska, använda beteckningen vexelinnehafvare ega företräde framför det i utkastet begagnade ordet vexelegare. Den omständighet att, för utöfvande af de på vexelns innehafvande grundade rättigheter erfordrades legitimation, på sätt i 40 § stadgades, torde icke föranleda dertill att benämningen innehafvare skulle blifva mindre nöjaktig. Ej heller borde det förhållande, att i 16 § stadgades en begränsad befogenhet för den, som genom procura-indossament blifvit innehafvare af en vexel, rätteligen kunna åberopas såsom skäl att i stället för vexelinnehafvare använda uttrycket vexelegare.

I betraktande häraf tillstyrktes, att i denna § ordet "vexelegare"

måtte utbytas mot uttrycket "vexelinnehafvare" eller "innehafvaren af vexeln", samt att äfven å öfriga ställen i lagen, der ordet "vexelegare" användes, en sådan förändring måtte ske, med undantag likväl för de §§, i hvilka för sammanhangets skull de till antagande föreslagna uttrycken icke lämpligen kunna begagnas såsom i §§ 73—75 och hvarest följaktligen i stället för "vexelegare" annat passande uttryck skulle väljas.

§ 14.

Den åsyftade meningen torde öfverensstämma med den i 15 § af gällande vexellag, men syntes icke vara riktigt uttryckt, under det den deremot klart framstode i sistnämnda lagparagraf. Skulle det anses nödigt att i lagen framställa exempel på ord, hvarmed frikallelse från ansvar efter vexelrätt vanligen plägar uttryckas, borde bland exemplen icke saknas det uttryck: "utan retur", som i Sverige lärer mycket allmänt användas.

§ 18.

Den i denna § föreslagna ovilkorliga skyldigheten att förevisa domicilierade vexlar stadgades icke i gällande vexellag, och någon olägenhet af bristen på ett dylikt stadgande lärer icke hafva i Sverige visat sig. Vid sådant förhållande syntes betänkligt att för vexelrörelsen föreskrifva en ny formalitet med det stränga äfventyret af vexelrättens förlust. Icke heller vore i tyska vexellagen denna förevisningsskyldighet upptagen i den utsträckning, hvari densamma i förslaget förekommer, och på grund jemväl deraf tillstyrktes, att denna § måtte utgå eller att åtminstone förevisningsskyldigheten inskränktes till det fall, då densamma efter tysk vexelrätt förefinnes, vid hvilket förhållande §:n kunde affattas i öfverensstämmelse med 24 art. 2 mom. i tyska vexellagen.

Derjemte erinrades, att en sådan tidsbestämmelse, som "i god tid" före en viss dag, icke lämpligen kunde utgöra en fatalietid, hvars försummande skulle medföra vexelrättens förlust.

§ 19.

Med erforderlig tydlighet vore ej utmärkt att, i de fall då annan uppvisningstid än den i §:n bestämda funnes i vexeln utsatt, försummelse att förevisa vexeln och protestera inom den i vexeln utsatta tiden medförde förlust af vexelrätten.

Justitierådet Wedberg ansåg att det borde tydligare utmärkas,

att stadgandena i mom. 2 och 3 afsågo endast vexel, som lydde på betalning viss tid efter uppvisandet.

§ 20.

För den händelse att, på sätt här nedan vid 45—47 §§ komme att hemställas, notifikationsskyldighet vid protest för bristande betalning icke skulle ega rum, saknades skäl att stadga denna skyldighet vid protest för uteblifvet godkännande, helst i sistnämnda fall dylik skyldighet ej heller förefunnes enligt tyska vexellagen.

I följd häraf tillstyrktes, att ifrågavarande § 20 måtte uteslutas.

§ 21.

För så vidt något hinder ej mötte att låta stadgandet om trassatens rätt till 24 timmars betänketid vid fråga om vexels godkännande tillämpas äfven på sigt-vexlar, der vexelinnehafvaren, i stället för att yrka betalning genast, endast fordrar vexelns godkännande, lemnades §:n utan anmärkning, — men om, i likhet med hvad i de vid förslaget fogade motiverna antagits, stadgandet ej skulle gälla om nyssnämnda slags vexlar, borde sådant till undvikande af missförstånd särskildt utmärkas.

Justitierådet Hernmarck yttrade: I sammanhang med föreskrift om sättet och formen för godkännande af vexel är i 21 § af gällande vexellag stadgadt, att om vexel är ställd att betalas viss tid efter uppvisandet, skall ock dagen utsättas, å hvilken godkännandet sker. Något dylikt stadgande förekommer ej i utkastet, antagligen emedan det ansetts obehöfligt på grund deraf att i § 19, som hufvudsakligen handlar om tiden för eftersigts-vexels uppvisande till godkännande och påföljden för försummelse i detta afseende, inskjutits en så lydande bestämmelse: »Kan dateradt godkännande icke erhållas, skall vexeln före uppvisningstidens utgång protesteras». Härigenom är dock icke med den tydlighet, som bör utmärka ett lagbud, förklaradt, att utsättande af datum i godkännande å eftersigt-vexel är ett åliggande för godkännaren; och då utkastets 5:te kapitel, till hvilket § 21, men ej § 19 hörer, just har till föremål att bestämma ej mindre trassatens skyldigheter i fråga om *vexels godkännande*, än äfven innehållet och formen för en giltig accept, anser jag att — till förekommande af hvarje tvekan om utkastets mening i förevarande afseende samt jemväl ur den synpunkten, att för vinnande af reda och klarhet i uppställningen det är af vigt att i hvarje kapitel af lagen sammanföras alla de rättsregler, som äro hänförliga till det i kapitlet enligt dess rubrik behandlade ämne — i utkastets § 21 bör införas en föreskrift

motsvarande den, som, efter hvad ofvan sagdt är, innehålles i gällande vexellags 21 §.

§ 22.

Ur teoretisk synpunkt läte sig svårligen försvaras, att en påskrift, som innefattade vägradt godkännande af en vexel, förklarades vara att anse lika med ett gifvet godkännande. Detta skulle dock blifva följden af förslagets stadgande, att tillägg, som *upphäfva* ett godkännande, skola anses såsom oskrifna, och betydelsen af en påskrift sådan som till exempel »godkännes ej» skulle enligt nämnda stadgande blifva motsatsen till den, som orden innebära.

Äfvenledes torde det föreslagna stadgandet att tillägg, som *inskränka* eller på annat sätt *förändra* ett godkännande, derest de ej blifvit tecknade under den för uteblifvet godkännande verkstälda protest eller under annan notariel förrättning, skola anses såsom oskrifna, vara mindre väl förenligt icke blott med grunderna för svensk lagstiftning angående aftal och deras afslutande, utan äfven med de i allmänhet inom handelsrätten uppstälda principer.

Redan på dessa skäl kunde införandet i vår vexelrätt af de i denna § föreslagna bestämmelserna angående betydelsen af tillägg, hvilka upphäfva, inskränka eller på annat sätt förändra godkännandet, icke annat än afstyrkas. Men dertill komme, att införandet af de ifrågasatta bestämmelserna i praktiskt afseende skulle komma att medföra ej ringa olägenheter, i det nemligen vexlar i Sverige vunnit en vidsträckt användning icke blott mellan köpmän, utan äfven af öfrige samhällsmedlemmar, samt ett stadgande, hvilket för allmänna rättsuppfattningen i Sverige sannolikt skulle under en längre tid förblifva mer eller mindre främmande, lätteligen kunde missbrukas till föröfvande af bedrägerier utaf hvarjehanda slag.

Anmärkningsvärdt vore ock, att förslag i samma syfte, som ifrågavarande bestämmelser i utkastet afse, blifvit under öfverläggningarne angående tyska vexellagen framstälda, men efter vidlyftiga förhandlingar förkastats.

På grund deraf och då någon förändring af nu gällande vexellags stadgande rörande betydelsen och verkan af ofullständigt godkännande hittills icke visat sig vara af behofvet påkallad, tillstyrktes att i stället för ifrågavarande § måtte införas 24 § i gällande lag.

§ 25.

Derest den vid 22 § framstälda anmärkning godkändes, borde förevarande § omskrifvas i öfverensstämmelse med 28 § i nu gällande

vexellag, dock med iakttagande att framför ordet "fordra" infördes orden »med vexelrätt».

§ 29.

Att i denna § särskildt uttala, att regress-sökande, för att ega befogenhet att kräfva betalning, skall innehafva vexeln med behörig åtkomst, syntes obehöfligt och endast föranledande till oriktig tolkning af öfriga stadganden i vexellagen, der ett dylikt vilkor förutsattes utan att vara uttryckligen uttaladt.

Justitieråden Hernmarck och Östergren ansågo att jemväl borde erinras, att då det i 1 mom. af denna § talas icke om något särskildt sätt för vexels infriande utan om vilkoren för betalning af vexel i visst fall, syntes de i sista mom. af §:n begagnade orden "på ofvannämnda sätt" böra utbytas mot andra, lämpligare.

§ 30.

I öfverensstämmelse med hvad som yttrats vid 20 § hemstäldes, att senare momentet i denna § måtte utgå.

Justitierådet Hernmarck anförde: Det synes ligga en inkonseqvens deri, att då i fråga om rättigheten till säkerhetsregress uti § 29 hänvisas till §§ 25 och 26, deremot i § 30 åberopas utom nyssnämnda två §§ äfven § 27, hvarför jag hemställer, att hänvisningen i begge ifrågavarande §§ måtte blifva lika (jfr 31 och 33 §§ svenska vexellagen).

§ 37.

Justitierådet Hernmarck yttrade: Så väl af 41 § i gällande svenska vexellag, som ock af motsvarande stadgande i tyska vexellagen, nemligen art. 38, framgår, att vexelinnehafvarens skyldighet att mottaga betalning af en del af vexelsumman inträder först efter förfallotiden, hvilket äfven är meningen med utkastet, såsom af motiven (sid. 44) inhemtas. Ordalagen i § 37 utesluta dock icke den tolkning, att nämnda skyldighet skulle förefinnas redan före förfallotiden, hvarför det synes nödigt att, till förekommande af misstydning, i ifrågavarande § efter orden »må ej» införa »efter förfallotiden».

§ 39.

Genom rättigheten för godkännare att på vexelinnehafvarens kostnad och äfventyr låta, utan underrättelse till honom, nedsätta vexelsumman, vare sig hos offentlig myndighet eller i säker bankinrättning, kunde vexelinnehafvaren tillskyndas obehörig kostnad och omgång.

En sådan rättighet öfverensstämde icke med de allmänna reglerna inom privaträtten i fråga om betalning af gäld. Dessutom saknades i Sverige sådan myndighet, som vore behörig att emottaga dylika deposita, och förslaget anvisade ej huruledes bankinrättnings säkerhet skulle pröfvas och afgöras. Paragrafen syntes derför böra utgå.

§ 40.

Enär meningen i första momentets första punkt med orden: Innehafvare af vexel vare *berättigad* att vid förfallotiden *fordra* dess inlösen, så framt *han visar sin åtkomst genom vexelns text*, torde vara oriktigt uttryckt, samt bestämningen i momentets senare punkt rörande verkan deraf att den, som inlöser vexel, ej handlar i god tro eller förfar med grof vårdslöshet, icke tillhörde vexellagen, tillstyrktes, att första momentet måtte omskrifvas med ledning af 1 och 3 punkterna i 42 § af gällande vexellag; och som den vidsträcktare skadeersättningsskyldighet, som enligt senare momentet skulle drabba godkännare, hvilken före förfallodagen inlöste vexel, icke stode väl tillsammans med den i 10 § godkännare gifna rätt att före förfallodagen genom öfverlåtelse förvärfva vexeln, ansågs detta senare moment böra uteslutas.

§ 41.

Af ordalagen i sista punkten af denna § vore man berättigad antaga, att 29 § skulle stadga något särskildt sätt för vexels inlösande och handla om ordningen för anställande af rättegång om sådant inlösande; men då så icke vore förhållandet, ansågs punkten böra omskrifvas på sådant sätt, att deraf meningen med uttrycket »i öfverensstämmelse med § 29» klart framginge, hvarvid uppställningen i 43 § af gällande lag lämpligen kunde följas.

§ 42.

Lika litet som något uttryckligt stadgande angående verkan af en uppmaning att icke protestera hittills visat sig vara behöfligt, torde upptagandet i lagen af ett dylikt stadgande vara af behofvet påkalladt. Hvad särskildt angår frågan, huruvida det kunde vara erforderligt att i lagen bestämma om en slik uppmanings verkan på notifikationsskyldigheten, derest sådan varder föreskrifven, så vore denna fråga naturligtvis beroende på den lydelse § 45 komme att få. Med den lydelse sistnämnde § i utkastet hade vore det klart, att om den, som erhållit uppmaning att ej protestera, stälde sig uppmaningen till efterrättelse, så hade han ingenting att fullgöra enligt § 45, men att, om han, oak-

tadt uppmaningen, protesterade, den i § 45 ovilkorligt stadgade notifikationsskyldighet måste af honom fullgöras. Äfven om notifikationsskyldighet föreskrefves, på sätt i § 45 skett, skulle den i förevarande § derom intagna bestämmelse vara öfverflödig.

§§ 45—47.

I det af Lagberedningen afgifna förslaget till lag för inrikes och utrikes vexlar var i 42 § upptaget ett stadgande, att innehafvare af en för bristande betalning protesterad vexel skulle med första post, som afgick efter den dag protesten skedde eller, der post ej gick, annorledes utan dröjsmål skriftligen gifva den, som vexeln till honom öfverlåtit, underrättelse att betalning ej blifvit erlagd; att hvarje öfverlåtare, som erhållit dylik underrättelse var skyldig att derefter likaledes skriftligen underrätta den honom närmast föregående vexelgäldenären, samt att den, som uraktlät att i sin ordning lemna sådan underrättelse, skulle svara till skadan. Vid förslagets föredragning inför Konungen i Statsrådet den 22 April 1851 yttrades af Justitiestatsministern:

"Beträffande den i 42 § stadgade skyldigheten att man ifrån man underrätta närmast föregående vexelgäldenär om vexelns uteblifna betalning, så enär ett underlåtet fullgörande af denna skyldighet ändock icke skulle kunna hindra vexelns innehafvare att om betalningen hålla sig till hvilken af gäldenärerna han behagade, samt vid sådant förhållande fördelen af berörda stadgande enligt hvad sakkunnige personer intygat icke skulle kunna anses uppväga olägenheterna af den mängd skadeståndsprocesser, som deraf kunde föranledas, särdeles med hänseende till svårigheten att i hvarje fall kunna styrka att den med posten afsända underrättelsen till rätter man framkommit, synes hela detta stadgande desto hellre böra utgå, som det, så snart den så kallade hoppande regressen medgifves, rätteligen måste öfverlemnas åt vexelgäldenärens egen omtanka att göra sig förvissad om vexelns öde, eller genom anvisad nödfallsadress skydda sig mot äfventyret af ett oförväntadt kraf i återgångsväg". På dessa grunder blef ur 1851 års vexellag stadgandena om notifikationsskyldighet uteslutna, och under den tid af närmare tre decennier, som denna lag haft gällande kraft, har, så vidt erfaras kunnat, någon olägenhet utaf saknaden af lagstadgad notifikationsskyldighet icke varit i Sverige försport.

Vid sådant förhållande och då hvad Justitiestatsministern i berörda hänseende andragit syntes fortfarande ega giltighet samt något här i Sverige allmänt lämpligt sätt att ådagalägga notifikationens fullgö-

rande ej vore anvisadt, tillstyrktes, att §§ 45—47 måtte ur förslaget utgå.

§ 49.

Justitieråden Hernmarck, Östergren och Wedberg ansågo, att 2 mom. af denna § borde så uppställas att det blefve tydligt, att med ordet »vexelgäldenär» ej afsågs godkännaren.

§ 53.

Justitierådet Wedberg yttrade: Då föreskrifter angående det sätt, hvarpå fordran på grund af regressanspråk kan uttagas, ej höra till vexelrätten, hemställer jag att denna § måtte utgå.

§ 56.

Derest den vid 18 § framstälda anmärkning blefve godkänd, borde i denna § orden »eller om vexeln är domicilierad, till någon å uppvisningsorten» uteslutas.

§ 57.

Då af §:ns redaktion icke med tillräcklig tydlighet framginge hvad som med godkännande till heder betecknades eller att, innan dylikt godkännande mottages, protest för uteblifvet godkännande borde hafva skett, tillstyrktes, att §:ns första punkt måtte omskrifvas i närmare likhet med 50 § i nu gällande vexellag.

§ 67.

Justitieråden Hernmarck och Wedberg hemstälde, att §:n måtte omskrifvas så, att den komme att tydligt uttrycka meningen att den, som efter öfverlåtelse vore innehafvare af vexel, egde att med begäran om duplett vända sig så väl till vexelgifvaren som till sin närmaste föregångare.

§ 74.

Till förekommande af tvekan, när, i de fall som i §:n afses, vexelinnehafvarens rätt att erhålla nytt vexelbref eller betalning inträdt, torde orden »blifvit kungjord» böra utbytas mot meningen »blifvit så kungjord, som särskildt är stadgadt».

§ 75.

Då för vexelrättens bibehållande genom protest i anledning af vexelns förlust blifvit såsom vilkor uppstälda tidsbestämmelser, hvilka

i lagen ej kunnat närmare angifvas än med uttrycken »oförtöfvadt» och »utan dröjsmål», syntes det ifrågasatta stadgandet, hvilket, såsom motiven utvisa, hemtats från en vexellagstiftning, byggd på ett annat system än det i utkastet följda, komma att i tillämpningen föranleda så många rättstvister, att dess införande i vexellagen antagligen skulle medföra olägenheter vida öfverstigande de fördelar, som dermed kunde vara förenade. Vid sådant förhållande tillstyrktes, att §:n måtte utgå.

§ 77.

Sista meningen i denna § syntes påkalla omskrifning till förtydligande af hvad dermed åsyftades, eller att om vexel, som vore betalbar vid uppvisandet, blifvit förevisad tidigare, än den i 19 och 32 §§ stadgade sista tid, preskriptionstiden skulle räknas från uppvisningsdagen.

§ 79.

I slutet af §:n torde böra bestämdt uttalas, att med gäldenärs bo afses hans till konkurs afträdda bo.

§ 80.

Att jemte stämning och bevakning i gäldenärs till borgenärer afträdda bo upptaga den s. k. litis denunciatio såsom ett särskildt sätt för afbrytande af vexels preskription syntes ej väl stå tillsammans med stadgandena i den svenska civilprocessen.

Icke heller vore det med vexellagens fordran på en betryggande form för de handlingar, hvilka för bevarande af vexelrätt äro föreskrifna, öfverensstämmande att medgifva det preskription af vexelfordran kan mot godkännare afbrytas blott genom att underrätta godkännaren om att talan blifvit genom stämning anhängiggjord.

Med afseende härå tillstyrktes, att första stycket i denna § måtte omskrifvas, så att deri upptoges endast stämning och bevakning i gäldenärs till borgenärer afträdda bo såsom sätt för afbrytande af vexels preskription.

§ 83.

Då meningen i denna § torde vara, att, der vexelprotest skall ske mot flera personer i fråga om ett anspråk på grund af vexelrätt, blott ett protokoll deröfver är erforderligt, men denna mening icke otvetydigt framginge af den använda redaktionen, ansågs att §:n, om den funnes nödig, borde omskrifvas.

§ 89.

Uti 74 § af gällande vexellag föreskrifves, att, derest den, mot hvilken protesteras skall, ej anträffas, protesten skall verkställas vid hans bostad. Då ett stadgande kan vara nödigt huru förfaras skall för det fall att, fastän gäldenärens affärslokal eller bostad är känd, tillträde dertill likväl ej kan i och för protestens verkställande beredas, tillstyrktes att bristen härutinnan måtte medelst ett tillägg till förevarande § afhjelpas.

§ 92.

Enär den i denna § medgifna suspensiva verkan af så kallad vis major torde böra vara inskränkt till endast de fall, då utomordentliga tilldragelser inträffa, men genom bibehållande af orden »afbrott i den offentliga samfärdseln» icke blott ringa rubbningar i samfärdsmedlens ostörda bruk utan äfven temligen vanliga ofall kunde hänföras under de tilldragelser, hvilka skulle medföra en dylik verkan, tillstyrktes att de nyssanförda orden måtte ur §:n uteslutas.

Justitierådet Wedberg yttrade: Äfven om det vid detta lagstiftningsarbete, mera än vid andra dylika, skulle anses nödigt att taga i betraktande hvad verkan må tilläggas tilldragelser, så utomordentliga och sällsynta, som de i denna § afsedda, anser jag att åt desamma, i syftning att berättiga till undantag från lagens föreskrifter, ej bör gifvas större betydelse, än i andra lagar af privaträttslig natur, der äfven rättigheter äro beroende på ett noggrant iakttagande af vissa former eller fatalietider, utan att något »laga förfall» kan åberopas till ursäkt för hvad derutinnan blifvit försummadt. Derföre och då, i allt fall, den som förlorat rätt till återgångstalan enligt vexellag likväl har sig öppet att i vanlig rättegång utsöka sin fordran hos vexelgäldenär, som enligt 93 § finnes böra densamma gälda, tillstyrker jag att förevarande § måtte utelemnas.

§ 93.

I afseende å innehållet af denna § anmärktes:

att det vore tvifvelaktigt huruvida första momentet i §:n skulle, på sätt i motiverna blifvit antydt, komma att vid tillämpningen gifvas den betydelse, att vexelinnehafvaren skulle i trots af preskriptionen kunna göra något fordringsanspråk gällande på grund af de rättsförhållanden, som legat till grund för det ingångna vexelslutet;

att den i §:n uppstälda skilnaden mellan verkningarne af vexels preskription och dess prejudicering ej vore, i fråga om rättigheten att i vanlig civil rättegångsväg söka ersättning för den skada vexelinne-

hafvaren genom vexelrättens förlust lidit, grundad på någon i förhållandenas natur liggande olikhet emellan de båda fallen;

att det icke syntes vara riktigt, att såsom en allmängiltig regel förklara att en prejudicerad vexel vore jemngod med ett skuldebref;

att i allmänhet gällande bevisningsregler borde iakttagas vid fördelningen af bevisningsskyldigheten emellan vexelinnehafvaren och den, emot hvilken han rigtade sin talan, och att giltiga grunder ej funnos att i förevarande fall åtnöja sig med ringare grad af visshet än eljest erfordrades; samt

att skäl saknades, att i afseende å ifrågavarande betalningsskyldighet uppställa någon skilnad emellan vexelgifvaren och i visst fall godkännaren, å ena sidan, samt öfriga vexelgäldenärer, å den andra.

Den föreslagna §:n syntes derföre icke vara att föredraga framför 96 § i nu gällande vexellag och tillstyrktes derför att stadgandena i sistnämnda § måtte bibehållas.

Justitierådet Wretman yttrade: Då uppställningen af stadgandena i denna § är sådan, att antagas kunde det en innehafvare af en efter vexellag preskriberad vexel skulle vara förhindrad att göra något fordringsanspråk gällande på grund af de rättsförhållanden, som legat till grund för det ingångna vexelaftalet, och den i §:n uppstälda skilnaden emellan verkningarne af vexels preskription och dess prejudicering i afseende å rättigheten att i vanlig civil rättegångsväg söka ersättning för den skada vexelinnehafvaren genom vexelrättens förlust lidit icke synes grundad på någon i förhållandenas natur liggande olikhet emellan de båda fallen, hemställer jag att §:n bör i sådan syftning omredigeras.

§ 95.

Enligt § 67 skulle det åligga vexelgifvare att, der sådant fordras, utgifva vexeln i flera exemplar och från detta stadgande är i förevarande § 95 undantag icke gjordt för den, som utgifver egen vexel. Då likväl utställaren af sådan vexel för densamma häftar såsom godkännare samt detta förhållande i och för sig icke, såsom i motiven antages, kan anses utesluta behofvet af en uttrycklig föreskrift, att den allmänna regeln om utfärdande af vexel i flera exemplar ej är tillämplig i fråga om egna vexlar, tillstyrktes, att en sådan föreskrift måtte varda införd.

Enär föreskrift angående tiden då den nya vexellagen skall träda i kraft blifvit intagen i förslaget till promulgationslag, erinrades att det i utkastet till vexellagen upptagna öfvergående stadgandet kunde uteslutas.

I öfrigt anmärktes, att i den mån de nu gjorda framställningarne godkändes, borde ändringar ske i paragrafföljden, och jemväl iakttagas vid de på särskilda ställen förekommande hänvisningar till andra §§.

Slutligen fästades uppmärksamheten derpå *att* användandet i svensk lag af latinska uttryck hemtade från rättsvetenskapen näppeligen kunde hädanefter blifva mindre otjenligt än det hittills funnits vara; *att* utkastet nyttjar onödigtvis en mängd för det vårdade lagspråket främmande ord, såsom »fyllesgöra», »vexelrättlig», »sigt», »notifikation», »indossament», »kopia», »domicilierad» med flera, och understundom använder för språket främmande ordställningar, såsom bland annat »upptaga protest», den som »protesthandlingen verkställer» understundom begagnar svenska ord i oriktig betydelse, såsom t. ex. ordet rättegångshandling i betydelsen af förhandling inför rätta; samt *att* gällande vexellags stadganden ofta omskrifvits utan att någon ändring af meningen varit åsyftad eller tankens uttryck vunnit i klarhet eller språkriktighet.

2:o).

Förslag till förordning om nya vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall, så lydande:

Förslag

till förordning om nya vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall:

1 §.

Den vexellag, som nu gillad och antagen är, så ock hvad här nedan stadgas, skall gälla från den 1 Januari 18** för alla vexlar, som derefter utgifvas.

2 §.

Genom nya lagen upphäfves Vexellagen den 23 Augusti 1851, tillika med 21 § i Förordningen den 10 Augusti 1877 om nya Utsökningslagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall.

3 §.

Angående förfarandet då vexel förkommit förordnas som följer:

Har vexel förkommit, ege den, som vexeln förlorat, hos Rätten i betalningsorten göra ansökan om vexelns dödande, och inlemne då afskrift af samma vexel, eller sådan uppgift om dess innehåll, som Rätten pröfvar nödig för vexelns säkra igenkännande. Viser sökanden

sannolik anledning att vexeln verkligen förkommit; varde offentlig stämning af Rätten utfärdad och å dess dörr anslagen, så ock tre gånger, minst fjorton dagar emellan hvarje gång, i allmänna tidningarne införd, hvarigenom innehafvare af vexeln kallas att den vid Rätten uppvisa inom år och dag sedan stämningen i tidningarna sist infördes, om vexeln då var förfallen, men eljest inom år och dag från förfallotiden. Varder ej vexeln inom föreskrifven tid uppvist, och fullföljes derefter ansökningen; gifve Rätten utslag, hvarigenom vexeln dödas.

4 §.

I fråga om verkställande af protest stadgas:

Protest må verkställas, förutom af Notarius Publicus, på sätt i 81 § nya Vexellagen stadgas, i stad af magistratsperson och å landet af kronofogde eller länsman i orten eller af magistratsperson från närmaste stad; och skall dervid ojäfvigt och skrifkunnigt vittne närvara.

Protokoll, i hvilket protest blifvit införd, skall ock af vittnet underskrifvas.

5 §.

Om laga domstol och rättegång i vexelmål gälla följande stadganden:

1. Domstol i vexelmål vare Rådstufvurätt i den stad, der svaranden bor eller anträffas, men, om han å landet bor eller anträffas, Rådstufvurätten i närmaste stad derintill.

2. Vexelinnehafvare må för hela sin fordran stämma en af vexelgäldenärerna, och stånde det i hans fria val hvilken af dem han först stämma vill.

3. Stämning i vexelmål skall, der sökanden det äskar, meddelas till samma dag, som den sökes, om Rätten då sitter och svaranden är så till hands, att han kan före rättegångstimmans slut sig infinna.

4. Pröfvar Rätten sökandens påstående vara af den beskaffenhet att det genast bifallas må; döme då till betalning och förordne tillika att, i brist deraf, utmätning strax ske må; dock skall för inrikes vexel, som blifvit för bristande betalning protesterad, utmätning mot vexelgifvaren eller öfverlåtare ej verkställas förr än tre dagar förflutit från det han bevisligen blifvit krafd.

5. Är målet af den beskaffenhet, att det ej kan å första rättegångsdagen afgöras; då må Rätten, der käranden det äskar och omständigheterna pröfvas dertill föranleda, ålägga svaranden att nedsätta penningar i allmänt ränteri eller ställa antaglig pant eller borgen samt förbjuda honom att, der sådant ej fullgöres, resa från orten före sakens

slut, vid det äfventyr, som för öfverträdande af reseförbud är i 153 § Utsökningslagen stadgadt.

6. Dom i vexelmål gånge, der den vinnande det äskar, i verkställighet genom utmätning och det utmättas försäljning ändå att ändring i domen sökes; vare dock den, som vunnit, skyldig att ställa pant eller borgen för hvad honom tilldömdt blifvit, der han, innan domen vunnit laga kraft, det lyfta vill.

7. Vexelgäldenär ege begagna endast sådana jäf eller invändningar, som äro grundade på vexelns beskaffenhet och i sjelfva vexelrätten, eller till hvilka han kan vara befogad på grund af sitt omedelbara förhållande till käranden.

8. Beropar sig någon på utländsk lag eller sedvana och vill han att afseende derå fästas skall; vare han skyldig att sin uppgift styrka, der den ej af vederparten medgifves.

Högsta Domstolen lemnade förslaget utan anmärkning.

In fidem

E. Adlerstråhle.

Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den 31 December 1879,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna,
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern,
Malmström.
Justitieråden: Östergren,
Wedberg.

Chefen för Justitiedepartementet, Statsrådet Almqvist anförde i underdånighet:

»Sedan Riksdagen i underdånig skrifvelse den 9 Maj 1876 anhållit att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för utarbetande af en fullständig handelslag för Sverige äfvensom egna nödig omsorg deråt att öfverensstämmelse, så vidt ske kunde, med motsvarande Norsk och Dansk lagstiftning dervid åstadkommes, så har, enär vexellagen ansågs såsom det ämne, hvarmed början lämpligen borde vid ett sådant lagstiftningsarbete göras, Kongl. Maj:t den 26 Januari 1877 tillsatt en komité med uppdrag att utarbeta förslag till vexellag; så vidt möjligt öfverensstämmande med de lagförslag angående samma ämne, som samtidigt kunde blifva uppgjorda af komitéer i Norge och Danmark.

Efter det de svenske komiterade till gemensamma öfverläggningar sammanträdt med de för Norge och Danmark utsedde, har ett förslag till vexellag af lika innehåll för alla tre rikena blifvit af dem utarbetadt, hvilket jemte ett inom Justitiedepartementet upprättadt förslag till förordning om nya vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall, öfverlemnades till Högsta Domstolens yttrande genom Eders Kongl. Maj:ts beslut den 12 Juli 1878.»

Efter redogörelse för innehållet af berörda två förslag samt för det utlåtande, som Högsta Domstolen deröfver afgifvit, yttrade föredraganden vidare:

»Till största delen har jag funnit de i Högsta Domstolen framstälda anmärkningar mot vexellagsförslaget böra iakttagas, men likväl i en hufvudsaklig punkt, nemligen den som angår den så kallade notificationsskyldigheten, ansett hvad Högsta Domstolen yttrat icke föranleda ändring i förslaget. Emot nämnda skyldighets bibehållande har af Högsta Domstolen blifvit framhållet, dels att, på sätt redan mot det af äldre Lag-Beredningen afgifna förslaget till vexellag, i hvilket förslag notificationsskyldigheten var upptagen, blifvit anmärkt, fördelen af stadgandet derom icke skulle kunna anses uppväga olägenheterna af den mängd skadeståndsprocesser, som deraf kunde föranledas, samt att man, så snart den så kallade hoppande regressen medgåfves, rätteligen måste öfverlemna åt vexelgäldenärens egen omtanka att göra sig förvissad om vexelns öde, dels ock att, sedan på dessa skäl notificationsskyldigheten blifvit ur 1851 års vexellag utesluten, någon olägenhet af saknaden af lagstadgad notificationsskyldighet icke varit i Sverige försport. Men häremot synes kunna erinras, att — om man bortser från den franska vexelrätten, för hvilken i följd af dess korta regresstider något behof af notification icke kan uppkomma, — skyldigheten att notificera finnes stadgad i alla öfriga länders vexellag-lagstiftning med undantag af Sveriges och Finlands. Då sålunda notificationsskyldigheten torde kunna betraktas såsom ingående i allmän europeisk vexelrätt och det icke heller under de förhandlingar, hvilka i senare tider framkallats af sträfvandena att åstadkomma åtminstone förarbeten till en för alla civiliserade länder likartad vexellagstiftning, från något håll uttalats önskan om notificationsskyldighetens borttagande, synes föreskrift derom icke böra längre saknas i svenska vexellagen likasom man icke torde kunna vänta, att Norge och Danmark, der notificationsskyldigheten för närvarande finnes stadgad i vida strängare form, än i förslaget blifvit ifrågasatt, skola befinnas villiga att helt och hållet borttaga denna skyldighet. I den form stadgandet i förslaget förekommer hafva för öfrigt påföljderna af försummelse i fråga om notifi-

cationsskyldighetens iakttagande blifvit inskränkta till dels förlust vid återgångstalan af godtgörelse för kostnader jemte förlust af ränta som eljest skulle tillkomma regressökanden, dels till ersättning för den genom försummelser förorsakade skada.

Derjemte innehåller förslaget — häri olika med den äldre Lag-Beredningens förslag i ämnet — att notificationsskyldigheten skall anses vara fullgjord allenast bref med underrättelse till vederbörande vexelgäldenär blifvit å posten inlemnadt. Då härtill kommer att förslaget uppställer den presumption att bref afsändt till en föregående vexelgäldenär antages innehålla föreskrifven notification intill dess motsatsen blifver bevisad, tror jag icke, att berörda skyldighets iakttagande skall kunna anses blifva för vexelrörelsen betungande. Med den så kallade hoppande regressen synes notificationsskyldigheten enligt hvad andra lands exempel gifva vid handen utan svårighet låta sig förena, och icke heller lärer erfarenheten från de land, i hvilkas lagstiftning notificationsskyldigheten under förslagets form redan finnes införd, tala derför att skadeståndsprocessernas antal skulle genom dylika stadganden komma att i någon nämnvärd grad ökas.

Tages derjemte i betraktande, att den föreslagna skyldigheten, om den ock skulle för dem, hvilka drifva vexelrörelse i större skala, komma att medföra i någon mån ökadt besvär, likväl torde få anses för den mindre affärsmannen blifva bestämdt gagnande; att saknaden af en dylik skyldighet i fråga om inländska vexlar visat sig hafva föranledt dertill att nödvändigheten af notificationens iakttagande vid utrikes vexlar blifvit af svenska affärsmän förbisedd och förlust dymedelst dem tillskyndad, samt att enligt hvad upplyst blifvit notificationen redan ofta hos oss frivilligt iakttages, har jag stannat i den mening att notificationsskyldigheten bör i förslaget qvarstå.

I fråga om den i 18 § af förslaget upptagna skyldigheten att till godkännande uppvisa domicilierade vexlar är af Högsta Domstolen anmärkt, bland annat, att då denna ovilkorliga förevisningspligt icke stadgas i gällande vexellag och någon olägenhet af bristen på ett dylikt stadgande i Sverige icke visat sig, det vid sådant förhållande syntes betänkligt att för vexelrörelsen föreskrifva en ny formalitet med det stränga äfventyret af vexelrättens förlust, hvadan Högsta Domstolen tillstyrkte att denna § måtte utgå eller åtminstone förevisningspligten inskränkas till de fall att vexelgifvaren i vexeln föreskrifvit dess uppvisande.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anmärkt har vidtagits den förändring i förslaget, att förenämnda förevisningsskyldighet blifvit inskränkt till sådana domicilierade vexlar, i hvilka vexelgifvaren ej ut-

satt af hvem betalning bör å den andra orten erläggas. Med denna inskränkning synes mig det ifrågasatta stadgandet icke böra möta någon betänklighet, då detsamma icke föreskrifver något annat än hvad vexelinnehafvaren ändock skulle vara nödsakad iakttaga, så vida han ej, i saknad af kännedom om hvilken å förfallodagen bör tillhandahålla liqvid, skall å nämnda dag blifva inskränkt till afgifvande af en så kallad protest i vädret. Äfven torde det stadgande jag, såsom nyss nämndes, ansett böra i förslaget införas, bättre stå i öfverensstämmelse med den strängt formela karakteren hos vexellagen, än den af Högsta Domstolen ifrågasatta föreskriften att på vexelgifvarens godtfinnande skulle bero, huruvida ifrågavarande formalitet skall iakttagas eller icke.

Med godkännande af hvad Högsta Domstolen anmärkt mot den i 22 § af förslaget intagna bestämmelsen att tillägg som upphäfva, inskränka eller på annat sätt förändra godkännandet, och icke hafva stöd i vexellagen, skola anses såsom oskrifna, derest de icke blifvit gjorda under iakttagande af den form, som i samma § blifvit föreskrifven, har jag funnit stadgandet böra erhålla den förändrade lydelse, att godkännande väl må inskränkas till en del af vexelsumman, men att andra inskränkningar och vilkor skola vara utan verkan. Då härigenom ej mindre den föreskrift, hvaremot Högsta Domstolens anmärkning i främsta rummet var riktad eller att en förvägrad accept skulle kunna likställas med en gifven, blifvit borttaget, än ock det partiella eller till en del af vexelsumman inskränkta godkännandet, hvilket torde vara den enda mera allmänt förekommande inskränkning, som i den vanliga vexelrörelsen plägar tillfogas ett godkännande, blifvit skyddadt, synes stadgandet i sådan form kunna godkännas. Ty något praktiskt behof att skydda andra vilkorliga eller med inskränkningar tecknade accepter, än det partiella godkännandet, kan icke antagas vara för handen, och det torde icke heller kunna nekas att med vexelns formela beskaffenhet är föga öfverrensstämmande, att verkan af ett å vexeln tecknadt godkännande skall göras beroende af omständigheter, hvilka för vexeln såsom sådan äro mer eller mindre främmande, såsom t. ex. beskaffenheten af levererade varor, ankomsten af betäckning för vexeln före förfallodagen o. s. v.

Med iakttagande af nu omnämnda jemte andra mindre väsentliga ändringar, hvartill jag fann anledning på grund af inom Högsta Domstolen framstälda anmärkningar, till en del äfven afseende i förslaget begagnade uttryckssätt, blef inom Justitiedepartementet förslaget öfversedt och i öfverensstämmelse härmed jemkadt, hvilket reviderade förslag till vexellag jag ansåg mig böra, innan detsamma för Eders

Kongl. Maj:t framlades, öfverlemna till Cheferna för Norska och Danska Justitiedepartementen; och sedan i anledning deraf de Norske och Danske komiterade jemte delegerade för Sverige åter sammanträdt till öfverläggning i ämnet samt blifvit ense om förslagets lydelse, hafva bemälde chefer tillkännagifvit att de godkände det sålunda reviderade förslaget och hvar för sig ämnade tillstyrka dess framläggande till antagande af nationalrepresentationerna.

Nämnda *förslag till vexellag jemte förslag till förordning om nya vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall*, emot hvilket sistnämnda förslag någon anmärkning inom Högsta Domstolen ej förekommit, får jag alltså nu för Eders Kongl. Maj:t i underdånighet framlägga, med hemställan att Eders Kongl. Maj:t täcktes, enligt 87 § Regeringsformen till Riksdagens antagande öfverlemna omförmälda vid detta protokoll bilagda båda förslag, dock med det af den föreslagna Vexellagens innehåll och af de derom förda förhandlingarne emellan Sverige samt Danmark och Norge föranledda förbehåll, att författningarne ej skola blifva gällande i annat fall, än att med Vexellagsförslaget öfverensstämmande vexellagar varda i Norge och Danmark antagna.»

Justitieråden Östergren och Wedberg åberopade sina vid förslagets granskning hos Högsta Domstolen afgifne yttranden.

På tillstyrkan af Statsrådets öfriga ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen bifalla hvad föredragande Departementschefen hemställt; och skulle till följd häraf till Riksdagen aflåtas nådig proposition af det innehåll, som bilagan till detta protokoll under litt. A. utvisar.

Ex protocollo
C. P. Hagbergh.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 3.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, med flera dermed sammanhängande förordningar; Gifven Stockholms slott den 31 December 1879.

Den del af lagstiftningen angående de privaträttsliga förhållandena emellan jord- och strandegare eller andre i afseende å vattens afledande och begagnande, som afser undanrödjande af de skadliga verkningar eller hinder emot jords odling eller förbättring, hvilka vållas af vattensamlingar på eller nära invid jordytan, har blifvit ordnad genom lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 Juni innevarande år, och har nya Lagberedningen, som i enlighet med sin instruktion vidare haft att behandla öfrige delar af berörda lagstiftningsämne eller den grupp af lagbud, som har till föremål vattnets tillgodogörande för allmänt eller enskildt nyttiga syften, dervid Beredningen jemväl fått sig öfverlemnad Riksdagens skrifvelse den 10 Maj 1875 angående lagstiftningen om allmän flottled, under den 31 Maj innevarande år afgifvit underdåniga förslag till författningar i sistberörda ämnen. Derefter hafva de af dessa förslag, som varit af beskaffenhet att böra jemlikt 87 § Regeringsformen behandlas, blifvit för det ändamål, nämnda § innehåller, underkastade Högsta Domstolens granskning och sedermera öfversedda samt i några delar ändrade; och har Kongl. Maj:t funnit godt att de sålunda öfversedda förslagen till Riksdagens godkännande framlägga.

Med bifogande af Högsta Domstolens och Statsrådets i ämnet hållna protokoll vill Kongl. Maj:t fördenskull, jemlikt 87 § Regeringsformen, till Riksdagens antagande i ett sammanhang öfverlemna närlagda förslag till

Förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund;

Förordning om allmän flottled;

Förordning om allmän farled;

Förordning om tillägg till Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt

Förordning om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. Nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

LUDV. ALMQVIST.

I.

Förslag

till

Förordning

om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.

Med upphäfvande af 17 kap. 4 § samt 20 kap. Byggningabalken; Förordningarna den 3 September 1755 angående rätt dag till damluckas öppnande och den 23 Augusti 1851 angående ändring för vissa orter af stadgandet om tiden, då damlucka skall vara öppnad; Kongl. kungörelsen den 6 Augusti 1815 angående tiden för vattendämning om hösten m. m.; hvad i Kongl. kungörelsen den 30 December 1863 angående ändring i föreskrifterna rörande vilkoren för mjöl- och sågqvarnars anläggande m. m. så ock i andra författningar stadgas derom att vid inrättande af vattenverk skall genom föregående undersökning utrönas, huruvida medelst uppdämning eller vattnets begagnande i öfrigt skada tillskyndas annan; samt Kongl. brefven den 17 April 1828 om mjöl- och sågqvarnars anläggning i Lappmarkerne, och den 1 Juni 1849 angående anläggning och utrifning af anstalter för ängsvattning; äfvensom med ändring af hvad andra lagens rum och författningar innehålla mot denna förordning stridande, stadgas som följer:

1 §.

En hvar eger att det vatten, som å hans grund finnes, sig tillgodogöra, såvidt ej här nedan eller eljest i lag annorledes stadgas.

2 §.

Går vattendrag emellan byar, hemman eller andra jordlägenheter, må ej ene strandegaren qvarn eller annat vattenverk å sin grund så bygga att den andre i sin rätt öfver vattnet lider förfång.

3 §.

Är strömfall så beskaffadt att för dess tillgodogörande strandegarne å ömse sidor hafva af nöden dambyggnad hvar å den andres grund, bjude då den, som bygga vill, den andre att gemensamt dammen bygga och nyttja; vill ej denne i byggnaden deltaga, vare ändock pligtig nödigt damfäste lemna, der Rätten pröfvar sådant kunna ske utan synnerligt men och ersättning till fulla värdet gifves för mark, som af damfästet upptages, så ock för olägenhet, som eljest af byggnaden komma må.

Fästes dam sålunda å ömse sidor af vattendraget, njute hvardera strandegaren lika lott i det vatten, som vid dammen samlas; och bestämme, i brist af åsämjande, Rätten, efter ty skäligt pröfvas, huru dammen byggas och hvarderas lott i vattnet uttagas må.

Bygger endera ensam dammen, må honom ej förmenas att den andres lott i vattnet nyttja intill dess denne, såsom nedan sägs, sin rätt gällande gör.

4 §.

Nu varder, såsom i 3 § sägs, dam af ene strandegaren bygd jemväl å den andres grund: vill denne sedan sjelf vattenverk bygga och dertill dammen för sin lott i vattnet nyttja; stånde det honom öppet; säge dock derom till minst två år innan han vill dammen begagna och vare, efter ty å hans hälft belöper, skyldig ersätta dammens värde i det skick, hvari den befinnes, samt i framtida underhållet taga del. Pröfvas dammen större än för hans verk är nödigt eller nyttigt, må ersättnings- och underhållsskyldigheten i mån deraf jemkas; tarfvas åter för hans verk att dammen tillökas eller annorledes förändras, skall han ensam vidkännas kostnaden derför äfvensom den tillökning i underhållskostnad, hvartill ändringen må föranleda.

Har han något uppburit i godtgörelse för mark till damfäste eller för sådan olägenhet af dambyggnaden, som ännu ej inträdt, då han börjar dammen nyttja; det bör ock återgäldas.

5 §.

Delegare i oskift by eller annan samfäld mark hafve rätt till vattnet efter som han i samfälligheten eger del. Lag samma vare, der vid skifte af samfällighet vattendraget ej i skiftet ingått. Kan vattnet ej utan delegares förfång skiftas, och vill någon af dem qvarn eller annat vattenverk bygga, bjude de andre att deri taga del; vilja de ej, och pröfvar Rätten det kunna ske utan synnerlig skada för dem, förelägge då honom på hvad sätt, vilkor och tid han verket bygga och nyttja må.

6 §.

Ej må i vattendrag så byggas att genom uppdämning eller annorledes men tillskyndas någon, som ofvan eller nedan eger jord, vattenverk eller annan egendom; och skall förty vattenverk, der hinder i vattnets lopp kan lända till men för annan, vara så inrättadt, att genom lucka å dammen eller annan dylik anstalt tillräckligt aflopp kan för vattnet beredas, när sådant är af nöden.

7 §.

Allmän farled må ej genom dambyggnad stängas; ej heller må eljest i eller vid allmän farled byggnad göras eller åtgärd vidtagas, hvarigenom samfärdseln hindras eller leden kan försämras.

I allmän flottled må ej så byggas att flottningen hindras.

Vattenled, som för fiskens gång finnas bör, efter ty derom är särskildt stadgadt, skall ock lemnas från byggnad och stängsel fri.

8 §.

Der kungsådra af ålder varit, skall den fortfarande lemnas öppen för allmän samfärdsel, för flottning och för fiskens gång eller annat allmänt ändamål så ock till bevarande af enskild rätt, som af ådran är beroende. Kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd efter de sista tio årens medelvattenstånd.

9 §.

Tvist, huruvida led eller ådra, hvarom i 7 och 8 §§ förmäles, finnes i vattendrag, så ock om ledens eller ådrans rätta läge och bredd ankomme på domstols pröfning.

10 §.

En hvar, som vill för vattenverk göra ny eller ombygga äldre dam, vare pligtig att byggnaden hos Konungens Befallningshafvande anmäla med uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvars grund byggnaden skall göras, samt socken och härad, hvartill fastigheten hörer; foge ock dervid beskrifning å den tillämnade byggnaden till läge, storlek och inrättning i afseende å flod- eller bottenluckor samt öfrige väsentlige delar.

Sedan låte Konungens Befallningshafvande nämnda anmälan och beskrifningen i dess helhet eller i nödige delar på bekostnad af den, som

anmälan gjort, intagas i länskungörelserna, med erinran till en hvar, som anser sig kunna af byggnaden lida men, att, om han aktar nödigt, sin rätt vid domstol eller eljest i laga ordning bevaka. Konungens Befallningshafvande föranstalte ock att kungörelsen varder intagen i länskungörelserna för angränsande län, om anledning dertill finnes.

11 §.

Menar någon att för hans vattenverk tarfvas att led eller ådra, hvarom ofvan är sagdt, öfverbygges eller eljest genom byggnad förändras till djup eller läge; då skall tillstånd från det allmännas sida till byggnaden sökas hos Konungens Befallningshafvande. Finnes byggnaden kunna så göras att leden eller ådran fortfarande utan väsentlig olägenhet kan för det dermed afsedda allmänna ändamål användas, må det sökta tillståndet beviljas med de vilkor, som efter omständigheterna i hvarje fall anses erforderliga till betryggande af det allmännas rätt.

Af sådant tillstånd vare den, som anser sig genom byggnaden förnärmad i sin enskilda rätt, ej hindrad att sin talan derutinnan lagligen anhängiggöra.

12 §.

Vill den, som ämnar bygga vattenverk, bereda sig trygghet att byggnaden ej må framdeles af annan klandras såsom vållande olaga dämning eller annat intrång i enskild rätt; stånde honom fritt sin talan på förhand instämma; och vare å den talan pröfvadt huru byggnaden må inrättas så att andre parten i sin rätt ej förnärmas.

Åskar den, som vattenverk eger eller bygga vill, eller någon, som genom dämning eller eljest kan af sådant verk men lida, att lofliga vattenhöjden med vattenmärke betecknas eller viss tid bestämmes, då damlucka skall hållas öppen, eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande gifvas; ege dertill vitsord. Sämjas de ej, gånge tvisten till Rättens pröfning.

Vattenmärke skall på vattenverksegarens bekostnad i berg, jordfast sten eller annat fast föremål sättas.

13 §.

Har vattenmärke blifvit satt, åligge verkets egare att i allt hvad på hans åtgärd ankommer så förfara att vattnet ej må stiga öfver märket.

Finnes ej sådant märke, skall ändock damlucka hållas öppen när sådant till förekommande af skada tarfvas. Är för damluckas öppnande viss

tid i laga ordning bestämd eller eljest särskild föreskrift om vattnets framsläppande gifven, lände det till efterrättelse.

14 §.

Der sågqvarn är, ligge å egarens vårdnad att affallet ej utsläppes i vattnet. Lag samma vare, der vid annat verk eller inrättning affall uppkommer, hvaraf uppgrundning eller annan olägenhet kan förorsakas.

Vidtager ej egaren nödig åtgärd eller anstalt till skadans förekommande, ege Konungens Befallningshafvande föreskrifva hvad i sådant hänseende iakttagas bör, så ock förelägga den tredskande vite, der ansvar å försummelsen ej finnes särskildt stadgadt.

Sker ändock skada, njute den, som skadan lider, ersättning efter Rättens bepröfvande.

15 §.

Hvad i denna förordning sägs om vattenverk gälle ock om annan med dylikt verk jemförlig inrättning till vattens nyttjande, hvarför byggnad i vattnet tarfvas.

16 §.

Ej må någon genom upptagande af ny rännil från sjö eller annat vattendrag eller annorledes vattnet till djup eller läge så förändra att derigenom led eller ådra, hvarom ofvan skils, försämras eller men annan tillskyndas. Kan utan sådan olägenhet vattnet afledas för att annorstädes nyttjas, skall det dock till vattendraget återledas, i den mån sådant erfordras till förekommande af olägenhet för den, som nedanför ligger.

17 §.

Rensning, som för vattendrags bibehållande är af nöden, hafve den, som af uppgrundningen kan lida men, lof att verkställa, ändå att gräfning inom annans område tarfvas; dock skall i ty fall denne förut derom tillsägas. Jord eller annat, som vid rensningen upptages, må på närmaste strand uppläggas eller ock föras till annat lämpligt ställe i närheten, dock emot ersättning till markens egare, om skada vållas.

18 §.

Har vattendrag vikit från sitt förra läge eller eljest förändrat sitt lopp, vare om vattendragets återställande i dess förra skick lag som om rens-

ning i 17 § är sagdt. Varder genom vattnets återförande skada tillskyndad egare af jord, hvarifrån vattnet afvikit, eller annan, som genom byggnad eller annorledes gjort sig vattnet i dess nya lopp eller läge till godo; njute han ersättning derför. Har han i tio år varit i besittning af förmån, som skulle genom återförandet gå förlorad, må dylik åtgärd ej emot hans bestridande vidtagas.

19 §.

I fråga om vattens bortledande eller annan åtgärd till vattendrags förändring till djup eller läge och om vattendrags återställande lände i tillämplige delar till efterrättelse hvad i 10, 11 och 12 §§ sägs om byggnad i vattendrag; och vare i afseende å anstalt för jords bevattning jemväl i öfrigt gällande hvad om vattenverk i denna förordning skils.

20 §.

Angående vattenafledning för jords odling eller förbättring så ock om strömrensning eller vattens bortledande för allmänt behof är särskildt stadgadt.

21 §.

När talan i mål, hvarom i denna förordning handlas, instämd varder, ege i stad Rätten och å landet domaren att i stämningen utsätta saken till syn å stället, der sådant af käranden äskas eller eljest för frågans pröfning finnes erforderligt; föranstalte ock i de fall, der 9 eller 12 § är tillämplig, att tiden och stället för målets företagande varder minst fjorton dagar före den utsatta tiden kungjord i kyrkan för den församling, der den del af vattendraget, hvarom fråga är, framgår, så ock i angränsande, intill vattendraget belägna församlingars kyrkor.

22 §.

Då afvägning eller annan undersökning af vattendrag med dess af- och tillopp, ofvan eller nedan, är nödig eller särskild utredning erfordras huru vattenbyggnad göras och nyttjas må eller i andra frågor, hvarom i denna förordning handlas, ege i stad Rätten och å landet domaren till biträde kalla sakkunnig man eller ock, om sådant finnes lämpligare, föreskrifva att undersökningen skall förrättas af dertill behörig tjensteman eller annan sakkunnig, som uppå ansökning af käranden förordnas af Konungens Befallningshafvande och derefter har att utlåtande i målet afgifva i de delar, som till honom blifvit hänskjutne.

23 §.

Der någon utan föregående anmälan, hvarom i 10 § sägs, eller eljest olagligen i vattendrag bygger eller dämning gör, ege öfverexekutor att, till rättelse i hvad olagligen skett, handräckning gifva, när skäl dertill äro; och vare derom gällande enahanda bestämmelser, som för det i 157 § Utsökningslagen afsedda fall äro stadgade.

Visar någon sannolika skäl att byggnad, hvarom anmälan skett, kan lända honom till men, ege ock öfverexekutor byggnaden förbjuda intill dess tvisten blifvit i laga ordning pröfvad.

Hvad här är sagdt om byggnad i vattendrag gälle ock om vattens bortledande eller annan åtgärd till vattendrags förändring.

24 §.

Dämmes vatten upp öfver fastständt märke eller varder, der viss tid för damluckas uppdragande föreskrifven är eller annan särskild bestämmelse angående damluckas skötande blifvit meddelad, hvad sålunda iakttagas bör ej fullgjordt, och följer ej rättelse genast efter det tillsägelse skett; då ege på ansökan af den, som men lider, utmätningsmannen i orten och å landet jemväl länsmannen, äfven om han ej är satt till utmätningsman, att, sedan han med ojäfvigt vittne syn å stället hållit, nödig handräckning på den försumliges bekostnad meddela.

Tillstänger någon led eller ådra, hvarom i denna förordning stadgas, må ock till borttagande af stängsel, som uppenbarligen finnes emot lag stridande, handräckning gifvas såsom nyss är sagdt.

25 §.

Angående allmän farled och flottled äfvensom vattenled för fiskens gång vare, utöfver hvad denna förordning derom innehåller, gällande hvad särskildt föreskrifves.

Om handläggning af frågor angående väg eller bro öfver vattendrag är särskildt förordnadt.

26 §.

Hvad i 11 § sägs om vattenverk samt i 6, 7, 8, 18, 23 och 24 §§ om vattenbyggnad i allmänhet, skall i tillämplige delar lända till efterrättelse jemväl i fråga om fiskebyggnad.

Om fiskerättighet och hushållning med fiskevatten är särskildt stadgadt.

27 §.

Genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som bergverk så ock skattlagda qvarnar och fiskeverk förunnad är, ej heller i annan lagligen tillkommen rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 Januari 1881; dock skola hittills gällande lagbud om damluckas öppenhållande framgent intill den 1 Januari 1886 ega tillämplighet i så måtto, att den deri föreskrifna tid, då damlucka bör vara öppen, skall iakttagas, så framt ej i laga ordning annan viss tid derför varder bestämd eller vattenmärke sättes eller ock andra särskilda föreskrifter angående vattnets framsläppande meddelas.

II.

Förslag

till

Förordning

om allmän flottled.

Med upphäfvande af Kongl. brefvet angående flottning den 8 April 1811 stadgas som följer:

1 §.

I allmän flottled stånde en hvar öppet att, efter ty här nedan närmare skils, låta flottgods löst framflyta.

2 §.

I vattendrag, der flottning allmänneligen idkas eller tillåten är vid den tid, då denna förordning träder i kraft, skall allmän flottled jemväl framgent bibehållas på sätt med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer.

3 §.

Kan vattendrag, hvarest allmän flottled ej finnes, dertill användas; ege Konungens Befallningshafvande, der sådant pröfvas vara af nöden och kunna medföra väsentligt gagn för orten eller eljest lända till nytta för det allmänna, förordna att i vattendraget allmän flottled vara skall.

4 §.

Är för allmän flottleds inrättande, utvidgande eller förbättrande någon anläggning eller åtgärd nödig, som kan på strand-, bro-, fiske- eller vattenverksegares eller annans rätt inverka, och har han ej dertill samtyckt; då

ankomme på Konungens Befallningshafvande att, med den inskränkning, hvartill 7 § föranleder, till anläggningen eller åtgärden lof gifva; bestämme ock dervid, äfvensom då fråga eljest uppstår om skydd för enskild rätt, huru vid flottleds ordnande och begagnande tjenligast förfaras bör, så att ändamålet må utan oskälig kostnad vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga.

5 §.

Utan särskildt lof må de, som ombesörja flottningsarbetet, ega tillträde till stränderna vid flottleden, der sådant för skadas afvärjande eller flottgodsets framförande i vattendraget är af nöden.

Väg eller stig öfver annans tomt, åker, äng, plantering eller andra egor, hvilka kunna deraf skadas, må dock ej tagas, om tillträde till stranden annorledes kan utan väsentligt hinder eller uppehåll beredas.

6 §.

För skada, som genom anläggning eller åtgärd för flottleden eller genom strändernas beträdande eller eljest genom flottningen vållas, njute den, som skadan lider, ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill den skattas må.

7 §.

Erfordras för ändamålet att jord eller lägenhet, som annan tillhör, för flottleden begagnas eller att vatten, annan till men, ur vattendrag bortledes; då skall i saknad af godvillig öfverenskommelse frågan om skyldigheten att upplåta hvad nödigt är på Konungens pröfning ankomma, efter ty angående sådan upplåtelse för allmänt behof stadgas; och lände i dessa fall jemväl om sättet för skadeersättningens bestämmande så ock i allt öfrigt de för dylika frågor särskildt gifna föreskrifter till efterrättelse.

8 §.

Fordrar någon i andra fall, än de i 7 § nämnda, ersättning för skada; varde frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäfvige skiljemän, bland hvilka en utses af hvardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje; tredskas den, emot hvilken anspråket väckes, att utse skiljeman eller kunna de utsedde ej om valet af den tredje sig förena, ege Konungens Befallningshafvande eller underrätten eller utmätningsmannen i orten att på ansökan af den, som anspråket väckt, om valet förordna. Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att syne-

kostnaden gälda; sättes ej ersättningen högre än han före synen bjudit, svare parterne å ömse sidor för halfva kostnaden.

Hvad de fleste skiljemännen säga skall, änskönt någondera parten vill söka domaren, gå i verkställighet, med mindre domaren eller Konungens Befallningshafvande annorlunda förordnar.

I mål, hvarom nu är sagdt, svare den, emot hvilken talan föres, vid Rätten i den ort, der skadan skett eller är att förvänta.

9 §.

Är skada, som i 8 § afses, så stadigvarande att värdet derå kan genom uppskattning på förhand utrönas; då skall, om ersättningstagande det påstår, ersättningen på förhand bestämmas att utgå vare sig i årlig afgift under hela den tid skadan kommer att fortfara eller under vissa år eller ock på en gång, allt efter ty skäligt pröfvas.

10 §.

Låta två eller flere flottgods framflyta i allmän flottled och sker derigenom skada, som ej blifvit på förhand uppskattad och ersatt; då skola de, hvilka under året deltagit i flottningen å det ställe, der skadan timat, en för alla och alla för en ansvara för ersättningens gäldande till den, som skadan lidit; gitter någon visa att hans flottgods framgått på sådant sätt eller å sådan tid att det ej kunnat till skadan medverka, vare han dock från dylik ansvarighet fri. Har någon på grund af ansvarighet, hvarom nu är sagdt, guldit mer än hvad på honom efter hans andel i flottgodset belöper, och är han icke till skadan särskildt vållande, söke hos de andre flottande sitt åter efter befogenhet.

Hvad i denna § är stadgadt må ej tillämpas, der enligt särskild bestämmelse af vederbörande myndighet någon utöfvar uteslutande rätt att ombesörja flottningen mot afgift af flottgodsets egare.

11 §.

Hvad strandegare, som i allmän flottled bygga vill, har att iakttaga, derom är särskildt stadgadt. Är ej i laga ordning bestämdt i hvad mån vattendraget skall för flottningens behof lemnas från byggnad eller stängsel fritt; förordne derom Konungens Befallningshafvande, der någon, som bygga vill, det äskar. Bygger någon annorledes än med lag eller gifna föreskrifter öfverensstämmer, stånde sjelf den skada, som å byggnaden må genom flottningen vållas.

Nu vill någon göra byggnad hvaraf flottningen ej hindras: menar han att till skydd emot skada å byggnaden särskild anläggning eller åtgärd bör af de flottande bekostas; anmäle det hos Konungens Befallningshafvande, som eger att derom jemlikt de i 4 § stadgade grunder bestämma som skäligt pröfvas. Bygger han utan sådan anmälan eller utan att Konungens Befallningshafvandes bestämmelse afbida, stånde under tiden sjelf skadan.

12 §.

Kan uppehåll med verkställande af anläggning eller annan åtgärd, hvarom Konungens Befallningshafvande enligt 4 § bestämmelse meddelat, föranleda synnerlig olägenhet; ege Konungens Befallningshafvande förordna att utan hinder af klagan öfver beslutet verkställighet må ske, der pant eller borgen ställes för den skada, som kan genom åtgärden uppstå.

Konungens Befallningshafvande hafve ock i andra fall, då skada kan af flottleds inrättande eller begagnande vållas, magt förordna det pant eller borgen för skadeståndet ställas skall, om sådant till betryggande af ersättningstagares rätt finnes nödigt.

13 §.

De närmare föreskrifter, som, utöfver hvad ofvan är sagdt, erfordras i fråga om flottleds inrättande eller begagnande, meddelas af Konungen.

14 §.

I fråga om sjöfart med sammanlagde flottar ege stadgandena i denna förordning ej tillämpning.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.

III.

Förslag

till

Förordning

om allmän farled.

1 §.

Der sjöfart med fartyg, båtar eller sammanlagde flottar allmänneligen idkas eller tillåten är vid den tid då denna förordning träder i kraft, skall allmän farled, hvartill ock räknas det utrymme i vattendraget, som till allmän hamn är i laga ordning upplåtet, fortfarande finnas i det läge och till den storlek, som med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer.

2 §.

Tarfvas allmän farled i vattendrag, der sådan förut ej finnes, förordne derom Konungens Befallningshafvande samt meddele tillika nödig föreskrift om hvilken del af vattendraget bör för samfärdselns behof lemnas fri från byggnad och stängsel.

3 §.

Är för allmän farleds inrättande, utvidgande eller förbättrande någon anläggning eller åtgärd nödig, som kan på annans rätt inverka, och har han ej dertill samtyckt; då ankomme på Konungens Befallningshafvande att, med den inskränkning, hvartill 4 § föranleder, till anläggningen eller åtgärden lof gifva; bestämme ock huru såväl dervid som ock i öfrigt vid farleds ordnande och begagnande tjenligast förfaras bör, så att ändamålet må utan oskälig kostnad vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga.

För skada, som af dylik anläggning eller åtgärd vållas, skall ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill skadan skattas må, efter Rättens bepröfvande gifvas vare sig i årlig afgift eller på en gång.

4 §.

Erfordras för ändamålet att jord eller lägenhet, som annan tillhör, för farleden begagnas eller att vatten, annan till men, ur vattendrag bortledes; då skall i saknad af godvillig öfverenskommelse frågan om skyldigheten att upplåta hvad nödigt är på Konungens pröfning ankomma, efter ty angående sådan upplåtelse för allmänt behof stadgas; och lände i dessa fall jemväl om sättet för skadeersättningens bestämmande så ock i allt öfrigt de för dylika frågor särskildt gifna föreskrifter till efterrättelse.

5 §.

Hvad den, som vill bygga i vattendrag, der allmän farled är, har att iakttaga, derom är särskildt stadgadt.

6 §.

De närmare föreskrifter, som, utöfver hvad ofvan är sagdt, erfordras i fråga om farleds inrättande eller begagnande, meddelas af Konungen.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.

IV.

Förslag

till

Förordning

om tillägg till förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.

1 §.

Der Konungen för någon orts förseende med dess behof af vatten eller för farled eller flottled eller för annat allmänt behof pröfvar nödigt att vatten ur sjö, elf, å eller annat vattendrag ledes bort för att annorstädes nyttjas, vare enskild man, menighet eller inrättning, som öfver vattnet råder, pligtig att det tåla; njute dock den, som derigenom skada lider, ersättning till högsta skäliga belopp, hvartill skadan skattas må.

2 §.

Har någon vatten- eller fiskeverk eller bevattningsanstalt eller annan särskild lägenhet, och varder den lägenhet genom vattendragets ändring obrukbar eller i väsentlig mån försämrad, skall lägenheten lösas, om egaren det påstår.

3 §.

Kan ej öfverenskommelse träffas om hvad, efter ty ofvan skils, i ersättning eller lösen utgå bör, skall såväl i fråga derom som ock i allt öfrigt i tillämplige delar gälla hvad uti förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgadt är. Väckes fråga, hvarom här ofvan i 2 § sägs, varde dermed förfaret på sätt i nämnda förordning finnes bestämdt för den händelse då till afsedt ända-

mål erfordras att allenast en del af lägenhet afstås, men egaren äskar att hela lägenheten lösas skall.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.

V.

Förslag

till

Förordning

om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.

Med upphäfvande af Förordningen den 21 December 1857 angående ändring af 20 kap. 6 § Byggningabalken i fråga om straffbestämmelsen för underlåtenhet att i föreskrifven tid öppna damlucka stadgas, som följer:

Håller någon olofligen damlucka, för hvars uppdragande viss tid iakttagas bör, stängd under tid då den skall öppen lemnas; böte minst tio, högst femhundra kronor. Lag samma vare, der någon olofligen håller damlucka stängd då vattnet stiger öfver faststäldt märke.

Öfverträdelse, hvarom nu är sagdt, må ej, der den endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas af annan än målsegande.

Böter, som ådömas efter denna förordning, skola tillfalla kronan och vid bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.

Stockholm 1880. Kongl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.

Utdrag af protokollet öfver Justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott Fredagen den 13 Juni 1879,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna,
Statsråden: Almquist,
Herr Thyselius,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern.

Chefen för Justitiedepartementet, Statsrådet Almqvist, anmälde i underdånighet:

Nya Lagberedningens underdåniga skrifvelse den 31 sistlidne månad, hvarmedelst — med anmälan *att*, efter det Beredningen under handläggningen, jemlikt fastständ instruktion, af frågan om ordnandet af de privaträttsliga förhållandena emellan jord- och strandegare eller andra i afseende å vattens afledande och begagnande, afgifvit förslag till förordning angående torrläggning af jord, Beredningen till behandling företagit de återstående delarne af det förelagda ämnet, eller den grupp af lagbud, som hade till föremål vattnets tillgodogörande för allmänt eller enskildt nyttiga syften; *att* Kongl. Maj:t derjemte till Beredningen öfverlemnat Riksdagens underdåniga skrifvelse den 10 Maj 1875 med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes så snart ske kunde taga i öfvervägande, huruledes allmän flottled i de vattendrag, der den ej funnes, men vore af behofvet påkallad, kunde utan förbiseende af annans rätt anläggas och begagnas samt till Riksdagen göra framställning om den lagstiftningsåtgärd, som för ändamålet funnes erforderlig, samt *att* Kongl. Maj:t, på framställning af Beredningen, förklarat, att för beredande af nödig öfverensstämmelse emellan de civilrättsliga och administrativa bestämmelserna i ämnet, Beredningen vore oförhindrad att afgifva förslag till sådana administrativa föreskrifter, som med de civilrättsliga bestämmelserna egde omedelbart sammmanhang; — Beredningen öfverlemnat, jemte tillhörande motiv, särskilda förslag till följande författningar, nemligen:

1:o) Förordning angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.

2:o) Förordning angående allmän flottled.

3:o) Förordning angående allmän farled.

4:o) Förordning om tillägg till Kongl. Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.

5:o) Förordning angående ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.

6:o) Förordning angående ändring i vissa delar af gällande fiskeristadga.

7:o) Kungörelse om förändrad lydelse af 58 § i stadgan om skiftesverket i riket.

8:o) Flottningsstadga.

9:o) Kungörelse angående tillstånd från det allmännas sida till vattenafledning i vissa fall; samt

10:o) Kungörelse angående särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled och vissa vattenbyggnader m. m.

På Statsrådets tillstyrkan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, *dels* att Högsta domstolens utlåtande skulle, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, genom note ur protokollet infordras öfver ofvanberörda med N:is 1—5 betecknade förslag till förordningar, nemligen: angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, angående allmän flottled, angående allmän farled, om tillägg till Kongl. Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt angående ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka, *dels ock* att, likaledes genom note ur protokollet, Högsta Domstolens utlåtande skulle infordras öfver de under N:ris 6—7 upptagna förslagen till Förordning angående ändring i vissa delar af gällande fiskeristadga och till kungörelse om förändrad lydelse af 58 § i stadgan om skiftesverket i riket.

Ex protocollo

Th. Wilh. Malm.

Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol Thorsdagen den 13 November 1879.

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden NAUMANN,
VON HOFSTEN,
VON SEGEBADEN,
SVEDELIUS,
ÖSTERGREN,
WEDBERG,
RYDING.

Sedan, till följd af Högsta Domstolens beslut den 26 sistlidne September vid då slutad föredragning af de till Högsta Domstolens utlåtande öfverlemnade förslag till förordningar angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, angående allmän flottled, angående allmän farled, om tillägg till Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, angående ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka och angående ändring i vissa delar af gällande Fiskeri-Stadga samt till Kungörelse om förändrad lydelse af 58 § i gällande Stadga om Skiftesverket i riket, samma förslag emellan Högsta Domstolens ledamöter cirkulerat, så företogs nu detta ärende till slutlig handläggning; varande ett tryckt exemplar af förslagen detta protokoll bilagdt.

1:o) **Förslag till Förordning angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.**

I afseende å ingressen till detta förslag anmärkte Högsta Domstolen, att, då den ansvarsbestämmelse, hvilken vore afsedd att träda i stället för stadgandet i Förordningen den 21 December 1857, icke förekomme i detta förslag, utan i förslaget till Förordning angående ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka, det syntes mindre lämpligt, att förstnämnda Förordning förklarades upphäfd genom den nu ifrågavarande förordningen. Härjemte skulle antecknas, att i det till Högsta Domstolen öfverlemnade tryckta exemplaret af ifrågavarande förslag den felaktighet förekomme, att Kongl. Brefvet om mjöl- och

sågqvarnars anläggning i Lappmarkerne den 17 April 1828 angåfves vara utfärdadt den 17 Augusti samma år.

§ 1.

Justitieråden *Naumann* och *Östergren* anmärkte, att det i denna § begagnade uttrycket: »tillgodogöra sig vattnet», kunde gifva anledning till den med förslaget visserligen icke åsyftade tolkningen, att jordegare endast skulle ega att, på sätt som kunde anses för honom medföra gagn, använda vattnet, men deremot vara förhindrad att bortleda och afhända sig vatten, äfven då sådant kunde ske utan skada för annan; Och funno Justitieråden den allmänna regeln för jordegarens dispositionsrätt öfver vattnet hafva erhållit ett lämpligare och fullständigare uttryck i de af de föregående vattenrättskomitéerne i deras § 1 begagnade ordalag, enligt hvilka jordegaren har att, med de i lag stadgade inskränkningar, »fritt råda» öfver vattnet inom sitt egoområde, helst detta uttryckssätt stode i öfverensstämmelse med ordalag, som begagnades i 12 Kap. 4 § Jordabalken.

§ 2.

Högsta Domstolen anmärkte, att, ehuru förslaget uppenbarligen afsåge, att den i §:ns första stycke uppställda regel skulle gälla äfven om å ena eller begge sidor om vattendraget marken utgjordes af stadstomt eller annan stadsjord eller å ena sidan vore by och å den andra hemman, förslaget dock uttryckligen omnämnde endast de två fallen, att å båda sidor vore byar eller å båda hemman; och ansåg följaktligen Högsta Domstolen redaktionen böra så förändras, att derigenom tydligen uttalades den uppställda rättssatsens giltighet för alla de fall då, på sätt första vattenrättskomitéen (§ 4) yttrat, å ömse sidor om vattendrag vore olika strandegare.

Justitierådet *Svedelius* tillade: Vid jemförelse af § 2 och § 4 synes icke med tydlighet framgå, huruvida begagnandet af den i § 2 stadgade tvångsrätt, hvarigenom strandegare, som ej vill i dambyggnad deltaga, nödgas till damfäste upplåta mark, är att anse såsom en art af expropriation, hvarmedelst eganderätt till marken från den ene strandegaren till den andre öfverflyttas, eller allenast såsom ett intrång, hvilket för den lidande medför rätt till skadeersättning utan att eganderätten till sjelfva grunden undergår någon förändring. För den förra uppfattningen kan åberopas stadgandet i § 2 att ersättning till fulla värdet skall lemnas icke allenast för olägenhet, som genom dambyggnaden uppkommer, utan äfven för marken, som af damfästet upptages, hvaremot den senare tolkningen vinner stöd af ordalydelsen i § 4, som omtalar dambyggnad, i nämnda ordning af den ene strandegaren uppförd, såsom varande »*jemväl å den andres grund*» belägen. Hvilkendera af dessa motsatta bestämmelser än må vara i förslaget åsyftad — och de torde i legislativt hänseende äfven väga temligen jemnt — synes dock i hvarje fall till förebyggande af missförstånd och deraf härflytande rättsförvecklingar ett förtydligande af förslagets mening i berörde hänseende vara af nöden.

§ 3.

Högsta Domstolen fann det i första stycket af denna § begagnade uttryckssätt efter ordalydelsen hänvisa till det fall, att den grund, hvarå dammen blifvit lagd, innehades med sameganderätt af strandegarne å ömse sidor om vattendraget; men då detta tydligen icke vore förslagets mening, utan stadgandet afsåge den händelsen, att strandegare, hvilkas egogräns låge i vattendraget, förenat sig om byggande af gemensam dam eller att den ene med tillämpning af § 2 vunnit rätt till damfäste å den andres grund, ansåg Högsta Domstolen, att redaktionen borde i sådant syfte förtydligas.

Justitierådet *Östergren* förklarade sig icke finna giltig rättsgrund för stadgandet i §:ns andra stycke, att, om endera strandegaren ensam byggt dammen, det ej borde honom förmenas att nyttja den andres lott i vattnet, intill dess denne, såsom i § 4 sägs, gjorde sin rätt gällande. Ett sådant stadgande kunde, efter Justitierådets åsigt, icke härledas ur nu gällande rätt, och, om äfven för lösningen af de kollisioner, som hade sin grund i den på naturförhållanden beroende rättsliga samfällighet, som uppstode i det här afsedda fallet, det vore af nöden att gifva den ene strandegaren en viss tvångsrätt emot den andre, så kunde dock detta tvång icke rättvisligen sträckas utöfver ändamålet att bereda den strandegare, som först ville bygga, möjlighet att begagna *sin* del i strömfallet. Att dertill gifva honom en, om äfven prekär rätt öfver den andres andel i vattnet, syntes Justitierådet leda längre, än behofvet kräfde och nödigt afseende å eganderättens helgd medgåfve. Detta stadgande föranledde den i § 4 förekommande bestämmelsen, att rätte egaren först efter två års uppsägning kunde återvinna dispositionsrätten öfver sin del i vattenkraften, och tvångsrätten framträdde dermed såsom ett fullständigt suspenderande af den ene partens rätt. Det ekonomiska motivet, att genom en premie åt den, som först bebygde ett samfäldt strömfall, uppmuntra företagsamheten, syntes ej heller böra vinna afseende; ty stadgandet erbjöde endast en tillfällig grund för en på hela vattenkraftens användande beräknad anläggning och kunde sålunda tilläfventyrs verka skadligt såsom en lockelse till osäkra företag. På dessa skäl fann sig Justitierådet böra tillstyrka, att §:ns sista stycke måtte utgå.

§ 4.

Justitieråden *Naumann*, *Östergren* och *Ryding* funno §:ns sista stycke på ett mindre tillfredsställande sätt uttrycka den i motiven tydligt uttalade åsigten, att delegare i samfäldt strömfall, som först efter det dam för fallets begagnande blifvit af andre delegaren bygd, gjorde sin rätt till vattnet gällande, skulle, derest han på en gång för all framtid uppburit ersättning för olägenheten af dambyggnaden eller för upplåtelse af mark dertill, återgälda hvad belöpte å tiden efter det han börjat nyttja dammen; hvarjemte bemälde Justitieråd ansågo det jemväl böra uttryckligen förklaras, att, derest till följd af dambyggnaden rätt till årlig ersättning eller till befrielse från någon eljest åliggande skyldighet blifvit genom öfverenskommelse eller domstols beslut den ene strandegaren tillerkänd,

men denne sedermera inträdde i utöfning af sin rätt att begagna dammen, all fråga om ersättningens utgifvande eller befrielsens tillgodonjutande för kommande tid skulle hafva förfallit.

Justitierådet *Östergren* fann på de skäl, han anfört för sin vid § 3 yttrade särskilda mening, sig böra hemställa, att föreskriften derom, att, derest dam blefve af den ene strandegaren byggd jemväl å den andres grund och denne sedan sjelf ville bygga vattenverk och dertill för sin lott i vattnet nyttja dammen, han skulle vara skyldig att tillsäga derom minst två år, innan han ville begagna dammen, måtte utgå.

§ 6.

Högsta Domstolen anmärkte, att, då sista stycket af denna § hänvisade till en bestämmelse i Skiftes-Stadgan, som ännu ej förekomme derstädes, och det i sådant afseende framställda förslag, om hvilket Högsta Domstolen komme att serskildt yttra sig, vore, efter hvad antydt blifvit vid infordrande af Högsta Domstolens yttrande deröfver, afsedt att pröfvas i den ordning 89 § Regerings-Formen stadgade, det syntes olämpligt, att i det nu ifrågavarande förslaget, som vore af civillags natur, hänvisa till den ifrågasatta bestämmelsen i Skiftes-Stadgan, till följd hvaraf Högsta Domstolen ansåg sig böra hemställa, att sista stycket af denna § måtte utgå.

§ 7.

I afseende å denna § anmärkte Högsta Domstolen, att orden »sidan af» i första stycket, såsom öfverflödiga, borde utgå, äfvensom att ordet »eller» i sista stycket borde, för att rätt uttrycka meningen, utbytas mot »och».

§ 8.

Justitieråden *Östergren* och *Wedberg* yttrade: Enär af den omständighet att i ett vattendrag finnes kungsådra icke med nödvändighet följer, att der skall vara allmän flottled och farled, samt det speciela ändamål, hvilket lärer afses med det på detta ställe svårfattliga uttrycket *fiskerinäringens uppehållande* icke synes förtjena att framför andra likartade ändamål serskildt framhållas, anse vi dét vara tillräckligt att här stadga, att kungsådran skall lemnas öppen till allmänt ändamål så ock till bevarande af enskild rätt, som är af ådran beroende.

Emot föreskriften om Kungsådrans beräkning med hänsyn till det högsta eller lägsta vattenstånd, som under de sista tio åren vanligast förekommit, anmärkte Justitierådet *Ryding*, att denna föreskrift kunde anses medföra skyldighet för vederbörande att förebringa utredning om det högsta och lägsta vattenstånd, som under hvarje år af den stadgade tidsperioden ägt rum, för att såmedelst ådagalägga, hvilka af dessa vattenstånd oftast förekommit; men då en sådan utredning, om än icke omöjlig, likväl skulle vara

med synnerliga svårigheter förenad, borde, till undvikande häraf, enligt Justitierådets åsigt, en modifikation af berörda föreskrift vidtagas.

§ 9.

Enär, på sätt Nya Lagberedningen i motiven till denna § erinrat, srtidighet som yppas, i hvilken gren eller ådra eller eljest i hvilket läge eller till hvad bredd — vare sig den för segelled eller båtled eller för kungsådra gällande — allmän led eller kungsådra borde finnas, vore en ren rättstvist, samt 15 § i gällande Fiskeristadga, i hvars ställe nu ifrågavarande § vore afsedd att träda, innehölle, att tvister om kungsådras rätta läge tillhörde allmän domstols upptagande och pröfning, men i förslaget blifvit till domstols pröfning öfverlemnad allenast frågan, huruvida led eller ådra, hvarom i §§ 7 och 8 förmäles, funnes i vattendraget, ansåg Högsta Domstolen §:ns lydelse böra i så måtto förändras, att derigenom förklarades, att tvist, huruvida kungsådra, allmän farled, allmän flottled eller vattenled för fiskens gång funnes i vattendrag, så ock om ådrans eller ledens rätta läge och bredd ankomme på allmän domstols pröfning.

§ 10.

Justitieråden *Östergren*, *Wedberg* och *Ryding* anmärkte att, då i denna § ej vore fråga om ansökning att få bygga vattenverk, utan allenast om anmälan af sådant tillämnadt byggnadsföretag, ordet »sökandens» i §:ns andra stycke borde, såsom tilläfventyrs vilseledande, mot annat mera lämpligt uttryck utbytas.

§ 16.

Emot senare delen af denna §, der Nya Lagberedningen sökt att gifva ett positivt uttryck åt rättigheten att, der sådant utan skada för annan rättegande kunde ske, bortleda vatten ur vattendrag för dess nyttjande på annat ställe, anmärkte Justitieråden *Naumann*, *von Segebaden*, *Östergren* och *Ryding*, att jemväl å andra ställen, än der ledningen upptoges, olägenhet för annan borde förekommas, äfvensom att återledningsskyldigheten borde närmare bestämmas såsom ett åliggande för den, som verkställt afledningen, att bereda det afledda vattnet aflopp till vattendragets lägre belägna delar, derest genom underlåtenhet deraf olägenhet kunde tillskyndas egare af strand nedanföre ledningens början.

Justitierådet *Svedelius* yttrade: I fall den förra delen af denna § blefve till ordalagen förändrad, så att derigenom tydligare utmärktes, att strandegare ej är betaget att genom vattens bortledande, ny rännils upptagande eller annorledes förändra vattendrag, allenast förändringen på sådant sätt verkställes, att olägenhet och men deraf ej uppkomma, torde den senare delen af ifrågavarande § såsom obehöflig kunna uteslutas, men derest densamma anses böra bibehållas synes likväl ordalydelsen böra till meningens riktiga återgifvande jemkas.

Justitierådet *Wedberg* ansåg, att åt senare stycket borde gifvas en lydelse, som uttryckte att ledningen borde så inrättas, att olägenhet icke vållades vare sig »å det ställe», der den upptoges, eller derofvanföre i vattendraget.

§ 17.

Justitieråden *von Segebaden*, *Östergren*, *Wedberg* och *Ryding* anmärkte, att den jordegare, som ville för rensning af vattendrag verkställa gräfning inom annans rågång, borde vara skyldig att på förhand derom tillsäga denne, på det han såmedelst måtte komma i tillfälle kontrollera, att rensningen icke verkställdes onödigtvis eller vidsträcktare, än för vattendragets bibehållande i dess naturliga skick erfordrades.

Justitieråden *Östergren* och *Ryding* funno det icke vara tillräckligt tydligt uttryckt, att den rensning, hvarom denna § handlade, afsåge icke endast bibehållande af sjelfva vattendraget, utan äfven dess återförsättande i vanligt, naturligt skick; Och ansågo bemälde Justitieråd, jemte Justitierådet *Wedberg*, att till denna § borde i öfverensstämmelse med stadgandet i 5 § af Lagen den 20 Juni 1879 göras ett tillägg af innehåll, att, om strandegare, inom hvilkens rågång annan jordegare upprensade vattendrag, ville göra sig till godo, hvad som vid rensningen inom hans egogräns blefve ur vattendraget upptaget, han skulle ega rätt dertill, och att följaktligen den rensandes rättighet och skyldighet att till annat lämpligt ställe i närheten bortföra mudder o. d. skulle vidtaga, först sedan strandegaren förklarat sig icke vilja på sin strand mottaga detsamma.

§ 19.

Justitierådet *Östergren* hemstälde, att ordet »bevattning», hvilket icke vunnit burskap i Svenska språket, måtte utbytas mot »vattning».

§ 20.

Högsta Domstolen anmärkte, att i stället för ordet »torrläggning» borde användas det i Lagen den 20 Juni 1879 begagnade uttrycket »odling eller förbättring».

§ 21.

Högsta domstolen fann hvad denna § innehölle i fråga om kungörelse till underrättelse för möjligen varande okände eller icke uppgifna sakegare gifva anledning till anmärkning. Väl funnes en liknande bestämmelse genom 55 § i Lagen den 20 Juni 1879 meddelad för det fall att i mål, hvarom nämnda lag handlade, fråga vore väckt om vattenverks ändring eller utrifning: men med dessa mål vore ett helt annat förhållande. Deri dömdes öfver alla kände eller okände sakegares rätt, men i de mål, hvarom 9 och 12 §§ i nu förevarande förslag handlade, kunde endast rättsförhållanden mellan kärande, instämd svarande och mellankommande part komma under pröfning. Vid sådant förhållande kunde det icke i processuel mening blifva tal om några okände eller icke uppgifne sakegare. Till stöd för förslaget kunde väl anföras, att den, som hade något med tvisteföremålet sammanhängande intresse att bevaka, genom kungörelsen erhölle en påminnelse om till-

fället att såsom mellankommande part få detta sitt rättsanspråk pröfvadt i sammanhang med den redan anhängiggjorda tvisten, men äfven om detta i och för sig vore någon fördel, medförde i allt fall stadgandet den öfvervägande olägenheten, att detsamma, i strid mot förslaget i öfrigt, gåfve stöd åt den hittills gängse uppfattningen, att i uppdämningsmål och tvister angående kungsådra domen hade förbindande verkan äfven mot de sakegare, som ej varit parter i målet. Det vore emellertid en bland de föreliggande förslagets vigtigaste uppgifter att från lagskipningen aflägsna detta föreställningssätt. På dessa skäl ansåg Högsta Domstolen, att senare delen af §:n från och med ordet »föranstalta» borde utgå.

§ 22.

Då den större skyndsamhet vid ifrågavarande måls handläggning, som åsyftades med bestämmelsen i § 21, att domaren å landet egde att utan Häradsrättens medverkan i stämningen utsätta saken till syn å stället, icke i allmänhet skulle uppnås, om det, på sätt 22 § innehölle, förbehölles Häradsrätten att besluta om tillkallande af sakkunnig man, samt sådant kunde öfverlemnas åt domarens åtgärd utom Rätten, hemstälde Högsta Domstolen, att befogenhet i berörde hänseende måtte domaren å landet tillerkännas.

§ 26.

Då det vore en känd sak, att vid åtskilliga fiskeverk, serskildt s. k. ålkistor, ofta erfordrades byggnader i vattnet, hvilka, i fråga om vattnets uppdämning, vore jemförlige med dambyggnaden för vattenverk, ansåg Högsta Domstolen hvad i förslagets §§ 10 och 12 stadgades om dambyggnader för vattenverk jemväl böra vara tillämpligt på dambyggnader för fiskeverk.

Justitieråden *Wedberg* och *Ryding* anmärkte serskildt att, derest §:n komme att hänvisa till § 12, hänvisning jemväl borde ske till hvad i § 13 skils om vattenmärke; äfvensom att, då i § 8 vattenbyggnad ej omnämnes, det vore oegentligt, att förslaget hänvisade till sistnämnde §.

Justitierådet *Wedberg* anmärkte vidare att, äfven om sista stycket af § 6 skulle komma att såsom gällande om vattenverk bibehållas, det likväl icke borde ifrågakomma, att tvunget egoutbyte för uppdämning vid fiskeverk medgåfves, hvartill ej heller den föreslagna lydelsen af 58 § Skiftestadgan, jemförd med § 15 af det föreliggande förslaget och nu ifrågavarande §, gåfve anledning, och att följaktligen, om § 6 förblefve oförändrad, hänvisningen i nu förevarande § till § 6 borde inskränkas till sistnämnde §:s första stycke. I öfrigt förmenade Justitierådet, att, för vinnande af reda och lättare öfversigt, det vore lämpligare, att de på spridda ställen i förslaget, såsom i §§ 15, 19 och 26 förekommande bestämmelser i hvad mån det, som blifvit stadgadt om vattenverk och annan vattenbyggnad i allmänhet, skulle gälla om dermed jemförliga eller om vissa slag af sådane byggnader blefve på ett ställe sammanförda.

§ 27.

Högsta Domstolen fästade uppmärksamhet dervid, att, då i denna § undantag från de allmänna föreskrifterna gjordes *dels* för serskild rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga, annorledes än med de allmänna stadgandena öfverensstämde, och *dels* för annan lagligen tillkommen rätt till vattens nyttjande, derutinnan förelåge två uttryck för samma sak, af hvilka det ena kunde aflägsnas.

2:o) **Förslag till Förordning angående allmän flottled.**

§ 1.

Högsta Domstolen ansåg orden »utan flottläggning» kunna såsom öfverflödiga utgå.

§ 2.

Justitieråden *Svedelius* och *Ryding* anmärkte, att, då, enligt motiven, hvad i denna § stadgades om rätt till lösflottning i allmän farled, hade afseende allenast å de farleder, som funnes vid den tid, då ifrågavarande förordning komme att träda i kraft, sådant borde i lagtexten tydligt utmärkas.

Justitieråden *Östergren* och *Wedberg* yttrade: Då vid uppkommande tvist huruvida, när denna förordning träder i kraft, allmän flottled finnes i ett vattendrag eller icke, frågan derom skall pröfvas enligt grunder, hvilka böra uppsökas i förut gällande lag och icke utgöra föremål för nya lagen, hemställa vi, att orden *flottning allmänneligen idkas eller tillåten är* måtte utbytas mot *allmän flottled finnes.*

Efter uppställande af en sådan regel om vattendrag i allmänhet anse vi det icke vara nödigt att, såsom i 2:dra stycket af denna § skett, serskildt nämna de vattendrag der allmän farled eller kungsådra finnes. Antingen finnes i dessa sistnämnda vattendrag allmän flottled efter hvad första stycket innehåller, eller ock finnes den icke, för hvilket sistnämnda fall anledning saknas att i lagen gifva andra bestämmelser än dem, som meddelas i 3 §.

§ 3.

Justitieråden *Östergren* och *Wedberg* ansågo, att i början af denna § ordet *flottled* borde, till motsättning mot 2 §, utbytas mot *allmän flottled*, hvarigenom andra stycket om vattendrag, hvilket allenast såsom enskild flottled nyttjas, blefve öfverflödigt.

§ 6.

Justitieråden *von Segebaden*, *Svedelius*, *Östergren* och *Ryding* förenade sig om följande yttrande:

Innehållet i denna § torde endast vara en föreskrift att hvar som genom flottning lider skada skall derför njuta ersättning enligt de för skadeersättning i allmänhet gällande grunder. De ordalag, hvarigenom detta lagbud blifvit uttryckt, äro dock mindre tjenliga. Ordet »*all*» i §:ns början är både öfverflödigt och vilseledande och orden »*högsta*» *skäliga belopp*» i §:ns slut synas ej riktigt uttrycka den åsyftade bestämmelsen, ersättning till fulla värdet, men hvarken deröfver eller derunder. Sistnämnde uttryck är hemtadt från nu gällande expropriationslag, i hvilken detsamma infördes vid borttagandet af den förut stadgade förhöjningen å expropriationssumman, men om äfven uttrycket af nämnde anledning må uti expropriationslagen ej anses olämpligt, torde det dock ej förtjena att derifrån i andra lagar öfverföras.

§ 7.

Justitieråden *Östergren*, *Wedberg* och *Ryding* anmärkte, att, då § 5 vilkorligen medgåfve de flottade att begagna stränderna, utan att ett sådant begagnande enligt förslagets mening behöfde föranleda expropriation af stranden, förevarande § borde innehålla en af berörde stadgande föranledd inskränkning, och ansåg Justitierådet *Ryding*, att i fråga om löseskilling för exproprierad fastighet uttrycket »skadeersättning» vore mindre lämpligt.

§ 8.

Justitieråden *Naumann*, *von Segebaden*, *Svedelius*, *Östergren*, *Wedberg* och *Ryding* anmärkte, att, till förekommande af missförstånd, det borde tydligt utsägas, dels att icke endast synekostnaden, utan jemväl kostnaderne i öfrigt för förrättningen skola af den ersättningsskyldige gäldas och dels att i händelse till ersättning enligt denna § dömdes, men ersättningen ej sattes högre, än den ersättningsskyldige före synen bjudit, parterne å ömse sidor skulle vidkännas halfva kostnaden.

Justitierådet *Ryding* yttrade, med afseende å hvad denna § innehölle om ersättning för förväntad skada, att en sådan skadeersättning närmast vore att jemföra med lösen, som efter expropriation betalades i förskott, innan expropriationsföremålet finge tillträdas, och hvilken lösen, enligt expropriationslagens stadgande, borde bestämmas genom uppskattning af serskild nämnd, och då det syntes oegentligt att i detta fall åt domstol öfverlemna en sådan uppskattningsåtgärd, som i allmänhet ej kunde grundas på laga bevisning, funne Justitierådet sig böra afstyrka bifall till förslaget i denna del; hvarjemte

Justitierådet, enär utsökningslagens § 46, då densamma medgåfve verkställighet å skiljemannadom, som enligt lag skulle till efterrättelse lända, icke afsåge det i denna § af förslaget förekommande fall, att den med domen missnöjde egde draga tvisten under Rättens pröfning, fann föreskriften derom att skiljemannadomen skulle gå i verkställighet, såsom i Utsökningslagen sades, ej kunna leda till det dermed åsyftade ändamål, utan ansåg Justitierådet i stället böra stadgas, att, om verkställighet af skiljemannadomen skulle gälla hvad i Utsökningslagen vore stadgadt om utmätning å underrätts dom, så att sättet och vilkoren för verkställigheten finge bero deraf huruvida skiljemännens beslut tagit åt sig laga kraft eller tvisten blifvit inom den stadgade tiden af 90 dagar dragen under rättens pröfning; fästande slutligen Justitierådet uppmärksamheten derpå, att det andra styckets början och slut strede emot hvarandra, enär ett beslut endast vilkorligt kunde sägas lända till efterrättelse, då detsamma finge öfverklagas och dragas under domstols pröfning.

Justitierådet *Östergren* yttrade: På skäl, som Justitierådet Ryding anfört, finner jag uppskattningen af förväntad skada ej väl lämpa sig för handläggning af domstol, hvaremot jag å andra sidan anser tvisten huruvida ersättning för skada skall gäldas eller om, efter ty förväntad skada finnes vara öfvergående eller fortfarande, ersättningen skall utgå på en gång eller i årlig afgift under den tid, skadan kommer att fortfara, naturligen tillhöra domstol, så att skiljemän ej böra få med sådane tvisters afgörande taga befattning. Att lemna åt ene parten att bestämma, om ersättningsfrågan skall i första hand afgöras af skiljemän eller af domstol, synes mig vara en nyhet, som icke har något verkligt godt med sig, men som ofta kan komma att förorsaka omgång och kostnader. Hvarken sjölagen, från hvilken Lagberedningen synes hafva hufvudsakligast hemtat de föreslagna stadgandena om skiljemannainstitutet, eller Förordningen den 14 April 1866, som i den s. k. expropriationsnämnden innehåller en skiljemannainstitution, medgifver en slik bestämmanderätt för ene parten. Om jag rätt fattar förslagets mening, skulle skiljemännens beslut medföra bättre verkställighet än domstolens beslut skulle haft, i händelse ersättningssökanden, med förbigående af skiljemännen, genast stämt till domstol; och för en sådan bättre rätt i fråga om verkställighet kan jag desto mindre finna giltigt skäl, som förslaget lemnar missnöjd part öppet att draga skiljemännens beslut under domstols pröfning, hvarigenom skiljemännens beslut ju underordnas domstolens. I nu nämnde hänseenden innehåller förslaget en motsägelse; och på en annan sådan har Justitierådet Ryding fästat uppmärksamheten. — Af hvad jag nu anfört följer, att jag anser förevarande § jemte nästföljande § 9 i förslaget böra omarbetas. Då å ena sidan det torde ligga i samtlige parters intresse att frågor om ersättning för skada i följd af flottning så skyndsamt som möjligt afgöras, och detta mål bäst vinnes derigenom, att sjelfva uppskattningen af skadan öfverlemnas till skiljemän, hvilkas beslut icke må öfverklagas; men det å andra sidan bör tillses, att verkliga rättstvister, hvilkas utredning äro beroende på bevisnings förebringande och derföre svårligen kunna af skiljemän behörigen afgöras, icke dragas från domstolarne, synas mig slika ersättningsfrågor väl lämpa sig för en combinerad handläggning af domstol och skiljemän, en sådan ungefärligen som för expropriationsfrågor är föreskrifven. Jag hemställer derföre, att vid lagstiftning i ämnet måtte stadgas:

1:o) att talan om ersättning för skada i följd af flottning skall instämmas till underrätt i den ort, der skadan skett eller är att förvänta;
2:o) att ersättningens belopp alltid skall, efter å stället hållen syn, bestämmas af tre ojäfvige skiljemän, af hvilka en utses af hvardera parten och den tredje nämnes af rätten;
3:o) att, om part undandrager sig att välja skiljeman, rätten eger att i hans ställe skiljeman utse;
4:o) att jäf emot skiljeman äro desamma som emot ledamot i expropriationsnämnd;
5:o) att rätten skall pröfva jäf, som emot skiljeman anföres;
6:o) att hvad de fleste skiljemännen i fråga om skadeersättningens belopp säga skall lända till efterrättelse;
7:o) att i händelse mellan parterne uppstår tvist, huruvida ersättning för skada bör gäldas eller om, efter ty förväntad skada finnes vara öfvergående eller fortfarande, ersättningen derför skall utgå på en gång eller i årlig afgift under den tid skadan kommer att fortfara, sådan tvist skall af rätten pröfvas och afgöras innan skiljemän väljas; samt
8:o) att ersättning för rättegångs- och uppskattningskostnaderna skall gäldas efter de i förslaget upptagna grunder, så förtydligade som Högsta Domstolens fleste ledamöter hemstält; äfvensom att tvist härom skall af Rätten pröfvas.

För att ytterligare befordra ett skyndsamt afgörande af ifrågavarande tvister torde vidare böra stadgas, att talan mot Rättens beslut i de under 7:o) omförmälde tvister skall fullföljas på sätt och inom tid, som i Förordningen den 14 April 1866 § 2 föreskrifves för fullföljande af talan mot Rättens beslut uti der omförmälde expropriationsfrågor.

Justitieråden *von Segebaden*, *Svedelius* och *Wedberg* yttrade: Föreslagna stadgandet att skiljemännens beslut skulle vinna laga kraft, derest icke talan inom viss tid till Rätten instämdes, innefattar en nyhet i lagstiftningen, som icke synes af behof påkallad, men deremot rubbar grunderna för nu gällande rättegångsordning. Skadeersättningars och tvistiga värdens uppskattning genom anlitade skiljemän eller s. k. gode män har genom långvarigt bruk i lagskipningen vunnit vidsträckt tillämpning och förtjenar äfven med allt skäl att framgent bibehållas. Dylik uppskattning har dock hitintills i allmänhet ej tillerkänts annan betydelse, än att vara dels ett bevisningsmedel till utrönande af det omtvistade värdets rätta belopp, dels ett försök till förlikning parterne emellan. Skiljemannainstitutionen, sådan den i förslaget blifvit ordnad, skulle deremot i sjelfva verket blifva en ny domstolsinstans utöfver det redan befintliga antalet och den föreslagna inskränkningen af tiden, inom hvilken den med skiljemännens åtgärd missnöjde egde draga tvisten under Rättens pröfning, skulle utan tvifvel komma att för mången oförmodadt afskära talan, helst det icke blifvit skiljemännen ålagdt att vid domens meddelande tillika lemna underrättelse om hvad den missnöjde hade för talans bevarande att iakttaga. Den nya preskriptionen, be-

tänklig i sig sjelf, blifver ännu betänkligare genom den solidariska ansvarighet för skadeersättnings gäldande, som enligt § 10 åligger samtlige i vattendraget flottande. I Sjölagen finnes jemväl uttryckligen stadgadt, att vissa tvistiga ersättningsfrågor skola af skiljemän pröfvas, men ehuru dessa frågor äro af sådan beskaffenhet att de i handelns och sjöfartens intresse tarfva ett skyndsamt afgörande, har lagstiftaren likväl ansett sig icke kunna förmena parter, som med skiljemännens beslut ej åtnöjas, att inom den för fordringarnes utsökande i allmänhet stadgade tid sin talan vid domstol anhängiggöra, utan endast till minskande af den olägenhet, som genom tidsutdrägt af rättegången uppkommer, föreskrifvit, att skiljemännens beslut finge utan hinder af rättegången gå i verkställighet, med mindre domaren eller Konungens Befallningshafvande annorlunda förordnade.

För bibehållande af enhet och sammanhang i lagstiftningen synes det särdeles önskvärdt, att likartade institutioner, så vidt möjligt är, på lika sätt ordnas och då, mellan de skiljemän, som i Sjölagen omförmäles, och de skiljemän, som för pröfning af ersättningsfrågor i flottningsmål erfordras, icke förefinnes någon sådan skiljaktighet i afseende å verksamhet och syftemål, att de sistnämndes beslut må större verkan än de förstnämndes tillerkännas, hemställes att denna § måtte i öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit anmärkt lämpligen ändras.

Justitierådet *Naumann* ansåg, att, då åt skiljemannadomen icke skäligen kunde gifvas samma verkan, som om parterne hade under skiljemännens dom skjutit tvisten och utfäst sig att nöjas åt deras beslut, utan det med skäl blifvit den missnöjde öppet lemnadt att draga tvisten under Rättens pröfning, samt det vore olämpligt att i förevarande förordning meddela ett stadgande, som stode i strid med och utgjorde undantag från de i 46 § Utsökningslagen meddelade bestämmelser angående verkställighet å skiljemannadom, hvad denna § innehölle derom, att skiljemännens beslut skulle lända till efterrättelse och domen gå i verkställighet, såsom i Utsökningslagen sägs, äfvensom att den missnöjdes rätt att instämma sin talan skulle vara till viss tid inskränkt, borde uteslutas.

§ 9.

Justitierådet *Ryding* åberopade hvad han vid § 8 anfört emot förslaget, att ersättning för förväntad skada skulle kunna genom domstols beslut fastställas.

§ 10.

I andra punkten af denna §:s första stycke föreslås, att, om flottning utöfvas för gemensam räkning genom derför i vederbörlig ordning tillsatt styrelse, ej annan egendom, än flottgods må för skada, som genom flottningen förorsakats, serskildt hos någon bland de ersättningsskyldige utmätas, med mindre sig visat, att tillgång, som styrelsen omhänderhar för de ersättningsskyldige, ej förslår till skadans gäldande. Detta stadgande syntes ej kunna annorledes förstås, än att, sedan den, som lidit skadan, förskaffat sig skiljemäns eller domstols dom, hvarigenom ej mindre en eller flere bland dem, som under året deltagit

i flottningen å det ställe, der skadan timat, än äfven flottningsföreningen förpligtats ersätta skadan, det skulle bero på utmätningsmannen att tillämpa de i denna § gifna föreskrifter om den ordning, hvari virkesegarne och föreningen ansvarade för skadeersättningen, och om det gods, hvarmed de i hvarje fall ansvarade. Stadgandet innefattade sålunda ett tillägg till och ett undantag från de i Utsökningslagen till utmätningsmäns efterrättelse lemnade föreskrifter. Redan detta syntes olämpligt, då Utsökningslagen borde vara i sådant hänseende fullständig. Men stadgandet lade dessutom å utmätningsmännen en uppgift och ett ansvar, som vore främmande för de vid utsökningsväsendets ordnande antagna grunder. En utmätningsbar dom måste vara riktad mot en viss gäldenär och hans egendom. Det föreslagna stadgandet åter gåfve åt domen endast vilkorlig betydelse och lemnade åt utmätningsmannen att pröfva ett väsendtligt moment i frågan om flottgodsegarens betalningsskyldighet. Denna skyldighet blefve nemligen, för så vidt anginge annan hans egendom än flottgodset, beroende af det resultat, utmätningen hos Flottningsstyrelsen lemnade, och kunde först efter ett misslyckadt utmätningsförsök hos styrelsen blifva effektiv. Då man ville detta mål, så syntes enda rätta vägen hafva varit att såsom grund för dom uppställa de regler, hvilka här förekomme såsom föreskrifter för doms verkställighet. Men om stadgandet affattades på sådant sätt, kunde ovilkorlig dom mot flottgodsegaren ej gifvas, förr än en föregående dom mot flottningsstyrelsen nått slutlig verkställighet och det visat sig, att hos styrelsen saknats tillgång till ersättningens gäldande. Detta skulle åter i väsentlig mån minska den trygghet för strandegarne, som låge i de flottandes ansvarighet, hvilken för att vara effektiv, borde vara icke allenast solidarisk, utan äfven omedelbar. Det syntes ej heller vara af behofvet påkalladt att genom ett undantagsstadgande i den föreslagna syftningen med hänsyn till de flottningsidkandes intresse inskränka verkningarna af den omedelbara och solidariska ansvarigheten, ty just äfventyret af denna ansvarighet borde vara den kraftigaste sporre för de flottande att alltid hålla flottningsstyrelsen försedd med tillgångar att gälda skadeersättningarna och att befordra en skyndsam och billig uppgörelse af uppkomna ersättningsanspråk. Fullgjorde de sin skyldighet i sådant afseende, skulle det otvifvelaktigt ligga i strandegarnes intresse att i första hand hålla sig till flottningsstyrelsen; och flottgodsegarne blefve på detta sätt säkrast betryggade mot ersättningsanspråkens riktande mot dem och deras flottgods. Företoge sig ej dessmindre någon strandegare af egensinne att rikta sin talan i första hand mot en flottgodsegare, så hade denne alltid att vända sig emot flottningsföreningen och syntes äfven i rättegången kunna göra sig tillgodo flottningsstyrelsens och dess tjenstemäns biträde. Högsta Domstolen hemstälde alltså, att andra punkten i §:n, började med ordet: »Utöfvas» och slutande med ordet »gäldande», måtte uteslutas.

Hvad sista stycket innehölle om ansvarigheten för skadeersättningar i de flottleder, der det s. k. oktrojsystemet vore tillämpadt, ansågo Justitieråden *Naumann, von Segebaden, Svedelius, Wedberg* och *Ryding* böra gälla endast der den, som enligt serskild bestämmelse af vederbörande myndighet hade uteslutande rätt att ombesörja flottningen, äfven faktiskt utöfvade samma rätt. Af ordalagen syntes nemligen följa, att det stadgade undantaget för desse flottleder skulle gälla i alla fall der oktroj blifvit meddelad, äfven om

oktrojinnehafvaren ej vidare toge någon befattning med flottningen, men till en sådan utsträckning af undantagsstadgandet saknades all anledning. Vidare ansågo Justitieråden *Naumann*, *von Segebaden* och *Ryding* att §:n borde innehålla ett positivt stadgande angående ansvarigheten under de undantagsförhållanden, hvarom här vore fråga, dervid Justitierådet *Naumann* enär strandegarnes rätt till skadeersättning i hvarje fall borde tillgodoses framför de flottandes intresse och det berodde på den virkesegare, som ej hade förtroede för entreprenören, att afhålla sig från flottning intill dess densamma blefve annorlunda ordnad, ansåg, att oktrojinnehafvaren borde ansvara i första rummet och gent emot de flottande, men dessa ej vara fritagna från omedelbar och solidarisk ansvarighet i förhållande till den, som lidit skadan; hvaremot Justitieråden *von Segebaden* och *Ryding* på de i motiven anförda skäl och med afseende på det i 12 § föreslagna stadgandet, att Konungens Befallningshafvande, i händelse skada kunde af flottleds inrättande eller begagnande vållas, hade makt förordna, det pant eller borgen för skadeståndet skulle ställas, om sådant till betryggande af ersättningstagares rätt funnes nödigt, ansågo i det afsedda fallet endast oktrojinnehafvaren böra vara för skadeersättningen ansvarig.

I frågan om oktrojinnehafvares ansvarighet inskränkte sig Justitieråden *von Hofsten* och *Östergren* till det yttrande, att en positiv bestämmelse derom syntes hafva bort i förordningen förekomma.

§ 11.

Ordalagen i sista punkten af denna § syntes Högsta Domstolen kunna gifva anledning till den misstydning, att den deri stadgade påföljd för strandegaren skulle inträda endast i händelse han gjort anmälan om tillämnad nybyggnad, men byggde utan att afbida Konungens Befallningshafvandes utslag i anledning af hans yrkande om skyddsbyggnad. Det syntes äfven kunna antagas, att i vissa fall Konungens Befallningshafvande funne sig böra lemna de flottande någon tid, räknad från utslagets dag eller delfåendet deraf, för verkställande af de skyddsbyggnader, som tilläfventyrs blifvit genom utslaget föreskrifna. Högsta Domstolen ansåg derföre redaktionen böra förtydligas i den syftningen, att jemväl den strandegare, som underlåtit att göra anmälan om nybyggnad vid allmän flottled, finge sjelf stå skadan, äfvensom att, derest Konungens Befallningshafvande förelagt de flottande viss tid för skyddsbyggnads uppförande, strandegarens rätt till skadestånd komme att inträda först sedan berörda tid tilländalupit.

§ 13.

Enär någon erinran om Konungens i Regeringsformen grundade rätt att angående flottningen meddela administrativa föreskrifter ej syntes i denna förordring erforderlig och det i öfrigt torde på pröfning i hvarje serskildt fall böra ankomma, huruvida nya stadganden, som i fråga om flottning befinnas nödige, äro till civillag eller ekonomisk rätt att hänföra, ansåg Högsta Domstolen denna § böra helt och hållet utgå.

§ 14.

Justitierådet *Ryding*, som fann oegentligt och emot vanligt språkbruk stridande att tala om sjöfart med flottar, ansåg §:n kunna gifvas ett enklare och mera uttömmande innehåll, om deri, såsom motstycke till hvad i 1 § enligt dess af Högsta Domstolen föreslagna lydelse förekomme, blott utsades att, i fråga om flottgods, som icke löst framflöte, ägde stadgandena i Förordningen ej tillämpning.

Justitierådet *Östergren* ansåg att, då §:n borde gälla om timmerflottar af alla slag, ordet »sammanlagda», såsom häntydande på någon viss beskaffenhet hos flottarna, borde utgå.

3:o) **Förslag till Förordning angående allmän farled.**

§ 1.

Justitierådet *Ryding* åberopade hvad han förut anfört i fråga om uttrycket »sjöfart med flottar» samt ansåg ordet »sammanlagda», såsom öfverflödigt och vilseledande, böra ur §:n utgå

Justitieråden *Östergren* och *Wedberg* hemstälde, i öfverensstämmelse med hvad Justitieråden yttrat vid 2 §:n af förslaget till Förordning angående allmän flottled, att i stället för orden *sjöfart med fartyg, båtar eller sammanlagda flottar allmänneligen idkas eller tillåten* måtte sättas *allmän farled.*

§ 2.

I likhet med hvad vid § 7 i förslaget till förordning angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund blifvit anmärkt, hemställde Högsta Domstolen, att ordet »eller» måtte utbytas mot »och».

§ 3.

Justitieråden *von Segebaden*, *Svedelius*, *Östergren* och *Ryding* åberopade hvad vid granskning af förslaget till Förordning angående allmän flottled § 6 blifvit af Justitieråden i afseende å redaktionen anmärkt.

§ 4.

Justitierådet *Ryding* anmärkte, att här, likasom i § 7 af förslaget till Förordning angående allmän flottled, uttrycket »skadeersättning» vore mindre lämpligt.

§ 5

Då den hänvisning, denna § innehölle, i sin närvarande form vore föga upplysande och det syntes öfverflödigt att uttryckligen hänvisa till Förordningen angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, hemstälde Högsta Domstolen att §:n måtte utgå.

§ 6.

Enär, i likhet med hvad vid § 13 af förslaget till Förordning angående allmän flottled blifvit anmärkt, det icke syntes lämpligt att om Konungens i Regeringsformen grundade rätt att meddela administrativa föreskrifter, uti denna förordning göra erinran, ansåg Högsta Domstolen jemväl denna § böra utgå.

4:o) **Förslag till Förordning om tillägg till Kongl. Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.**

§ 2.

Justitierådet Östergren hemstälde, att ordet »bevattningsanstalt» måtte utbytas mot »vattningsanstalt».

§ 4.

Då § 1 af Författningsförslaget tydligt utmärkte, för hvilka ändamål expropriation enligt den föreslagna Förordningen finge ega rum, syntes denna § vara obehöflig och böra utgå, men, derest densamma bibehölles, ansåg Högsta Domstolen, att, likasom i 20 § af Förordningen angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, ordet »torrläggning» borde utbytas mot uttrycket »odling eller förbättring».

5:o) **Förslag till Förordning angående ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka.**

Till följd af den anmärkning, som blifvit framstäld vid ingressen till förslaget till Förordning angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, och då den nu ifrågavarande Förordningen vore afsedd att träda i stället för Förordningen den 21 December 1857 angående ändring af 20 Kap. 6 § Byggningabalken i fråga om straffbestämmelsen för underlåtenhet att i föreskrifven tid öppna damlucka, hemstälde Högsta Domstolen, att förslaget måtte förses med en ingress, hvarigenom nämnda Förordning förklarades upphäfd.

6:o) **Förslag till Förordning angående ändring i vissa delar af gällande Fiskeristadga.**

Då 15 och 30 §§ i Fiskeristadgan komme att ersättas den förre af 9 § och den senare af 24 § i den föreslagna Förordningen angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, och de nya §§, som skulle i Fiskeristadgan intaga förstnämnda §§:s platser, endast innehålla föga upplysande hänvisningar, syntes det Högsta Domstolen lämpligare, att

nämnda §§ alldeles uteslötes och genom ingressen till det ifrågavarande förslaget förklarades upphäfda.

§ 13.

På det att denna § måtte komma i öfverensstämmelse med 8 § i förslaget till Förordning angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, hemstälde Högsta Domstolen, att orden: »ena hälften af vattnet» måtte utbytas mot: »hälften af vattendragets bredd».

7:o) **Förslag till Kungörelse angående förändrad lydelse af 58 § i gällande stadga om skiftssverket i riket.**

Justitieråden *Naumann, von Hofsten, von Segebaden, Svedelius, Östergren* och *Wedberg* yttrade, att det tvång att underkasta sig egoutbyte, som genom Skiftesstadgan vore jordegande grannar ålagdt, hade sin rättsliga grund i det å ömse sidor lika stora intresset för besparing i hägnadsbesvär och underlättande af jordens häfd, men i den händelse, som med den föreslagna förändringen afsåges, förekomme endast ett ensidigt och i de flesta fall för jordkulturen fremmande intresse för den ene grannen, hvilket icke motsvarades af någon fördel för den andre, utan enligt förslaget till och med kunde förorsaka denne en viss, mindre grad af olägenhet. Vid sådant förhållande syntes förslaget stå i föga sammanhang med de för egoutbyte gällande grunder och mera närma sig expropriations-lagstiftningen, hvarifrån det dock skiljde sig deruti, att den granne, å hvilkens mark uppdämningen skedde, enligt förslaget måste underkasta sig densamma, äfven om han genom egoutbytet ej erhölle full ersättning utan fortfarande finge vidkännas någon olägenhet, blott denna icke vore att hänföra till »märkligt» men. Att på sådant sätt i den ene grannens intresse störa den andre i utöfningen af sin eganderätt och tillskynda honom olägenhet syntes så mycket mindre billigt, som förslaget icke beredde någon säkerhet, att den såsom tillämnad uppgifna anläggning, för hvars skull egoutbytet medgifvits, sedermera komme till utförande, och det icke föreslagits, att anläggningens uteblifvande skulle föranleda återgång af bytet. De ekonomiska fördelar, som genom förslaget kunde beredas, syntes ej heller vara af den vigt, att de betänkligheter, som ur rättslig synpunkt uppreste sig emot detsamma, af hänsynen till berörda fördelar i någon mån undanröjdes. Endast undantagsvis kunde det förekomma, att den, som ville för det ifrågavarande ändamålet tillbyta sig annans jord, vore i tillfälle att såsom vederlag bjuda jord, hvilken låge i sammanhang med dennes egor och i öfrigt i anseende till läge och naturlig beskaffenhet kunde utan märkligt men för honom tagas i utbyte. Men att för dessa undantagsfall i lagstiftningen införa en ny princip, om hvars rättsgiltighet tvifvel vore, syntes ej tillrådligt och Justitieråden ansågo sig böra afstyrka förslaget i dess helhet; hvarjemte Justitieråden *Naumann* och *von Hofsten* tillade, att om det skulle anses nödigt medgifva jordegare, som i vattendrag vill bygga dam, för att vattnet till sin enskilda nytta använda, rätt att mot egen jord tillbyta sig annans mark, som genom uppdämningen komme att lida skada, stadgandet härom borde sålunda affattas,

att frågan om ett sådant byte finge ske, skulle bedömas af allmän domstol i sammanhang med den tvist, som enligt 12 § i förslaget till Förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund kan anhängiggöras; dervid domstolen hade att pröfva ej mindre om och i hvad mån marken af uppdämningen kunde lida skada, än äfven om den till byte erbjudna jorden utgjorde fullt vederlag för den mark, som af vatten skadades, och för all olägenhet, som markens egare i följd af bytet komme att lida.

Justitierådet *Ryding* ansåg, att ur formel synpunkt den anmärkning kunde mot förslaget göras, att då i 56 § Skiftesstadgan såsom förutsättning och vilkor för egoutbyte, som finge på yrkande å endera sidan verkställas, antoges, att å ömse sidor förekomme råskilnader, som ginge i flere bugter och krökningar men kunde genom utbyte af jord ledas efter räta linier, samt att derigenom besparing i hägnadsbesväret och lättnad i häfden för delegarne bereddes, men det icke kunde vara förslagets mening, att dessa förutsättningar borde uppställas såsom vilkor jemväl för det slags egoutbyte, hvarom i förslaget vore fråga, det syntes oegentligt, att förslaget i allmänhet hänvisade till de vilkor för egoutbyte, som i nämnde § af Skiftesstadgan omförmäldes, och fann Justitierådet visserligen förslaget kunna medföra nytta derutinnan, att detsamma vid reglering af vattenverks uppdämningsrätt lemnade tillfälle att undanrödja smärre anledningar till klander, hvaraf eljest hela vattenverkets tillvaro kunde sättas på spel, men ansåg dock vitsordet att påfordra egoutbyte böra vara fästadt vid det vilkor, att olägenhet derigenom icke i *någon* mån tillskyndades grannen och att följaktligen §:s första stycke borde affattas i den syftningen, att om någon äskade få tillbyta sig annans jord, som skulle skadas af uppdämning, hvilken för vattenverk eller bevattningsanstalt vore nödig, och den som vederlag bjudna jorden kunde, i anseende till läge och naturlig beskaffenhet, utan men för den, åt hvilken jorden bjödes, af honom i utbyte tagas, så finge, ändå att denna ej dertill samtyckte, sådant egoutbyte, på sökandens bekostnad, utan hinder af förut faststäldt skifte, ega rum, på sätt i 56 § stadgades.

Högsta Domstolens ledamöter åtskildes.

In fidem

E. Adlerstråhle.

Stockholm, 1879. Kongl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.

Utdrag af protokollet öfver Justitiedepartements ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott Onsdagen den 31 December 1879;

i närvararo af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna,
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern,
Malmström,
Justitieråden: Östergren,
Wedberg.

Departementschefen, Statsrådet Almqvist anmälde i underdånighet Högsta Domstolens den 13 sistlidne November afgifna utlåtande öfver de i protokollet öfver Justitiedepartementsärenden den 13 nästförutgångne Juni omförmälda af Nya Lagberedningen utarbetade förslag till:

Förordning angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund;
Förordning angående allmän flottled;
Förordning angående allmän farled;
Förordning om tillägg till Kongl. Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof;
Förordning angående ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka;
Förordning angående ändring i vissa delar af gällande Fiskeri-Stadga; samt
Kungörelse om förändrad lydelse af 58 § i Stadgan om Skiftesverket i riket;

hvarjemte Departementschefen anmälde följande jemväl i nyssnämnda protokoll omförmälda af Nya Lagberedningen utarbetade förslag, nemligen till:

Flottningsstadga; samt

Kungörelse angående särskilda föreskrifter för handläggning af frågor om farled och vissa vattenbyggnader m. m.

Efter redogörelse för innehållet af Högsta Domstolens omförmälta utlåtande yttrade Departementschefen:

Om förslaget till Förordning angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.

Med anledning af de anmärkningar, som inom Högsta Domstolen framstälts emot Förordningens ingress samt 2, 3, 6, 7, 8, 9, 16, 17, 20, 21, 22 och 27 §§, har jag låtit förslaget i dessa delar undergå förändring samt derjemte funnit för vinnande af större redighet i uppställningen lämpligt, att senare stycket af 2 § sammanföres med stadgandena i 3 §.

Hvad Högsta Domstolen vid 26 § anmärkt derom, att, då vid åtskilliga fiskeverk, särskildt så kallade ålkistor, ofta erfordrades byggnader i vattnet, hvilka, i fråga om vattnets updämning, vore jemförliga med dambyggnader för vattenverk, hvad i förslagets 10 och 12 §§ stadgades om sådane byggnader, jemväl borde vara tillämpligt på dambyggnader för fiskeverk, har jag deremot trott icke böra föranleda ändring i förslaget. I allmänhet äro nemligen fiskebyggnader icke af den beskaffenhet, att de kunna förorsaka någon menlig updämning af vattendragen, och det skulle således vara en för de flesta fiskeverksegare lika tryckande, som för strandegarnes skyddande onödig försigtighetsåtgärd att ålägga hvarje fiskeverksegare att vid nyanläggning eller ombyggnad af de delar af verket, som möjligen kunde hänföras till dambyggnad, derom göra anmälan hos Konungens Befallningshafvande vid det i 23 § stadgade äfventyr att öfverexekutor må ega att omedelbart gifva handräckning för byggnadens utrifvande. Ej heller torde fiskeverksegare i allmänhet vara i behof af den provocationsrätt emot strandegare, som genom 12 § af förslaget är vattenverksegare medgifven; och hvad senare stycket af nämnda § innehåller synes endast i sällsynta undantagsfall kunna vinna tillämpning å fiskebyggnader. För sådana undantagsfall, då till exempel större ål- eller laxfisken kunna i afseende å den updämning, de åstadkomma, vara jemförliga med mindre vattenverk, innehåller redan förslagets 15 § stadgande, att hvad om vattenverk sägs äfven skall gälla om annan med dylikt verk jemförlig inrättning till vattens nyttjande, hvarför byggnad i vattnet tarfvas.

Om förslaget till förordning angående allmän flottled.

I öfverensstämmelse med den anmärkning, som blifvit af två Högsta Domstolens ledamöter framstäld beträffande senare stycket af 2 §, har jag ansett nämnda stycke böra uteslutas. Då nämnde § i första stycket innehåller bestämmelse, att allmän flottled skall anses finnas i alla de vattendrag, der flottning allmänneligen idkas eller tillåten är vid den

tid, då Förordningen träder i kraft, torde det vara öfverflödigt och tilläfventyrs vilseledande att till berörda allmänna regel foga den förklaringen, att allmän farled och kungsådra äro att anse såsom allmänna flottleder. Ej heller synes det vara nödigt att här uptaga någon bestämmelse om den administrativa myndighetens skyldighet att genom lämpliga föreskrifter skydda sjöfarten mot hinder af flottningen. De stadganden, som i sådant afseende äro nödiga, hafva sin rätta plats i den flottningsstadga, till hvilken i 13 § hänvisas och till hvilken förslag jemväl blifvit af Nya Lagberedningen uppgjordt. Då slutligen 4 § af förslaget uttryckligen öfverlemnar åt Konungens Befallningshafvande att, när helst fråga uppstår om skydd för enskild rätt, meddela preventiva föreskrifter för flottningen, lärer det icke erfordras att i 2 § upptaga särskild sådan bestämmelse, för det fall att kollision uppstår emellan sjöfarten och flottningen.

Emot de i 8 § förekommande bestämmelserna angående skiljemanna-institutionens användande i mål, som angå ersättning för skada vållad genom flottning, hafva Högsta Domstolens fleste ledamöter framställt anmärkningar och har jag, med biträdande af den mening, som blifvit af tre bland Högsta Domstolens ledamöter yttrad, ansett desse bestämmelser böra bringas till likhet med motsvarande stadganden i 321 § Sjölagen.

De af Högsta Domstolen framstälda anmärkningar mot 13 § har jag ansett böra föranleda endast den ändring, att samma § affattas i öfverensstämmelse med 6 § i Förordningen angående allmän farled. Under en sådan form torde desse båda §§ hafva den betydelsen, att de bestämmelser, hvilka i de båda förordningarna innehållas, derigenom förklaras tillhöra den allmänna civillagen och sålunda en gräns uppdrages emellan denna och den ekonomiska eller administrativa lagstiftningen i förevarande ämne.

Den i 5 § af förslaget till *Förordning angående allmän farled* förekommande hänvisning har jag trott desto heldre böra bibehållas, som någon anmärkning ej blifvit gjord emot enahanda hänvisning i början af 11 § af förslaget till Förordning angående allmän flottled.

Deremot anser jag, lika med Högsta Domstolen, 4 § i förslaget till *Förordning om tillägg till Förordningen den 14 April 1866* kunna utgå.

Genom ingressen till *Förordningen angående ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka* synes mig, på sätt Högsta Domstolen hemstält, Förordningen den 21 December 1857 böra förklaras upphäfd.

Med iakttagande för öfrigt af några mindre rättelser, för hvilka jag ej torde behöfva närmare redogöra, hafva dessa förslag blifvit öfversedda och jemkade; och får jag alltså härmed för Eders Kongl. Maj:t framlägga förslag till

1:o) Förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund;

2:o) Förordning om allmän flottled;

3:o) Förordning om allmän farled;

4:o) Förordning om tillägg till Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof; samt

5:o) Förordning om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka,

med hemställan, att Eders Kongl. Maj:t täcktes samma förslag enligt 87 § Regeringsformen till Riksdagens antagande öfverlemna.

Justitieråden Östergren och Wedberg åberopade sina vid förslagens granskning hos Högsta Domstolen afgifna yttranden.

På tillstyrkan af Statsrådets öfrige ledamöter täcktes Hans Maj:t Konungen bifalla hvad föredragande Departementschefen hemstält och skulle till följd häraf till Riksdagen aflåtas nådig proposition af det innehåll, som bilagan till detta protokoll under litt. B. utvisar.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ex protocollo

C. P. Hagbergh.

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli den 25 Jan. 1880, kl. 12 midd.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, i fråga om förändringar dels i taxeringen af guld- och sifverförsändelser, som genom postverket befordras, dels ock i postverkets ansvarsskyldighet för oassurerade paket; gifven Stockholms slott den 21 November 1879.

Under åberopande af bilagda statsrådsprotokoll öfver finansärenden denna dag, vill Kongl. Maj:t härmed i nåder föreslå Riksdagen:

att nu gällande bestämmelser för taxeringen af guld- och silfverförsändelser, som på de i Kongl. förordningen den 5 November 1875 stadgade vilkor mellan inrikes orter fortskaffas, må sålunda förändras, att af nu bestämda vigtsatser, den på 1 skålpund utbytes mot en på 500 gram, den på 10 skålpund mot vigtsats af 5,000 gram och den på 50 skålpund mot vigtsats af 25,000 gram;

att jemväl i afseende å beräknandet af postverkets ersättningsskyldighet för oassureradt paket, som gått förloradt, innan detsamma blifvit till adressaten utlemnadt, vigtsatserna i skålpund må mot vigtsatser i gram sålunda utbytas, att 1 skålpund kommer att motsvaras af 500 gram, 2 skålpund af 1,000 gram o. s. v.; samt

att nu föreslagna bestämmelser må träda i kraft vid den tid, som af Kongl. Maj:t kungöres.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hans Forssell.

Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 21 November 1879.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Almqvist*,
Herr *Thyselius*,
Lovén,
Friherre *von Otter*,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

9:o

Föredragande Departementschefen, Statsrådet Forssell, anförde:

Sedan genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 16 September 1873 angående postutvexlingen mellan Sverige och Norge samt det mellan Sverige och Norge, å ena, och Danmark, å andra sidan, den 19 Juli nämnde år afslutade postfördrag tillfälle öppnats att mellan orter i de tre rikena utvexla guldförsändelser mot en afgift, som, innefattande godtgörelse för så väl befordran som assurans, debiterades, utan hänsyn till afstånd, allenast efter bruttovigt, behagade Eders Kongl. Maj:t på framställning af Riksdagen, genom nådiga förordningen den 5 November 1875 stadga, att äfven mellan inrikes orter skulle på hufvudsakligen enahanda vilkor anordnas utvexling af icke blott guld utan äfven silfverförsändelser, hvarvid skulle erläggas:

för försändelse af myntadt guld, som icke öfverstege 10 skålpund, 1 krona för hvarje skålpund eller del deraf;

för tyngre försändelser af enahanda slag 10 kronor för första 10 skålpund och 50 öre för hvarje öfverskjutande skålpund eller del deraf;

för försändelse af myntadt silfver, hvars vigt ej öfverstege 1 skålpund, 50 öre;

samt för tyngre dylik försändelse 50 öre med tillägg af 25 öre för hvarje skålpund eller del deraf, hvarmed vigten öfversköte 1 skålpund, så att försändelse, som i vigt uppginge till mer än 1, men ej öfverstege 2 skålpund, betalades med 75 öre, försändelse af mer än 2, men icke öfverskjutande 3 skålpund, med 1 krona o. s. v.; och föreskrefs tillika, att försändelse, å hvilken ifrågavarande bestämmelser tillämpades, icke finge i vigt öfverstiga 50 skålpund.

Vid den förändring af de för postutvexlingen med Norge och Danmark gällande bestämmelser, som påkallats af den år 1878 i Paris afslutade nya post-konvention samt, enligt nådigt Bref den 21 Mars detta år och fördrag med Danmark, ratificeradt den 28 i samma månad, trädt i tillämpning den 1 sistlidne April, har, såväl för guldförsändelser, som för paketförsändelser i allmänhet vigtenheten å 1 skålpund blifvit utbytt mot en vigtsats af 500 gram, och äfven i fråga om fortskaffandet inom Sverige af vanliga paketförsändelser har genom nådiga beslut af den 2 Maj och den 26 September detta år förordnats, att vigtsatsen å 500 gram skall från och med nästkommande år träda i stället för den å 1 skålpund.

Med anledning häraf, och då skäl icke förefunnes att i afseende å guld- och silfverförsändelser, som mellan inrikes orter med post fortskaffades, bibehålla andra vigtsatser, än som blifvit stadgade för paketer i allmänhet, har Generalpoststyrelsen i underdånig skrifvelse den 3 nästlidne Oktober hemstält, att Eders Kongl. Maj:t ville hos Riksdagen göra framställning om sådan förändring i nu gällande bestämmelser för taxeringen af guld- och silfverförsändelser, som på de i nådiga förordningen den 5 November 1875 stadgade vilkor mellan inrikes orter fortskaffas, att af nu bestämda vigtsatser, den på 1 skålpund måtte utbytas mot en på 500 gram, den på 10 skålpund mot vigtsats af 5,000 gram och den på 50 skålpund mot vigtsats af 25,000 gram.

I sammanhang härmed har Generalpoststyrelsen erinrat, att i afseende på postverkets ansvarighet för försändelser, som till befordran med post aflemnas, vore genom nådiga förordningen den 12 November 1872 § 9, mom. 2 stadgadt, bland annat, att, derest oassureradt paket ginge förloradt, innan detsamma blifvit till adressaten utlemnadt, afsändaren egde att i ersättning af postmedlen erhålla, om paketets vigt uppginge till högst

2 skålpund, två kronor samt om vigten utgjorde mera än 2 skålpund, fyra kronor med tillägg dertill af en krona för hvarje skålpund, hvarmed vigten öfverstege 4 skålpund, och då i fråga om postverkets ersättnings-ansvar för emottaget paketgods samma vigtbestämmelser syntes böra gälla, som vore stadgade för taxeringen, har Generalpoststyrelsen hemstält, att Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att jemväl i afseende å beräknandet af postverkets ersättningsskyldighet för oassureradt paket, som gått förloradt innan detsamma blifvit till adressaten utlemnadt, vigsatserna i skålpund må mot vigtsatser i gram sålunda utbytas, att 1 skålpund komme att motsvaras af 500 gram, 2 skålpund af 1,000 gram o. s. v.

Instämmande i hvad Generalpoststyrelsen sålunda anfört, tillstyrker jag i underdånighet, att nådig proposition i det syfte Generalpoststyrelsen föreslagit måtte till Riksdagen aflåtas, hvarvid framställning tillika torde böra göras, att de nu föreslagna bestämmelserna må träda i kraft vid den tid, som af Eders Kongl. Majt:t varder kungjord.

Häruti förenade sig Statsrådets öfrige ledamöter;

Och behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla hvad Statsrådet sålunda hemstält samt förordna, att i öfverensstämmelse med ett af föredragande Departementschefen nu uppläst förslag nådig proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflåtas af innehåll bilagan Litt. A vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Axel Ädelgren

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 25 Jan. 1880, kl. 12 midd.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående pension å allmänna indragningsstaten för Regementsläkaren vid Nerikes regemente m. m., Doktor Magnus Lagerlöf; gifven Stockholms slott den 19 December 1879.

Hos Kongl. Maj:t har Regementsläkaren vid Nerikes regemente m. m. Doktor Magnus Lagerlöf, under förmälan att han sedan hösten år 1871 lidit af en periodiskt återkommande sinnessjukdom och till följd häraf äfven under större delen af den derefter förflutna tidrymd haft ledighet från sin tjenstebefattning, i underdånighet anhållit att, då detta hans tillstånd oaktadt all använd vård och behandling numera ej syntes lemna något hopp öfrigt om framtida förbättring, Kongl. Maj:t täcktes till nästkommande Riksdag göra framställning derom, att sökanden, i anseende till obotlig sjukdom och deraf beroende oförmåga att regementsläkaretjensten vid Nerikes regemente vidare kunna bestrida, måtte vid afskedstagandet varda på allmänna indragningsstaten öfverflyttad med bibehållande af nu innehafvande löneförmåner; varande härvid fogadt såväl läkare- och åldersbetyg, det senare utvisande att Lagerlöf vore född den 12 November 1819, som äfven intyg af Lagerlöfs förmyndare att ansökningen skett med deras vetskap och efter deras tillstyrkan.

Generalbefälhafvaren i 4:de Militärdistriktet, som öfverlemnat denna ansökning jemte chefens för Nerikes regemente i ärendet aflåtna underdåniga memorial, har dervid, med tillkännagifvande att Doktor Lagerlöf icke vunnit inträde på nya pensionsstaten, lika med regementschefen tillstyrkt bifall till ansökningen, på de af den sistnämnde anförda skäl, nem-

ligen: att Lagerlöf, som, född 1819, kommit i tjenst såsom andre bataljonsläkare år 1851 samt befordrats till förste bataljonsläkare år 1855 och till regementsläkare år 1866, under den tid han varit frisk på ett förtjenstfullt sätt skött sina åligganden och åtnjutit ett välförjent förtroende såsom läkare; att han ansågs hufvudsakligen hafva ådragit sig början till sin sjukdom genom de sinnesrörelser och öfveransträngningar, för hvilka han utsatte sig under 1864 års krig i Danmark, dit han enligt nådiga generalordres af den 21 Februari 1864 blifvit beordrad för att under tvenne månaders tid taga kännedom om sjukhus samt sårades vård och behandling; samt att han, som redan år 1868 befunnits lida af hypokondri, alltsedan år 1871 varit fullkomligt urståndsatt att förrätta sin tjenst, hvarför årligen en extra läkare till stor kostnad för staten måst beordras att under mötestiden biträda vid läkarevården.

Uti häröfver infordradt utlåtande har Medicinalstyrelsen på det varmaste förordat den gjorda framställningen och i sådant afseende anfört, att, då Doktor Lagerlöf, som redan hunnit en ålder af 60 år, enligt ansökningen bilagdt läkarebetyg lede af periodiskt återkommande sinnessjukdom (mania duplicata) och derjemte under en följd af år af sockersjuka (diabetes mellitus) och derföre ej vidare vore tjenstbar, det vore för helso- och sjukvårdens vederbörliga upprätthållande inom det regemente, der han vunnit anställning, af verklig vigt att den nu gjorda ansökningen ledde till dermed afsedd påföljd; att, — då vidare Lagerlöf, under den tid hans helsotillstånd varit godt, med särdeles nit och skicklighet fullgjort sin läkareverksamhet, men, utkommenderad till Danska krigsteatern år 1864, genom öfveransträngning och sinnesrörelse i utöfvande af militärläkareverksamhet syntes hafva ådragit sig en psykisk rubbning, småningom öfvergående till djup melankoli, oaktadt hvilken sinnessjukdom han likväl, för att bereda nödiga tillgångar för en talrik familjs utkomst, sökt under längre tid fortfarande bestrida sin regementsläkaretjenst, till dess omsider sjukdomen öfvergått i en annan svårare form, som för honom alldeles omöjliggjort tjenstens vidare upprätthållande, — Medicinalstyrelsen funne Lagerlöfs nu vid framskriden ålder iråkade belägenhet i så hög grad behjertansvärd, att äfven från denna synpunkt tillräckliga skäl förefunnes för tillstyrkande af bifall till förevarande ansökning; samt att slutligen äfven den omständighet torde förtjena afseende, att, till följd af Lagerlöfs sjukdom, staten under en lång följd af år ådragits en ej ringa utgift för arvoden åt de extra läkare, som hittills blifvit beordrade till Nerikes regementes vapenöfningar.

Direktionen öfver Arméns pensionskassa, som blifvit hörd rörande Doktor Lagerlöfs pensionsrätt i nämnda kassa, har uti afgifvet utlåtande upplyst, att Doktor Lagerlöf, som vore född den 12 November 1819 och beräknade delaktighet i Arméns pensionskassa från den 18 Mars 1844, då han utnämndes till stipendiat i fältläkarecorpsen, alltså vore, då han i behörig tid gjort anmälan om qvarstående å gamla pensionsstaten, med 60 lefnads- och 35 tjensteår, jemlikt 48 § i Kongl. pensionsreglementet, berättigad att från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhölle nådigt afsked, tillträda en årlig pension af 600 kronor uti 5:te klassen af Arméns pensionskassa.

Kongl. Maj:t har detta ärende i nåder låtit sig föredragas och dervid tagit i betraktande: att, jemlikt Riksens Ständers beslut vid 1856—1858, 1859—1860 och 1862—1863 årens riksdagar samt Kongl. Maj:ts derpå grundade nådiga skrifvelser af den 30 Mars 1858, den 23 November 1860 och den 11 December 1863, Doktor Lagerlöf eger rätt att vid fylda 65 lefnadsår, vid hvilken tidpunkt han jemväl hunnit erforderlig tjensteålder, komma i åtnjutande af pension, motsvarande hela hans fasta lön å stat, 2,800 kronor, hvaraf 600 kronor skulle utgå från Arméns pensionskassa och återstoden, 2,200 kronor, från allmänna indragningsstaten; att Lagerlöf redan nu, om han erhölle afsked, vore berättigad till pension från Arméens Pensionskassa; samt att, derest Lagerlöf ingått på den vid 1877 års riksdag medgifna nya pensionering för arméns befäl och underbefäl med vederlikar, han rimligtvis redan nu, vid fylda 60 års ålder, skulle på grund af 8:de punkten i Kongl. cirkuläret den 22 Juni 1877 kunnat öfverflyttas på allmänna indragningsstaten med åtnjutande derifrån af ett belopp, motsvarande både pension och fyllnadspension, tillhopa 2,240 kronor. Under sådant förhållande och då det för arméens tjenstbarhet är af högsta vigt att till tjenstgöring fullkomligt odugliga personer derifrån aflägsnas, då vidare Lagerlöfs redan i nio år fortsatta tjenstodugligt årligen vållat staten en ej ringa utgift, samt då slutligen, om hans af alla myndigheter varmt förordade ansökning bifölles, den allmänna indragningsstaten komme att vidkännas en mindre utgift än den, som redan nu kunnat drabba densamma, om Lagerlöf underkastat sig de nya grunderna för pensioneringen, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva, det den omständighet, att Lagerlöf ännu ej uppnått 65 lefnads- och vid pass 40 tjensteår icke må utgöra hinder att tilldela honom pension enligt 6:te punkten i Kongl. skrifvelsen af den 11 December 1863, an-

gående Rikets Ständers beslut i afseende på utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

De till målet hörande handlingar skola vederbörande Utskott tillställas och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

J. H. Rosensvärd.

Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Statsrådet å Stockholms Slott den 19 December 1879.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Almqvist*,
Herr *Thyselius*,
Lovén,
Friherre *von Otter*,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

Chefen för Landtförsvarsdepartementet, Statsrådet Rosensvärd, uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förut fattade, af Statsrådet enhälligt tillstyrkta beslut uppsatt förslag till nådig

proposition till Riksdagen, angående pension å allmänna indragningsstaten för Regementsläkaren vid Nerikes regemente m. m. Doktor Magnus Lagerlöf;

Och täcktes Hans Maj:t Konungen, enligt Statsrådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla nämnda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, samt förordna, att, i enlighet dermed, nådig proposition skulle till Riksdagen afgå.

— — — — — — — — — — — — — — —

Ex protocollo

M. J. Bandelin.

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET, 1880.

N:o 6.

Ank. till Riksd. Kansli den 25 Jan. 1880, kl. 12 midd.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående lag om allmänna värnpligten; gifven Stockholms Slott den 31 December 1879.

Kongl. Maj:t, som anser att nu gällande lag om allmänna beväringen icke motsvarar tidens fordringar på ett ändamålsenligt ordnande af värnpligten, vill, i syfte att åt rikets försvar bereda den ökade styrka, som kan vinnas utan att under fredstid kräfva uppoffringar, hvilka för närvarande icke böra ifrågasättas, föreslå Riksdagen en så lydande

Lag

om allmänna värnpligten.

Art. I.

Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Hvarje svensk man är värnpligtig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguett år, till och med det, under hvilket han fyller fyratio år.

§ 2.

Från värnpligtens fullgörande frikallas den, som till följd af lyte, sjukdom eller kroppslig svaghet är till tjenst vid rikets försvar oförmögen.

§ 3.

Värnpligten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen tillhör hären eller flottan. Landstormen endast hären.

§ 4.

1. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjenstetiden är sex år i första uppbådet och derefter sex år i det andra. I krigstid bestämmer dock endast behofvet tjenstetidens längd för det uppkallade manskapet.

2. Under den tid värnpligtig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

§ 5.

1. Värnpligtig är skyldig att undergå utskrifning till tjenst i hären eller vid flottan det år, han fyller 21 år.

2. Tjenstetiden enligt § 4 mom. 1 beräknas från början af nyss nämnda år, äfven om den värnpligtige till följd af laga förfall eller beviljadt uppskof först ett senare år skulle blifva utskrifven. Har sådan senare utskrifning skett till följd af den värnpligtiges förfallolösa uteblifvande, räknas tjenstetiden från början af utskrifningsåret. Inställer utskrifven värnpligtig sig icke till tjenstgöring det år, han första gången blifvit till vapenöfning inkallad, räknas hans tjenstetid från början af det år, han inträder i tjenstgöring.

3. Äfven före det år värnpligten inträder, må yngling undergå utskrifning, om han sig dertill anmäler och befinnes vara till krigstjenst duglig. Han må då inträda i tjenstgöring samtidigt med öfrige vid samma tillfälle utskrifne, men tillhör likväl beväringens första uppbåd intill dess sex år förflutit från det års början, då han fyller 21 år. Sådane ynglingar må dock icke för någon af härens afdelningar eller för flottans stationer antagas till större antal än tio procent af afdelningens eller stationens årskontingent inom utskrifningsområdet. Hvad i denna lag stadgas om värnpligtige, gäller i tillämpliga delar jemväl med afseende å de enligt detta moment utskrifne, innan de i värnpligtsåldern inträdt.

§ 6.

1. Vapenför värnpligtig utskrifves till vapentjenst; öfrige värnpligtige till annan befattning vid hären eller flottan, hvartill de må finnas lämplige.

2. Värnpligtig vare skyldig att, då han är inkallad till tjenstgöring, förrätta den tjenst, honom af vederbörande befälhafvare anvisas; dock

a) att den, som tillförene haft anställning i egenskap af officer eller underofficer, icke kan åläggas tjenstgöring i lägre befälsgrad, än han förut innehaft;

b) att prester, läkare, som aflagt medicine kandidatexamen, och veterinärläkare ej må åläggas annan tjenstgöring än den, som tillhör deras kall;

c) att sjökaptener och styrmän vid handelsflottan, hvilka utöfvat sitt yrke längre eller kortare tid under de tre år, som närmast föregått inkallelseåret, skola, om de fullgjort föreskrifven vapenöfning vid flottan samt aflagt den för befordran till underofficer stadgade examen, användas, de förre såsom befäl och styrmännen såsom underbefäl; samt

d) att den, som vunnit behörighet att tjenstgöra såsom maskinist å ångfartyg, skall användas i maskinistbefattning.

§ 7.

Rörande utskrifne värnpligtiges befrielse från tjenstgöring under krigstid meddelar Konungen de föreskrifter, som för rikets tjenst och det allmännas behof finnas vara påkallade.

§ 8.

Värnpligtig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjenst eller arbete antagen, må ej af husbonde eller arbetsgifvare förhindras att i behörig tid inställa sig till utskrifning, vapenöfning eller annan tjenstgöring.

§ 9.

Värnpligtig, som är förlustig medborgerligt förtroende, må ej vapenöfvas, utan till lämpliga arbeten användas.

Art. II.

Beväringen.

a) *Utskrifning.*

§ 10.

1. Riket indelas i utskrifningsområden, som tilldelas fotfolkets regementen eller corpser.

2. Hvarje utskrifningsområde delas i visst antal beväringskompaniområden.

§ 11.

1. Alle värnpligtige, som icke, enligt mom. 2 och 3 af denna §, utskrifvas till flottan, äro underkastade utskrifning till hären.

2. Till flottan utskrifvas:

a) sjöfarande, som å hvad farvatten som helst idkat minst tolf månaders sjöfart å fartyg af tio tons drägtighet eller derutöfver;

b) fiskare, som idkat kust- eller hafsfiske såsom yrke minst tolf månader;

c) lotsar och lotslärlingar; samt

d) maskinister och eldare, som i sådan egenskap å hvad farvatten som helst tjenstgjort minst sex månader å ångfartyg eller ångslupar.

3. Dessutom skall till det antal, som Konungen pröfvar erforderligt, till flottan utskrifvas:

a) värnpligtige från de kusttrakter, der befolkningen mest sysselsätter sig med kustfart och fiske;

b) ingeniörer, ritare och handtverkare vid skeppsvarf och sådana mekaniska verkstäder, som hufvudsakligen bedrifva skeppsbyggeri, äfvensom andra skeppshandtverkare, segelsömmare, blockmakare och repslagare.

§ 12.

Ur utskrifningsområdena uttagas, på sätt §§ 18 och 21 bestämma, värnpligtige för rytteriet, artilleriet, ingeniörtrupperna, trängen och flottan, hvarefter öfrige värnpligtige tillhöra det regemente eller den corps, inom hvars utskrifningsområde de äro utskrifne, egande dock Konungen att i mån af behof utjemna större olikheter i styrka regementen och corpser emellan.

§ 13.

1. Vederbörande mantalsskrifningsförrättare åligger att genast efter det mantalsskrifningarne blifvit afslutade, med ledning af mantalslängderna och i enlighet med de föreskrifter, Konungen utfärdar, uppsätta fullständiga listor till grund för den stamrulla, som skall föras öfver de värnpligtige inom hvarje beväringskompaniområde. Dessa listor skola för granskning öfversändas till vederbörande pastorsembeten, hvilka genom anteckning å dem böra upplysa, dels om någon af de deruti upptagne aflidit eller afflyttat till annan ort, som, då den är känd, bör uppgifvas, dels om och hvilka, utom de å listorna upptagne, men till samma åldersklasser hörande personer efter mantalsskrifningen inflyttat i församlingen; hvarefter listorna, bekräftade med vederbörande pastorers underskrifter, skola af dem till mantalsskrifningsförrättaren återsändas. Sedan skall mantalsskrifningsförrättaren insända dessa listor, behörigen transporterade och summerade, till Konungens befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder dem till vederbörande regements- eller corpschefsembete. Om den tid, inom hvilken mantalsskrifningsförrättare samt pastorer skola fullgöra förberörda åligganden, varder särskildt stadgadt.

2. Direktionerna öfver sjömanshusen skola på sätt, som Konungen bestämmer, insända uppgift å de i sjömanshusens register inskrifne värnpligtige till Konungens befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder äfven dessa uppgifter till vederbörande regements- eller corpschefer.

3. Chefsembetet låte derefter, på sätt Konungen derom närmare bestämmer, upprätta fullständiga rullor öfver utskrifningsområdets värnpligtige af de tolf första åldersklasserna.

4. Ej mindre presterskapet än ock landstatens tjenstemän, särdeles mantalsskrifningsförrättare, samt direktionerna öfver sjömanshusen vare pligtige att, i allt hvad på dem kan ankomma, tillhandagå vederbörande befäl med de upplysningar och det bistånd, som af dem kunna äskas, i och för de värnpligtiges redovisande och utskrifning.

5. Der mot husförhörslängder svarande anteckningar föras af annan myndighet än presterskapet, skola presterskapets skyldigheter enligt denna § åligga sådan myndighet.

§ 14.

1. På tider och ställen, som af Konungens befallningshafvande efter vederbörande regements- eller corpschefs hörande bestämmas, skall utskrifning inom de särskilda utskrifningsområdena förrättas

med de värnpligtige, som under året fylla 21 år, samt med dem af äldre årsklasser, hvilka vid föregående utskrifningsförrättningar bort vara tillstädes, men uteblifvit, eller vid sådan förrättning erhållit uppskof med utskrifning.

2. Värnpligtig, som är inskrifven vid sjömanshus, utskrifves inom det utskrifningsområde, der sjömanshuset är beläget.

3. Inkallelse till utskrifningsförrättning verkställes af Konungens befallningshafvande genom kungörelse.

4. Utskrifningen förrättas af en utskrifningsnämnd, som består af en dertill förordnad regementsofficer, såsom ordförande, och fyra ledamöter, nemligen en kapten, en af Konungens befallningshafvande utsedd person samt dessutom för hvarje beväringskompaniområde två derinom bosatte män, hvilka sist nämnde jemte ett lika antal suppleanter väljas hvarje gång för två år af landstinget, eller, der kompaniområdet utgöres af stad, som ej under landsting lyder, af stadsfullmäktige. Omfattar kompaniområde landsdelar, hörande under olika landsting, eller landsdel och stad, som ej under landsting lyder, väljas särskildt för hvarje sådan landsdel eller stad två ledamöter i nämnden jemte lika antal suppleanter. De af landsting eller stadsfullmäktige valde ledamöter, eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, deltaga i nämndens förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valde.

Nämndens ordförande och ledamöter hafva lika rösträtt. Nämnden biträdes af en läkare.

5. Vid utskrifningsförrättning är hvarje till densamma inkallad värnpligtig skyldig att personlingen inställa sig samt att dervid aflemna sitt prestbetyg och mottaga en utskrifningssedel. Härifrån befrias endast värnpligtig, som, inskrifven å sjömanshus, fullgjort de i § 11 mom. 2 bestämda vilkor. Sådan värnpligtig erhåller under första värnpligtsåret sin utskrifningssedel af vederbörande sjömanshusdirektion.

6. Å utskrifningssedeln antecknas utskrifningsnämndens beslut samt derefter framgent af befälet hvad som med hänseende till värnpligtens fullgörande är för den värnpligtige af vigt att kunna styrka, såsom fullgjord tjenstgöringsskyldighet, öfverflyttning till beväringens andra uppbåd eller till landstormen, med mera dylikt. Med utskrifningssedeln följer ett utdrag af denna lag samt andra lagar och stadganden rörande krigsmakten.

§ 15.

Värnpligtig må undergå utskrifning å den ort, der han vistas, äfven om han derstädes icke är mantalsskrifven, men skall i sådant fall

hos ortens utskrifningsnämnd anmäla sig och aflemna prestbetyg. Sådan värnpligtig anses dock fortfarande tillhöra det område, der han är mantalsskrifven, så vidt han icke till annat område i laga ordning öfverflyttar.

§ 16.

1. Uppskof med utskrifning må till näst följande års utskrifningsförrättning af nämnden medgifvas:

a) den, som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt, vid utskrifningsförrättningen befinnes till tjensten oförmögen eller olämplig; samt

b) ende arbetsföre sonen till orkeslös eller vanför fader eller enka, äfvensom ende arbetsföre brodren till ett eller flere minderåriga eller vanföra fader- och moderlösa syskon, derest dessa hans närmaste för sitt uppehälle äro beroende af hans arbete och med honom sammanboende.

2) Förefinnes dylik anledning till befrielse ännu vid utskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpligtige fyller sitt 24:de lefnadsår, frikallas han under fredstid från värnpligtens fullgörande i beväringen.

§ 17.

Uppskof med tjenstgöring vid hären eller flottan under fredstid kan af nämnden intill 22:dra lefnadsåret medgifvas:

a) den, som vid offentligt läroverk idkar studier och styrker sig behöfva sådant uppskof för afslutandet af redan fortskriden lärokurs;

b) å sjömanshus inskrifven värnpligtig, som enligt intyg från sjömanshusdirektionen är förhyrd för längre resa å handelsfartyg, och som till följd deraf icke utan väsentlig olägenhet kan, så länge resan fortvarar, inställa sig;

c) äfven annan värnpligtig, så vidt giltiga skäl för uppskofvets beviljande pröfvas vara anförda, såsom att han sjelf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller sjelf drifver honom tillhörig handels-, fabriks- eller annan industriel rörelse samt vid utskrifningsförrättningen befinnes af en eller annan anledning icke hafva varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han i och för sin militära tjenstgöring skulle blifva frånvarande.

§ 18.

Utskrifningsnämnden pröfvar hvarje värnpligtigs lämplighet ej mindre för vapentjenst eller annan befattning vid hären eller flottan,

än ock för inträde vid olika vapen i öfverensstämmelse med det af Konungen utfärdade reglemente för de värnpligtiges utskrifning, efterfrågar hvilka af de värnpligtige önska inträde vid specialvapen eller flottan, samt meddelar beslut i fråga om befrielse från eller uppskof med värnpligtens fullgörande, hvilket allt i utskrifningslängden införes.

§ 19.

Utskrifningsnämnden tillkommer derjemte att vid utskrifningstillfället förordna om de värnpligtiges öfverförande vid behörig tid så väl till beväringens andra uppbåd som till landstormen. Innan nämnden lemnar förrättningsstället, skola utskrifningslängderna af nämnden underskrifvas.

§ 20.

1. För hvarje utskrifningsområde skall finnas en utskrifningsrevision, bestående af landshöfdingen i det län, till hvilket största delen af området hör, såsom ordförande, samt af fyra ledamöter, nemligen regements- eller corpschefen och för hvarje till utskrifningsområdet hörande län eller ej under landsting lydande stad tre inom länet eller staden bosatte män, som jemte tre suppleanter första gången för tre år och sedan för två år i sender utses af landstinget eller, för stad, som icke lyder under landsting, af stadsfullmäktige. De af landsting eller stadsfullmäktige valde ledamöter eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, deltaga i nämnda förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valde.

2. Utskrifningsrevisionen eger att ändra eller upphäfva sådana utskrifningsnämndens beslut, mot hvilka besvär anföras af någon nämndens ledamot eller af värnpligtig, som frågan rör.

3. Dessa besvär skola inom fjorton dagar efter beslutets meddelande skriftligen ingifvas till Konungens befallningshafvande i det län, inom hvilket förrättningen egt rum. Sådana besvär må äfven inom behörig tid med posten insändas; dock skall i sådant fall behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften, eller att densamma på hans begäran eller med hans samtycke blifvit uppsatt.

4. Revisionen, som biträdes af en dertill förordnad civilläkare och regementsläkaren, sammanträder på kallelse af ordföranden.

§ 21.

1. Utskrifningsrevisionen åligger derjemte att bland de värnpligtige, som enligt § 18 dertill pröfvats lämplige, uttaga det antal,

som från utskrifningsområdet skall tilldelas rytteriet, artilleriet, ingeniörtrupperna och trängen, hvarvid i första rummet till nyssnämnda vapen uttagas de, hvilka dertill sig anmält.

2. I afseende å utskrifning till flottan gälle hvad i § 11 är stadgadt och tillämpas i fråga om dem, hvilka under mom. 3 af samma § skola till flottan utskrifvas, hvad här ofvan i mom. 1 blifvit om utskrifning till specialvapnen föreskrifvet.

§ 22.

Öfver utskrifningsrevisionens beslut må icke besvär anföras.

§ 23.

Utskrifven värnpligtig är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser, så väl under all tjenstgöring och under marscher till och från tjenstgöringsorten, som ock i fråga om åtlydnad af påbud, hvarigenom han inkallas till tjenstgöring. Försummad inställelse till sådan mönstring, som § 26 omförmäler, anses dock icke efter krigslag.

b) *Öfning och tjenstgöring.*

§ 24.

Värnpligtig är, sedan han blifvit utskrifven, skyldig att för sin utbildning under fredstid tjenstgöra den tid, som nu är eller genom lag framdeles varder bestämd.

§ 25.

1. Då rikets försvar, förberedelser dertill, bevarandet af rikets neutralitet, eller upprätthållandet af inre ordning det kräfver, må beväringens första uppbåd eller ock de större eller mindre delar deraf, som Konungen kan finna behöfligt, inkallas till tjenstgöring.

2. Der i anseende till krig eller fara för krig det för rikets försvar finnes nödigt, att äfven beväringens andra uppbåd eller någon del deraf inkallas, må Konungen derom förordna, sedan Han Statsrådet hört och, såvida ej Riksdagen är samlad eller inom trettio dagar sammanträda skall, låtit riksdagskallelse utfärda.

3. Utan Riksdagens medgifvande må beväringens andra uppbåd vid hären icke användas utom de förenade rikenas gränser.

§ 26.

1. De till beväringen hörande värnpligtige, som icke under årets lopp varit inkallade till tjenstgöring, skola undergå mönstring kompani-

vis eller, då kompaniområdets vidsträckthet dertill föranleder, sockenvis; dock äro de å sjömanshus inskrifne från inställelse vid dylik mönstring befriade, så ock öfrige värnpligtige, hvilka till befälet aflemna tillförlitlig uppgift om sin bostad.

c) *Underhåll och förmåner.*

§ 27.

1. Under tjenstgöring erhåller värnpligtig underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning samt kontant aflöning, allt enligt särskilda bestämmelser.

2. Värnpligtig, som under tjenstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga derigenom i större eller mindre mån minskas, erhåller det understöd eller den pension, som författningarna rörande pensionering af gemenskapen vid hären och flottan bestämma.

d) *Särskilda föreskrifter.*

§ 28.

För värnpligtig, som tillhör beväringen, gäller:

a) att han under hela sin tjenstetid tillhör det vapen, vid hvilket han fått sin första utbildning;

b) att den, som till annat utskrifningsområde afflyttar, skall tillhöra detta område; kommande han, om derifrån icke utgår manskap till det vapen, han tillhör, att tjenstgöra vid den närbelägna trupp af samma vapen, hvilken af Konungen bestämmes;

c) att, innan flyttning från en till annan kommun af honom företages, han är skyldig derom göra anmälan hos närmaste kompanibefäl;

d) att, om han till annat kompaniområde afflyttar, han är pligtig inom 30 dagar efter ankomsten till den nya boningsorten derom göra anmälan hos närmaste befäl af det kompani, inom hvars område han inflyttat;

e) att, om han icke är till tjenstgöring inkallad, när landstormen inom hans ort uppbådas, han är pligtig utgå med densamma, och har då lika skyldigheter med landstormsman.

§ 29.

Den, som är i tjenst vid härens eller flottans stam, anses, så länge tjensten varar, dermed fullgöra sin värnpligt, men skall, efter erhållet afsked, så länge han tillhör beväringen, räknas till dess första uppbåd.

§ 30.

Värnpligtig, tillhörande beväringen, inkallas till tjenstgöring af vederbörande befäl, antingen genom omedelbar order eller genom kungörelse, som minst två gånger uppläses i kyrkorna och införes i ortens tidningar.

Art. III.

Landstormen.

§ 31.

Landstormen kan endast under krig och till hemortens försvar uppkallas efter af Konungen derom i Statsrådet fattadt beslut. Uppbådad landstormsman är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser.

§ 32.

1. Under vederbörande regemente eller corps hör den inom dess utskrifningsområde befintliga landstormen.

2. Landstormen indelas i landstormsafdelningar, hvar och en bestående af allt till landstormen hörande manskap inom ett beväringskompaniområde.

3. Hvarje landstormsafdelning delas i sockenafdelningar, så att allt landstormsmanskap från en och samma socken kommer att tillhöra samma sockenafdelning.

§ 33.

Landstormen må icke föras utom eget och tillgränsande regementes eller corps' områden.

§ 34.

1. Befälhafvare inom beväringskompaniområde är under fredstid, der Konungen ej i särskildt fall annorlunda förordnar, äfven befälhafvare för områdets landstormsafdelning.

2. Befälhafvare för sockenafdelningarna förordnas af fördelningsgeneralen och ega dessa befälhafvare att utse behöfligt underbefäl.

3. Under krig förordnar Konungen särskild befälhafvare för de större afdelningar af landstormen, som kunna af omständigheterna påkallas.

§ 35.

Landstormsman är under tjenstgöring pligtig att sjelf förse sig med kläder och, derest staten icke kan vid uppkallandet anskaffa föda, äfven förse sig med sådan mot ersättning af staten enligt länets markegångspris för soldatportion. Vapen och ammunition tillhandahållas af staten.

Art. IV.

Om påföljd för åsidosättande af denna lags föreskrifter och om laga förfall.

§ 36.

Värnpligtig, som utan laga förfall underlåter fullgöra hvad honom enligt § 28 mom. c och d åligger, böte för hvarje gång 5 kronor.

§ 37.

1. Värnpligtig, som förfallolöst uteblifver från den i § 14 omförmälda utskrifningsförrättning, böte första gången 10 kronor, och, om han ånyo dermed beträdes, 20 kronor, samt vare ock underkastad äfventyr att blifva hemtad på egen bekostnad.

2. Värpligtig, som på grund af § 15 inställer sig vid utskrifningsförrättning å annan ort, än der han är mantalsskrifven, men dervid försummar aflemna prestbetyg samt till följd deraf icke kan emottagas, anses lika med den, som icke instält sig till utskrifningsförrättning.

§ 38.

Värnpligtig, som bort inställa sig till sådan mönstring, som i § 26 omnämnes, men utan laga förfall uteblifvit, böte 5 kronor.

§ 39.

1. Såsom laga förfall för uteblifvande från utskrifning eller tjenstgöring eller för annan uraktlåtenhet att fullgöra denna lags bestämmelser anses, om man är sjuk, om man är i Konungens och rikets tjenst uppbådad eller faren, eller om man sitter i häkte; vederbörande dock obetaget att, då andra än nu sagda förfall förebäras, pröfva, om de äro af den vigt, att de må gälla såsom ursäkt.

2. För vid sjömanshus inskrifven värnpligtig skall dessutom såsom laga förfall för inställelse till tjenstgöring räknas att vara på utrikes sjöresa stadd; inträdande dock tjenstgöringsskyldigheten, så snart den värnpligtige anländer till svensk hamn eller sammanträffar med svenskt örlogsfartyg.

§ 40.

Sjukdom skall, för att såsom laga förfall anses, styrkas med behörig läkares intyg, hvilket den värnpligtige är skyldig sjelf anskaffa. Kan han ej skaffa läkarebetyg, vare honom tillåtet att styrka förfallet med intyg af prest i församlingen eller af ordförande i kommunalstämman eller kommunalnämnden.

Art. V.

Om användning af böter enligt denna lag.

§ 41.

Böter, som enligt denna lag utgå, skola afsättas till bildande af en invalid- eller pensionsfond för de värnpligtige, som under tjenstgöring erhållit sådan skada, att de derigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, samt till enkor och barn efter i krig aflidet underbefäl och manskap; dock utan att sådant för närvarande medför någon rubbning af den de värnpligtige i § 27 mom. 2 tillförsäkrad rätt till understöd.

---

§ 42.

Denna lag skall vara gällande från ingången af år 1882.

§ 43.

Hvad här ofvan finnes stadgadt medför tills vidare icke någon rubbning af nationalbeväringen på Gotland.

Öfvergående stadganden.

§ 44.

För värnpligtig, som före 1882 års ingång inträdt i beväringsåldern, skall, med afseende på fullgörandet af hans värnpligt, gälla hvad hittills varit om allmänna beväringen stadgadt.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

J. H. Rosensvärd.

Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Statsrådet å Stockholms Slott den 31 December 1879.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna,
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

21:o.

Departementschefen föredrog nu ett inom Landtförsvarsdepartementet uppgjordt förslag till lag om allmänna värnpligten och anförde derefter i underdånighet:

"Att nu gällande lag om allmänna beväringen icke motsvarar tidens fordringar på ett ändamålsenligt ordnande af värnpligten, har mer än en gång blifvit såväl af Konung som Riksdag erkändt. Utom det att värnpligten, eller skyldigheten att deltaga i rikets försvar, nu är alltför begränsad att medgifva den utveckling af försvarskrafter, hvaraf landet är mäktigt, möjliggöra icke heller nuvarande lagstadganden en

noggrann tillsyn öfver värnpligtens fullgörande och den kännedom om de värnpligtiges vistelseorter, som fordras för deras hastiga inkallande vid krigsmaktens öfvergång på krigsfot. Alla senare förslag till värnpligtslag hafva derföre utgått från förutsättningen af en utsträckt tid för värnpligten och lagbundna skyldigheter för de värnpligtige, hvarigenom deras redovisning underlättades och en fortgående beröring mellan befälet och det värnpligtiga manskapet underhölles.

Huru ofullständig den nuvarande redovisningen öfver de värnpligtige, eller allmänna beväringsmanskapet, är, framgår af närlagda promemoria med dervid fogade tabeller. Hvar 6:te till hvar 4:de beväringsskyldig undandrager sig mönstring, och ett ganska betydligt antal af dem, hvilka blifvit vid mönstring godkände och bort vapenöfvas, synnerligast af andra årsklassen, undanhålla sig från vapenöfning, utan att någon upplysning vinnes om och i hvilken utsträckning försummelserna kunnat beifras eller om icke någon del af dem, hvilka blifvit såsom frånvarande vid mönstring eller möte antecknade, möjligen sig dertill å annan ort anmält. Att dessa oregelbundenheter äro i tilltagande visa nämnda tabeller alltjemt i större förhållande än de mönstringsskyldiges antal stigande siffror i kolumnen för de utan laga förfall frånvarande. Hvad angår de årsklasser, som icke vapenöfvas, eller 3:dje, 4:de och 5:te årsklasserna, så saknas om dem nästan all kännedom, hvarföre de vanligen oförändradt i styrkeförslagen upptagas med andra klassens antal. De nu anmärkta missförhållanden kunna icke i någon väsentligare mån förbättras utan i sammanhang med en ny lag.

Det förslag till lag om allmänna värnpligten, som jag nu, efter öfverläggning och gemensam beredning med Chefen för Sjöförsvarsdepartementet, underställt Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, afser icke allenast en utsträckning af värnpligten till 40:de lefnadsåret med 12 års tjenstetid i beväringen och 8 i landstormen, utan ock denna pligts ändamålsenligare ordnande samt möjligheten af en fullständigare redovisning af de värnpligtige, eller, med andra ord, en säkrare kännedom om de krafter, landet har att till sitt försvar påräkna. Förslaget hvilar på de grunder, som af Riksdagens båda Kamrar blifvit vid föregående tillfällen godkända och öfverensstämmer i alla väsentligare delar med det förslag till värnpligtslag, som med anledning af Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition af särskildt Utskott vid 1877 års riksdag framlades och äfven med få afvikelser år 1878 af särskilda Utskottet underställdes Riksdagen. Ehuru således detta förslag förut undergått mångsidig pröfning, har dock, vid förnyad granskning deraf, några förändringar ansetts lämpliga för att bringa dess särskilda delar

i full öfverensstämmelse med deri ingående benämning och begrepp af "beväring" samt med de olika förhållanden, hvarunder det nu framlägges, mot de förutsättningar, under hvilka det ursprungligen blifvit utarbetadt i sammanhang med 1875 års härordningsförslag. Då, oaktadt den allmänt erkända otillräckligheten af de öfningar, beväringsmanskapet under fredstid undergår, någon utsträckning deraf icke vid detta tillfälle torde böra ifrågasättas och lagbestämmelser i sådant hänseende framläggas, har i 24 § af lagförslaget intagits, att värnpligtig är skyldig att för sin utbildning under fredstid tjenstgöra den tid, som nu är eller genom lag framdeles varder bestämd.

Angående denna föreskrifts tillämpning å flottans beväringsmanskap lärer Chefen för Sjöförsvarsdepartementet göra särskild underdånig framställning.

Lagens trädande i kraft har föreslagits till början af år 1882, hvarigenom tid skulle vinnas till ordnande af de förhållanden, som af lagens tillämpning påkallas.

Så länge ingen förändring i vapenöfningsskyldigheten för de värnpligtige ifrågasättes, torde icke vara skäl att utbyta den värnpligt som Gotlands inbyggare, enligt särskild konvention, sig åtagit, emot den som skulle åligga svenska folket i öfrigt.

Om det förslag till värnpligtslag, jag nu i underdånighet föredragit, skulle vinna tillämpning, blefve deraf en följd, utom de fördelar jag redan omnämnt, en icke ovigtig förstärkning af armén i krigstid med fullt utbildadt manskap. Af det manskap nemligen, som årligen afgår från de värfvade trupperna, bör, på sätt närlagda utredning visar och då afgång genom döden eller afflyttning från landet icke beräknas, 1,448 återfinnas inom den nuvarande, men 6,467 inom den föreslagna beväringsåldern. Bland dessa senare, af hvilka det stora flertalet tillhört specialvapnen, som af en sådan förstärkning har största behofvet, hafva 1,575 vunnit korporals-befordran eller fullgjort derför stadgade kunskapsprof. Antalet af det från värfvade trupperna afgångna manskap, som befunne sig inom beväringsåldern, skulle kunna ytterligare ökas genom förändrade stadganden för värfning och rekapitulation, ehuru kostnaden för värfningar antagligen derigenom något förstorades.

Vid de tillfällen, förslag till värnpligtslag, bygdt på samma hufvudgrunder som det nu förevarande, blifvit Riksdagen förelagdt, har det åtföljts af förslag till inrättandet af ett mer eller mindre talrikt landtvärnsbefäl, åt hvilket vigtiga delar af värnpligtslagens tillämpning och redovisningen af de värnpligtige skulle anförtros. Det förslag till

värnpligtslag, som af 1878 års Riksdags Särskilda Utskott afgafs, stod visserligen icke i sammanhang med tillsättandet af ett landtvärnsbefäl, men väl med förslaget om en så betydlig tillökning af arméns befälsstam, att den del deraf, som vid andra tillfällen fått benämningen landtvärnsbefäl, deri var inbegripen. Det nu ifrågasatta förslaget till värnpligtslag åter skulle framträda under andra förhållanden eller utan någon i sammanhang dermed stående befälstillökning. Väl komme befälet vid arméns regementen och corpser att lägga en verksam hand vid lagens tillämpning, men detta befäls tjenstgöring är icke sådan, att den fortgående grundläggande rullförningen och redovisningen, äfvensom beröringen med de värnpligtige i hembygden under alla förhållanden kan åt detsamma uppdragas, och dessutom finnas vidsträckta delar af landet, inom hvilka intet befäl är förlagdt. Lagens tillämpning fordrar således särskilda åtgärder och, om än tillgång till lämpliga personer torde kunna erhållas dels bland det indelta befälet, dels ock bland pensioneradt befäl, hvilket till följd af de nya pensionsgrunderna afgått från tjensten vid en ålder, som ännu medgifver full verksamhet af här ifrågasatt beskaffenhet, så kan detta dock icke ske utan kostnader, hvilkas belopp väl icke, innan någon erfarenhet blifvit vunnen, kan med säkerhet beräknas, men som efter gjordt öfverslag kan antagas uppgå till omkring 50,000 kronor om året. Då för lagens tillämpning vid 1882 års ingång en del förberedande åtgärder måste vidtagas och arbeten utföras under loppet af år 1881, så blifver för den senare delen af sistnämnda år halfva beloppet eller omkring 25,000 kronor erforderligt.

För den händelse Eders Kongl. Maj:t skulle gilla hvad jag nu så i ena som andra afseendet anfört, hemställer jag att nådig proposition måtte till näst sammanträdande Riksdag aflåtas om antagande af lag om allmänna värnpligten i öfverensstämmelse med det nu af mig framlagda förslag.

Uppå Statsrådets öfriga ledamöters underdåniga tillstyrkan behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla hvad Departementschefen nu föreslagit, samt förordna att, i öfverensstämmelse dermed, proposition, sådan den finnes protokollet bilagd, skulle till näst sammanträdande Riksdag aflåtas.

Ex protocollo
Edv. Kolmodin.

Afskrift.

V. P. M.

Bifogade tabeller, hvilka blifvit upprättade med ledning af de i Landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition befintliga uppgifter och förslag öfver beväringsmanskapet, äro egnade att åtminstone i viss mån visa bristfälligheterna af den kontroll, som öfver detta manskap för närvarande öfvas. Af desamma framgår nemligen, icke allenast att en högst betydande del af den beväringsskyldiga ungdomen år från år utan laga förfall uteblir från mönstringar och vapenöfningar, utan att upplysning vinnes om försummelsen kunnat beifras, utan ock att den redovisning af beväringsmanskapet, som för närvarande eger rum, ingalunda kan anses vara för ändamålets vinnande tillfyllestgörande. De olika myndigheter, dem denna redovisning tillkommer, förfoga i detta hänseende öfver så otillräckliga medel, att de uppgifter, som från desamma inkomma, knappast kunna tillmätas nödig tillförlitlighet. Äfven i sådana fall, der full öfverensstämmelse dem emellan bort ega rum, afvika de icke sällan från hvarandra på ett sätt, som icke medgifver riktiga slutsatser om beskaffenheten af det förhållande de afse att belysa; och denna omständighet har också nu vållat, att man vid de ifrågavarande tabellernas uppgörande varit ur stånd, att med den noggrannhet, som varit önskvärd, visa storleken af de oegentligheter, som till följd af en ofullständig redovisning uppstå.

De uppgifter, hvilka för tabellernas uppställning blifvit använde, äro:

1. Chefsembetenas vid regementen och corpser sedan 1870 ingifna förslag öfver inmönstradt beväringsmanskap;

2. Samma myndigheters sedan nämnda år ingifna förslag öfver till vapenöfning påräknadt beväringsmanskap;

3. Landshöfdinge-embetenas förslag för 1879 öfver inom länen befintligt beväringsmanskap af alla klasser;

4. Medicinalstyrelsens sammandrag af rapporter angående läkarebesigtningarna å samma manskap under åren 1870—79.

Tabell *A* är sammanstäld af de under 1 och 2 angifna förslag. Granskar man honom i hvad han visar förhållandet vid *mönstringarna*, finner man, att antalet af dem, hvilka utan kändt laga förfall undanhålla sig från dessa förrättningar, vexlar mellan $^1/_6$ och $^1/_4$ af hela den mönstringsskyldiga styrkan. I detta antal äro alla de *uteblifne* inräk-

nade, således äfven de mönstringsskyldige, hvilka, ehuru de redan utträdt ur bevärings*åldern*, likväl, på grund af författningens föreskrifter och till följd af ständigt upprepadt uteblifvande från mönstringen, varda till och med det 40:de året i mönsterrullorna upptagne.

Redan den omstädigheten att hvar sjette till hvar fjerde man af dem, som rätteligen bort vid mönstring iakttaga inställelse, kan undandraga sig denna skyldighet, torde vara tillräcklig för att påvisa, att beväringsförfattningens föreskrifter icke på långt när vinna efterföljd, men granskar man siffror, som redovisa de frånvarande nogare, så finner man att den ifrågavarande lagöfverträdelsen för hvarje år vinner allt större utbredning. Det är visserligen en gifven sak, att dessa siffror måste år från år växa i starkare proportion, än tillväxten af de mönstringsskyldige, på grund af en stigande folkmängd, men då de stegras med den snabbhet, som tabellen utvisar, är man berättigad deraf draga den slutsatsen, att den hittills föreskrifna kontrollen öfver beväringsmanskapet ingalunda varit tillfyllestgörande. I den ifrågavarande tabellens tredje kolumn upptages såsom "afflyttade från länet" ett antal beväringsskyldige, uppgående till 2—4 procent af hela beloppet. Den nuvarande kontrollen sträcker sig icke längre än till att konstatera desse ynglingars afflyttning; man saknar all visshet om, huruvida de blifvit i annat län till mönstring och vapenöfning instäld, och det kan antagas, att en stor del af dem velat fritaga sig från öfningen och måhända äfven från ansvar för uteblifvandet, derigenom att de i behaglig tid från hemorten afflyttat.

Sammanställer man tabellen *A:s* uppgifter om förhållandet vid mönstringarna med dem, som tabellen *B* lemnar, erhåller man den föreställningen, att rullföringen vid dessa förrättningar eller noggrannheten vid den handläggning af beväringsmanskapets rullor och förteckningar, som sedan förekommer, icke står på en tillfredsställande fot. Sistnämnde tabell är upprättad med ledning af sammandragen af Medicinalstyrelsens rapporter om besigtningsmönstringarna med beväringsmanskapet under åren 1870—79. Båda tabellerna skola upptaga det mönstringsskyldiga manskapet inom rikets alla län, Gotlands undantaget; bådas siffror kunna icke hafva annat ursprung än de af vederbörande Konungens Befallningshafvande upprättade mönstringsrullorna med deri vid mönstringarna gjorda anteckningar, och de skulle alltså kunna visa öfverensstämmande uppgifter. Detta göra de emellertid för ingen del. Under åren 1870, 71, 72 och 77 kommer man med ledning af Medicinalstyrelsens uppgifter till högre belopp, än de, som framgå ur militärmyndigheternas förslag, under de mellanliggande och följande åren deremot tvärtom. Och afvikelserna äro ingalunda obetydliga.

I förra fallet uppgår öfverskotten

för	1870	till	645	man
„	1871	„	2,172	„
„	1872	„	386	„
„	1877	„	1,185	„

i senare fallet åter

för	1873	till	517	man
„	1874	„	457	„
„	1875	„	3,349	„
„	1876	„	1,549	„
„	1878	„	1,550	„
„	1879	„	1,689	„

Den på grund af militärmyndigheternas förslag upprättade tabell *A* visar, att antalet af de utan laga förfall frånvarande år 1870 utgör 17 procent af den mönstringsskyldiga styrkan, att detta antal redan trenne år senare öfverstiger 25 procent, och att det under nästföljande året kommer denna siffra mycket nära för att sedan konstant hålla sig derutöfver. Tabellen *B* åter redovisar de frånvarande på annat, med de till Medicinalstyrelsen ingående rapporterna öfverensstämmande sätt, upptagande dem, som "på grund af sjukdom eller frånfälle" uteblifvit och dem, som "af annan orsak" icke iakttagit inställelse. Det är naturligt, att sistnämnda rubrik måste visa högre siffror, än rubriken "utan laga förfall frånvarande" i tabell A, men de skiljaktigheter, de förete, äro likväl så stora, att de torde förtjena uppmärksammas.

År 1870 uppgå de såsom "utan laga förfall frånvarande" redovisade till omkring 17 procent, under det att deremot såsom "af annan orsak" uteblifne i Medicinalstyrelsens rapporter angifvas till 28 procent; år 1873 uppgå de förra till något mer än 25 procent, de senare deremot till nära 34; år 1877 visar 30 procent af de förre mot 38 af de senare; år 1878 nära 29 procent mot mer än 36; och år 1879 27 procent mot 34. Det är väl knappast antagligt, att deras antal, hvilka af annat laga förfall än sjukdom och dödsfall från mönstringen uteblifvit, kan uppgå till en så hög siffra, som af skilnaden mellan dessa procenttal angifves, hvadan man torde vara berättigad tro, att äfven redovisningen af de frånvarande lemnar åtskilligt öfrigt att önska.

De i tabellen B i två bredvid hvarandra stående kolumner införda siffertabeller, utvisande de frånvarandes antal, inbjuda också till en jemförelse, genom hvilken verkningarne af den bristfälliga kontrollen öfver beväringsmanskapet med full tydlighet framgår. Huru försvinnande litet synes icke antalet af dem, som årligen af sjukdom eller död hindras

från att iakttaga inställelse vid mönstringen, vid sidan af deras, som af "annan orsak" uteblifva. Under det att de förras högsta siffra under åren 1870—79 uppgår till 573, går högsta årsantalet af de senare ända till 20,857; 0,9 procent mot 38.

Huru betydande den minskning är, som det vapenöfvade beväringsmanskapet lider genom olagligt uteblifvande från mönstring och vapenöfning, framgår ytterligare af tabell C. Upprättad med ledning af landshöfdingeembetenas förslag öfver inom länen befintligt beväringsmanskap af alla klasser, visar han ställningen för innevarande år.

Ser man först till förhållandet med första klassen, finner man att antalet af dem, som uteblifvit från mönstring, förhåller sig till antalet af dem, som uteblifvit från vapenöfning, som 12 : 1, samt att summan af desse uteblifnes antal uppgår till *något mer än hälften* af deras, som fullgjort sin beväringspligt. Hvad andra klassen angår, synes, att ehuru de öfningsskyldiges antal uppgår till ungefär enahanda belopp som de öfningsskyldiges af årets första klass (se tab. *A*), så uppgår de från vapenöfning uteblifnes antal af förstnämnda klassen till ett 3,4 gånger så stort antal, som de uteblifne af den senare och till 6,5 af de vapenöfvades antal af andra klassen. Jemför man åter bland de siffror, som visa förhållandet vid alla årsklasserna, summan af de uteblifne med summan af de vapenöfvade, finner man, att den förra förhåller sig till den senare som 1 : 4,6, och jemför man den förra med hela summan af beväringsskyldighet, får man förhållandet 1 : 5,7.

Dessa för första och andra klasserna uppstälda förhållanden afvika så betydligt från dem, som framgå ur tab. *A*, att afvikelsen icke kan förklaras från annan grund än den af bristande öfverensstämmelse mellan de redovisade myndigheternas uppgifter.

Enligt tab. *A* förhåller sig nemligen antalet af dem, som innevarande år från mönstring uteblifvit, till antalet af dem, som uteblifvit från möte, allt inom första klassen, som 15 : 1, och summan af desse uteblifnes antal öfverstiger *betydligt* hälften af deras antal, som fullgjort sin beväringspligt för året. Och de från öfning uteblifne af andra klassen utgör ett 3,6 gånger så stort antal som deras af första klassen, hvilka gjort sig skyldige till samma uraktlåtenhet, och uppgår till 5,7 af de vapenöfvades antal af andra klassen.

Hvad åter kontrollen öfver de öfningsskyldiges inställelse till möte vidkommer, framgår af tab. *A* att under de senaste tio åren i medeltal 2,4 procent af dem, som bort sig till vapenöfning med första klassen inställa, derifrån utan känd laga orsak uteblifvit, samt att under de senaste nio åren (1870 års möte med andra beväringsklassen var in-

ställdt) 12,6 procent af andra klassens beväringsmanskap från vapenöfning uteblifvit, oberäknadt dem, som icke blifvit inmönstrade.

Stockholm i Landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition den 31 December 1879.

A. A. THORÉN.
Major vid generalstaben, souschef i kommando-expeditionen.

Vidimeras:

O. E. Nordensvan,
t. f registrator.

Tab. A.

Tabell

utvisande huru stort antal af det mönstrings- och vapenöfningsskyldiga bevärings-manskapet, som under åren 1870—79 utan känd orsak från mönstrings förrättning och möte uteblifvit.

	Mönstring.			1 klassens vapenöfning.			2 klassens vapenöfning.			Anmärkningar.
	Mönstringsskyldige.	Frånvarande utan laga förfall.	Afflyttade från länet.	Öfningsskyldige (approberade och tillkomne.)	Närarande vid möte.	Frånvarande utan laga förfall.	Öfningsskyldige (approberade och tillkomne.)	Närvarande vid möte.	Frånvarande utan laga förfall.	
1870	43,683	7,436	1,226	18,253	17,279	651	Mötet inställdt			
1871	42,196	7,929	1,080	18,809	17,889	591	18,593	15,643	1,779	
1872	45,209	9,949	1,723	19,531	18,550	723	20,474	17,317	2,104	
1873	43,667	11,006	1,261	20,455	19,432	847	21,027	17,404	2,756	
1874	47,435	11,774	1,548	22,865	21,681	940	22,196	18,358	2,876	
1875	53,519	14,090	1,457	26,157	24,812	1,145	24,820	20,633	3,086	
1876	53,351	15,521	928	25,458	24,218	1,019	27,925	23,289	3,568	
1877	53,509	16,533	886	24,909	23,806	904	26,990	22,522	3,481	
1878	55,369	15,955	1,546	27,025	25,904	900	28,430	23,580	3,622	
1879	60,014	16,748	1,918	29,382	28,077	1,103	29,357	23,831	4,011	

Tab. B.

Utdrag

ur Medicinalstyrelsens rapporter, angående läkarebesigtningarne med det mönstringsskyldiga beväringsmanskapet af alla åldersklasser.

År	Mönstringsskyldige.	Närvarande.	Frånvarande. På grund af sjukdom eller frånfälle.	Frånvarande. Af annan orsak.	Frånvarande. Summa.
1870	44,328	31,630	322	12,376	12,698
1871	44,368	31,123	351	12,894	13,245
1872	45,595	31,057	354	14,184	14,538
1873	43,150	28,213	309	14,628	15,937
1874	46,978	30,641	433	15,904	16,337
1875	50,170	32,978	285	16,907	17,192
1876	51,802	33,021	269	18,512	18,781
1877	54,694	33,629	208	20,857	21,065
1878	54,819	34,585	296	19,938	20,234
1879	58,325	37,779	573	19,973	20,546

Tab. C.

Sammandrag

af landshöfdingeembetenas förslag öfver inom länen befintligt till arméns bevärings-område hörande beväringsmanskap af alla klasser för år 1879.

Län.	1 klassen.				2 klassen.		Af alla klasser.		
	Uteblifne från mönstring.	Uteblifne från vapenöfning.	Vapenöfvade.	Summa.	Uteblifne från mötet.	Vapenöfvade.	Uteblifne.	Vapenöfvade.	Summa.
Stockholms Stad	412	138	1,296	1,846	51	1,281	1,094	5,989	7,083
Stockholms Län	60	12	689	761	81	513	401	2,659	3,060
Upsala „	374	16	639	1,029	117	432	507	2,340	2,847
Södermanlands „	(Upp-	gifter	saknas)						
Östergötlands Län	332	43	1,468	1,843	153	1,099	821	6,124	6,945
Jönköpings „	609	31	1,177	1,817	170	886	810	4,326	5,136
Kronobergs „	1,016	40	1,107	2,163	706	852	1,762	4,197	5,959
Kalmar „	363	23	579	965	8	472	417	2,435	2,852
Kristianstads „	463	35	1,113	1,611	221	826	719	4,550	5,269
Malmöhus „	768	51	1,294	2,113	57	1,355	3,402	6,645	10,047
Hallands „	206	26	468	700	—	440	232	1,930	2,162
Göteborgs „	795	17	618	1,430	99	614	911	3,079	3,990
Elfsborgs „	1,297	31	1,783	3,111	111	1,652	2,520	3,435	5,955
Skaraborgs „	368	47	1,602	2,017	230	1,423	1,376	7,229	8,605
Vermlands „	1,458	72	2,064	3,594	311	1,430	1,941	8,687	10,528
Örebro „	455	26	1,307	1,852	—	1,039	689	5,709	6,398
Vestmanlands „	91	8	731	830	37	631	136	3,431	3,567
Kopparbergs „	332	14	1,069	1,481	103	1,000	515	5,195	5,710
Gefleborgs „	110	24	704	838	67	589	201	3,103	3,304
Vesternorrlands „	88	80	386	554	29	351	483	1,633	2,116
Jemtlands „	49	26	522	597	92	510	207	2,474	2,681
Vesterbottens „	245	44	570	859	39	452	609	2,437	3,046
Norrbottens „	168	86	533	787	94	353	348	2,402	2,750

Afskrift.

V. P. M.

till tabellen öfver anvärfdt och afgånget manskap vid värfvade armén åren 1869—1878.

Under den 10-års period, som här är i fråga, hafva förhållandena för anvärfning och afgång ej varit fullt normala, till följd af att anvärfningen under den senare hälften af nämnda tidrymd ej obetydligt ökats, dels genom fyllande af förut varande ganska talrika vakanser, dels genom nummerärens tillökning vid såväl artilleriet som fortifikationen på grund af Riksdagens derom fattade beslut och derefter af Kongl. Maj:t verkstäld omorganisation af nyss nämnda truppslag.

På grund häraf torde den här nedan angifna siffran för årliga afgången sannolikt kunna för framtiden (under förutsättning att styrkan och rekryteringssättet vid värfvade armén förblifver oförändrad) beräknas högre.

Enligt tabellen framgår att under ifrågavarande decennium i medeltal per år anvärfts 1,145 man, af hvilka nära 53 % äro under 21 år vid anvärfningen.

Årliga afgången i medeltal per år under samma decennium utgör 1,038 man. Att denna siffra är mindre än motsvarande siffra »anvärfde» beror derpå att — förutom ofvan angifna orsaker till anvärfningens ökande under 10-årsperiodens senare del, såsom förhöjning i nummerären och förut varande vakansers fyllande, hvilket sist nämnda betydligt underlättats af ökade värfnings- och rekryteringspenningar samt minskadt tillfälle till arbetsförtjenst inom industrien i allmänhet under de senare åren — till underofficerare befordradt manskap ej upptagits såsom afgångne.

Afgången vid de olika åldrarne är i medeltal per år:

under	21	år	91	man	närmast	9	procent
vid	21	„	52	„	„	5	„
„	22	„	62	„	„	6	„
„	23	„	79	„	„	8	„
„	24	„	78	„	„	7	„
„	25	„	92	„	„	9	„
„	26	„	84	„	„	8	„
„	27	„	79	„	„	8	„
„	28	„	65	„	„	6	„
	Transport		682	man	närmast	66	procent

	Transport	682	man	närmast	66	procent
vid	29 år	58	„	„	6	„
„	30 „	42	„	„	4	„
„	31 „	34	„	„	3	„
„	32 „	28	„	„	2	„
öfver	32 „	194	„	„	19	„
	Summa	1,038	man		100	procent

Af ofvan nämnda årliga afgång (1,038) återfinnas 44 procent eller 454 f. d. värfvade soldater i nu varande beväringen sålunda fördelade:

* 143	man	i 1:sta	årsklassen
62	„	„ 2:dra	„
79	„	„ 3:dje	„
78	„	„ 4:de	„
92	„	„ 5:te	„

För att häraf erhålla hela antalet f. d. värfvade soldater, som böra återfinnas inom nu varande beväringen, har man blott att från tillkomsten (till beväringen från värfvade armén) under 5 år (5 × 454) draga den under samma tid, till följd af upphörd beväringsskyldighet, skedda afgången, sålunda:

1:sta året tillkomst	454	=	454 man
2:dra „ „	454 — 92	=	362 „
3:dje „ „	454 — (92 + 78)	=	284 „
4:de „ „	454 — (92 + 78 + 79)	=	205 „
5:te „ „	454 — (92 + 78 + 79 + 62)	=	143 „
Summa	2,270 — 822	=	1,448 man

hvilken sist nämnda siffra, *1,448*, således utvisar totalantalet f. d. värfvade soldater, som öfvergått i beväringen och derstädes återfinnas på följande sätt fördelade (döde och från riket afflyttade ej frånräknade):

143	man,	deraf	25	användbare	till	underbefäl,	i 1:a	årsklassen,
205	„	„	39	„	„	„	„ 2:a	„
284	„	„	60	„	„	„	„ 3:e	„
362	„	„	80	„	„	„	„ 4:e	„
454	„	„	108	„	„	„	„ 5:e	„

Summa: 1,448 man, deraf 312 (22 procent) användbare till underbefäl.

* Se slutanmärkningen.

Under förutsättning af värnpligtens utsträckande till och med 32 år skulle enligt meromnämnda tabell från värfvade armén till de värnpligtige afgå i medeltal årligen 844 man, eller 81 procent af förut nämnda totalafgång (1,038), och återfinnas:

* 143	man	inom	1:a	årsklassen
62	,,	,,	2:a	,,
79	,,	,,	3:e	,,
78	,,	,,	4:e	,,
92	,,	,,	5:e	,,
84	,,	,,	6:e	,,
79	,,	,,	7:e	,,
65	,,	,,	8:e	,,
58	,,	,,	9:e	,,
42	,,	,,	10:e	,,
34	,,	,,	11:e	,,
28	,,	,,	12:e	,,
Summa 844	man			

Med samma beräkning, som ofvan verkstälts, för att erhålla siffran .... 1,448, motsvarande totala antalet f. d. värfvade soldater inom *nu varande* beväringen, skulle inom 12 årsklasser (21 år—32 år) återfinnas .... 6,467 f. d. värfvade soldater (döde samt från riket afflyttade ej frånräknade) sålunda fördelade:

143	man,	deraf	25	användbare	till	underbefäl,	i	1:a	årsklassen.
205	,,	,,	39	,,	,,	,,	,,	2:a	,,
284	,,	,,	60	,,	,,	,,	,,	3:e	,,
362	,,	,,	80	,,	,,	,,	,,	4:e	,,
454	,,	,,	108	,,	,,	,,	,,	5:e	,,
538	,,	,,	132	,,	,,	,,	,,	6:e	,,
617	,,	,,	155	,,	,,	,,	,,	7:e	,,
682	,,	,,	173	,,	,,	,,	,,	8:e	,,
740	,,	,,	187	,,	,,	,,	,,	9:e	,,
782	,,	,,	198	,,	,,	,,	,,	10:e	,,
816	,,	,,	206	,,	,,	,,	,,	11:e	,,
844	,,	,,	212	,,	,,	,,	,,	12:e	,,

Summa 6,467 man, deraf 1,575 (24 procent) användbare till underbefäl.

* Se slutanmärkningen.

Anmärkning. I ofvanstående beräkningar äro de, som afgått från värfvade armén vid ålder under 21 år, upptagne såsom genast ingående i 1:a årsklassen, till följd hvaraf ofvanstående slutsummor blifvit något mindre än de i verkligheten äro, hvilket dock motväges af det antal, som efter öfvergång till de värnpligtige, derifrån med döden afgår eller från riket afflyttar.

Stockholm i Landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition den 22 December 1879.

RICHARD BERG.
Kapten vid generalstaben.

Vidimeras
ex officio
A. Becker
Registrator.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

id vä

28 år		
afgång		
utan kapitulation.		r
	befordrade kompetente till befordran.	Obefordrade ej kompetente till befordran.
2	3	30
3	2	34
3	2	17
2	6	34
8	4	36
3	3	22
4	3	22
4	2	35
8	5	36
5	6	26
	—	—
2	36	292

Uppgift å antalet vid olika åldrar anvärfdt och afgånget manskap vid värfvade armén åren 1869—1878.

Column key (for each age group): A = Anvärfde; afgångne utan rekapitulation: U1 = Befordrade, U2 = Obefordrade till befordran kompetente, U3 = Obefordrade ej kompetente; afgångne efter rekapitulation: E1 = Befordrade, E2 = Obefordrade kompetente till befordran, E3 = Obefordrade ej kompetente till befordran.

År	Under 21 år A	U1	U2	U3	E1	E2	E3	21 år A	U1	U2	U3	E1	E2	E3	22 år A	U1	U2	U3	E1	E2	E3
1869	381	2	5	46	1	[illegible]	5	80	1	[illegible]	29	1	1	3	71	1	5	27	3		6
1870	360		7	13	2	1	3	100	1	1	21	3		4	67	2	3	27	1		6
1871	515	2	1	14			5	132	1	5	28			5	96		10	27	4	2	11
1872	406		1	48		2	5	105	1	5	29	1	1	4	96	1	1	58	1	2	8
1873	478	1	9	62	1	1	11	116	1	6	55	5	3	3	80	1	2	42	2	2	7
1874	651	5	8	58	1	2	6	113	2	2	30	3	3	4	92	7	2	27	4	2	1
1875	590	2	4	85	2	1	6	117	5	2	38	1	2	6	102	6	3	19	1	1	7
1876	653	5	11	83	1	1	6	190	1	1	11	1		5	158	4	11	45	7	2	4
1877	1,057	6	8	96	1	2	11	218	7	3	55	1	1	12	180	5	5	55	3	2	10
1878	944	4	5	125	1	6	16	201	2		19	3	7	8	181	5	3	62	7	3	18
Summa anvärfde	6,015							1,440							1,137			—			
Summa afgångne	—	55	68	691	21	18	82	—	15	14	358	20	21	51	—	32	19	399	35	19	81

År	23 år A	U1	U2	U3	E1	E2	E3	24 år A	U1	U2	U3	E1	E2	E3	25 år A	U1	U2	U3	E1	E2	E3
1869	41	2	5	58	5	1	10	4	1	1	26	1	6	13	31	7	4	31	6	2	13
1870	40	3	14	29	2	1	11	45	3	8	41	3	1	8	31	4	11	48	6	8	16
1871	88	5	5	55	4	6	7	61	6	7	29	4	—	12	34	1	11	31	5	5	13
1872	67	2	9	32	6	2	12	45	8	1	47	7	3	11	25	5	8	34	11	7	21
1873	65	8	4	46	6	5	9	49	6	8	46	5	3	13	27	11	9	52	7	5	12
1874	78	7	6	50	1	5	8	50	4	9	51	7	3	10	53	10	5	60	7	8	15
1875	69	2	9	39	4	7	10	53	3	8	35	7	1	16	43	9	7	46	9	5	20
1876	100	10	6	70	10	5	11	80	1	9	59	5	3	16	63	2	10	56	9	8	25
1877	163	15	5	68	3	2	15	112	7	6	41	5	2	16	78	7	12	40	3	8	19
1878	111	5	5	66	8	4	25	98	7	1	58	7	7	22	51	9	12	46	6	2	28
Summa anvärfde	822						—	641			—	—			437						—
Summa afgångne	—	57	66	473	50	36	118	—	52	67	439	54	52	137	—	65	89	444	69	58	182

År	26 år A	U1	U2	U3	E1	E2	E3	27 år A	U1	U2	U3	E1	E2	E3	28 år A	U1	U2	U3	E1	E2	E3
1869	16	5	3	29	1	4	15	22	3	2	40	5	1	16	5	2	3	30	1	2	12
1870	21	1	11	35	4	4	22	12	2	3	37	2	6	17	11	3	2	34	7	3	14
1871	35	4	7	49	2	9	9	18	3	6	31	6	6	11	15	3	2	17	4	7	17
1872	28	4	6	39	9	8	24	14	5	6	47	9	4	21	19	2	6	34	6	5	15
1873	20	6	12	47	6	6	13	22	3	7	35	7	8	22	18	8	4	36	5	2	19
1874	25	5	5	34	6	6	18	27	5	6	27	5	8	14	23	3	3	22	5	9	23
1875	28	9	1	38	3	10	25	34	8	4	37	12	6	27	17	1	3	22	8	3	23
1876	49	8	5	51	8	10	15	22	3	5	47	6	6	20	31	4	2	35	9	7	28
1877	48	8	8	56	3	5	17	19	4	7	34	8	5	16	16	3	5	36	6	3	12
1878	24	4	9	48	7	5	22	25	8	3	42	11	5	18	12	5	6	26	7	4	19
Summa anvärfde	294			—	—			245	—				—		167	—				—	—
Summa afgångne	—	54	67	426	49	67	180	—	41	49	377	74	55	182	—	41	36	292	58	45	182

År	29 år A	U1	U2	U3	E1	E2	E3	30 år A	U1	U2	U3	E1	E2	E3
1869	12	2	—	20	—	7	14	1	1	1	17	1		9
1870	5	2	6	22	5	1	16	11	—	3	16	1	1	18
1871	12	2	—	18	—	1	19	16	1	1	12	3	1	14
1872	9	3	3	34	1	5	19	18	2	2	14	6	6	21
1873	15	3	7	32	6	1	27	23	1	1	23	3	3	21
1874	17	4	3	31	6	7	27	29	—	3	16	6	5	18
1875	16	1	1	32	1	5	19	12	1	1	16	7	1	22
1876	17	3	6	22	1	5	19	19	—	4	12	2	1	18
1877	17	5	2	23	3	1	9	14	1	1	12	1	2	8
1878	6	2	6	20	1		13	5	8	1	16	2	1	7
Summa anvärfde	126		—	—				148						
Summa afgångne	—	27	31	257	33	15	188	—	20	24	153	35	28	156

År	31 år U1	U2	U3	E1	E2	E3	32 år U1	U2	U3	E1	E2	E3	öfver 32 år U1	U2	U3	E1	E2	E3	Summa anvärfde	Summa afgångne
1869	1	5	11	2	1	11	—	1	8	2	-	19	1	2	39	16	21	155	703	882
1870	1		4	1	1	13	—	1	11	2	3	11	1	1	22	18	25	147	691	919
1871	2	—	6	6	1	14			3	3	3	11	2	3	14	13	17	130	1,022	841
1872		1	11	4	4	14	2	—	7	1	7	16	1	1	18	17	23	130	833	1,012
1873	4	3	15	5		15	1	1	6	1	3	7	3	3	25	15	24	151	922	1,102
1874			16	1	6	16		2	13	3	5	21	1	1	11	23	25	133	1,188	1,054
1875	1		13	5	1	12	2	1	13	2	2	17	1	1	18	15	22	151	1,111	1,104
1876	3		13	1	2	11	2		7	1	1	11	2	6	31	20	20	136	1,587	1,191
1877	2		11	4	4	11	1	1	11			6	2	2	21	16	11	85	1,936	1,074
1878	1	1	15		1	11			1	1	2	7	3	2	25	11	11	89	1,659	1,199
Summa anvärfde																	—	—	11,452	—
Summa afgångne	11	8	118	28	29	111	8	7	83	19	26	142	23	25	227	161	202	1,307	—	10,378

OBS. Den anvärfde eller afgångne upptages i den kolumn, som motsvarar det antal år han under anvärfnings- eller afgångsåret fyller. I kolumnen "befordrade" upptagas de, som vid afgången äro korpraler eller vice korpraler (1. eller 2. konstaplar).

Rättelse

i Kongl. Maj:ts nåd. proposition N:o 6.

sid. 14, rad. 1 uppifr. *står:* Öfvergående stadganden.
läs: Öfvergående stadgande.

STOCKHOLM ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 7.

Ank. till Riksd. Kansli den 25 Jan. 1880, kl. 12 midd.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, om antagande af en lag angående flottan tillhörige värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid; gifven Stockholms Slott den 31 December 1879.

Sedan Kongl. Maj:t denna dag beslutat föreslå Riksdagen att antaga en lag om allmänna värnpligten, enligt hvilken värnpligtig skall, efter det han blifvit utskrifven, vara skyldig att för sin utbildning under fredstid tjenstgöra den tid som nu är eller genom lag framdeles varder bestämd, så har Kongl. Maj:t, med hänvisning till det öfver sjöförsvarsärenden denna dag förda protokoll, nu velat föreslå Riksdagen att, under förutsättning af bifall till nämnde lag, antaga en så lydande

”Lag
om Flottan tillhörige värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid.

§ 1.

All till rikets handelsflotta hörande sjöfolk, som är å sjömanshusen eller i magistraternas rullor inskrifvet; så ock sjökaptener och styrmän, hvilka aflagt de för befälhafvare eller styrmän å svenskt handelsfartyg i författningarna föreskrifna kunskapsprof, äfvensom maskinister å ångfartyg, tillhörande enskilde personer

eller bolag, skola tills vidare fortfarande såsom hittills vara befriade från all vapenöfning eller tjenstgöringsskyldighet med de värnpligtige under fredstid.

§ 2.

Öfrige flottan tillhörige värnpligtige skola under fredstid för sin utbildning tjenstgöra under 30 dagar utan afbrott det år de utskrifvas.

§ 3.

Denna lag skall vara gällande från ingången af år 1882.»

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

F. W. von Otter.

Utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 31 December 1879.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna,
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

9:o.

Vidare yttrade Departementschefen, Statsrådet Friherre von Otter:

Enligt nådiga kungörelsen angående den allmänna beväringen den 13 November 1860 består den s. k. sjöbeväringen — eller de beväringsskyldige, som vid infallande krig äro pligtige att tjenstgöra å flottan — dels af alla inom landet bosatte sjökaptener, styrmän och sjöfolk samt maskinister af handelsflottan, dels af öfrigt beväringsmanskap inom vissa till hafvet gränsande län, fögderier eller socknar eller vid hafvet belägna städer, utan afseende å det yrke eller näring de utöfva eller huruvida de vid flottan undergått vapenöfning eller icke. De förre äro befriade från all vapenöfning eller tjenstgöringsskyldighet med beväringsmanskapet i fredstid mot skyldigheten att under krig tjenstgöra i flottan intill en lefnadsålder, som med 10 år öfverstiger den för öfrige beväringsskyldige i allmänhet stadgade, och äro i regeln helt och hållet oöfvade i vapnens bruk. Deras

antal utgjorde vid början af år 1879 enligt inkomna uppgifter 17,900. De senare åter, hvilkas antal enligt senast inkomna förslag utgjorde 36,342 man, derutaf 24,005 vapenöfvats af arméns befäl, men återstoden eller 12,337 man voro oexercerade, hafva lika tjenstgöringsskyldighet med beväringen i allmänhet. Sådant förhållandet nu är, förfogar flottan sålunda vid krigsutbrott dels öfver ett betydligt antal sjömän, hvilka emellertid, såsom alldeles oöfvade i vapnens bruk, lära endast i ringa mån kunna utan föregående vapenöfning anses användbara till förstärkande af flottans bemanning, dels ock öfver ett stort antal beväringsskyldige, af hvilka måhända flertalet icke har någon erfarenhet å sjön, och hvilka, öfvade endast med arméns vapen, näppeligen skulle kunna, i händelse af uppbåd, vid flottan användas i vidare mån än till förstärkning å de sjöbefästningar och fasta positioner i skärgårdarne, hvilka af flottan komme att bemannas.

Det förslag till lag om allmän värnpligt, hvilket Eders Kongl. Maj:t beslutat förelägga snart sammanträdande Riksdag, är i flere hänseenden fotadt på väsentligen olika grunder. Till flottan skulle utskrifvas, — förutom ett erforderligt antal ingeniörer, ritare och handtverkare vid skeppsvarf och sådana mekaniska verkstäder, som hufvudsakligen bedrifva skeppsbyggeri m. fl. — endast sådane värnpligtige, som på ett eller annat sätt hafva sin näring af sjön, de må för öfrigt vara bosatte i hvilken del utaf landet som helst, och blott i det fall att icke flottans behof af förstärkningsmanskap på förenämnde sätt blifver fyldt, torde den utväg komma att anlitas, som förslagets § 11 mom. 3 a) angifver, eller att andra än de nyss omförmälda till flottan utskrifvas från de kusttrakter, der befolkningen mest sysselsätter sig med kustfart och fiske. Förslaget är vidare bygdt på fullständig likhet för alla, så med afseende å värnpligtsålderns utsträckning, som tjenstgöringsskyldighet, och någon befrielse från vapenöfning mot förpligtelsen af en utsträcktare tjenstskyldighet skulle sålunda icke enligt de allmänna grunderna för förslaget ega rum, hvarifrån likväl i följd af det i 24 § inrymda stadgande derom att, så länge icke genom särskild lag annorledes blefve förskrifvet, det skulle i afseende å tiden för tjenstgöringsskyldigheten under fredstid förblifva vid hvad nu vore bestämdt, undantag komme att ega rum beträffande det å sjömanshusen och i magistraternas rullor inskrifna sjöfolk m. fl. Slutligen innebär förslagets stadgande derom, att värnpligtig skall under de 12 första åren af sin tjenstskyldighetstid, eller den tid af värnpligtsåren, som han fullgör i beväringen, tillhöra det vapen, vid hvilket han fått sin första utbildning, en från nu gällande bestämmelser afvikande ordning, till följd hvaraf flottan tillhörige värnpligtige, efter denna lags trädande i gällande kraft, böra, i olikhet med hvad som under senare tider varit brukligt, vapenöfvas vid flottan. Enligt förslaget skola således flottans värnpligtige utgöras af sjöfolk, de skola undergå öfning vid det vapen, hvartill de blifvit utskrifne, och de skola under de 12 första åren af värnpligtsåldern tillhöra flottan, derest de derstädes en gång blifvit vapenöfvade, utan af-

seende derå om de under tiden välja annan bosättningsort eller omfatta annat yrke, ett stadgande, som komme att gälla äfven dem, hvilka, utskrifne till flottan, skulle i fredstid tills vidare fortfarande vara befriade från vapenöfning.

Men den vapenöfning, som en del af flottans värnpligtige sålunda med den nya lagens tillämpning bör undergå vid flottan, kan icke utan åsidosättande af vissa fördelar för så väl staten som den enskilde fördelas på vare sig två eller flere år. Flottans värnpligtige böra från de olika beväringsområdenas samlingsplatser på statens bekostnad öfverföras till flottans stationer. Kostnaden härför blefve hälften så stor, om öfningarne utfördes under ett år, som om de fördelades på två. Den mångsidiga vapenöfning sjökrigsmannen bör bibringas, inhemtas med större fördel under en oafbruten tidslängd — åtminstone så länge icke denna är längre än nu blifvit ifrågasatt eller 30 dagar — än om öfningen skulle fördelas på flera år. Om, bland de värnpligtige, som enligt § 11 mom. 2 skola till flottan utskrifvas, man undantager dem, hvilka, enligt hvad ofvan anförts, tills vidare blifva från vapenöfning befriade, torde för närvarande i regeln icke andra komma att vid flottan vapenöfvas än dels fiskare, som idkat kust- eller hafsfiske såsom yrke minst 12 månader, dels ock lotsar och lotslärlingar. Desses antal kan icke antagas blifva särdeles stort och särskildt för dem bör det vara långt fördelaktigare att få under ett och samma år erhålla all den utbildning, som inalles skall tillkomma en hvar värnpligtig, än om den fördelas på flere år.

Med afseende sålunda å hvad lagförslaget innehåller och då med dettas upphöjande till lag nådiga kungörelsen den 13 November 1860 och följaktligen jemväl det i dess 2:dra § förekommande stadgande om befrielse för handelsflottans sjöfolk m. fl. från vapenöfning i fredstid lärer komma att upphäfvas; då med upphäfvande af denna paragraf särskildt stadgande derom, att värnpligtige bland desse tills vidare fortfarande vore befriade från sådan öfning komme att saknas, och då det torde böra vara i allo fördelaktigare, att, på sätt Eders Kongl. Maj:t föreslagit 1875 och 1877 årens riksdagar, flottans värnpligtige böra undergå stadgad vapenöfning utan afbrott det år de utskrifvas, hemställer jag,

det Eders Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen göra framställning derom, att Riksdagen, under förutsättning af bifall till i fråga varande förslag till värnpligtslag, ville för sin del antaga följande

”Lag

om flottan tillhörige värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid.

§ 1.

Allt till rikets handelsflotta hörande sjöfolk, som är å sjömanshusen eller i magistraternas rullor inskrifvet, så ock sjökaptener och styrmän, hvilka aflagt de

för befälhafvare eller styrmän å svenskt handelsfartyg i författningarna föreskrifna kunskapsprof, äfvensom maskinister å ångfartyg, tillhörande enskilde personer eller bolag, skola tills vidare fortfarande såsom hittills vara befriade från all vapenöfning eller tjenstgöringsskyldighet med de värnpligtige under fredstid.

§ 2.

Öfrige flottan tillhörige värnpligtige skola under fredstid för sin utbildning tjenstgöra under 30 dagar utan afbrott det år de utskrifvas.

§ 3.

Denna lag skall vara gällande från ingången af år 1882".

I denna Departementschefens hemställan förenade sig Statsrådets öfrige ledamöter; och tillstyrkte Statsrådet att, i händelse af nådigt bifall till hvad sålunda blifvit föreslaget, nådig proposition af den lydelse, bilagan till detta protokoll utvisar, finge till Riksdagen aflåtas.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Hvad Statsrådet uti förestående 10 mål i underdånighet hemstält och tillstyrkt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla.

Ex protocollo
Carl Silfversvärd.

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 25 Jan. 1880, kl. 12 midd.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående beviljande åt Wessman—Barkens jernvägsaktiebolag af 3 års anstånd med föreskrifna kapitalafbetalningar å de bolaget förunnade låneunderstöd från Riksgäldskontoret; gifven Stockholms Slott den 31 December 1879.

Enligt underdånig skrifvelse den 29 November 1854 beviljade Rikets då församlade Ständer för anläggning af en, till begagnande med hästkraft afsedd, jernväg af $1^1/_2$ mils längd och med 3 fots spårvidd emellan sjöarne Wessman och Norra Barken inom Grangärdes och Norrbärkes socknar af Kopparbergs län ett lån å 133,333 rdr 16 sk. banko att från Riksgäldskontoret utgå under vilkor, bland andra: att det bolag, som kunde för arbetets verkställande varda bildadt, finge utan ränta och kapitalafbetalning innehafva lånet under den tid, som för anläggningens utförande blefve genom vederbörligen afslutadt kontrakt bestämd; att lånet derefter skulle återbetalas genom erläggande, före hvarje års slut, af fem procent å hela den utbekomna lånesumman, dervid borde beräknas tre procent årlig ränta för det derförinnan obetalta lånebeloppet och återstoden utgöra kapitalafbetalning; att, derest det till inbetalning förfallna beloppet icke blefve i stadgad ordning erlagdt, fem procents årlig ränta å detta belopp borde utgöras, intill dess inbetalningen deraf vederbörligen verkställdes; samt att bolaget skulle genom särskild förbindelse åtaga sig att, utan bidrag af allmänna medel, underhålla jernvägen under all framtid i sådant skick, att den efter hela sin längd kunde begagnas.

Sedan uti en under 1856 års sommar ingifven skrift styrelsen för det bolag, som bildat sig för anläggandet af ofvanberörde jernväg, dels tillkännagifvit,

att jernvägsbyggnaden då påbörjats och så fortskridit, att ungefär en fjerdedel af gräfnings- och fyllningsarbetena vore utförd, samt att af anförda skäl bolaget, enligt Kongl. Maj:ts dertill den 28 Februari samma år meddelade tillåtelse, funnit sig böra i stället för den till en kostnad af 189,700 rdr banko beräknade banan för hästkraft med 3 fots spårvidd, åstadkomma en bana för ångkraft med 4 fots spårvidd enligt ett af Majoren m. m. C. E. Norström uppgjordt, å 437,000 rdr banko slutande, kostnadsförslag, dels ock anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes föreslå Rikets Ständer att för jernvägens anläggande enligt detta förslag bevilja ett ytterligare låneunderstöd af 133,333 rdr 16 sk. banko mot 3 procents ränta och 2 procents årlig amortering å kapitalet, samt Kongl. Maj:t medelst nådig skrifvelse den 11 November 1856 öfverlemnat detta ärende till Riksdagens pröfning, så anmälde Rikets Ständer uti underdånig skrifvelse den 7 Januari 1858, att Rikets Ständer för fortsättningen och fullbordandet af arbetena å den pågående anläggningen af en till begagnande med lokomotiv afsedd jernbana mellan förberörde sjöar beviljat Wessman-Barkens jernvägsaktiebolag ett nytt lån å 200,000 rdr riksmynt emot vilkor: att bolaget medelst förbindelse, som dess direktion afgåfve och Fullmäktige i Riksgäldskontoret godkände, åtoge sig återbetala lånet genom erläggande, före hvarje års slut, af sex procent utaf hela den utbekomna lånesumman, dervid fyra procents årlig ränta komme att beräknas å det obetalta kapitalet samt återstoden ansåges utgöra kapitalafbetalning; att, derest det sålunda årligen förfallna inbetalningsbeloppet icke blefve i stadgad ordning erlagdt, ränta dessutom borde utgöras å detta belopp efter fem procent för år räknadt, intill dess detsamma blifvit vederbörligen inbetaldt; samt att för fullgörande af dessa betalningsvilkor jemväl skulle ställas sådan säkerhet, som af bemälde Fullmäktige godkändes och antoges.

Hos Kongl. Maj:t har nu styrelsen för bolaget, i enlighet med derom vid bolagsstämma den 21 sistlidne Juli fattadt beslut, i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke bolaget kunde för en tid af tre år, räknadt för det förstnämnda lånet från den 30 Juni 1879 och för det sednare lånet från den 26 Februari samma år, befrias från skyldigheten att å lånen, af hvilka vid 1878 års slut återstått oguldne tillhopa 174,650 kronor 50 öre, erlägga den, jemlikt Rikets Ständers stadgade förberörda betalningsvilkor och bolagets i öfverensstämmelse dermed utfärdade skuldförbindelser, löpande ränta, äfvensom medgifvas anstånd under samma tid med erläggandet af den å dessa lån bestämda och förskrifna kapitalafbetalning, samt till stöd för denna anhållan åberopat, att jernvägens trafikinkomster under de sednare åren så betydligt nedgått, att bolaget för närvarande icke kunde med sina nettoinkomster bestrida ens gäldandet af räntorna å sina skulder, och än mindre dermed verkställa någon kapitalafbetalning, samt alltså torde blifva ur stånd att med sin verksamhet fortfara, derest icke bolagets utgifter kunde bringas i öfverensstämmelse med dess inkomster;

och har styrelsen *dels* till ådagaläggande af detta förhållande anfört: *att*, på sätt styrelsens, den underdåniga ansökningen bilagde, berättelser öfver bolagets verksamhet samt inkomster och utgifter för åren 1876—1878 utvisade, bolagets nettobehållning utgjort: för år 1876 kronor 9,214: 89 öre; för år 1877 kronor 14,819: 14 öre samt för 1878 kronor 377: 11 öre, eller för alla tre åren tillsammans allenast 24,411 kronor 11 öre, oaktadt hvarken ränta å bolagets aktiekapital, 485,000 kronor, eller amortering å statslånen upptagits bland bolagets utgifter; *att*, derest den kapitalafbetalning å de begge statslånen, som af bolaget måst verkställas och hvilken uppgått: för år 1876 till kronor 14,361: 97 öre; för år 1877 till kronor 14,870: 25 öre och för år 1878 till kronor 15,397: 8 öre, eller sammanlagdt till 44,629 kronor 30 öre, inberäknades bland bolagets utgifter, bolagets inkomster endast under nämnda tre år understigit utgifterna med icke mindre än 20,218 kronor 19 öre; men *att* likväl förhållandet emellan bolagets inkomster och utgifter för innevarande år komme att ställa sig ännu ofördelaktigare, då, enligt hvad ett bifogadt utdrag af bolagets räkenskaper för de tio första månaderna af hvarje utaf åren 1876 med 1879 visade, inkomsterna, som för ifrågavarande månader bestigit sig: år 1876 till kronor 64,218: 35 öre; år 1877 till kronor 70,438: 68 öre och år 1878 till kronor 41,583: 18 öre, för samma tid af år 1879 uppgått till endast kronor 32,000: 2 öre, på grund hvaraf med säkerhet kunde antagas, att under sistnämnda år inkomsterna, efter afdrag af trafikkostnaderna, icke skulle på långt när blifva tillräckliga ens till gäldande af bolagets räntor; *dels ock*, jemte erinran att åtskilliga för rörelsens behöriga drifvande nödvändiga reparationer å banan och den rörliga materielen för närvarande tarfvades, fästat uppmärksamheten derå, att till följd af Bergslagernas jernvägsaktiebolags och Frövi—Ludvika jernvägars sträckning förbi bolagets bana vid Ludvika en icke obetydlig minskning uppstått i den trafik, som från början påräknats skola komma bolagets bana till del.

Häröfver har Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader den 11 innevarande December afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, och deri, jemte meddelande af den upplysning, att jernvägen blifvit i behörig ordning afsynad och den 17 Augusti 1860 godkänd såsom fulländad, anfört, att Styrelsen, som icke kunde annat än vitsorda riktigheten af de utaf bolagsstyrelsen åberopade, här ofvan omförmälda, högst behjertansvärda förhållanden, och särskildt ansåge sig böra framhålla den minskning i trafik å bolagets bana, som vållats af Frövi—Ludvika och Bergslagernas jernvägsaktiebolags jernvägars, vid byggandet af bolagets bana svårligen förutsedda, anläggning förbi Ludvika, redan i allt detta såge tillräckligt ömmande skäl att tillstyrka aflåtande af nådig proposition till Riksdagen om bifall till ansökningen, och att Styrelsen derför, oaktadt sådant tilläfventyrs kunde framkalla likartade anspråk från andra håll, så mycket mindre tvekade förorda en dylik framställning till Riksdagen, som till dessa skäl komme,

dels att bolaget fått sig af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kopparbergs län, efter derom af Styrelsen med anledning af vederbörande distriktstjenstemans framstälda anmärkningar mot banans underhåll gjord anmodan, ålagdt att inom 1879 års slut hafva, vid äfventyr att trafik eljest icke vidare finge ega rum å banan, försatt sin jernväg i fullt trafikabelt skick, och att i följd häraf icke obetydliga särskilda kostnader komme att på en gång drabba bolaget; dels ock att, — enär Kongl. Maj:t, som under den 10 Maj 1878 förunnat Bruksegaren O. G. Timm m. fl. sökt rättighet att anlägga jernväg från Engelsberg förbi Fagersta genom Sörbärkes och Norrbärkes socknar till Ludvika och vidare till lämplig punkt vid Dalelfven med vilkor, utom andra, att sökandena icke finge påbörja jernvägsanläggningen emellan sjöarne Norra Barken och Wessman förr än de hos Kongl. Maj:t styrkt, att de inlöst eller med Wessman—Barkens jernvägsaktiebolag träffat öfverenskommelse om inlösen af nämnda bolags bana med hvad dertill hörde, äfvensom till Riksgäldskontoret inbetalt hela oguldna andelen af de sistnämnda bolag beviljade statslån med upplupen ränta, sedermera genom nådig resolution den 20 Juni 1879 medgifvit att, på sätt bland annat då sökt blifvit, den stadgade skyldigheten för Timm och hans medinnehafvare af förberörde concession att styrka, det de till Riksgäldskontoret inbetalt återstående andelar af de Wessman—Barkens jernvägsaktiebolag beviljade statslån med upplupen ränta, må fullgöras först inom den 1 September 1880, — förhoppning förefunnes, att bolagets ännu oguldna skuld till Riksgäldskontoret kunde varda inom den närmaste framtiden betald.

Hvad sålunda förekommit, har Kongl. Maj:t i nådigt öfvervägande tagit och vill, med afseende å de af bolagsstyrelsen anförda och af Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader vitsordade skäl och omständigheter, härigenom föreslå Riksdagen medgifva, att Kongl. Maj:t må bevilja Wessman—Barkens jernvägsaktiebolag anstånd med erläggandet af stadgad och förskrifven ränta och kapitalafbetalning å ifrågavarande båda lån för tre år, räknadt för det första lånet från den 30 Juni 1879 och för det senare lånet från den 26 Februari samma år, under vilkor att, på sätt Riksdagen i sin underdåniga skrifvelse den 15 Maj 1876 angående anvisande af statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar föreskrifvit, den sålunda uppskjutna liqviden fullgöres genom en mot annuitetens belopp svarande utsträckning i tiden för dess erläggande, så att Statsverket för sin försträckning blifver till fullo godtgjordt.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas vederbörande Utskott, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

C. J. Thyselius.

Utdrag af protokollet öfver civil-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 31 December 1879.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna,
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

Chefen för Civildepartementet, Herr Statsrådet Thyselius föredrog:

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

42:o

En af styrelsen för Wessman—Barkens jernvägsaktiebolag, i enlighet med derom vid bolagsstämma den 21 sistlidne Juli fattadt beslut, gjord underdånig ansökning, att bolaget, som af statsmedel erhållit dels på grund af beslut vid 1853—1854 års riksdag ett till utgående från Riksgäldskontoret anvisadt lån å 133,333 riksdaler 16 skillingar banko, dels ock enligt 1856—1858 års riksdags beslut ett ytterligare lån å enahanda belopp, å hvilka lån ännu till betalning återstode tillhopa 174,650 kronor 56 öre, måtte för en tid af tre år, räknade för förstnämnda lån från den 30 Juni 1879 och för det senare från den 26 Februari

samma år, befrias från skyldigheten att å lånen erlägga den, jemlikt de af Rikets Ständer stadgade betalningsvilkor och bolagets i öfverensstämmelse dermed utfärdade skuldförbindelser, löpande ränta, äfvensom anstånd medgifvas under samma tid med erläggandet af föreskrifven kapitalafbetalning; i anledning hvaraf Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader den 11 innevarande månad afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Med afseende å de af bolagsstyrelsen anförda och af Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader vitsordade skäl och omständigheter hemstälde Statsrådet, att Kongl. Maj:t måtte medelst nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva, att Kongl. Maj:t egde bevilja Wessman—Barkens jernvägsaktiebolag anstånd med erläggandet af stadgad och förskrifven ränta och kapitalafbetalning å ifrågavarande båda lån för tre år, räknadt för det första lånet från den 30 Juni 1879 och för det senare lånet från den 26 Februari samma år, under vilkor att, på sätt Riksdagen i sin underdåniga skrifvelse den 15 Maj 1876 angående anvisande af statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar föreskrifvit, den sålunda uppskjutna liqviden fullgjordes genom en mot annuitetens belopp svarande utsträckning i tiden för dess erläggande, så att Statsverket för sin försträckning blefve till fullo godtgjordt.

Hvad Statsrådet sålunda tillstyrkt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och befalde, att proposition skulle till Riksdagen aflåtas af det innehåll, som bilagan till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
A. Wennberg.

N:o 9.

Ank. till Riksd. Kansli den 25 Jan. 1880, kl. 12 midd.

Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Riksdagen, angående förordnande af en statsrådsledamot att utöfva den befattning med Riksdagsärenden, som enligt § 46 af Riksdagsordningen tillkommer en ledamot af Statsrådet; gifven Stockholms Slott den 16 Januari 1880.

Kongl. Maj:t vill härmed gifva Riksdagen tillkänna, att Kongl. Maj:t i nåder förordnat Statsrådet, Kommendören af Kongl. Nordstjerneorden, första klassen, m. m. Johan Henric Lovén att under innevarande riksdag utöfva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 af Riksdagsordningen tillkommer en ledamot af Statsrådet.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

C. J. Thyselius.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 16 Januari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna,
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

Uppå Statsrådets tillstyrkan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna Statsrådet m. m. Johan Henric Lovén att under innevarande riksdag utöfva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 af riksdagsordningen tillkommer en ledamot af Statsrådet, samt befalde att nådig skrifvelse härom skulle till Riksdagen aflåtas.

In fidem
Paul Strandberg.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1880.

N:o 10.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Jan. 1880, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående ändringar i nu gällande föreskrifter om stämpladt papper; gifven Stockholms Slott den 23 Januari 1880.

Under förutsättning att hvad Kongl Maj:t i den nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit i afseende å lönereglering för Öfverståthållareembetet och för vissa tjenstemän vid landsstaten varder af Riksdagen antaget, vill Kongl. Maj:t, med hänvisning till hvad vid beslutandet af berörda Proposition blifvit inför Kongl. Maj:t i Statsrådet anfördt, härmed föreslå Riksdagen, att den i § 5 af gällande stämpelpappersförordning förekommande indelning af embetsverk och myndigheter i vissa afdelningar må sålunda förändras, att Öfverståthållareembetets Kansli äfvensom landträntmästare och häradsskrifvare öfverflyttas från den första till den tredje af de i nämnda paragraf upptagna afdelningar.

De till förevarande ärende hörande handlingar öfverlemnas till Riksdagen med ofvan omförmälda Proposition; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hans Forssell.

Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 23 Januari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna.
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

2:o

Föredragande Departementschefen, Statsrådet Forssell uppläste härefter till justering ett i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, efter föredragning af Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet, på Statsrådets enhälliga tillstyrkande den 9 innevarande månad fattade beslut uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen angående ändringar i nu gällande föreskrifter om stämpladt papper;

och täcktes Hans Maj:t Konungen, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, så-

dant det under Litt. A finnes detta protokoll bilagdt, och befalla, att i enlighet dermed nådig proposition skulle till Riksdagen aflåtas.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ex protocollo
Hans Wachtmeister.

N:o 11.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Jan. 1880, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående antagande af ny tulltaxa med tullsatser beräknade efter det metriska mått- och vigtsystemet; gifven Stockholms Slott den 27 Januari 1880.

Under åberopande ej mindre af bilagda utdrag af Statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 9 innevarande Januari än äfven af det utdrag af samma protokoll, som finnes fogadt vid den till Riksdagen aflåtna nådiga Propositionen angående statsverkets tillstånd och behof, sist nämnda utdrag så vidt det afser förhöjning i nu gällande tullsatser å tobak, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen, att ny

tulltaxa med tullsatser beräknade efter det metriska mått- och vigtsystemet må varda antagen att lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881, så lydande som bilagda förslag utvisar.

De till ärendet hörande handlingar skola vederbörande Utskott tillhandahållas och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hans Forssell.

FÖRSLAG

till

TULL-TAXA.

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Absint; hänföres under Likör.			
Accordion; hänföres till Slöjdvaror af sammansatta ämnen.			
Adresskort; se Visitkort.			
Aether och *Aether spirituosus* eller s. k. *Hoffmans droppar*	1 liter	1	20
Aetherarter, sammansatta och blandningar deraf, såsom salpeteræther, ättikeæther, fruktæther, konjak-, rum- och arrak-essens eller olja o. s. v.	1 liter	1	20
Affall, Spillning och *Spån,* ej specificerade	——	*fria.*	
Agat, oarbetad eller arbetad, men oinfattad	——	*fri.*	
infattad med guld eller silfver, väges med infattningen och förtullas såsom den;			
infattad med andra ämnen, tullbehandlas såsom Bijouterivaror.			
Aiguilletter; se Gulddragare- och Snörmakarearbeten.			
Alabaster, oarbetad, äfvensom arbetad, ej specificerad	——	*fri.*	
Album	1 kilogram	—	94
Anm. Afdrag i vigten göres ej för fodral, hvari album inkomma.			
Albumin; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
Alcannærot	——	*fri.*	
Aloë; hänföres under Apoteksvaror.			
Altheærot	——	*fri.*	

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Alun, alla slag	——	*fri.*	
Ambra	——	*fri.*	
Amykos; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
Angelika	——	*fri.*	
Anilinfärger; hänföras under Kemiskt-tekniska preparater.			
Anis och *Stjernanis*	1 kilogram	—	24
Antimonium crudum eller *spetsglans* och *regulus*	——	*fri*	
Apelsiner	1 kilogram	—	24
Apelsinskal, torra	1 kilogram	—	24
Apoteksvaror, alla i taxan ej specificerade, enkla eller sammansatta, till införsel af apotekare eller dem, som erhållit Medicinalstyrelsens tillstånd att med sådana varor idka handel, eller, efter Medicinalstyrelsens, Vetenskaps-akademiens eller vederbörande universitets-fakultets hörande, af vetenskapsmän till begagnande för vetenskapliga ändamål, eller ock, efter Kommerskollegii pröfning, af näringsidkare, som styrka sig hafva behof af dylika varor för åstadkommande af sina tillverkningar	——	*fria.*	
Arkitektoniska arbeten; se Bildhuggeriarbeten.			
Arrak; se Bränvin.			
Arsenik, till införsel af apotekare och, efter erhållet tillstånd af Kommerskollegium, för fabriksinrättningar	——	*fri.*	
Aseptin; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
Asfalt	——	*fri.*	
Asfaltfilt; hänföres under Papper, förhydnings-, press- och tak- m. m.			
Asfaltrör; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Aska, rå, af träd eller andra vegetabilier	——	*fri.*	
pott-, vällad eller oraffinerad, äfvensom raffinerad eller kalcinerad	——	*fri.*	

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Aska, koppar-; se Kopparskrot.			
tenn- och bly-; se Tennaska.			
Askar och *Dosor,* tullbehandlas lika med det ämne, arbetadt, hvaraf de bestå;			
af sammansatta eller såsom arbetade ej specificerade ämnen	1 kilogram	—	50
Auripigment; hänföres under Färger, ej specificerade.			
Balsam, kopaive-, peruviansk och annan nativ	——	*fri.*	
Band:			
silkessammets- och helsiden-	1 kilogram	3	50
halfsiden-	1 kilogram	2	30
Anm. Ingen skilnad i tullberäkningen göres, om uti halfsidenband silket utgör blott en ringa beståndsdel.			
andra slag, derunder inbegripna sådana, äfven af silke, hvari kautschuk, guttapercha eller likartade ämnen ingå	1 kilogram	1	10
Anm. Afdrag i vigten göres ej för pappersomslag och inlägg.			
Bark, alla ej specificerade slag	——	*fri.*	
Barometrar; se Instrumenter, fysiska m. fl.			
Bast och *Bastrep*	——	*fria.*	
Bastmattor	——	*fria.*	
Beck och *Beckolja*	——	*fria.*	
Bayerskt eller *Tyrolerbeck;* hänföres under Harts.			
Ben:			
oarbetadt, alla slag, derunder inbegripna tangentskifvor till s. k. klaviaturer, klufvet, spjelkadt och sågadt ben samt förmalda ben eller s. k. benmjöl	——	*fritt.*	
arbetadt:			
elfenben och hvalrosständer	1 kilogram	1	20
andra slag	1 kilogram	—	35
Bensvart, Benkol eller *Bister*	100 kilogr.	2	—
Berberisrötter	——	*fria.*	
Bernsten, rå och oarbetad, äfvensom arbetad, men oinfattad	——	*fri.*	
infattad med guld eller silfver, väges med infattningen och förtullas såsom den;			

	Qvantitet för tullberäk-ningen.	Tullsats.	
		Kroner	öre
Bernsten, infattad med andra ämnen, tullbehandlas såsom Bijouterivaror.			
Bijouterivaror af annat ämne än guld och silfver, enkla eller sammansatta, såsom armband, bröstnålar, kedjor, kors, ringar, sigiller, spännen, urhakar, m. m.	1 kilogram	—	80
Anm. Afdrag i vigten göres ej för askar och fodraler, hvari bijouterivaror inkomma, eller för kartor, hvarå de äro uppfästade.			
Bildhuggeri- och *arkitektoniska arbeten,* som utgöra konstnärsarbeten	——	*fria.*	
andra slag bildhuggeri- och arkitektoniska arbeten:			
af trä	——	*fria.*	
af annat ämne, hvilket, såsom arbetadt, ej är i taxan specificeradt	1 kilogram	—	60
Bin i kupor	——	*fria.*	
Biscuit, arbeten deraf; hänföras till Porslin, äkta: hvitt eller enfärgadt.			
Bister; se Bensvart.			
Blanketter till räkningar och dylikt; tullbehandlas såsom Papper, alla andra slag.			
Bleckslagarearbeten, ej specificerade:			
olackerade	1 kilogram	—	24
lackerade	1 kilogram	—	35
Blod, kreaturs-, alla slag	——	*fritt.*	
Blodiglar	——	*fria.*	
Blommor, naturliga	——	*fria.*	
konstgjorda, af tyg, papper, halm, fjäder eller andra dylika ämnen	1 kilogram	10	—
delar af konstgjorda blommor	1 kilogram	4	—
Anm. 1. Med »delar af konstgjorda blommor» förstås endast blad i bundtar, ax för sig, knoppar för sig o. s. v. utan tillsats eller sammanbindning.			
Anm. 2. Afdrag i vigten göres ej för papper, askar och dylikt omslag.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Blomster, torkade	——	*fria.*	
Blomsterlökar	——	*fria.*	
Blonder; se Spetsar.			
Bly:			
oarbetadt, i tackor eller rullar	——	*fritt.*	
arbetadt, ej specificeradt:			
omåladt och olackeradt	1 kilogram	—	7
måladt eller lackeradt	1 kilogram	—	35
Blyerts	——	*fri.*	
Blyertspennor, alla slag	1 kilogram	—	35
Blyglete; se Glete.			
Blysocker	——	*fritt.*	
Blytran; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
Blår, hamp- och lin-	——	*fria.*	
Bläck, skrif-, kärlens vigt inberäknad	1 kilogram	—	6
Bläckpulver eller *Bläcksubstans*	1 kilogram	—	35
Bobiner; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, eller delar deraf, ej specificerade.			
Bokbindarecloth, eller klistrad och pressad bomullsväfnad; se Väfnader, bomulls-.			
Bokguld; se Guld.			
Bokpermar, lösa	1 kilogram	—	60
Boksilfver; se Silfver.			
Bokstafsstämplar, Boktrycksstilar, Clichéer, Stereotyper, Elektrotyper, Träsnittsstockar, Plåtar, etsade eller graverade för tryck, äfvensom s. k. *Stilskrot*	——	*fria.*	
Boktryck, ej specificeradt; se Böcker.			
Bok-, Sten- och *Koppar-trycksfärg;* tullbehandlas lika med Färger och Färgningsämnen.			
Bolus, hvit och röd, samt *Terra sigillata*	——	*fri.*	
Bomull	——	*fri.*	
Bomullskrut; se Krut.			
Borax och *Borsyra*	——	*fria.*	
Borst; hänföres till Hår, andra slag.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Borstbindarearbeten:			
med infattning af opoleradt eller måladt trä eller jern	1 kilogram	—	12
med infattning af poleradt eller lackeradt trä	1 kilogram	—	24
med infattning af ben, horn eller andra ämnen	1 kilogram	—	45
murare- och målareborstar; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Bouillon de poche	——	fri.	
Brefkuverter och *Papperspåsar*	1 kilogram	—	24
Britanniametall; hänföres under Metaller, ej specificerade.			
Broderade arbeten, alla slag, färdiga eller påbörjade, draga lika tull med det tyg, hvarå broderiet är anbragt, med tillägg af 20 procent; men om tyget är tullfritt, utgår tullen med 10 procent af varans värde.			
Anm. Afdrag i vigten eger ej rum för papper, hvarå broderade arbeten äro uppfästade.			
Brodérduk, Marle och *Stramalj:*			
af silke	1 kilogram	3	50
af silke med tillsats af annat material	1 kilogram	2	40
af ull	1 kilogram	1	76
af papper	1 kilogram	—	35
andra slag, enkla eller blandade	1 kilogram	1	20
Brodérmönster	1 kilogram	—	20
Brons; hänföres under Metaller, ej specificerade.			
Bronspulver, pappersomslagets vigt inbegripen	1 kilogram	—	35
Bruneller; se Plommon.			
Brunsten	——	fri.	
Bränvin och *Sprit:*			
på fastager:			
af säd, potates eller andra jordfrukter	1 liter af 50 procents alkoholhalt vid + 15° C.	—	60

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Bränvin och *Sprit:*			
på fastager:			
af ris, arrak	1 liter af 50 procents alkoholhalt vid + 15° C.	—	60
af socker, rum	1 liter af 50 procents alkoholhalt vid + 15° C.	—	60
af vindrufvor:			
då varan är i Frankrike tillverkad och derifrån sjövägen direkte införes	1 liter af 50 procents alkoholhalt vid + 15° C.	—	44
då varan är annorstädes tillverkad eller på annat sätt införes	1 liter af 50 procents alkoholhalt vid + 15° C.	—	60
af annan frukt	1 liter af 50 procents alkoholhalt vid + 15° C.	—	60
på buteljer eller krus:			
alla slag	1 liter utan afseende på alkoholhalten.	—	88

Anm. 1. För tillgodonjutande af den för bränvin och sprit utaf fransk tillverkning här ofvan medgifna nedsättning i tullafgiften skall vid införseln genom intyg af behörig embetsmyndighet i produktionsorten eller af föreståndare för tullkammare i exportorten eller af svensk konsul eller vice konsul i lastningsorten styrkas, att varan är af vindrufvor och i Frankrike tillverkad; skolande produktionsbevis af fransk myndighet vara af svensk konsul eller vice konsul legaliseradt.

Anm. 2. Bränvin och sprit af annan alkoholhalt än den här ofvan angifna reduceras till normalstyrka eller 50 procent på sätt derom är särskildt föreskrifvet.

Anm. 3. Finnes varan vara försatt med socker eller annat främmande ämne, hvarigenom alkoholhalten angifves oriktigt å profvaren, erlägges tull såsom för Likör.

Bröd, alla slag	——	*fritt.*	
Buskar	——	*fria.*	
Buteljer; se Glas.			
Båtar; se Fartyg.			
Bäfvergäll; hänföres under Apoteksvaror.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Bälten, Strumpeband, Klädnings- och *Ärmhållare* m. fl. dylika persedlar; tullbehandlas efter hvad taxan bestämmer för art. Hängslen.			
Bär, ej specificerade; se Frukter.			
Bärsaft; tullbehandlas såsom Vin.			
Böcker:			
tryckta, äfvensom *Boktryck,* ej specificeradt	——	*fria.*	
med inbundet rent eller linieradt papper, draga lika tull som papperet med tillägg af 20 procent.			
med upphöjda bokstäfver till begagnande för blinda	——	*fria.*	
Bönor, alla slag, ej specificerade	——	*fria.*	
Bössor; se Gevär.			
Caraghen eller *Perlmossa*	——	*fri.*	
Cassia fistula	——	*fri.*	
Cassia lignea; se Kanel.			
Cement	——	*fritt.*	
Chagrinskinn; hänföras under Hudar och Skinn, ej pelsverk, beredda, andra slag.			
Champignoner, kärlens vigt inberäknad	1 kilogram	—	80
Cheniller; hänföras under Gulddragare- och Snörmakarearbeten.			
Chokolad	1 kilogram	—	70
Chrystalli tartari; se Vinsten.			
Cider; tullbehandlas såsom Vin.			
Cigarrer; se Tobak.			
Cigaretter; se Tobak.			
Cigarrmunstycken; tullbehandlas såsom Piphufvuden.			
Cikorierot	1 kilogram	—	5
bränd eller malen; hänföres till hvad under rubriken Kaffe är bestämdt för alla till kaffesurrogat användbara brända växter.			
Cinders; se Stenkol.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Cirklar, Passare och *Cirkelbestick;* hänföras under Instrumenter, matematiska.			
Citroner	1 kilogram	—	24
Citronsaft	——	*fri.*	
Citronsalt eller *kristalliserad Citronsyra*	——	*fritt.*	
Citronskal, torra	1 kilogram	—	24
Clichéer; se Bokstafsstämplar.			
Cokes; se Stenkol.			
Cremor tartari; hänföres under Vinsten.			
Cyankalium; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
* *Dadlar*	1 kilogram	—	50
Deglar; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Dekorationer, Platåer med tillbehör, äfvensom *Ornamenter,* ej specificerade, tullbehandlas lika med det ämne, arbetadt, hvaraf de hufvudsakligen bestå.			
Desman; se Muskus.			
Dividvi eller *Libidvi;* se Garfskidor.			
Dosor; se Askar.			
Dref och *Drefmat*	——	*fria.*	
Dricka; se Maltdrycker.			
Drufsocker; tullbehandlas såsom socker, oraffineradt, till färgen mörkare än N:o 18 af den i verldshandeln gällande holländska standard.			
Dun, alla slag	——	*fritt.*	
Dyfvelsträck; hänföres under Apoteksvaror.			
Ekollon; se Knapergall.			
Elektrotyper; se Bokstafsstämplar.			
Elfenben; se Ben.			
Emalj, i massa	——	*fri.*	
Emballage; se Kärl.			
Enbär	——	*fria.*	
Enbärsmos	——	*fritt.*	

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Essenser; se Oljor, flygtiga.			
Etiketter af papper; tullbehandlas såsom Papper, alla andra slag.			
Etuis, med eller utan tillbehör, af sammansatta eller, såsom arbetade, ej specificerade ämnen	1 kilogram	—	80
Fabriksvaror, ej specificerade; se Slöjdvaror.			
Fartyg och *Båtar,* med tillbehör	——	*fria.*	
Fayence; se Porslin.			
Fenkol	1 kilogram	—	24
Fernissa	1 kilogram	—	24
Anm. S. k. fernissa af sprit, med en obetydlig tillsats af harts eller andra ämnen, tullbehandlas under tillämpning af hvad taxan stadgar för art. Bränvin och Sprit.			
Fikon	1 kilogram	—	24
Filar; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Fingerborgar och *Syringar* af andra ämnen än guld och silfver	1 kilogram	—	35
Fisk:			
saltad eller inlagd: anjovis, sardeller och thonfisk	1 kilogram	—	60
alla andra slag	——	*fri.*	
Fiskben; se Ben.			
Fiskrom, saltad; se Kaviar.			
Fiskskinn, oberedda eller beredda	——	*fria.*	
Fjäder:			
ospritad	——	*fri.*	
spritad	1 kilogram	—	35
Fjädrar:			
till begagnande för jernvägsmateriel	——	*fria.*	
s. k. krinolin-, öfverklädda, omspunna eller omväfda, se Karkasser.			
ur-; hänföras till delar af ur, ej specificerade, andra slag, ej specificerade, förtullas lika med det ämne, arbetadt, hvaraf de bestå.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Fjäll, hvalfisk- eller Ossa Sepiæ	——	*fria.*	
Flottholz; hänföres under Korkbark.			
Flyttsaker:			
reseförnödenheter, af egaren sjelf medförda, då de af vederbörande tullkammare eller tullinspektion finnas ej öfverstiga hans behof under resan	——	*fria.*	
öfriga inkommande gamla och brukade husgeråds- eller andra lösörepersedlar, när, efter det egaren på tro och heder afgifvit intyg, att han dem för eget bruk och icke i handelsafsigt infört, vederbörande tullkammare eller tullinspektion pröfvar dem icke öfverstiga egarens behof	——	*fria.*	
Flädermos; se Sirup.			
Flädersaft; tullbehandlas såsom Vin.			
Fläsk	——	*fritt.*	
Fnöske, beredt	——	*fritt.*	
Fogellim; se Fernissa.			
Foglar, lefvande	——	*fria.*	
slagtade; hänföras under Kött.			
preparerade till naturalie-samlingar; hänföras till Naturalier.			
Folier, Bly- samt Tenn-, eller Stanniol	1 kilogram	—	35
Formar, af hvilket ämne som helst för näringarnes behof och som kunna hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg	——	*fria.*	
Fosfor	——	*fri.*	
Fotografiska arbeten; se Kopparsticksaftryck.			
Fransar; se Gulddragare- och Snörmakarearbeten.			
Frukter och *Bär,* ej specificerade:			
friska	——	*fria.*	
inlagda i bränvin eller ättika, kärlens vigt inberäknad	1 kilogram	—	35
torra	1 kilogram	—	24

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Frukter och *Bär*, ej specificerade:			
insyltade; hänföras under Konfityrer.			
Frö:			
kanarie-	1 kilogram	—	10
andra slag, ej specificerade	——	fria.	
Fyrverkeriarbeten	1 kilogram	—	60
Fällar; hänföras under Hudar och Skinn, pelsverk.			
Färger och *Färgningsämnen:*			
blyhvitt, zinkhvitt och kremzerhvitt	1 kilogram	—	7
cochenilj	1 kilogram	—	80
indigo, indigoextrakt och indigokarmin	1 kilogram	—	20
Anm. Nämnda färger med olja eller annorledes beredda må införas mot den för råämnet stadgade tull.			
andra slag, ej specificerade, oberedda eller beredda	——	fria.	
Färglådor, med färger och annat tillbehör, äfvensom färger i musslor, glas o. s. v.	1 kilogram	—	80
Anm. Afdrag i vigten göres ej för lådan, musslan, glaset eller annat tillbehör.			
Färgmossa, alla slag	——	fri.	
Färgträ, helt och oraspadt, alla slag, samt andra till färgning användbara, oberedda växter och växtdelar, i taxan ej specificerade	——	fria.	
Galangarot	——	fri.	
Galizensten, hvit och blå; hänföres under Vitriol.			
Gallmeja	——	fri.	
Galläpplen	——	fria.	
Galoner; se Gulddragare- och Snörmakarearbeten.			
Gardiner, rull-, af bomulls-, linne- eller hampväfnad, målade eller tryckta	1 kilogram	—	94
Garfskidor	——	fria.	
Garn:			
bomulls-, enkelt eller dubbleradt i härfvor eller å bobiner:			
ofärgadt	1 kilogram	—	19

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Garn:			
färgadt eller tryckt, alla slag	1 kilogram	—	33
Anm. I händelse hos vederbörande tulltjensteman villrådighet uppstår, huruvida icke en under benämning af dubbleradt bomullsgarn angifven vara rätteligen bör till bomullstråd hänföras, åligger godsegaren, såsom vilkor för tillgodonjutande af de för dubbleradt bomullsgarn stadgade lägre tullumgälder, med sakkunnige personers efter besigtning å godset afgifna betyg styrka, att varan utgör garn af sistnämnda beskaffenhet.			
kamel- och ull-, alla slag:			
ofärgadt	1 kilogram	—	24
färgadt eller blekt, s. k. brillantgarn derunder inbegripet	1 kilogram	—	35
linne-:			
ofärgadt och oblekt	1 kilogram	—	24
färgadt eller blekt	1 kilogram	—	47
jute-:			
ofärgadt och oblekt	——	*fritt.*	
färgadt eller blekt	1 kilogram	—	12
af vegetabilier (gräsgarn); förtullas lika med segel- och bindgarn.			
segel- och bind-, alla slag	1 kilogram	—	24
Anm. För garn, dubbleradt af till färg och råämne olika garnsorter, hvilka hvar för sig draga olika tull, beräknas införselstullen, utan hänsigt till den större eller mindre andel, hvarmed den ena eller andra garnsorten deri ingår, efter den högre afgiftsbestämmelsen.			
Gasmätare	100 kronor	5	—
Gelatin; se Lim.			
Gelé; hänföres till Konfityrer.			
Genéver; hänföres under Bränvin och Sprit.			
Gentianarot	——	*fri.*	
Gevär, skjut-, alla slag, vigten af fodraler och deri inlagda tillbehör inberäknad	1 kilogram	—	50

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Gevär, delar af gevär förtullas såsom det ämne, arbetadt, hvaraf de bestå.			
Gips	——	*fri.*	
Gipsarbeten, ej specificerade	——	*fria.*	
Glas:			
bunkar, burkar, buteljer och flaskor, äfvensom apotekareståndkärl med inbränd signatur	100 kilogr.	2	—
fönster-, oslipadt eller mattslipadt	1 kilogram	—	7
kemiska	——	*fria.*	
ljuskron-	1 kilogram	—	12
optiska, lösa och oinfattade	——	*fria.*	
patent- och glastakpannor	——	*fria.*	
sidventil- till fartyg, icke under 7 millimeters tjocklek och ej öfver 10 qvadratdecimeters yta, med eller utan ramar	——	*fria.*	
spegel-:			
råa och oslipade eller s. k. glasämnen	1 kilogram	—	7
slipade, ofolierade	1 kilogram	—	12
folierade	1 kilogram	—	24
ur-	1 kilogram	—	24
andra slag, karafiner och pressade eller slipade flaskor derunder inbegripna	1 kilogram	—	35
Glasflusser:			
oslipade samt slipade, men oinfattade	1 kilogram	1	40
infattade med guld eller silfver, vägas med infattningen och förtullas såsom den;			
infattade med andra ämnen, tullbehandlas såsom Bijouterivaror.			
Glasgalla	——	*fri.*	
Glasmästarediamanter, infattade; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Glasskärf eller *Krasglas*	——	*fritt.*	
Glasvaror, försedda med flätning, som icke utgör varuemballage; se Glas.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Glasögon, lorgnetter och andra monterade optiska glas; se Instrumenter, optiska m. fl.			
Glaubersalt; se Salt.			
Glete eller *Glitt,* alla slag	——	*fritt.*	
Glober	——	*fria.*	
Glycerin; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
Gramaner; se Gulddragare- och Snörmakarearbeten.			
Granatäpplen, se Frukter och Bär, ej specificerade.			
Granatäppleskal	——	*fria.*	
Grifflar af sten, infattade eller oinfattade	——	*fria.*	
Gryn: af spanmål; se Spanmål.			
andra slag	——	*fria.*	
Gräs, ej specificeradt, oarbetadt	——	*fritt.*	
färgadt, trensadt eller upprispadt	1 kilogram	—	7
Gräsmattor och *Gräsrep*	——	*fria.*	
Grönsaker:			
friska	——	*fria.*	
inlagda i bränvin eller ättika, kärlens vigt inberäknad	1 kilogram	—	35
torkade eller saltade	1 kilogram	—	24
Guld, oarbetadt	——	*fritt.*	
arbetadt	1 kilogram	12	—
bok-, äkta och oäkta	1 kilogram	2	40
Anm. Vigten för pappersbladen, mellan hvilka guldet ligger, inberäknas.			
musiv-, puder- eller unsen-	1 kilogram	2	40
spinn-; se Tråd.			
Gulddragarearbeten af guld eller silfver:			
kantiljer, paljetter, fransar, galoner, gramaner, snören och andra ej specificerade:			
äkta eller oäkta	1 kilogram	2	40
Guldtyg; hänföres under Väfnader, siden-.			
Gummi, alla slag, ej specificerade	——	*fritt.*	
Gummi elasticum; se Kautschuk.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Gutta percha, oarbetad eller i skifvor utvalsad............	— —	*fri.*	
arbeten deraf:			
rör, slangar och buffers..	— —	*fria.*	
skodon, kantade med pelsverk, tullbehandlas såsom kläder af gutta percha.			
andra slag, ej specificerade och som ej äro hänförliga till Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf..................................	1 kilogram	—	94
Gödningsämnen, alla slag, ej specificerade.....................	— —	*fria.*	
Gördelmakarearbeten; hänföras under Metaller, ej specificerade, arbetade.			
Hagel..	1 kilogram	—	7
Halm..	— —	*fri.*	
Halmarbeten, ej specificerade	1 kilogram	—	94
Halsduksvalkar	1 kilogram	2	40
Hammarfilt; tullbehandlas såsom Filtar af ylle under art. Väfnader.			
Hampa, ohäcklad och häcklad, s. k. jute derunder inbegripet	— —	*fri.*	
Handskar, alla slag	1 kilogram	2	40
Handskskinn, tillskurna till handskar	1 kilogram	—	70
Handtverkerivaror, ej specificerade; se Slöjdvaror.			
Harmonium eller *Fysharmonika;* se Instrumenter, musikaliska.			
Hartz och *Harpoës*..	— —	*fria.*	
Hattar, färdiga eller halffärdiga:			
af siden, halfsiden eller annan i följande momenter ej specificerad väfnad, äfvensom monterade fruntimmershattar alla slag......................	1 stycke	1	50
af ull, hår, filt eller felb	1 stycke	—	40
af halm eller strå, äfvensom s. k. panamahattar	1 stycke	—	40
andra slag, såsom af spån, rötter eller blad; vaxduks-, vaxtafts- och oljade hattar eller s. k. sydvester m. fl.	1 stycke	—	40
Anm. Äro hattarne sammansatta af flere materialier, förtullas de såsom hattar af det ämne,hvaraf de hufvudsakligen bestå.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Hattflätor af halm eller strå; tullbehandlas såsom Halmarbeten, ej specificerade.			
Hattfoder af siden eller annan väfnad i förening med annat material	1 kilogram	1	76
Hattfodral; se Nattsäckar.			
Hattstommar, med eller utan styfning tullbehandlas lika med det ämne arbetadt, hvartill de närmast kunna hänföras.			
Honing	1 kilogram	—	10
Horn:			
oarbetadt eller raspadt	——	*fritt.*	
arbetadt:			
platter	——	*fria.*	
skifvor till lyktor, m. m.	1 kilogram	—	50
knappar med eller utan fernissning	1 kilogram	—	40
andra slag	1 kilogram	1	20
Hudar och Skinn:			
ej hänförliga till pelsverk:			
oberedda, alla slag	——	*fria.*	
beredda:			
sulläder och bindsulläder samt hvitgarfvade (alunerade) äfvensom sämskade hudar och skinn	1 kilogram	—	14
andra slag	1 kilogram	—	47
pelsverk:			
oberedda:			
get-, ren-, sjel-, elg-, hjort-, känguru-, rådjurs-, har-, samt fårskinn med undantag af grå krimska och äkta kalmuck	——	*fria.*	
bäfver, hiller, kinkilla, mård, närts, sobel, svarträf och blåräf samt utter	1 kilogram	2	40
andra slag	1 kilogram	—	50

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Hudar och Skinn:			
pelsverk:			
beredda:			
lösa eller hopsydda:			
get-, ren-, sjel-, elg-, hjort-, känguru-, rådjurs-, har- samt fårskinn med undantag af grå krimska och äkta kalmuck...	1 kilogram	—	24
alla andra slag; förtullas lika med samma slag, oberedda, med tillägg af 20 procent.			
fullfärdiga persedlar med pelsverk till öfvertyg, såsom skinnpelsar, muffar, kragar, m. m., förtullas lika med pelsverket, beredt, hvaraf de bestå, med tillägg af 20 procent.			
Humle	——	*fri.*	
Hummer	——	*fri.*	
Husblås; se Lim.			
Hvalraf eller *Spermaçeti*	——	*fri.*	
Hvitbetor:			
råa	100 kilogr.	1	—
sönderskurna och torkade	100 kilogr.	5	—
Hållrot	——	*fri.*	
Hår:			
häst-, eller tagel	1 kilogram	—	20
andra slag, ej specificerade	——	*fria.*	
Hår- eller *Tagelarbeten,* med eller utan infattning och lås	1 kilogram	—	80
Hårtinktur; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
Häktor, Hakar och *Hyskor*	1 kilogram	—	30
Anm. Afdrag i vigten göres ej för kartor, hvarå häktorna äro fästade eller för askar, hvari de äro inlagde.			
Hängslen eller delar deraf:			
af siden eller halfsiden	1 kilogram	2	40

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Hängslen eller delar deraf:			
andra slag, derunder inbegripna äfven sådana af silke, hvari kautschuk, gutta percha eller likartade ämnen ingå	1 kilogram	1	20
Anm. För spännen och ringar medgifves icke något afdrag i vigten.			
Hö	——	fritt.	
Ingefära:			
torr	1 kilogram	—	24
syltad, kärlens vigt inberäknad,	1 kilogram	—	50
Insekter; hänföras under Naturalier.			
Insektpulver	——	fritt.	
Instrumenter:			
fältskärs-, matematiska, optiska, fysiska och navigations-, med eller utan fodral, alla slag, derunder inbegripna monterade optiska glas samt barometrar och termometrar, äfvensom handtverks-; tullbehandlas såsom Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
musikaliska:			
flöjter, klarinetter och oboer	1 stycke	—	50
gitarrer, lutor, violer, violonceller, kontrabasar, valdhorn, trumpeter, post- och signalhorn, trummor, pukor, klavér, positiv samt harpor	1 stycke	1	—
fortepianon: tafflar samt stående s. k. kabinettsflyglar	1 stycke	40	—
flygel-	1 stycke	60	—
speldosor	1 kilogram	1	20
Anm. Utgöres infattningen af guld, silfver eller sköldpadd, tullbehandlas hela dosan såsom arbeten af nämnda slag.			
orgelverk, äfvensom harmonium och fysharmonika	100 kronor	5	—

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Instrumenter:			
musikaliska:			
ej specificerade, förtullas lika med sådana bland ofvan uppräknade, hvarmed de närmast kunna jemföras.			
Anm. a) Högst 2:ne stråkar, munstycken och så vidare må få åtfölja vid instrumentets förtullning. De öfriga äfvensom särskildt inkommande tillbehör till instrumenter förtullas efter 10 procent af värdet. b) Instrumenter, hvilka genom sina mindre dimensioner och sin beskaffenhet i öfrigt synbarligen endast utgöra leksaker, hänföras till art. Leksaker.			
Inventarier, skepps-, ej specificerade, och icke hänförliga till husgerådssaker eller beklädnadspersedlar, äfvensom skeppsinventarier, alla slag, tillhörande förolyckade eller sjöskadade utländska fartyg	— —	*fria.*	
Ipecacuanha; hänföres under Apoteksvaror.			
Ister, alla slag	— —	*fritt.*	
Jalappa; hänföres under Apoteksvaror.			
Jern:			
gjutet:			
tack- och barlast- samt obrukbara kanoner, bomber, mörsare och kulor	— —	*fria.*	
bomber och kulor, champlunerade till visst mått och renfilade, kanoner, stycken, nickhakar och mörsare, stämplade och borrade samt finare och gröfre lavetter	100 kilogr.	3	—
kanoner, stycken, nickhakar och mörsare, ostämplade och oborrade, samt hällar, vigter och lödjor	100 kilogr.	1	—
grytor, pannor, kittlar, ugnar, spisar och kabysser, gallerverk samt dertill apterade stolpar och ledstänger, äfvensom slussportar	100 kilogr.	2	—

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Jern:			
gjutet:			
gjutgods, allt annat, ej specificeradt:			
till jernvägsmateriel samt till maskinerier eller delar deraf; tullbehandlas såsom Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf, ej specificerade.			
gröfre:			
a) axlar, balanser, mortlar, pressjern, strykjern, tappar m. m.	1 kilogram	—	7
b) eldställshållare, fotskrapor, hänglås, kaffeqvarnar, kopiepressar, paraplyställ, spottlådor m. m.	1 kilogram	—	14
finare:			
a) basreliefs, blomstervaser, byster, fruktskålar, korgar, lampor, ljusstakar, medaljonger, pappershållare, presenterbrickor, rökelsekar, urställningar m. m. med eller utan målning eller lackering	1 kilogram	—	24
b) armband, kedjor, kors, nålar, ringar m. m. tullbehandlas såsom Bijouterivaror.			
knappar, olackerade eller lackerade	1 kilogram	—	14
skostift	1 kilogram	—	7
smidt eller valsadt:			
ankare, armbultar, draggar, kettingar, kettingstoppare, krokar, roderjern och skeppsknän	——	*fria.*	
kedjor med länkjernet under 6 millimeters diameter	100 kilogr.	12	—
hammare och smedjestäd; se Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf, ej specificerade.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Jern:			
smidt eller valsadt:			
i stänger, alla slag, utan afseende på form eller dimensioner, häri inbegripna balk-, band-, spant-, s. k. T-, hörn- och vinkel-jern äfvensom smältstycken	——	*fria.*	
jernvägsmateriel, ej specificerad, eller delar deraf; tullbehandlas såsom Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf, ej specificerade.			
jernvägsskenor, mer eller mindre bearbetade med tillhörande skarfjern, skarfbultar, muttrar och railspik	——	*fria.*	
andra muttrar och skrufvar samt naglar af 12 millimeter och derutöfver i diameter...	——	*fria.*	
kassakistor och sängar	100 Kronor.	10	—
plåtar, galvaniserade, förtente eller oförtente, utan vidare bearbetning, äfvensom plåtar af 3 millimeters tjocklek och deröfver, mer eller mindre bearbetade, samt andra ämnen för ytterligare bearbetning	——	*fria.*	
skostift, klippt eller skuren	1 kilogram	—	7
spik af 45 millimeters längd och derutöfver	100 kilogr.	3	—
all annan spik samt allt annat manufaktur- och handtverkssmide, ej specificeradt:			
poleradt eller lackeradt	1 kilogram	—	35
andra slag, med eller utan bestrykning	1 kilogram	—	14
förgyldt, försilfradt eller pläteradt; se Metaller, ej specificerade.			
Jernbeta; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
Jernskrot, gjutet, smidt eller valsadt	——	*fritt.*	
Jerntråd; se Tråd.			
Jord, polér-..........	——	*fri.*	
Jute; se Hampa.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Juveler, oinfattade och infattade	——	*fria.*	
Jäst, alla slag	——	*fri.*	
Kaffe	1 kilogram	—	26
brändt och alla till kaffesurogat användbara, brända växter	1 kilogram	—	35
Kakao	1 kilogram	—	30
malen eller rifven; hänföres till Chocolad.			
Kakaoskal	1 kilogram	—	10
Kakel, alla slag	1 kilogram	—	5
Kalk, osläckt och släckt	——	*fri.*	
Kalmus	——	*fri.*	
Kamfer, oraffinerad och raffinerad	——	*fri.*	
Kamfin; tullbehandlas lika med de genom rektificering renade flygtiga fossila eller mineral- och genom torr destillation framstälda oljor.			
Kanel, Kanelknopp och *Cassia lignea*	1 kilogram	—	82
Kantiljer; se Gulddragare- och Snörmakarearbeten.			
Kappsäckar; se Nattsäckar.			
Kapris, kärlens vigt inberäknad	1 kilogram	—	40
Karbolsyra; hänföres under Kemisk-tekniska preparater.			
Kardborrar och *Stråkardor*	——	*fria.*	
Kardemummor	1 kilogram	1	20
Kardor och *Kardläder;* hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf, ej specificerade.			
Karduan; hänföres under Hudar och Skinn, ej pelsverk, beredda, andra slag.			
Karkasser och *Karkassband*	1 kilogram	1	10
Anm. Afdrag i vigten göres ej för pappersomslag och inlägg.			
Karmin; hänföres under Färger, ej specificerade.			
Kartor	——	*fria.*	
Kastanier	——	*fria.*	

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Kautschuk, vulkaniserad eller icke:			
oarbetad	——	*fri.*	
arbetad:			
i skifvor utvalsad af 1 millimeters tjocklek eller derutöfver, med eller utan väfinslag	——	*fri.*	
af mindre tjocklek än 1 millimeter utan väfinslag	1 kilogram	—	94
med väfinslag, tullbehandlas såsom Väfnader, vattentäta;			
rör, slangar och buffers	——	*fria.*	
skodon, kantade med pelsverk; tullbehandlas såsom kläder af kautschuk;			
i trähylsa infattad	1 kilogram	—	94
andra slag, ej specificerade, och som ej äro hänförliga till Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf	1 kilogram	—	94
Kaviar	1 kilogram	1	80
Kedjor till innanverk i ur; se Ur, delar deraf.			
Kemisk-tekniska preparater, ej specificerade	100 Kronor	5	—
Kimrök	1 kilogram	—	14
Kinabark	——	*fri.*	
Kinarot; hänföres under Apoteksvaror.			
Kitt, alla slag	1 kilogram	—	7
Kli, alla slag	——	*fritt.*	
Klinkert; hänföres under Tegel.			
Klorkalk	1 kilogram	—	2
Klorsyradt kali	——	*fritt.*	
Klortenn; se Tennsalt.			
Kläder, ej specificerade:			
nya gångkläder eller delar deraf samt nya färdigsydda duktyg, handdukar, lakan, örngått m. fl. dylika hushållspersedlar, äfven då sådana klädes- eller hushållspersedlar eller delar deraf äro märkta eller försedda med broderier, galoner, fransar, spetsar eller blon-			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
der, förtullas med 20 procents förhöjning i den tull, som är bestämd för tyget eller det ämne, hvaraf klädes- eller hushållspersedeln hufvudsakligen består.			
Anm. För gångkläder tages öfvertyget till grund för tullberäkningen; men uppstår svårighet att bestämma hufvudbeståndsdelen, tages till beräkningsgrund det material, som drager högsta tullafgiften.			
för oljade eller fernissade kläder, derunder ej inbegripna sådana, som äro öfverdragna med kautschuk eller gutta percha, beräknas tullafgiften efter hvad för tyget är bestämdt, utan förhöjning.			
Anm. Möter i något fall hinder för utrönande af hvad slags tyg oljade eller fernissade kläder äro tillverkade, hänföras de till Väfnader, vaxade, andra slag.			
kläder, som utgöras af knutna eller stickade eller på strumpstol tillverkade persedlar, såsom hufvor, tröjor, underkläder m. m., äfven om dessa äro färdigsydda, försedda med knappar och band o. s. v., förtullas utan förhöjning efter hvad för art. Strumpor och Strumpstolsarbeten är bestämdt.			
gångkläder, tillhöriga sjöfarande eller resande, när kläderna äro synbart brukade eller, af egarne sjelfva medförda, pröfvas icke öfverstiga deras personliga behof	——	*fria.*	
Klöfvar; hänföras under Horn, oarbetadt.			
Knallhattar, askarnas vigt inberäknad	1 kilogram	1	20
Knapergall och *Ekollon,* malna och omalna................	——	*fria.*	
Knappar:			
af horn; se Horn;			
af jern; se Jern;			
af sammansatta eller, såsom arbetade, ej specificerade ämnen	1 kilogram	—	50

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Knappar:			
andra slag; tullbehandlas såsom det ämne arbetadt, hvaraf de bestå.			
Anm. 1. Då knappar af glas, horn, metall, perlemor eller stenkol icke annorlunda äro af sammansatta ämnen tillverkade, än att öglan är olikartad, böra de förtullas på sätt taxan stadgar för det ämne, arbetadt, hvaraf sjelfva knapparne äro förfärdigade.			
Anm. 2. Vid knappars förtullning eger afdrag ej rum för vigten af papperskartor, hvarå de äro uppfästade eller för askar, hvari de äro inlagda.			
Knifvar:			
rak-, med eller utan fodral	1 kilogram	—	60
penn-	1 kilogram	1	20
Anm. Såsom pennknifvar förtullas äfven knifvar, hvari finnas pennknifblad jemte andra knifblad eller redskap.			
tälj-, sjömans- eller gröfre arbets-	1 kilogram	—	14
bords- och andra slag, ej specificerade, samt gafflar:			
med skaft af silfver, pläter, elfenben eller hvalrosständer	1 kilogram	1	20
med skaft af andra ämnen	1 kilogram	—	24
Knytningar; hänföras till Strumpstolsarbeten.			
Koboltmalm och *Metall*	——	*fri.*	
Koëffyrer, tullbehandlas i likhet med hvad för Kläder är föreskrifvet.			
Kol, trä-	——	*fria.*	
Kollodium; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
Kolsyradt natron; se Soda.			
Kompasser; hänföras under Instrumenter, navigations- m. fl.			
Konfityrer	1 kilogram	—	50
Konjak; se Bränvin.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Konserver, i hermetiskt slutna eller lufttäta kärl förvarade ätbara varor, kärlens vigt inberäknad	1 kilogram	—	30
Kopal; hänföres under Gummi, alla slag, ej specificerade.			
Koppar:			
rå eller garad	——	fri.	
smidd, valsad eller gjuten:			
plåtar och andra ämnen för bearbetning	——	fria.	
bleck och spik till fartygs förhydning	——	fria.	
andra helfärdiga arbeten, opolerade	1 kilogram	—	35
polerade	1 kilogram	—	70
Koppanickel	——	fri.	
Kopparrök; hänföres under Vitriol.			
Kopparskrot eller gammal koppar, endast användbar till omsmältning, samt *Kopparaska*	——	fri.	
Kopparsticks-, Stålsticks- och Träsnittsaftryck, äfvensom *litografiska* och *fotografiska arbeten,* ej specificerade:			
oinfattade	——	fria.	
infattade; se Tafvelramar.			
Koppartrycksfärg; se Boktrycksfärg.			
Koppartråd; se Tråd.			
Koraller, äkta, oarbetade, äfvensom arbetade, men oinfattade	——	fria.	
infattade med guld eller silfver, vägas med infattningen och förtullas såsom den;			
infattade med andra ämnen, tullbehandlas såsom Bijouterivaror.			
Korf	1 kilogram	—	24
Korgmakarearbeten:			
af oskalade qvistar och gröfre spån	1 kilogram	—	10
andra slag	1 kilogram	—	60
Koriander	1 kilogram	—	24
Korinter	1 kilogram	—	24

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Korkar skurna, utan beslag	1 kilogram	—	35
med beslag	1 kilogram	1	20
Korkbark	——	*fri.*	
Korksulor	1 kilogram	—	35
i förening med väfnad eller skinn	100 kronor	10	—
Kreatur, alla slag	——	*fria.*	
Kreatursfoder, alla slag, ej specificeradt	——	*fritt.*	
Krinoliner, förfärdigade af fjädrar med tråd eller garn omspunna eller omväfda och sammanhållna genom vidsydda band, förtullas såsom kläder af band; äro de af tyg, försedda med fjädrar, tullbehandlas de såsom kläder af det tyg, hvaraf krinolinen består.			
Kristallarbeten; hänföras under Glas, andra slag.			
Krita hvit och *Kritsten,* omalen	——	*fri.*	
malen	100 kilogr.	—	50
röd och svart samt pastellkrita	——	*fri.*	
infattad; tullbehandlas såsom Blyertspennor.			
Krokar till fiske	——	*fria.*	
Kromsyradt kali; hänföres till Färger, ej specificerade.			
Kronessens; se Likör.			
Krukmakarearbeten, ej specificerade, oglaserade eller glaserade, omålade eller målade, äfvensom terracotta och terralith	1 kilogram	—	7
Krut och andra sprängämnen samt dermed laddade patroner	1 kilogram	—	12
Kubeber; hänföres under Apoteksvaror.			
Kulör eller s. k. vintinktur:			
blandad med vatten; hänföres under Sirup.			
blandad med sprit; hänföres under Likör.			
Kummin	100 kilogr.	4	—
Käppar, alla slag	1 kilogram	2	70
Kärl och *Omslag* eller s. k. *Emballage,* hvari varor			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
inkomma, då dermed synbarligen afses endast varans skydd samt ej, enligt särskilda stadganden i taxan, emballaget skall inbegripas i vigten för tullberäkningen	——	*fria.*	
Kött, alla slag	——	*fritt.*	
Lack	1 kilogram	—	50
Lackerade arbeten:			
af bleck; se Bleckslagarearbeten.			
af bly; se Bly, arbetadt.			
af läder; se Läderarbeten.			
af papp; se Papparbeten.			
af tenn; se Tenn, arbetadt.			
af trä; se Trävaror, arbetade, ej specificerade.			
af zink; se Zink, arbetad.			
andra, ej specificerade	1 kilogram	—	50
Lackerade skinn; hänföras under Hudar och skinn, ej pelsverk, beredda, andra slag.			
Lacmus	——	*fri.*	
Lagerblad och *Lagerbär*	1 kilogram	—	12
Lahn, oäkta; se Metaller, ej specificerade.			
Lakrits	1 kilogram	—	12
Lakritsrot	——	*fri.*	
Lampetter; se Speglar.			
Lampor och *Lyktor* förtullas såsom det ämne, arbetadt, hvaraf de hufvudsakligen bestå.			
Anm. Medföljande glaskupor förtullas särskildt efter hvad för Glas, andra slag, är bestämdt.			
Lampvekar; se Vekar.			
Latun eller *Trådband;* se Metaller, ej specificerade.			
Leksaker:			
af trä eller sammansatta ämnen, med eller utan betsning, målning eller lackering	1 kilogram	—	50

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Leksaker:			
andra slag förtullas lika med det ämne, arbetadt, hvaraf de bestå.			
Anm. Vid förtullning af leksaker, alla slag, eger afdrag ej rum för askar, papper och dylikt omslag, hvari de äro inlagda.			
Lera	— —	*fri.*	
Lerpipor; hänföras under Piphufvuden.			
Liar; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Likör	1 liter	—	76
Lim:			
husblås och gelatin	1 kilogram	1	76
andra slag	1 kilogram	—	14
Limoner, friska; hänföras under Citroner.			
salta; hänföras under Frukter, inlagda.			
Limonsaft; hänföres under Citronsaft.			
Lin, ohäckladt och häckladt	— —	*fritt.*	
Linser; se Spanmål.			
Litografiska arbeten; se Kopparsticksaftryck.			
Ljus:			
talg- och palmitin	1 kilogram	—	7
andra slag	1 kilogram	—	12
Ljuskronor eller delar deraf, ej specificerade, förtullas lika med det ämne, arbetadt, hvaraf de hufvudsakligen bestå, och utan afdrag i vigten för påsatta glas.			
Luktvatten, alla slag, flaskornas vigt inbegripen	1 kilogram	1	—
Lumpor och för pappersbrukens behof beredd lump	— —	*fria.*	
Lunta	— —	*fri.*	
Lyktor; se Lampor.			
Läder; se Hudar och Skinn.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Läderarbeten, ej specificerade, förtullas med 20 procents förhöjning å tullen för det läder, hvaraf arbetet hufvudsakligen består.			
Anm. Läderremmar, hopsydda, med metallnaglar hopnitade eller eljest synbarligen ämnade att begagnas till maskinerier, tullbehandlas såsom delar af maskinerier.			
Läster till skoarbeten	——	*fria.*	
Lök, alla slag, ej specificerade	1 kilogram	—	5
Madrasser; hänföras till Sängkläder.			
Anm. När madrasser äro försedda med ramar och fjädrar, tullbehandlas de såsom varor, i taxan ej nämnda, arbetade.			
Magnesia; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
Magnetsten, oinfattad	——	*fri.*	
infattad; se Instrumenter, fysiska m. fl.			
Mais och *Maismjöl*	——	*fria.*	
Maizena; se Stärkelse.			
Malm, alla slag, ej specificerade	——	*fri.*	
Malmstuffer	——	*fria.*	
Maltdrycker:			
på fat:			
porter	1 kilogram	—	7
andra slag	1 kilogram	—	5
på buteljer eller krus:			
porter	1 liter	—	12
andra slag	1 liter	—	8
Mandel	1 kilogram	—	35
Manna; hänföres under Apoteksvaror.			
Manometrar; hänföras till Instrumenter, fysiska m. fl.			
Manufakturvaror, ej specificerade; se Slöjdvaror.			
Marienglas	——	*fritt.*	
Marinmetall; se Metaller, ej specificerade.			
Marle; se Broderduk.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Masker	1 stycke	—	10
Maskinerier, Redskap och *Verktyg* eller delar deraf, ej specificerade	——	*fria.*	
Maskin- och *Vagnsmörja*	1 kilogram	—	5
Mastix; hänföres under Gummi, alla slag, ej specificerade.			
Mattor:			
af spån, strå, rötter, vass, säf, kokostågor eller rotting	1 kilogram	—	7
Anm. Använda såsom garnering eller till skyddande af lasten under transporten, fria.			
bast-; se Bastmattor.			
golf-; se Väfnader.			
gräs-; se Gräsmattor.			
Medaljer, alla slag	——	*fria.*	
Messing; hänföres under Metaller, ej specificerade.			
Messingstråd; se Tråd.			
Metaller, ej specificerade, enkla eller sammansatta:			
oarbetade	——	*fria.*	
arbetade:			
plåtar, latun och trådband, äfvensom andra ämnen för ytterligare bearbetning	——	*fria.*	
Metaller, ej specificerade, enkla eller sammansatta:			
arbetade:			
bleck och spik till fartygs förhydning	——	*fria.*	
andra slag, oäkta lahn och metallduk derunder inbegripna:			
mer eller mindre förgylda, försilfrade eller pläterade eller med s. k. guldfernissa öfverstrukna	1 kilogram	—	70
utan sådan beläggning eller bestrykning	1 kilogram	—	35
skrot samt gammal och brukad metall, ej specificerad, endast tjenlig till omsmältning	——	*fria.*	

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Metronomer, eller musikaliska taktmätare; hänföras till Instrumenter, matematiska m. fl.			
Metvurst; se Korf.			
Mikroskop; hänföras till Instrumenter, optiska, m. fl.			
Mineralier för naturaliesamlingar	— —	*fria.*	
Mjöd	1 liter	—	10
Mjöl, ej specificeradt, af vegetabilier, som ej kunna inbegripas under spanmål eller hänföras till medicinalier	— —	*fritt.*	
af spanmål; se Spanmål.			
af arrow-rot; se Mjöl af vegetabilier.			
Mosaikarbeten; hänföras till Sten, arbetad.			
Muffar; se Hudar och Skinn, pelsverk, persedlar deraf.			
Mullbärssaft; tullbehandlas såsom Vin.			
Munharmonikor; hänföras under Leksaker.			
Munlack	1 kilogram	1	—
Anm. Afdrag i vigten eger ej rum för askar, papperspåsar eller annat dylikt omslag.			
Murklor; hänföras under Svampar, alla slag, ej specificerade.			
Mursten; hänföres under Tegel, alla slag.			
Musikalier	— —	*fria.*	
Muskott, torr, och *Muskottblomma*	1 kilogram	1	20
insyltad; tullbehandlas såsom Konfityrer.			
Muskus eller *Desman*	—	*fri.*	
Musslor, friska	— —	*fria.*	
insyltade eller saltade	1 liter	—	15
Mynt, guld-, silfver- eller koppar-	— —	*fritt.*	
Myrrha; hänföres under Apoteksvaror.			
Målningar och *Ritningar,* oinfattade	— —	*fria.*	
infattade; se Tafvelramar.			
Mössor och *Kasketter;* tullbehandlas såsom Kläder, ej specificerade.			
Mössfoder; se Hattfoder.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Natron, kolsyradt; se Soda.			
ättiksyradt; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
Nattsäckar, Kappsäckar och *Hattfodral*	1 kilogram	—	50
Naturalier till vetenskapliga samlingar	— —	*fria.*	
Neglikor	1 kilogram	—	50
Nicht, gul	— —	*fri.*	
Nickel; se Koppamickel.			
Nys- eller *Prustrot;* hänföres under Apoteksvaror.			
Nysilfver; hänföres under Metaller, ej specificerade.			
Nålar af annat ämne än guld och silfver och ej hänförliga till Bijouterivaror	1 kilogram	—	40
Anm. Afdrag i vigten göres ej för askar eller för papper, hvari nålar äro inlagda eller uppstuckna.			
Näfver	— —	*fri.*	
Nät, alla slag; förtullas lika med det garn, hvaraf de äro gjorda, med tillägg af 10 procent.			
Nötter:			
kokos-	1 stycke	—	10
hassel-, val- och andra slag	1 kilogram	—	24
Oblat och *Oblatskifvor;* se Munlack.			
Olein; hänföres under Tran.			
Oliver	1 kilogram	—	24
Oljor:			
feta, icke flygtiga:			
bom- eller olivolja:			
på fastager	1 kilogram	—	2
på flaskor eller andra kärl	1 kilogram	—	5
hamp-, kokosnöt-, palm- och spermaceti-	1 kilogram	—	5
kroton-; hänföres under Apoteksvaror.			
andra icke specificerade slag	1 kilogram	—	7
kokade; se Fernissa.			
flygtiga vegetabiliska:			
konjak-, rum- och arrak-essenser; se Ætherarter.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Oljor:			
flygtiga vegetabiliska:			
ej specificerade, flaskornas vigt deri inbegripen	1 kilogram	—	60
fossila eller mineraloljor samt genom torr destillation framstälda:			
nativa eller råa, af jord eller brännhartser m. m. förorenade, af mörkbrun till svartbrun färg	——	*fria.*	
genom rektificering renade, färglösa eller af gul till gulbrun färg, rektificerad stenkolsolja eller fotogen; rektificerad jordolja, nafta, petroleum eller bergolja, solarolja, paraffinolja med flera till lyse begagnade vätskor	1 kilogram	—	5
Anm. S. k. belysningsvätska, sammansatt af flygtig olja och sprit, förtullas lika med de genom rektificering renade, flygtiga, fossila eller mineral- och genom torr distillation framstälda oljor.			
Oljekakor	——	*fria.*	
Omslag; se Kärl.			
Ornamenter, arkitektoniska; se Bildhuggeriarbeten.			
ej specificerade; se Dekorationer.			
Ost, alla slag	——	*fri.*	
Ostron; hänföras under Musslor.			
Paljetter; se Gulddragarearbeten.			
Papp	1 kilogram	—	5
Papp- och *Pappersarbeten,* alla slag:			
olackerade	1 kilogram	—	35
lackerade, arbeten af papier-maché derunder inbegripna	1 kilogram	—	60
Papper:			
förhydnings-, press-, tak-, polér- och smergel-	——	*fritt.*	
kardus- och makulatur-	1 kilogram	—	2
sug-, färgadt eller ofärgadt, tryck- och plansch-	1 kilogram	—	5
tapet-	1 kilogram	—	9

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Papper:			
alla andra slag, derunder inbegripet linieradt papper	1 kilogram	—	19
Papperspåsar; se Brefkuverter.			
Papperstapeter och *Border*	1 kilogram	—	19
Paradiskorn; hänföres under Kardemummor.			
Paraffin, oraffinerad	— —	*fri.*	
raffinerad; hänföres under Kemiskt-tekniska preparater.			
Paraplyer och *Parasoller:*			
af siden eller halfsiden, utan afseende i senare fallet på silkets större eller mindre qvantitet	1 stycke	—	75
andra slag	1 stycke	—	25
delar deraf:			
ställningar	1 kilogram	—	35
öfvertyg, tillskurna eller sydda, förtullas lika med det väfnadsslag, hvaraf de äro gjorda, med tillägg af 10 procent.			
fodraler:			
af läder, lösa eller påsatta; se Läderarbeten.			
af tyger, lösa, förtullas lika med väfnaden, hvaraf de äro gjorda med tillägg af 10 procent.			
Parfymer, ej specificerade, flaskors och omslags vigt inberäknad	1 kilogram	1	—
Parian; se Porslin, äkta.			
Pastellkritor; se Krita.			
Pastiljer; se Konfityrer.			
Patroner; se Krut.			
Pelsverk; se Hudar och Skinn.			
Penningebörser; se Portföljer.			
Pennor, skrif-, alla slag	1 kilogram	—	60
Anm. Askars och kartors vigt inbegripes.			
Pennskaft, alla slag, utom af guld eller silfver	1 kilogram	—	60
af guld eller silfver; se Guld eller Silfver, arbetadt.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Penslar; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Peppar, alla slag	1 kilogram	—	30
Anm. Vid förtullning af cayennepeppar inberäknas vigten af de flaskor eller burkar, hvarpå denna vara inkommer.			
Pergamentsskinn; hänföras under Hudar och Skinn, ej pelsverk, beredda, andra slag.			
Perlemor:			
oarbetad	——	*fri.*	
arbetad:			
oinfattad	1 kilogram	—	80
infattad med guld eller silfver; väges med infattningen och förtullas såsom den.			
infattad med andra ämnen; tullbehandlas såsom Bijouterivaror.			
Anm. Afdrag i vigten göres ej för askar och fodraler, hvari perlemorarbeten inkomma, eller för kartor, hvarå de äro uppfästade.			
Perlor:			
äkta, oinfattade eller infattade	——	*fria.*	
oäkta:			
glas-	1 kilogram	—	35
andra slag	1 kilogram	1	20
infattade med guld eller silfver; vägas med infattningen och förtullas såsom den.			
infattade med andra ämnen än guld och silfver; tullbehandlas såsom Bijouterivaror.			
Anm. Efter sådan grund tullbehandlas äfven armband af glas, perlor, försedda med platter eller knäppen af glas.			
Persikokärnor	1 kilogram	—	35
Perukmakarearbeten	1 kilogram	1	20
Pimpsten	——	*fri.*	
Piphufvuden, med eller utan beslag:			
af sjöskum, äkta eller oäkta	1 kilogram	2	—

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Piphufvuden, andra slag	1 kilogram	—	80
Anm. Afdrag i vigten göres ej för fodral, askar, papper och annat dylikt omslag.			
Pipor, tobaks-; hänföras under Piphufvuden.			
Pistacier; hänföras under Frukter och Bär, ej specificerade, torra.			
Pistoler; se Gevär.			
Plantor	——	*fria.*	
Platina, oarbetad eller arbetad	——	*fri.*	
Platåer; se Dekorationer.			
Plommon, torra	1 kilogram	—	20
Plymer, alla slag	1 kilogram	7	—
Plåtar, etsade eller graverade för tryck; se Bokstafsstämplar.			
Pläter; hänföres under Metaller, ej specificerade.			
Pomada, burkarnes vigt inberäknad	1 kilogram	—	35
Pomeransblomvatten, kärlens vigt inberäknad	1 kilogram	—	10
Pomeranser	1 kilogram	—	24
Pomeransknoppar och *Pomeransskal,* torra	1 kilogram	—	24
Porslin:			
oäkta, sten- eller fayence:			
hvitt eller enfärgadt, men omåladt:			
tallrickar	1 kilogram	—	7
andra pjeser	1 kilogram	—	12
måladt eller tryckt:			
tallrickar	1 kilogram	—	14
andra pjeser	1 kilogram	—	19
äkta:			
hvitt eller enfärgadt	1 kilogram	—	24
förgyldt, försilfradt eller måladt i figurer eller med blommor	1 kilogram	—	47
Portemonnaier; se Portföljer.			
Porter; se Maltdrycker.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Portföljer, Penningebörsar, Redikyler, Väskor och *Cigarrfodral:*			
af hel- eller halfsiden	1 kilogram	2	—
andra slag	1 kilogram	—	50
Anm. Afdrag i vigten göres ej för askar, papper och annat omslag eller för inlägg.			
Potates, äfven krossad eller rifven	——	fri.	
Potatesmjöl eller stärkelseämnet i potates; se Stärkelse.			
Pottaska; se Aska.			
Pozzolana	——	fri.	
Pressenningar; tullbehandlas såsom Väfnader, vaxade, mattor.			
Puder; tullbehandlas såsom Mjöl, ej specificeradt, af vegetabilier.			
Qvicksilfver	1 kilogram	—	35
Rabarber; hänföres under Apoteksvaror.			
Raspar; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Redikyler; se Portföljer.			
Redskap eller delar deraf, ej specificerade; se Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf, ej specificerade.			
Resfiltar, dubbla, hopsydda eller kantade; tullbehandlas såsom den väfnad, hvaraf de hufvudsakligen bestå.			
Resonnansbottnar, hyflade; se Trävaror, mer eller mindre arbetade.			
Rigabalsam; tullbehandlas efter hvad taxan stadgar för art. Bränvin och Sprit.			
Ris, oskalad, eller Paddy	——	fri.	
Risgryn; se Gryn.			
Rismjöl	——	fritt.	
Ritningar, oinfattade; se Målningar.			
infattade; se Tafvelramar.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Rosmarin	——	*fri.*	
Rotting; se Rör.			
Rum; se Bränvin och Sprit.			
Russin	1 kilogram	—	24
Russinstjelkar	——	*fria.*	
Räfkakor eller *Räfkryddor;* hänföras under Apoteksvaror.			
Rökelse; se Parfymer.			
Rör:			
bambu- och spanska	1 kilogram	—	14
rottingar, vass och andra slag	1 kilogram	—	2
arbeten deraf, ej specificerade, som ej utgöra korgmakarearbeten	1 kilogram	—	35
inkommande såsom underbäddning för skeppsladdningar	——	*fria.*	
af jern eller annan metall, äfvensom tegelrör; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf, ej specificerade.			
Rötter, ätbara, ej specificerade	——	*fria.*	
för apotekares behof, ej specificerade; hänföras till Apoteksvaror.			
Sablar och *Sabelklingor;* hänföras till Jern.			
Sadelmakarearbeten, ej specificerade, alla slag	1 kilogram	—	50
Saffian; hänföres under Hudar och Skinn, ej pelsverk, beredda, andra slag.			
Saffran	1 kilogram	5	—
Sagogryn; se Gryn.			
Saleprot	——	*fri.*	
Salmiak	——	*fri.*	
Salpeter, oraffinerad eller raffinerad, äfvensom chilisk eller salpetersyradt natron	——	*fri.*	
Salpetersyra och *Skedvatten*	——	*fria.*	
Salt, oraffineradt och raffineradt, alla slag, ej specificerade	——	*fritt.*	
Saltsyra	——	*fri.*	

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Sand	——	*fri.*	
Sandarak; hänföres under Gummi, alla slag, ej specificerade.			
Sassafras; hänföres till Apoteksvaror.			
Saxar:			
skräddare-, trädgårds-, ull- och öfverskärare-, samt saxar till klippning af plåtar och bleck; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
andra slag:			
opolerade	1 kilogram	—	24
polerade	1 kilogram	—	60
Schellack; hänföres under Gummi, alla slag, ej specificerade.			
Segel: införselstullen bestämmes efter den å väfnaden, hvaraf de bestå.			
bergade från främmande förolyckade fartyg; se Inventarier.			
Segelduk; se Väfnader.			
Sejlergarn; se Garn-, segel- och bind-.			
Senap:			
omalen	1 kilogram	—	7
malen eller preparerad	1 kilogram	—	60
Senetsblad; hänföras under Apoteksvaror.			
Schalar, Schaletter och andra *Dukar;* se Väfnader.			
Shoddy eller konstull	——	*fri.*	
Siktar och *Såll*	1 kilogram	—	60
Siktduk:			
af sammansatt metall; se Metaller, ej specificerade, arbetade, andra slag.			
af jern eller stål; se Manufaktursmide.			
af koppar; se Koppar, andra helfärdiga arbeten.			
af annat material; se Väfnader.			
Silfver, oarbetadt	——	*fritt.*	
arbetadt, förgyldt eller oförgyldt	1 kilogram	7	—

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Silfver, bok-, äkta och oäkta	——	*fritt.*	
musiv-, målare-, puder- eller unsen-	——	*fritt.*	
Silfverglitt; se Glete.			
Silke, rått, ofärgadt	——	*fritt.*	
färgadt	1 kilogram	—	94
Sirup, alla slag	100 kilogr.	9	50
Sjökort; se Kartor.			
Skafgräs	——	*fritt.*	
Skedvatten; se Salpetersyra.			
Skeppsinventarier; se Inventarier.			
Skomakarearbeten:			
af siden	1 kilogram	2	40
af andra tyger, samt af saffians-, karduans-, färgade, pressade eller tryckta skinn	1 kilogram	1	40
becksöms- och s. k. sjöstöflar	——	*fria.*	
med bottnar af trä	——	*fria.*	
andra slag	1 kilogram	—	94
Skor af yllefilt:			
med lädersulor; förtullas såsom Skomakarearbeten, andra slag.			
utan lädersulor; förtullas såsom Yllefilt.			
Skriftaflor:			
infattade i permar med eller utan gångjern	100 kronor	10	—
andra slag	——	*fria.*	
Skrubbor; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Skyfflar och *Skäror* af jern; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Sköldpadd:			
oarbetad	——	*fri.*	
arbetad	1 kilogram	5	—
Slöjdvaror eller Fabriks-, Handtverkeri- och Manufakturvaror, i taxan ej nämnda, förtullas lika med det ämne, arbetadt, hvaraf de hufvudsakligen bestå, eller om detta ej kan bestämdt urskiljas	100 kronor	10	—

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Smergel	—	*fri.*	
Smergelduk; hänföres till Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf, ej specificerade.			
Smink och *Sminkflor*	—	*fria.*	
Smör	—	*fritt.*	
Snickarearbeten; se Trävaror, arbetade, ej specificerade.			
Snus; se Tobak, arbetad, andra slag.			
Snäckor; se Naturalier.			
Snören; se Gulddragare- och Snörmakarearbeten.			
tarm-; se Strängar, andra slag.			
Snörmakarearbeten, såsom fransar, galoner, gramaner, aiguilletter, snodder, snören m. fl., ej specificerade:			
af hel- och halfsiden	1 kilogram	3	50
andra slag, derunder inbegripna sådana äfven af silke, hvari kautschuk, gutta percha eller likartade ämnen ingå	1 kilogram	1	10
Anm. Afdrag i vigten göres ej för pappersomslag och inlägg.			
Socker:			
raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak- samt krossadt eller pulveriseradt socker	100 kilogr.	33	—
oraffineradt:			
a) till färgen icke mörkare än N:o 18 af den i verldshandeln gällande holländska standard, hvarå normalprof genom Generaltullstyrelsens försorg hållas vederbörande tullkammare tillhanda	100 kilogr.	33	—
b) till färgen mörkare än nämnda standardnummer, äfven om varan inkommer i upplöst eller flytande tillstånd	100 kilogr.	23	50
Anm. Derest ett och samma kolly innehåller särskilda sockerslag, underkastade olika tullafgifter, tillämpas den högre tullsatsen för hela innehållet.			
Soda eller *kolsyradt Natron,* äfven kaustik	—	*fri.*	

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Soja och *Såser*, kärlens vigt inberäknad	1 kilogram	—	30
Solfjädrar	1 kilogram	1	20
Spadar; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Spanmål, alla slag, omalen eller malen	——	*fri.*	
Spanska flugor; hänföras under Apoteksvaror.			
Spanskgröna; hänföres till Färger och Färgningsämnen, ej specificerade.			
Speglar och *Lampetter*	1 kilogram	—	24
Speldosor; se Instrumenter, musikaliska.			
Spelkort	1 kortlek	—	10
Anm. Om hvad i afseende å korten vidare är att iakttaga, innan de till egaren utlemnas, är särskildt stadgadt.			
Spermaceti; se Hvalraf.			
Spetsar, Uddar och *Blonder:*			
silkes-, med eller utan blandning af annat ämne	1 kilogram	3	50
andra slag	1 kilogram	2	30
Anm. Afdrag i vigten göres ej för pappersomslag och inlägg.			
Spetsglans; se Antimonium.			
Spillning; se Affall.			
Sprit; se Bränvin.			
Sprutor, brand-, med tillbehör	100 kronor	5	—
Spån; se Affall.			
Spån för bokbindning, tillverkning af värjslidor m. m.; hänföras till Fanérskifvor under art. Trävaror.			
Späck	——	*fritt.*	
Spännhalsdukar, äfvensom andra på valk sydda halsdukar; tullbehandlas såsom Kläder.			
Stanniol; se Folier.			
Stearin	1 kilogram	—	9
Sten, alla slag, oarbetad eller arbetad, ej specificerad	——	*fri.*	

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Stenkol, Stenkolsstybb eller *Cinders* samt *Cokes* eller afsvaflade stenkol	—	*fria.*	
Stenkolsarbeten, oinfattade eller infattade med annat ämne än guld eller silfver, tullbehandlas såsom Bijouterivaror.			
infattade med guld eller silfver, vägas med infattningen och förtullas såsom den.			
Stenkolstjära	—	*fri.*	
Stentrycksfärg; se Boktrycksfärg.			
Stereotyper; se Bokstafsstämplar.			
Stilskrot; se Bokstafsstämplar.			
Stoft, ofärgadt eller färgadt, till begagnande vid tapettillverkning	—	*fritt.*	
Storax	—	*fri.*	
Stramalj; se Brodérduk.			
Strumpor och andra på strumpstol eller genom stickning tillverkade arbeten, ej specificerade:			
af hel- eller halfsiden-	1 kilogram	3	50
andra slag	1 kilogram	1	20
Strumpstickor	1 kilogram	—	24
Strutsfjädrar; se Plymer.			
Stråkardor; se Kardborrar.			
Strängar:			
af metall	1 kilogram	—	24
andra slag	1 kilogram	1	20
Stuckarbeten; tullbehandlas såsom Sten, arbetad, ej specificerad.			
Stål, alla slag	—	*fritt.*	
Stålarbeten, ej specificerade; tullbehandlas såsom arbeten af Jern.			
Stålsticksaftryck; se Kopparsticks-.			
Ståltråd; se Tråd.			
Stärkelse af hvete, potates eller andra vegetabiliska ämnen	1 kilogram	—	14

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Svafvel, alla slag	——	*fritt.*	
Svafvelblomma	——	*fri.*	
Svafvelsyra	——	*fri.*	
Svampar, alla slag, ej specificerade	1 kilogram	—	40
Sviskon; se Plommon.			
Symaskiner; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			
Synålar; se Nålar.			
Syringar; se Fingerborgar.			
Sågar, Sågblad och *Sågbladsämnen* (otaggade sågblad); hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf, ej specificerade.			
Såll; se Siktar.			
Såpa	1 kilogram	—	7
Såser; se Soja.			
Säckar: nya tomma; tullbehandlas lika med den väfnad, hvaraf de bestå.			
synbart brukade	——	*fria.*	
Sängkläder beläggas med den tullafgift, som är bestämd för väfnaden, hvaraf öfvertyget består.			
stoppade med tagel eller annat tullpligtigt ämne men med tullfritt öfvertyg, hänföras till Slöjdvaror, ej specificerade.			
tillhöriga sjöfarande eller resande, när sängkläderna äro synbart brukade eller, af egarne sjelfve medförda, pröfvas icke öfverstiga deras personliga behof	——	*fria.*	
Tafvelramar förtullas lika med det ämne, arbetadt, hvaraf de hufvudsakligen bestå, utan afdrag i vigten för taflan, derå anbragt glas m. m.			
för fotografier, af papp ensamt eller med sammanbindning af glas; se Papparbeten, olackerade.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Tafvelramar af bronseradt papp; se Papparbeten, lackerade.			
Anm. Skulle sådana ramar inkomma, som böra tullbehandlas efter värde, må dock denna behandling icke sträcka sig till den infattade målningen eller ritningen, som egaren har att tullfritt utbekomma.			
Tagel; se Hår.			
Tagelsurrogat eller s. k. artificielt tagel samt till stoppningsmaterial preparerad mossa, tullbehandlas lika med Gräs, ej specificeradt.			
Talg	——	*fri.*	
Tamarinder	1 kilogram	—	10
Tandpulver; tullbehandlas såsom Varor, i taxan ej nämnda, arbetade.			
Tapeter af papper; se Papperstapeter.			
Tegel, alla slag	——	*fritt.*	
Tenlikor	1 kilogram	—	35
Tenn, oarbetadt samt arbetadt, gammalt och sönderbrutet	——	*fritt.*	
arbetadt, nytt:			
förgyldt, försilfradt, lackeradt eller måladt	1 kilogram	—	70
andra slag	1 kilogram	—	35
Tenn- och *Blyaska*	——	*fri.*	
Tennfolier; se Folier.			
Tennsalt och *Klortenn*	——	*fria.*	
Teriak; hänföres under Apoteksvaror.			
Termometrar; se Instrumenter, fysikaliska m. fl.			
Terpentin, nativ eller rå	——	*fri.*	
Terpentinolja och *Terpentinspiritus*	1 kilogram	—	7
Terracotta och *Terralith,* arbeten deraf; se Krukmakarearbeten.			
Thé	1 kilogram	1	40
Tidningar och *Tidskrifter*	——	*fria.*	
Tjära och *Tjärbärma*	——	*fria.*	

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Tobak:			
oarbetad, blad och stjelk	1 kilogram	1	25
arbetad:			
cigarrer och cigaretter	1 kilogram	3	50
andra slag	1 kilogram	1	50
Tobakspipor af lera eller porslin; se Piphufvuden, andra slag.			
Tran, alla slag	——	*fri.*	
Trikot och *Trikotage;* hänföras under strumpor m. m.			
Trippel	——	*fri.*	
Tryffel, kärlens vigt inberäknad	1 kilogram	—	30
Tråd:			
guld- och silfver-	1 kilogram	2	40
jern- och stål-	——	*fri.*	
arbeten deraf draga den tull, som taxan bestämmer för manufaktursmide.			
koppar- och annan ej specificerad metall-:			
förgyld, försilfrad eller pläterad	1 kilogram	2	40
andra slag	——	*fri.*	
bomulls-, alla slag	1 kilogram	—	47
linne-, oblekt	1 kilogram	—	47
blekt eller färgad	1 kilogram	—	70
af silke, bomull eller lin, öfverspunnen med guld, silfver eller annan metall; se Gulddragarearbeten.			
jern-, koppar-, messing- och stål- till instrumenter; se Strängar.			
af metall öfverspunnen med silke eller tråd; se Karkasser.			
Träd, friska, alla slag	——	*fria.*	
Träsnittsaftryck; se Kopparsticks-.			
Träsnittsstockar; se Bokstafsstämplar.			
Trävaror:			
virke, oarbetadt, alla slag	——	*fria.*	
bandstakar	——	*fria.*	

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Trävaror:			
bjelkar och sparrar, alla slag	——	fria.	
bräder och plankor, sågade, alla slag	——	fria.	
enträd och enstafrar	——	fria.	
gevärsstocksämnen	——	fria.	
handspakar och handspaksämnen	——	fria.	
lister och läkter, alla slag	——	fria.	
master, bogspröt, spiror och pumpträd, alla slag	——	fria.	
ribbor, alla slag	——	fria.	
stäfver, lagg- och botten-, alla slag	——	fria.	
tunnband	——	fria.	
ved, alla slag	——	fria.	
årträd	——	fria.	
fanérskifvor af 7 millimeters tjocklek och derunder draga hälften af den tull, som är bestämd för snickarearbeten af samma träslag. Till fanérskifvor räknas äfven till cigarrlådor ämnade träskifvor inom sagda dimension.			
tangentskifvor af ebenholz	——	fria.	
svarfvarearbeten, ej specificerade, med eller utan betsning, målning eller lackering			
af lägre vigt än 1 kilogram per stycke	1 kilogram	—	60
af 1 kilograms vigt eller deröfver per stycke; hänföras till Snickarearbeten.			
alla mer eller mindre arbetade trävaror, ej specificerade, derunder inbegripna snickare- och stolmakarearbeten:			
af furu eller gran med eller utan betsning, målning eller lackering	1 kilogram	—	2
af alm, ask, björk, bok, ek, valnöt och andra inhemska träslag, med eller utan betsning, målning eller lackering eller med fanering af nämnda träslag	1 kilogram	—	7
af mahogny, jakaranda och andra utländska träslag, massiva eller dermed fanerade, äfven-			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
som arbeten, försedda med äkta eller oäkta förgyllning	1 kilogram	—	12
Anm. Är arbetet sammansatt af flera träslag, sker förtullningen efter det slag deribland, som drager högsta tullafgift.			
Trävaror:			
möbler försedda med stoppning men utan öfvertyg, förtullas efter ofvanstående bestämmelser, utan förhöjning;			
försedda med stoppning och öfvertyg, förtullas efter nämnda bestämmelser med 20 procents förhöjning.			
Tumstockar; se Instrumenter, handtverks-.			
Tungspat, omalen; se Sten.			
malen; hänföres till Färger och Färgningsämnen, ej specificerade.			
Tusch; hänföres till Färger, ej specificerade.			
Tvål:			
parfymerad	1 kilogram	—	30
andra slag	1 kilogram	—	12
Tvålrot	——	*fri.*	
Tågvirke, nytt	——	*fritt.*	
Tänder, konstgjorda; tullbehandlas såsom Varor, i taxan ej nämnda, arbetade.			
Tändstickor, jemväl af annat material än trä, äfvensom *Tändsvamp,* närmaste emballagets vigt inberäknad	1 kilogram	—	5
Ull, alla slag	——	*fri.*	
Ur:			
fick-:			
med boett af guld	1 stycke	1	—
med boett af annat ämne	1 stycke	—	50
boetter, lösa; förtullas såsom det ämne, arbetadt, hvaraf de bestå.			
skeppskronometrar	1 stycke	1	—

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Ur:			
vägg- och studsare i foder:			
af brons eller annan metall, äfvensom af alabaster och porslin	1 kilogram	—	70
af trä eller andra slag	1 kilogram	—	50
urfoder, lösa, lod till ur, äfvensom tornur eller delar deraf, förtullas lika med det ämne, arbetadt, hvaraf de bestå.			
lösa eller oinfattade urverk, eller delar af ur, ej specificerade	1 kilogram	1	80
Urglas; se Glas.			
Vadd:			
silkes-:	1 kilogram	3	50
andra slag	1 kilogram	—	24
Vagnar och *Åkdon,* jernvägsvagnar inbegripna:			
arbetsfordon och lastvagnar	1 stycke	5	—
tvåhjuliga och slädar	1 stycke	15	—
fyrhjuliga:			
trillor	1 stycke	25	—
halftäckta mindre	1 stycke	50	—
andra slag	1 stycke	100	—
Anm. Uppstår tvifvel till hvad slag ett åkdon är att hänföra, utgår tullen med 10 procent af dess värde, dock ej utöfver 100 kronor.			
Vagnmakarearbeten, ej specificerade, hänföras under Slöjdvaror, ej specificerade.			
Vagnsmörja; se Maskinsmörja.			
Vanilj	1 kilogram	13	—
Vantar:			
hel- eller halfsiden-	1 kilogram	3	50
andra slag	1 kilogram	1	20
öfverklädda med skinn; tullbehandlas lika med Handskar.			
Vatten, mineral-	— —	*fritt.*	

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	öre
Vattenglas eller en lösning af kiselsyra i kali eller natron	100 kronor	5	—
Vax, alla slag	——	*fritt.*	
Vaxarbeten; hänföras till Varor, i taxan ej nämnda, arbetade.			
Vekar, lamp- och ljus-	1 kilogram	1	—
Anm. Afdrag i vigten eger ej rum för askar och pappersomslag.			
Verktyg eller delar deraf, ej specificerade; se Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf, ej specificerade.			
Verktygslådor för barn, med verktyg, hvilka icke kunna såsom sådana begagnas; se Leksaker.			
Vin, alla slag:			
af till och med 21 procents alkoholhalt:			
på fastager	100 kilogr.	16	50
på buteljer	1 liter	—	21
af mer än 21 procents till och med 25 procents alkoholhalt:			
på fastager	100 kilogr.	47	—
på buteljer	1 liter	—	76
af högre alkoholhalt än 25 procent; tullbehandlas såsom Likör.			
Vindruf, torr	——	*fri.*	
Vindrufvor	——	*fria.*	
Vinsten, rå eller renad	——	*fri.*	
Vinstenssalt	——	*fritt.*	
Vinstenssyra och *Vinsyra;* hänföras till Kemiskt-tekniska preparater.			
Violrot	——	*fri.*	
Violsirup; hänföres under Sirup.			
Visitkort och Adresskort	1 kilogram	—	20
Vismut	1 kilogram	—	30
Vitriol, alla slag	——	*fri.*	
Vitriololja och *Vitriolspiritus;* se Svafvelsyra.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
Väfnader:			
helsiden-:			
felb och plys	1 kilogram	2	40
andra slag, guld- och silfvertyg derunder inbegripna	1 kilogram	3	50
Anm. Sammet tullbehandlas såsom helsiden, andra slag, då hela ytan utgöres af silke, ehuru frånsidan utvisar bomull.			
halfsiden-:			
felb och plys, äfvensom filtar	1 kilogram	2	40
andra slag	1 kilogram	2	40
bomulls-:			
bokbindarecloth	1 kilogram	—	50
felb och plys, äfvensom filtar och parkum	1 kilogram	—	94
gaz, halflinon, musslin, netteldukoch batist	1 kilogram	1	76
segelduk	1 kilogram	—	14
tyll	1 kilogram	2	90
andra slag:			
oblekta och ofärgade	1 kilogram	—	58
blekta eller färgade	1 kilogram	—	94
tryckta eller pressade	1 kilogram	1	18
med blandning till större eller mindre del af lin, hampa eller jute:			
bolstervar	1 kilogram	—	94
damast och dräll	1 kilogram	1	20
mattväfnad	1 kilogram	—	40
andra slag; tullbehandlas såsom lika beskaffade tyger af bomull allena.			
ylle-: af ull allena eller blandad till större eller mindre del med bomull, lin eller andra ämnen utom silke:			
filtar och mattor	1 kilogram	—	60
maskinfilt, rundväfd för fabriksbehof; se Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf, ej specificerade.			
pressduk	1 kilogram	—	24

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Väfnader:			
ylle-:			
andra slag	1 kilogram	1	76
linne- eller hamp-, med eller utan inblandning af jute:			
blaggarn, buldan, kanfas och sadelgjordsväf	1 kilogram	—	35
bolstervar	1 kilogram	—	94
batist, flor, kammarduk, linon, damast samt lärft, alla slag	1 kilogram	1	76
mattväfnad, äfven om annat i taxan specificeradt ämne deri ingår	1 kilogram	—	40
pressduk	1 kilogram	—	24
segelduk och tältduk	1 kilogram	—	19
andra slag, drällväfnader derunder inbegripna	1 kilogram	1	50
jute-:			
oblekt och ofärgad säck- eller packväf	——	*fri.*	
andra slag	1 kilogram	—	40
hår- eller tagel-:			
nöthårsfilt	——	*fri.*	
andra slag	1 kilogram	—	60
vaxade eller lackerade:			
mattor	1 kilogram	—	24
andra slag	1 kilogram	—	60
vattentäta eller dubbla väfnader, sammansatta genom upplösning af kautschuk, gutta percha m. m.	1 kilogram	1	76
elastiska, innehållande trådar af kautschuk eller annat likartadt ämne; tullbehandlas lika med Band, andra slag.			
Värjor och *Värjklingor;* hänföras under Jern.			
Väskor; se Portföljer.			
Ympvax	——	*fritt.*	
Yxor; hänföras till Maskinerier, Redskap och Verktyg, ej specificerade.			

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats. Kronor	Tullsats. öre
Zink:			
oarbetad och i plåtar	——	*fri.*	
bleck och spik till fartygs förhydning	——	*fria.*	
arbetad: omålad och olackerad	1 kilogram	—	7
målad eller lackerad	1 kilogram	—	35
förgyld, försilfrad eller pläterad	1 kilogram	—	70
Zinkblende	——	*fritt.*	
Zitverrot	——	*fri.*	
Åkdon; se Vagnar.			
Ångmaskiner och *Angpannor*	——	*fria.*	
Ägg	——	*fria.*	
Ättika, alla slag	1 kilogram	—	20
Öl; se Maltdrycker.			
Varor, som icke kunna hänföras under någon af de i denna tulltaxa upptagna bestämmelser:			
råämnen	——	*fria.*	
mer eller mindre arbetade	100 kronor	10	—

Anm. Med det för vissa i denna tulltaxa förekommande varuartiklar af jern eller annan metall tillagda ordet »poleradt» förstås, att arbetet skall hafva så mycken polityr, att intet filstreck derå är synligt.

Underrättelser

om hvad vid taxans tillämpning iakttagas bör.

§ 1.

Hvad vid tullklarering af brutet öretal ej hinner till halft öre uteslutes och räknas deremot för ett öre hvad af sådant brutet tal stiger till eller öfver ett halft.

§ 2.

Med de i taxan förekommande mått- och vigtbestämmelser förstås de, som uti Kongl. Maj:ts nådiga förordning den 22 November 1878 äro föreskrifna.

§ 3.

Varor, som med främmande fartyg införas, äro i Sverige icke underkastade andra eller högre afgifter, än om de med svenska fartyg införas.

§ 4.

Lastpenningar till Kongl. Maj:t och Kronan utgöras till lika belopp af svenska som af främmande fartyg med 14 öre för hvarje ton, beräknad efter gällande mätbref, samt betalas hvarje gång både vid inkommande och utgående; dock om ett fartyg, under loppet af ett kalenderår, gör flera resor mellan Sverige och utrikes ort, erläggas dessa umgälder för *utgåendet* allenast första resan och vid *förnyadt inkommande* endast när fartyget innehar last samt större eller mindre del deraf lossar, och må härvid jemväl såsom barlastade anses fartyg, hvilkas lastqvantitet är i förhållande till deras drägtighet af ringare betydenhet; i hvilket hänseende bestämmelserna uti § 2 mom. 2 punkten 2 af Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 5 Juni 1874 angående förändrade föreskrifter i afseende å utgörande af fyr- och båkafgifter samt uppbörden deraf skola lända till efterrättelse.

Då lossning och lastning på flera ställen egt rum, erläggas lastpenningar endast å första lossnings- eller lastningsstället, derom bevis på märkrullan eller passet meddelas.

Från lastpenningars erläggande befrias:

fartyg med eller utan destination till svensk hamn, som inkommer och åter utgår i barlast;

fartyg, som, under resa utrikes orter emellan, anlöper svensk hamn och der endast aflemnar medförde resande jemte deras effekter, eller ock endast aflastar gods i annat fartyg för export;

fartyg, som af tvingande orsaker eller till inhemtande af ordres för vidare resa anlöper svensk hamn och der icke verkställer lossning och icke heller företager annan lastning än af förnödenheter för besättning, medförde resande och fartyg;

fartyg, som i följd af liden sjöskada, hvarom sjöförklaring afgifves, anlöper svensk hamn och der lossar sin last, samt efter verkstäld reparation, densamma åter intager och utför;

fartyg, som af nyss omförmälda anledning lossar sin last och densamma till större eller mindre del försäljer, då sådan försäljning inskränkes till hvad för bestridande af reparationskostnaderna bevisligen erfordrats; samt

fartyg, som under resa mellan utrikes orter, i svensk hamn lossar eller lastar varor till högst fjerdedelen af fartygets lastdrägtighet, för beräknande hvaraf fartygets skeppshandlingar skola tjena till grund.

I alla dessa fall skall dock fartygets skeppare ställa sig till efterrättelse de i tullstadgan gifna föreskrifter om anmälan hos närmaste tullbetjent äfvensom om märkrullans aflemnande samt, i tillämpliga delar, jemväl iakttaga hvad i nämnda stadga finnes anbefaldt rörande uttagande af tullpass.

§ 5.

Å inkommande varor, som enligt taxan förtullas med vissa procent af värdet, bör godsegaren uppgifva inköpspriset med tillägg af assurans, frakt och annan derå använd kostnad, intill dess de till lossningsorten anländt. Godsegarens uppgift skall, så vidt ske kan, styrkas af faktura och konnossement. Företes icke dessa handlingar, vare tullkammaren pligtig, likasom den i allt fall är berättigad, att genom tillkallade tvenne sakkunnige personer låta besigtiga varan och å angifningsinlagan anteckna antingen deras godkännande af det uppgifna värdet eller den tillökning deri, som de anse skäligen böra göras. Vill godsegaren icke verkställa förtullning efter det af besigtningsmännen varan åsatta värde, skall skriftligt bevis derom å angifningsinlagan tecknas och varan derefter, så fort sig göra låter samt sist inom en månad från angifningen, genom

tullkammaren å offentlig auktion försäljas. Sedan tullafgiften, beräknad efter försäljningsbeloppet, derest detta öfverstiger godsegarens värdeuppgift, men alltid minst efter denna senare, blifvit jemte auktionsomkostnaderna afdragen, skall behållna auktionssumman godsegaren tillställas.

Med brukade flyttsaker och resande tillhöriga effekter, som icke utgöra handelsgods, förfares enligt hvad derom särskildt är eller varder stadgadt.

§ 6.

På vederbörande fabriks- och handtverksföreningar eller, der sådana ej finnas, på vederbörande kommunalstyrelse ankommer att utse en eller flera personer i hvarje stapelstad, som ega att tillse, det de till särskilda yrken hörande varor blifva efter rigtiga värden och benämningar förtullade; dock må dessa ombuds frånvaro icke hindra tullbehandlingens företagande och fortgång.

§ 7.

Om hvad iakttagas bör vid inkommande och utgående varors angifning och journalisering samt huru förhållas skall med varans undersökning, förtullning och utlemnande m. m., derom länder till efterrättelse hvad i särskilda författningar stadgas.

§ 8.

Egare af fartyg, som vid svenskt skeppsvarf repareras eller ombygges, äro berättigade att, sedan fartyget kommit i fullfärdigt skick och sådant inför Generaltullstyrelsen styrkt blifvit, få tillgodonjuta restitution af erlagda införselafgifter för segel och segelduk, som egaren genom behöriga intyg visat hafva varit till fartygets utredning använda och för sådant ändamål från utrikes ort införda.

De skeppsförnödenheter, hvarmed ett svenskt från utrikes ort återvändande fartyg under resan blifvit försedt, äro icke underkastade tull, så länge de förblifva i samma fartygs bruk.

§ 9.

Vid utförsel sjöledes från stapelstad af följande, utaf utländskt råämne inrikes tillverkade varor beviljas restitutionsvis af tullmedlen:

för 100 kilogram raffineradt socker, topp-, kandi- och kak-	28 kronor	20 öre.
» 1 kilogram chokolad, konfityrer eller blandad chokolad och konfityrer	— »	30 »

för 1 liter	punsch	—	kronor	30	öre.
» 1 kilogram	tobak, arbetad:				
	cigarrer och cigaretter	1	»	25	»
	spunnen, hopvriden eller pressad, äfvensom i stänger	—	»	90	»
	malen eller snus	—	»	60	»
	andra slag	—	»	55	»
» 1 dito	s. k. flamgarn, färgadt eller tryckt af bomull	—	»	19	»
» 1 dito	s. k. flamgarn, färgadt eller tryckt af ull	—	»	24	»
» 1 dito	bomullsväfnad af garn i finhet n:r 26 eller derutöfver, efter engelsk beräkning	—	»	19	»
» 1 dito	linneväfnad	—	»	24	»
» 1 dito	maskinsydda bomulls- och linneartiklar, såsom skjortor, kragar, manschetter, med flera, under vilkor att de icke hufvudsakligen bestå af lägre tullbeskattad väfnad, än oblekt bomullsväfnad	—	»	50	»

hvarvid för öfrigt iakttages:

1:o att af de i vigt här upptagna varor minst 50 kilogram af hvardera men af blandadt chokolad och konfityrer 50 kilogram tillhopa och af punsch minst 1 hektoliter skola till export angifvas och på en gång afsändas, kommande dock denna bestämmelse icke att ega tillämpning, då den vara, för hvilken tullrestitution sökes, utföres för proviantering af fartyg i Öresund under enahanda förhållanden med dem, då utländska, på frilager upplagda varor skulle vid dylik proviantering åtnjuta tullfrihet;

2:o att vid angifningsinlagan alltid skall bifogas tillverkarens, under edelig förpligtelse afgifna och med två vittnen bestyrkta, försäkran, att varan är svensk tillverkning och af utländskt rååmne, för hvilket full införselstull blifvit erlagd, eller beträffande flamgarn och väfnader, att de äro inom landet tillverkade af utrikes spunnet och behörigen förtulladt garn, och i fråga om maskinsydda bomulls- och linneartiklar, att de äro inom landet tillverkade af utrikes ifrån införda, behörigen förtullade väfnader; skolande denna försäkran derjemte, hvad särskildt angår bomullsväfnader, som till utförsel angifvas, innehålla, att garnet deri i finhet uppgår till n:r 26 eller deröfver efter engelsk beräkning; och kommer

nu nämnda bevis att biläggas tullkammarejournalen å den tullplats, hvarifrån varan utföres; och

3:o att utförseln verificeras genom intyg af vederbörande embetsmyndighet å lossningsorten, det varan derstädes blifvit lossad, hvilket intyg bör vara af svensk konsul eller vice konsul, derest sådan å berörda ort finnes anstäld, behörigen legaliseradt; dock att, derest utförseln skett i fartyg af 30 tons drägtighet eller derutöfver, och fartyget, utklareradt direkte till utrikes ort, blifvit af tullbetjening bevakadt till öppen sjö samt den till utförsel angifna vara, för hvilken tullrestitution äskas, tillika blifvit af tullkammare vid utklareringen antecknad å fartygets utgående sjöpass, något bevis om varans ankomst till den utländska lossningsorten ej må för restitutionens beviljande erfordras.

Den här ofvan medgifna tullrestitution eger icke rum vid utförsel till Norge, utom i afseende å artiklarne raffineradt socker, punsch och arbetad tobak. För dessa artiklar beviljas, äfven då de utföras landvägen till nämnda rike, enahanda restitution, som här förut är bestämd, under följande för landväga utförseln gällande särskilda vilkor:

a) att varupartiet skall hafva i den ordning, som föreskrifves uti nådiga förordningen af den 12 Juli 1860 angående varuförseln landvägen mellan de förenade rikena, varit hos vederbörande tullkammare å afsändningsorten till utförsel angifvet och der blifvit journaliseradt samt försedt med behörig, till ort, hvarest tullkammare finnes och förtullning får ega rum, ställd förpassning, hvilken skall godset under transporten åtfölja;

b) att vid angifningsinlagan alltid skall bifogas sådan försäkran af tillverkaren, som här ofvan i första delen af 2:dra punkten är föreskrifven; samt

c) att genom attest från tullkammaren i norska destinationsorten, skall styrkas att varan dit ankommit med orubbad försegling eller plombering samt till beskaffenhet och myckenhet funnits med förpassningen öfverensstämmande.

Vill någon införa tull underkastade varor i ändamål att desamma i annorlunda bearbetadt eller förädladt skick, än här ofvan sägs, land- eller sjövägen åter utföra och den vid införseln erlagda tullafgiften tillika återbekomma, må sådant vara tillåtet under vilkor, att en dylik afsigt med införseln redan i sammanhang dermed vid varans angifning till tullbehandling skriftligen anmäles, samt att varuegaren i öfrigt ställer sig till efterrättelse de föreskrifter, hvilka Generaltullstyrelsen eger meddela till förekommande af missbruk utaf en sålunda medgifven förmån; skolande derjemte, för tillgodonjutande af denna förmån, återutförseln

hafva egt rum och sådant behörigen styrkas inom natt och år efter det införseln skedde.

§ 10.

Skeppare vare skyldig att, på sätt i 1 kap. af tullstadgan är förordnadt, å märkrullan noga anteckna sitt förråd af lifsmedel, till mängd och beskaffenhet, vid den påföljd för uraktlåtenhet deraf, som berörda förordning bestämmer; och må det förråd, som för besättningens behof till begagnande om skeppsbord finnes nödigt, befrias från tull och andra afgifter i lossningsorten.

Till provision må, under sådana vilkor, jemväl kunna hänföras följande qvantiteter vin, bränvin, kaffe och thé, nemligen: för fartyg *kommande från Östersjön* eller till någon hamn i *Halland* samt *Göteborgs och Bohus län från Nordsjöorter* samt *Holland, England och franska Vestersjöhamnar* 6 liter vin, 3 liter bränvin, 1 kilogram kaffe och 1 hektogram thé, räknadt på hvarje person af besättningens och passagerarnes antal; samt för fartyg, *kommande från orter utom Östersjön*, med undantag af nyssnämnda fart till *Halland och Bohus län*, 9 liter vin, 6 liter bränvin, 2 kilogram kaffe och 2 hektogram thé, på enahanda sätt beräknadt. Härvid bör för öfrigt iakttagas, att vin och bränvin icke mot hvarandra utbytas, så att den, som har mindre af den ena, ej får för sådan brist njuta ersättning i den andra varan, äfvensom att hvad af förenämnda fyra provisionsartiklar öfverstiger en skeppares sålunda bestämda förråd i lossningsorten skall, då fartyget icke omedelbart ånyo användes för utrikes fart, ovilkorligen förtullas. Är från utrikes ort kommande fartyg, svenskt eller främmande, ämnadt att omedelbart ånyo användas för utrikes fart, må skepparen, då han vid sin ankomst till riket såsom provisionsartiklar medhafver vin, bränvin, kaffe och thé i större qvantiteter än genom denna paragraf bestämmes, vara berättigad att öfverskottet i märkrullan till återutförsel upptaga, hvarefter det bör under tullförsegling i packhuset eller i något säkert och tjenligt rum ombord å fartyget förvaras, till dess skepparen åter afseglar, då den kontroll iakttages, som i 42 § tullstadgan för reexportgods finnes föreskrifven. Likväl och derest något af detta öfverskott, under sådant fartygs längre qvarblifvande i svensk hamn, för besättningen till begagnande om skeppsbord finnes nödigt, må det i mån af behof utlemnas, hvarvid motsvarande afskrifning å de på märkrullan till återutförsel uppförda qvantiteter bör ske.

Andra provisionsartiklar, än här ofvan nämnda, må likaledes, under iakttagande af erforderlig kontroll, till den del de icke under vistande i

svensk hamn ombord användas eller till qvarvarande i riket förtullas, med fartyget åter utföras.

Hvad af inrikes producerade, enligt utgående tullpasset, med fartyget bevisligen utförda provisionsartiklar öfverblifvit må vid återkomsten, liksom utländska icke tullpligtiga provisionsartiklar, tullfritt disponeras.

§ 11.

För gods, som under transporten genom tillfällighet tagit skada, må ej någon minskning i tullen tillåtas, såvida godsegaren sjelf vill desamma disponera. Anser godsegaren en sålunda förskämd vara icke kunna draga den i tulltaxan utsatta tull, må han, sedan skepparen till upplysning om förhållandet afgifvit sjöförklaring, äska laga besigtning å godset, hvilken då skall af magistratsperson med biträde af två sakkunnige och ojäfvige män verkställas i närvaro af vederbörande tullkammareföreståndare, som eger att under tjenstemanna-ansvarighet, för bevakande af Kronans rätt, besigtningsåtgärden kontrollera; börande ock, derest godset är emot sjöskada försäkradt, assuradörernas ombud, om sådant i orten finnes att tillgå, genom magistratens försorg bevisligen kallas till besigtningsförrättningen, likväl utan att denna genom ombudets frånvaro må uppehållas. Befinnes godset hafva under transporten undergått förskämning, skola besigtningsmännen ej allenast härom utfärda intyg, utan jemväl efter granskning af behöriga lasthandlingar attestera värdet af enahanda vara i oskadadt skick. Derest fog till anmärkning emot förrättningen icke förekommer, antecknar tullkammareföreståndaren sitt godkännande å besigtningsinstrumentet, som icke edsvurne besigtningsmän äro pligtige att, der så äskas, med ed fästa. Tullkammaren försäljer sedermera, efter föregången kungörelse, på öppen auktion i behörig ordning hvad förskämdt är, hvarvid, under iakttagande att godset, såsom å nederlag befintligt eller ofortulladt, försäljes, införseltullen för det, som enligt taxan förtullas efter värde, beräknas efter faststäld tullprocent å auktionspriset samt för annat gods emot taxebestämmelsen minskas i samma mån, som auktionspriset understiger det vid besigtningen för oskadad enahanda vara bestämda värde; kommande behållna auktionssumman att, sedan belöpande tull blifvit erlagd, godsegaren tillställas. Försummar godsegaren fullgörandet af bevisningen om varans förskämning utöfver fjorton dagar efter den preskriptionstid, hvarinom angifningsinlagan, jemlikt tullstadgans 21 §, bör vara till tullkammaren aflemnad, ansvara för tullafgifternas fulla erläggande, derest han icke genom skriftlig anmälan hos tullkammaren inom samma tid afstår sin rätt till den

skadade varan, som då medelst offentligt utrop för Kronans räkning genom tullkammaren försäljes.

Hvad vid tullbehandlingen i örigt af varor, bergade från strandade utrikes ifrån komna fartyg, skall iakttagas, är i 5 kap. af tullstadgan förordnadt.

§ 12.

I afseende på Sveriges och Norges inbördes handelsförhållanden länder till efterrättelse hvad derom är eller varder stadgadt.

Utdrag af Protokollet öfver Finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 9 Januari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQVIST,
Herr THYSELIUS,
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÄRD,
VON STEYERN och
MALMSTRÖM.

Departementschefen Statsrådet Forssell föredrog i underdånighet:

1:o

Tullkomiténs den 15 December sistlidna år aflåtna underdåniga skrifvelse, deruti Komitén till åtlydande af Kongl. Maj:ts den 26 September samma år gifna befallning att med ledning af en inom Generaltullstyrelsen uppgjord beräkning af de nu gällande tullsatsernas belopp efter metriska mått- och vigtsatser till Kongl. Maj:t afgifva förslag till sådan uti ifrågavarande hänseende erforderlig jemkning af nuvarande tullsatser, som vore med bestämmelserna i den med Frankrike ännu gällande traktaten förenlig, afgifvit förslag till de förändringar i tullsatserna, som Komitén ansett böra ifrågakomma.

Föredragande Departementschefen anförde härefter:

»Hvad först beträffar frågan om den mått- och vigtqvantitet, som bör såsom enhet läggas till grund för tullberäkningen, synas mig de skäl, som komiterades flertal anfört för sin mening, att som beräkningsenhet borde väljas 100 kilogram eller 100 liter, hafva mindre vigt än de grunder, som af Komiténs ordförande och fyra dess ledamöter blifvit förebragta för beräkningsenhetens bestämmande till närmare likhet med den nuvarande eller 1 kilogram och 1 liter. Det synes mig vara antagligt, att, såsom reservanterne anfört, man skall i de flesta fall vid taxans tillämping något lättare verkställa uträkningen af tullsatsen för hvarje varuparti, om man utgår från tullsatsen å ett kilogram, och denna omständighet synes mig hafva vida större betydelse än den öfverensstämmelse med främmande länders tulltaxor, som komiterades flertal hufvudsakligen afsett, men som icke ens skulle blifva fullständig, då vårt närmaste grannland Norge just har 1 kilogram och 1 liter till beräkningsenhet. Den af komiterade föreslagna beräkningsenheten af 100 kilogram anser jag derför böra ifrågakomma endast för sådana artiklar, för hvilka man i nuvarande tulltaxa bestämt tullsatsen i centner, äfvensom för artiklarne Vin på fat och Sirup, och för öfrigt enheten 1 kilogram och 1 liter vid tullsatsernas beräkning användas.

I afseende å fastställandet af tullsatsernas belopp hafva komiterade, som eftersträfvat att så vidt möjligt noggrant återgifva de nuvarande tullsatserna, tagit hänsyn till nödvändigheten att välja siffertal, som med någorlunda lätthet och beqvämlighet låta använda sig vid förekommande beräkningar. Endast i några få fall synas mig komiterade härvid hafva gått längre, än detta syfte med nödvändighet påkallat och statskassans anspråk för närvårande lära medgifva. Vid förvandlingen af de temligen vanliga tullsatserna 8, 40 och 75 öre för skålpundet, som noga räknadt utgöra 18,82, 94,10 och 176,44 öre för 1 kilogram, hafva komiterade för 100 kilogram föreslagit i flera fall 18, 90 och 175, någon gång till och med 170 kronor.

Det inträffar emellertid att dessa tullsatser äro stadgade för åtskilliga artiklar, som i större myckenhet införas, och minskningen i statsinkomster genom jemkningen af dessa satser uppgår på det hela till omkring 50,000 kronor. De största nedsättningarne träffa artiklar under rubriken Väfnader, och komiterade hafva velat förstärka skälet för desamma med en hänvisning derå, att väfnader, såsom allmänna förbrukningsartiklar och jemförelsevis högt tullbeskattade, väl kunna tåla vid en jemkning. Då emellertid denna, liksom öfriga anmärkningar vid tulltaxan, får sin egentliga betydelse först när fråga uppkommer om

en omfattande revision af gällande tullsatser, tillåter jag mig för närvarande blott fasthålla, att tidpunkten icke är gynsam för en minskning af tullinkomsten, och då de till bråktalen 18,82, 94,10 och 176,44 närmaste jemna talen, 19, 94 och 176, icke kunna vålla någon nämnvärd svårighet för tullberäkningen, hemställer jag, att i fråga varande tullsatser måtte utjemnas till 19 öre, 94 öre och 1 krona 76 öre för 1 kilogram i de fall, der de af Komitén utförts med lägre belopp. Af samma skäl hemställer jag om följande från komiterades något afvikande beräkning af nedannämnda tullsatser:

Kanel, Kanelknopp och Cassia lignea	1 skålp.	35 öre	—	1 kilogram	82 öre.
Korf	„	10 „	—	„	24 „
Väfnader, bomulls-: andra slag:					
oblekta och ofärgade	„	25 „	—	„	58 „
tryckta eller pressade	„	50 „	—	„	1 kr. 18 „

Mot hvad komiterade i öfrigt föreslagit har jag ingen anmärkning att anföra och tillstyrker derför, att Eders Kongl. Maj:t ville med iakttagande af ofvan omnämnda jemkningar i qvantiteterna för tullberäkningen och i vissa tullsatser, men i öfverensstämmelse i öfrigt med det af komiterade uppgjorda förslag, för nu sammanträdande Riksdag framlägga förslag till ny tulltaxa att lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1881.»

Hvad föredragande Departementschefen sålunda i underdånighet hemstält och tillstyrkt, deri Statsrådets öfrige ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla; och skulle i öfverensstämmelse härmed nådig proposition till Riksdagen aflåtas.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ex protocollo
Axel Ädelgren.

Utdrag af protokollet öfver Finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Januari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQVIST,
Herr THYSELIUS,
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÄRD,
VON STEYERN och
MALMSTRÖM.

Departementschefen Statsrådet Forssell uppläste till justering härhos bilagda, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts den 9:de innevarande månad fattade beslut uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående antagande af ny tulltaxa med tullsatser beräknade efter det metriska mått- och vigtsystemet, äfvensom till den i propositionen åberopade nya tulltaxan.

Uppå Statsrådets underdåniga tillstyrkande behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla berörda förslag; och skulle i enlighet med samma förslag den nådiga propositionen till Riksdagen aflåtas.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ex protocollo
Axel Ädelgren.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1880.

N:o 12.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Febr. 1880, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående pension å allmänna indragningsstaten för Fältläkaren C. J. Wettergrens enka, Henrika Amanda Örn; Gifven Stockholms Slott den 16 Januari 1880.

Uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift har enkan efter framlidne Fältläkaren i arméen, f. d. Regementsläkaren vid Dal-regementet, Riddaren af Kongl. Nordstjerne- och Wasa-orden m. m., Carl Jakob Wettergren, Henrika Amanda Örn, i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t ville till Riksdagen göra nådig framställning om någon pension för henne och hennes ogifta dotter Elin Henrika Charlotta — varande af de ansökningen bifogade handlingar upplyst, att, vid Wettergrens den 7 Januari 1879 timade frånfälle, dödsboets behållning, som utgjorts endast af nödiga lösören, uppgått till 3,802 kronor 83 öre samt att sökanden, som är född den 26 Oktober 1818 och hvars omförmälda dotter är född den 27 Oktober 1851, från arméens enke- och pupill-kassa uppbär en årlig pension af 150 kronor.

Uti häröfver afgifvet underdånigt utlåtande har Medicinalstyrelsen anfört, att Wettergren dels under 26 års tid med nit och skicklighet tjenstgjort såsom extra Provincialläkare i Öster-Dalarne med station i Rättvik, dels under 39 års tid, deraf 14 år såsom Regementsläkare, oafbrutet varit anstäld vid Dalregementet, derunder han med sällspordt nit och omvårdnad samt ofta nog med egna uppoffringar på det utmärktaste sätt fullgjort sina åligganden, samt slutligen, att Wettergrens civilläkaretjenstgöring egt rum i ett distrikt, hvarest befolkningens i allmänhet obemedlade ställning icke medgifvit honom att genom inkomsterna af

enskild praktik förskaffa sina efterlefvande en betryggad ställning; hvarföre Medicinalstyrelsen i underdånighet hemställt, att en pension å 500 kronor årligen måtte enkan Wettergren beredas.

Öfver den af aflidne Wettergren i sin verksamhet såsom läkare ådagalagda skicklighet jemte nit och menniskokärlek finnas handlingarne bilagda intyg ej mindre af nyss aflidne Landshöfdingen i Kopparbergs län, S. de Maré, och enskilde personer i Falun, än äfven af Rättviks, Leksands, Orsa och Mora församlingar, öfver hvilkas på offentliga utlysta sammanträden eller vederbörliga kommunalstämmor fattade beslut i ämnet finnas protokollsutdrag i afskrift handlingarne vidfogade.

Kongl. Maj:t har detta allt i nåder låtit Sig föredragas; och vill — med afseende å det oförtrutna nit, Wettergren, enligt hvad af handlingarne i målet upplyses, ådagalagt icke blott i sin militärläkarebefattning utan äfven i sin ansträngande och föga lönande tjenstgöring såsom extra provincialläkare under lång tid uti Österdalarnes vidsträckta distrikt, samt då behållningen i Wettergrens bo utgjorts af endast nödiga lösörepersedlar och enkan från arméens enskilda enke- och pupill-kassa ej åtnjuter större årlig inkomst än 150 kronor, — härmed i nåder föreslå Riksdagen, att för Fältläkaren Wettergrens enka Henrika Amanda Wettergren, född Örn, å allmänna indragningsstaten uppföra en årlig pension af Fyrahundra kronor, att af henne från innevarande års början under hennes återstående lifstid åtnjutas.

De till målet hörande handlingar skola vederbörande Utskott tillställas och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

J. H. Rosensvärd.

Utdrag af Protokollet öfver Landtförsvars-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen, uti Statsrådet å Stockholms Slott den 16 Januari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQVIST,
Herr THYSELIUS,
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÄRD,
VON STEYERN,
MALMSTRÖM.

— —

21:o.

Slutligen uppläste Departements-chefen till justering ett i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förut fattade, af Statsrådet enhälligt tillstyrkta beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående pension å allmänna indragningsstaten för Fältläkaren C. J. Wettergrens enka Henrika Amanda Örn.

Och behagade Hans Maj:t Konungen, enligt Statsrådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla nämnda förslag samt förordna, att, i likhet dermed, nådig proposition, sådan den finnes detta protokoll bilagd, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

M. J. Bandelin.

N:o 13.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Febr. 1880, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående ny lönestat för Arméförvaltningen; Gifven Stockholms Slott den 23 Januari 1880.

Med hänvisning till hvad bilagda protokoll öfver landtförsvarsärenden för denna dag innehåller, vill Kongl. Maj:t — under förutsättning att Arméförvaltningens å fjerde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag, sedan utredningsförrådet i Göteborg redan blifvit indraget, varder, med bifall till Kongl. Maj:ts afgifna förslag att till andra anslag öfverflytta aflöningen för personalen vid Stockholms utredningsförråd samt för kronobagaren och slotts- och proviantmästaren derstädes, i sin helhet för aflöning åt den egentliga Arméförvaltningen tillgängligt — föreslå Riksdagen att:

dels, med godkännande af ej mindre det förslag till stat för Arméförvaltningen, som finnes i nämnda protokoll intaget, än äfven de vilkor och förbehåll, som blifvit i fråga om samma stat föreslagna, från ingången af år 1881 förhöja Arméförvaltningens förenämnda ordinarie anslag med 24,525 kronor från 118,175 kronor till 142,700 kronor;

dels ock medgifva, att för Arméförvaltningens embets- och tjenstemän samt betjente ifrågakommande ålderstillägg å lön samt den för assistenten å Intendentsdepartementet under viss förutsättning föreslagna tillökning i arfvode må få utgå från fjerde hufvudtitelns förslagsanslag till ålderstillägg.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

J. H. Rosensvärd.

Utdrag af Protokollet öfver Landtförsvars-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Statsrådet å Stockholms Slott den 23 Januari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna.
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern
Malmström.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

27:o.

Departements-chefen, Statsrådet Rosensvärd, föredrog i underdånighet chefernes för Arméförvaltningens särskilda departement skrifvelse den 27 December

1877 angående lönereglering för Arméförvaltningen, löneregleringskomiténs underdåniga betänkande och förslag den 6 Juli 1878 angående samma ämne jemte Arméförvaltningens öfver sistnämnda förslag den 7 November samma år afgifna underdåniga utlåtande, och slutligen löneregleringskomiténs underdåniga betänkande och förslag den 6 November 1878 om lönereglering för Kammarrätten, i hvad det angick det Arméförvaltningen åliggande revisionsarbete; samt anförde derefter:

Till följd af Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning den 4 Januari 1878 öfverlemnades frågan om Arméförvaltningens aflöningsförhållanden till handläggning af löneregleringskomitén under General-krigskommissarien m. m. N. A. Varenius såsom ordförande, och då ifrågavarande embetsverk så nyligen som år 1865 blifvit förändradt från ett Krigskollegium till en Arméförvaltning efter de grunder, som sedermera blifvit hufvudsakligen tillämpade vid ombildningen af öfriga centrala embetsverk, hyste jag vid föredragning den 7:de i förenämnda månad af förslag till utgifter under riksstatens fjerde hufvudtitel vid då förestående statsreglering den förhoppning, att Arméförvaltningens lönereglering skulle kunna föreläggas den då snart sammanträdande Riksdagen nog tidigt, för att hinna af Riksdagen pröfvas. Denna förutsättning gick emellertid icke i fullbordan. Löneregleringskomiténs betänkande i ämnet kunde först afgifvas den 28 Augusti 1878 och Arméförvaltningens deröfver infordrade yttrande den 7 derpå följande December. De betydliga förändringar i Arméförvaltningens organisation, som af komiterade blifvit föreslagna, och hvilka fordrade en sorgfällig pröfning och utredning, blefvo nu ett hinder för frågans bringande i det skick, att den kunde efter föredragning inför Eders Kongl. Maj:t blifva föremål för en nådig proposition till 1879 års Riksdag.

På sätt statsrådsprotokollet för landtförsvarsärenden, hvilket åtföljer Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition till innevarande års Riksdag om statsverkets tillstånd och behof, innehåller, anmälde jag den 9 dennes, att frågan om Arméförvaltningens lönereglering nu vore färdig att underställas Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, men att denna fråga, i hvad den rörde det centrala embetsverket med denna benämning, lämpligen kunde blifva föremål för särskildt underdånig föredragning, och behagade Eders Kongl. Maj:t, med bifall härtill och i öfverensstämmelse med min underdåniga tillstyrkan, vid nämnda tillfälle besluta att i statsregleringspropositionen föreslå Riksdagen att från Arméförvaltningens stat till andra anslagstitlar omföra aflöningen för embets- och tjenstemännen vid utredningsförrådet, slotts- och proviantmagasinet samt kronobageriet i Stockholm, äfvensom att i samma proposition borde i Arméförvaltningens anslag beräknas en förhöjning af 24,525 kronor. Jag torde nu få inför Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anmäla frågan om löneregleringen för den egentliga Arméförvaltningen, samt redogöra för de dermed sammanhang egande omständigheter.

Ur den historiska redogörelse, löneregleringskomiténs betänkande innehåller öfver uppkomsten och utvecklingen af det embetsverk, som haft sig bestyret med arméns angelägenheter anförtrodt, torde jag endast behöfva anföra det väsendtligaste.

Under Konung Gustaf II Adolfs regering inrättades ett Krigsråd eller Krigskollegium, hvilket, under riksmarsken såsom ordförande, skulle utgöra ett af de fem rikskollegierna. Ledamöter voro två riksråd och fyra officerare, bland hvilka senare fältmarskalken, rikstygmästaren och generalvaktmästaren voro sjelfskrifne. Sedan riksmarskembetet år 1696 indragits, var ett Kongl. råd president i Krigskollegiet, till dess detta embetsverk genom 1713 års kansliordning förändrades till en s. k. krigsexpedition under chefskap af först ett ombudsråd och sedan en stats-sekreterare. Genom 1720 års regeringsform återupprättades rikskollegierna, deribland äfven Krigskollegiet, som nu erhöll särskild president och till ledamöter generalfälttygmästaren, generalqvartermästaren och två till fyra krigsråd. Förekommande ärenden afgjordes vid allmän sammankomst af ledamöterne till år 1782, då Kollegiet, för målens handläggning, delades under presidentens chefsskap i särskilda departement eller afdelningar, hvilkas antal och benämningar vexlat i enlighet med de instruktioner för Kollegiet, som tid efter annan utfärdades. Sedan Krigskollegiets göromål från och med år 1850 ökats med fördelningen och redovisningen af hela den å riksstatens fjerde hufvudtitel för försvaret till lands anvisade summa, samt med åliggandet att ombesörja indelta och värfvade arméens aflöning, blef Kollegiet genom Kongl. brefvet den 21 November sistnämnda år organiseradt på fyra afdelningar, nemligen artilleri-, fortifikations-, intendents- och aflöningsafdelningarne, hvilka fortfarande egde gemensam president, samt såsom ledamöter generalfälttygmästaren, chefen för ingeniörcorpsen, generalintendenten och 3 krigsråd, af hvilka sistnämnde ett tjenstgjorde på flera afdelningar. Artilleri- och fortifikationsafdelningarne hade gemensamt kansli och gemensamt räkenskapskontor, men de båda öfriga afdelningarne hade hvardera sitt kansli och sitt kontor, hvarjemte de dittills skilda boksluten förenades till en hufvudbok, omfattande hela fjerde hufvudtiteln.

Genom nådigt bref den 28 Februari 1865 föreskrefs, att med utgången af samma år presidentsembetet i Krigskollegiet skulle upphöra och Kollegiet förändras till en Arméförvaltning, hvilken egde öfvertaga de göromål, som förut ålegat Krigskollegiet. Enligt den nådiga instruktionen af den 26 September nämnda år består Arméförvaltningen nu af fyra departement, hvartdera med sin chef, nemligen: artilleri-, fortifikations-, intendents- och civila departementet. Chef för artilleri-departementet är generalfälttygmästaren, för fortifikationsdepartementet chefen för fortifikationen, för intendents-departementet generalintendenten och för civila departementet generalkrigskommissarien. Hvart departement skulle hafva två ledamöter, hvaraf å de tre första departementen den ene skulle vara militär

och den andre civil embetsman. De civile ledamöterna benämndes krigsråd, de militäre ledamöterna å de respektive departementen blefvo fälttygmästaren, öfversten vid fortifikationen och intendenten. Ledamöter på civila departementet blefvo två krigsråd. Artilleri- och intendentsdepartementen fingo hvartdera ett militär- och ett kammarkontor samt ett kansli; fortifikationsdepartementet ett gemensamt kansli och kammarkontor; civila departementet ett aflöningskontor, ett pensions- och fondförvaltningskontor samt ett kansli. Gemensamt för hela Arméförvaltningen, men stälda under civila departementet, inrättades ett kassa-, ett boksluts- och ett advokatfiskalskontor. För kammar-, aflönings-, pensions- och fondförvaltnings-, samt bokslutskontoren blefvo kamererare föreståndare, för kassakontoret, krigskassören, för advokatfiskalskontoret advokatfiskalen och för kanslien sekreterare. På fortifikationsdepartementet förenades dock kamererare- och sekreterarebefattningarne i samma person. Å hvartdera militärkontoret skulle en adjutant tjenstgöra. Den öfriga civila tjenstemannapersonalen, bestående af revisorer, bokhållare, kammarskrifvare och kanslister, uppgick till 21 personer.

Äfven efter genomförandet af denna omorganisation hafva emellertid några, ehuru mindre betydande, förändringar egt rum i fråga om Arméförvaltningens personal och omfånget af de ärenden, som tillhöra dess handläggning. Redan från 1867 års ingång måste revisionspersonalen ökas med en revisor och fyra kammarskrifvare, för hvilka aflöningen utgått från förenade mötespassevolansfonden, till dess medel för deras aflönande från och med år 1878 blefvo å extra stat af Riksdagen anvisade. — Sedan fondförvaltningen blifvit till Statskontoret öfverflyttad, förordnades genom nådigt bref den 27 December 1873, att en ledig krigsrådsbefattning å civila departementet icke skulle tillsättas, att krigsrådet å fortifikationsdepartementet äfven skulle såsom andre ledamot tjenstgöra å civila departementet, samt att pensions- och fondförvaltningskontoret skulle upplösas, och dess återstående göromål jemte dess personal, sedan kamererarebefattningen indragits, öfverflyttas på aflöningskontoret, hvilket derefter skulle benämnas aflönings- och pensionskontor. — Vidare har Arméförvaltningen, efter det komitén för salpeterärenden år 1867 blifvit upplöst, fått öfvertaga handläggningen af salpeterärendena samt år 1872 bestyret med kronomagasinet och kronobageriet i Stockholm, som förut ålegat Statskontoret, hvarjemte Förvaltningen år 1876 bemyndigats fastställa reglementen för regementens och corpsers enskilda pensionskassor samt pröfva förslag till ändringar i dylika reglementen, hvilka förut blifvit af Kongl. Maj:t faststälda. — Slutligen har uppsigten öfver indelta arméns boställen, hvaraf inkomsten till följd af den nya löneregleringen skall ingå till statsverket, med 1878 års början öfvergått från Arméförvaltningen till Kammarkollegiet.

De ärenden, som tillhöra Arméförvaltningen, äro i allmänhet till handläggning på de särskilda departementen fördelade efter deras inre beskaffenhet. Å de tre militära departementen eger chefen ensam besluta, sedan ledamöterne sin

mening yttrat, med rätt för ledamot att sin afvikande mening till protokollet anteckna. Å civila departementet deremot behandlas ärendena kollegialt och fattas beslut genom omröstning, hvarvid, om tre meningar förekomma, chefens blir gällande. En del ärenden, som äro gemensamma för hela Arméförvaltningen, handläggas i dess plenum, som består af samtlige departementschefer och civila ledamöter, såvida ärendet icke tillhör militärledamots föredragning, då denne ingår i civilledamotens å departementet ställe. Ordföranden är den i tjensten äldste departementschefen. Två eller flera departement kunna äfven sammanträda till gemensamma öfverläggningar och beslut. I Arméförvaltningens plenum, äfvensom vid sammanträde af två eller flera departement, afgöras frågorna genom omröstning. I militärdepartementschefs frånvaro utöfvas hans embete af militär- och civilledamoten gemensamt. Är åter chefen för civila departementet frånvarande, deltager en af departementets kamererare eller sekreterare i målens afgörande.

Den organisation af arméns förvaltande centrala embetsverk, hvilken med 1866 års ingång trädde i verkställighet och för hvilken jag nu i hufvuddragen redogjort, var frukten af en lika långvarig som sorgfällig utredning och pröfning af dithörande förhållanden. Väl hade det gamla Krigskollegiet redan för längre tid tillbaka, såsom jag redan omnämnt, blifvit för målens behandling deladt i särskilda afdelningar eller departement under presidentens ordförandeskap, och endast en del ärenden förbehållits Kollegiets plenum, men i mån af göromålens alltjemt växande antal och krigsväsendets utveckling samt de deraf stegrade fordringarne på skyndsamhet vid behandling af ärendenas flertal, stadgades den åsigt, att det kollegiala arbetssättet med sina vidlyftigare former icke i allmänhet vore lämpligt för embetsverket, till hvars handläggning hörde ett stort antal rena verkställighetsåtgärder samt öfvervakande af gällande författningars efterlefnad. Härtill kom svårigheten för presidenten att, såsom ensam chef och ordförande, öfvervaka och leda arbetet, icke endast i Kollegiets plenum, utan äfven på de särskilda departementen, samt med full sakkännedom intränga i och följa de många och olikartade ärenden, som dervid handlades. Redan 1858 års komité för styrelseverkens organisation föreslog derföre, att Krigskollegiet, med presidentsembetets indragning, skulle förändras till en Arméförvaltning å fyra af hvarandra oberoende afdelningar med hvar sin chef, nemligen artilleriafdelningen med generalfälttygmästaren, fortifikationsafdelningen med fortifikationsgeneralen, intendentsafdelningen med generalintendenten och aflöningsafdelningen med en generalkrigskommissarie; och med föredragande ledamöter: på artilleriafdelningen fälttygmästaren och ett krigsråd, på fortifikationsafdelningen öfversten vid ingeniörcorpsen och ett krigsråd, på intendentsafdelningen en intendent och ett krigsråd samt på aflöningsafdelningen ett krigsråd och kamereraren å pensions-

och fondförvaltningskontoret; samt att i alla förekommande ärenden, med undantag af sådana, som tillhörde plenum samt pensions- och fondförvaltningsmål, hvilka alla borde behandlas kollegialt, afdelningschef skulle ensamt besluta och ledamot endast i öfverläggningen deltaga.

Sedan Krigskollegiet häröfver afgifvit utlåtande, blef frågan öfverlemnad till den år 1861 sammanträdande s. k. landtförsvarskomitén, hvilken den 30 April 1862 afgaf särskildt underdånigt utlåtande och förslag om Krigskollegiets organisation. landtförsvarskomitén delade i väsentliga afseenden de af 1858 års komité uttalade åsigter, nemligen om presidentsembetets indragning, Krigskollegiets förändring till ett förvaltande verk på af hvarandra oberoende afdelningar under egna chefer, hvilka i de flesta mål egde beslutande rätt. Den af landtförsvarskomitén föreslagna »krigsförvaltningen» hade emellertid endast tre hufvudafdelningar eller s. k. embeten, nemligen generalfälttygmästareembetet, generalingeniörsembetet och generalintendentsembetet, hvilket senare skulle öfvertaga de ärenden, som 1858 års komité hade afsett för aflöningsafdelningen. Embetschefer voro generalfälttygmästaren, chefen för ingeniörcorpsen och generalintendenten. Frågor om underdåniga förslag till eller ändring af allmänna författningar, äfvensom om tolkning och tillämpning deraf, mål angående indelningsverket, afskrifningsfrågor och fondförvaltningsärenden skulle dock på de särskilda embetena afgöras genom samfäld omröstning. För alla tre embetena gemensamt skulle finnas ett advokatfiskalskontor, ett kassakontor och ett hufvudbokskontor. Efter det Krigskollegiet afgifvit yttrande öfver landtförsvarskomiténs förslag och komitén fått med påminnelser i anledning af detta yttrande inkomma, hänsköts frågan, genom nådig proposition vid 1862—1863 års riksdag, till Rikets Ständers granskning och yttrande.

I dess med anledning deraf aflåtna underdåniga skrifvelse den 30 November 1863 framstälde Rikets Ständer utförligt sina åsigter rörande sättet för ett ändamålsenligt ordnande af det embetsverk, som skulle få sig anförtrodt vården af arméns ekonomiska angelägenheter, och yttrade dervid, bland annat:

att för tillämpning af de grunder, hvarpå detta verk borde byggas, hufvudsakligen fordrades att noga särskilja sådana ärenden, som för behandlingen fordrade militärisk sakkännedom och kräfde skyndsamhet eller en obehindrad beslutanderätt hos chefen, samt att för dessa ärenden inom Arméförvaltningen inrätta särskilda, med afseende på ärendenas olika beskaffenhet anordnade, afdelningar och att åt chefen för hvarje af dessa afdelningar öfverlemna att på eget ansvar behandla och afgöra de till afdelningen hörande ärenden. I öfrigt borde, jemte dessa afdelningar, ställas en särskild afdelning, som skulle bestå af civile embetsmän och ega kollegial sammansättning samt öfvertaga allt hvad i öfrigt till Arméförvaltningen hörde, hvarmed förstnämnde afdelningschefer således icke skulle ega någon befattning. På detta sätt skulle undvikas, att ärenden, som fordrade militäriska insigter, komme att afgöras af civile embetsmän, och de militäre skulle icke heller belastas med deltagande

i pröfningen af ärenden, hvilka fordrade insigter och en utbildning, som man icke hade vare sig rättighet eller anledning att hos dem förutsätta. Då emellertid, enligt den utredning frågan vid behandlingen hos Rikets Ständer erhållit, en mängd ärenden förekomme, hvilkas pröfning berodde till en del på militäriskt tekniska insigter och till en annan del på kunskap och erfarenhet i författningarnes tillämpning, samt såväl 1858 års komité som landtförsvarskomitén försett äfven de militära afdelningarne med civila ledamöter, syntes Rikets Ständer grundsatsen att åt de militära ledamöterna anvisa endast sådana mål, som vore rent militäriska, och, att lemna de öfriga åt en kollegial behandling af civile embetsmän böra så modifieras, att, vid särskiljandet af de mål, som borde tilldelas dessa afdelningar med ensamt beslutande chefer, åt dem lemnades alla sådana mål, som i något hänseende fordrade tekniska insigter och att den organisation af rådgifvande ledamöter medgåfves, hvarom begge nyssnämnda förslagen vore eniga. Rikets Ständer, som funnit Krigskollegiets organisation i flera hänseenden olämplig och bristfällig, medgåfvo derföre, att Kollegiet förändrades till en Arméförvaltning på det sätt, att inom densamma bildades tre särskilda afdelningar, hvardera ställd under en militärchef, och att åt desse chefer uppdroges att, hvar inom sin afdelning, med nödigt biträde och på eget ansvar handlägga och afgöra alla sådana mål, som i något hänseende fordrade militäriskt tekniska insigter, men att alla öfriga mål och ärenden öfverlemnades till en särskild, af militärcheferne oberoende afdelning, som utgjordes af endast civile medlemmar med kollegialt arbetssätt, åt hvilken afdelning tillika borde uppdragas den omedelbara dispositionen af Arméförvaltningens kassa och kontrollen deröfver, jemte den bokföring, som afsåge att redovisa för embetsverkets hela förvaltning; i sammanhang hvarmed Rikets Ständer i underdånighet anhöllo, att Kongl. Maj:t ville från Arméförvaltningen skilja så väl vården och inseendet öfver arméns boställen, som ock förvaltningen af de landtförsvaret tillhöriga fonder, men om dessa ärenden icke komme att från Arméförvaltningen skiljas, borde de, enligt Rikets Ständers åsigt, uppdragas åt Förvaltningens civila afdelning.

Hvad Rikets Ständer sålunda i afseende å Krigskollegiets förändring till en Arméförvaltning medgifvit och hemstält, vann genom Kongl. brefvet den 28 Februari 1865 fullständigt godkännande utom i hvad angick skiljandet från Arméförvaltningen af bestyret med fonderna och med arméns boställen, hvilket för det dåvarande, efter Krigs- och Kammarkollegiernas hörande, ansågs icke kunna bifallas; och förklarade Kongl. Maj:t i samma nådiga bref, bland annat, att, då Rikets Ständer jemväl yttrat den mening, att hvardera af de tre afdelningarne, inom hvilka cheferne finge beslutande rätt, borde hafva till uppdrag att använda de medel och anslag, som för afdelningens särskilda ändamål blifvit anvisade, samt då Rikets Ständer genom detta förklarande icke blott närmare uppdragit den gräns, som enligt Rikets Ständers åsigt borde bestämma de militära

afdelningarnes verksamhet, utan tillika undanröjt hvarje föreställning derom, att till ämnen, som erfordrade “militärisk teknisk kunskap“, icke skulle få hänföras dispositionen och användandet af de medel, som af Kongl. Maj:t genom årligen utfärdade specialstater för de militära afdelningarnes pröfvade behof anvisades, ville Kongl. Maj:t desto hellre i nåder bifalla, hvad Rikets Ständer i denna omständighet yttrat och föreslagit, som åt generalintendentsafdelningen, omfattande bestyr om arméns rekrytering, underhåll, beklädnad, utredning och sjukvård, redan under fredstillstånd borde gifvas en så beskaffad tilldelning af göromål, att denna afdelning, vid inträffande krig, skild från bestyr som för henne vore främmande, genast kunde, med en lämplig tillökning i sin tjenstemannapersonal, såsom centralförvaltning öfvertaga vården, fördelningen och redovisandet af de för krigets utförande afsedda medelstillgångarne, hvarjemte Kongl. Maj:t förordnade, att med December månads utgång nämnda år dåvarande Krigskollegiet skulle förändras till en Arméförvaltning, organiserad på fyra särskilda afdelningar, hvar och en med sin chef, hvilket embetsverk skulle öfvertaga alla de befattningar och göromål, som förut ålegat Krigskollegiet, samt uppdrog åt en särskild kommission att afgifva underdånigt förslag beträffande åtskilliga med den beslutade förändringen sammanhängande frågor. Sedan denna kommission den 15 Juli 1865 fullgjort sitt uppdrag, utfärdades den 26 September den instruktion, hvarigenom den organisation af Arméförvaltningen, för hvars hufvuddrag jag härofvan redogjort, afslutades, och hvarefter endast mindre, i embetsverkets organiska förhållanden ej ingripande ändringar i afseende på personal och kompetens, såsom jemväl förut är anfördt, blifvit vidtagna.

Då frågan om ordnandet af Arméförvaltningens aflöningsförhållanden, i ändamål att bringa dessa i öfverensstämmelse med dem, som för andra centrala embetsverk under den senaste tiden blifvit faststälda, öfverlemnades till löneregleringskomitén, åtföljdes den af ett af cheferne i Förvaltningens departement uppgjordt förslag till ny aflöningsstat, enligt hvilket ytterligare ett krigsrådsembete skulle indragas och första gradens tjenstemän ersättas af amanuenser. Någon mera genomgripande förändring af embetsverket ifrågasattes icke då, enär detsamma så nyligen och efter så sorgfällig pröfning och beredning blifvit organiseradt efter grunder, som vunnit tillämpning på de under senare tider reglerade eller till sin organisation förändrade centrala embetsverk, och då, utom det nu till indragning föreslagna krigsrådsembetet, redan med år 1874, till följd af ofvan nämnda förändrade förhållande, tjenstemannapersonalen blifvit minskad med ett krigsråd och en kamererare. Löneregleringskomitén har emellertid, efter pröfning af Arméförvaltningens verksamhet och arbetsordning, ansett, att större förändringar

i embetsverkets organisation, personal och arbetssätt vore möjliga och lämpliga samt i sådant afseende hufvudsakligen föreslagit:

att, med civila departementets indragning, Arméförvaltningen må organiseras på tre departement, nemligen artilleri-, fortifikations-, och intendentsdepartementen;

att, fortfarande, såsom nu är förhållandet, generalfälttygmästaren må vara chef för artilleridepartementet, chefen för fortifikationen för fortifikationsdepartementet samt generalintendenten för intendentsdepartementet;

att med indragning af kamererarebefattningarne och militärkontoren inom Arméförvaltningen, å hvartdera af artilleri- och fortifikationsdepartementen må inrättas en militär- och en civilbyrå samt å intendentsdepartementet en militärbyrå och två civilbyråer;

att föredragande och chefer för militärbyråerna må blifva å artilleridepartementet fälttygmästaren, å fortifikationsdepartementet öfversten eller, vid hans frånvaro, öfverstelöjtnanten vid fortifikationen och å intendentsdepartementet intendenten;

att hvardera civilbyrån å intendentsdepartementet må erhålla sin särskilda chef, som tillika är föredragande, men civilbyråerna å de begge öfrige departementen förses med en gemensam chef och föredragande ledamot;

att adjutanterne å artilleri- och intendentsdepartementens nuvarande militärkontor må placeras å dessa departements militärbyråer, och att jemväl å fortifikationsdepartementets militärbyrå må anställas en adjutant;

att alla å Arméförvaltningens departement förekommande ärenden må afgöras af departementets chef, sedan han deröfver inhemtat föredragandens och, om ärendets vigt det kräfver, jemväl den eller de öfrige ledamöternes å departementet mening;

att för artilleri- och fortifikationsdepartementen må anställas en registrator, med skyldighet att, utöfver de honom i denna egenskap åliggande göromål, dels bestrida registratorsåliggandena för plenum och dels verkställa aktuariegöromålen inom förvaltningen;

att å intendentsdepartementet må anställas en särskild registrator;

att de föreskrifter, som blifvit meddelade i afseende på kassaförvaltningen i Statskontoret, må i tillämpliga delar blifva gällande jemväl för Arméförvaltningens kassa;

att inom Arméförvaltningen förekommande räkenskaps- och revisionsarbete, med undantag endast af den granskning, som bör ligga till grund för anordningsbeslut, må förläggas till ett för samtliga departementen gemensamt räkenskaps- och revisionskontor;

att Arméförvaltningen underlydande myndigheters medelsredovisningar må, der så lämpligen ske kan, afgifvas månads- eller qvartalsvis;

att inom Arméförvaltningen må föras sådana anteckningar, att af desamma

när som helst kan erhållas visshet om ej blott de belopp, som af hvarje anslag blifvit utbetalte, utan ock de å samma anslag beslutade, fastän ej verkstälda, utgifter;

att, med indragning af Arméförvaltningens advokatfiskalskontor, dithörande göromål må förenas med sekreterarebefattningen å förvaltningens fortifikationsdepartement;

att å hvartdera af Arméförvaltningens departement må fortfarande finnas ett kansli;

att kansliet å artilleridepartementet må utgöras af en sekreterare, tillika sekreterare för plenum, och en registrator, tillika registrator för plenum och fortifikationsdepartementet samt aktuarie inom förvaltningen, kansliet å sistnämnda departement af en sekreterare, tillika advokatfiskal i förvaltningen, samt kansliet å intendentsdepartementet af en sekreterare, en notarie och en registrator;

att å hvarje civilbyrå inom Arméförvaltningen må anställas en kammarförvandt och å det för hela verket gemensamma räkenskaps- och revisionskontoret en kamererare samt åtta revisorer och bokhållare;

att å kassakontoret må anställas en kassör;

att vaktbetjeningen hos Arméförvaltningen må bestämmas till en förste vaktmästare och fem vaktmästare;

att i tjenst varande militärperson, som inom Arméförvaltningen innehar tjenstebefattning, icke må för denna befattning uppbära lön eller arfvode på Förvaltningens stat;

att löneförmånerna för öfrige Arméförvaltningens embets- och tjenstemän, äfvensom för vaktbetjeningen, må bestämmas i enlighet med det betänkandet bifogade statsförslag; samt

att ett årligt anslag af 20,000 kronor ställes till Arméförvaltningens förfogande för att användas till arfvoden åt extra biträden, vikariatsersättning under semester samt renskrifningskostnad.

I sitt betänkande angående Arméförvaltningens lönereglering har komitén — med förmälan, hurusom cheferne för förvaltningens samtliga departement uti sitt den 29 December 1877 afgifna förslag till lönereglering för samma embetsverk ifrågasatt, att indelta arméns aflöningsräkningar skulle, i likhet med hvad vid värfvade armén eger rum, från regementena insändas till Arméförvaltningen, för att derstädes i första hand granskas och först derefter till Kammarrätten öfverlemnas — tillkännagifvit sig vilja öfver detta förslag afgifva yttrande, då komitén, i sammanhang med regleringen af Kammarrätten, finge tillfälle att utlåta sig om revisionen af statens räkenskaper i allmänhet.

Uti sitt underdåniga betänkande och förslag angående lönereglering m. m. af Kammarrätten, afgifvet den 26 November 1878, har komitén, med anledning häraf, i afseende på revisionen af samtliga redogörelserna för de från fjerde huf-

vudtitelns anslag till redogörare, direktioner m. fl. emot redovisning utanordnade förskottsmedel, ansett sig böra till en början erinra:

att, jemlikt Kongl. brefvet den 13 Mars 1835, indelta regementens och corpsers aflöningsräkenskaper, hvilka afslutas för kalenderår, i och för granskning från vederbörande chefsembeten insändas direkt till Kammarrätten och att, i sammanhang med dessa räkenskaper, numera till nyssnämnda embetsverk, likmätigt stadgandet uti Arméförvaltningens intendentsdepartements cirkulär den 27 Februari 1874, jemväl ingå sagda regementens och corpsers redogörelser för besparade volontärvakansmedel;

att, på grund af Kongl. brefvet den 31 December 1877, Landtförsvarsdepartementets kansliexpeditions aflöningsräkning numera skall, utan förutgången granskning i Arméförvaltningen, aflemnas till Kammarrätten för revision derstädes;

att såväl indelta regementenas och corpsernas samt Vermlands fältjägarecorps' gamla stams som arméns regementens och corpsers beväringsmanskaps möteskostnadsredogörelser från vederbörande direktioner genom chefsembetena, likmätigt 58 § 1 mom. och 63 § uti mötesunderhållsreglementet den 14 September 1858, ingå till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i det län, der regementenas mötesplatser äro belägna, och uti dessa läns landskontor undergå granskning, innan de till Kammarrätten öfversändas;

att redogörelserna för öfningsläger eller arméns fälttjenstöfningar, till hvilka kostnaders bestridande af Arméförvaltningen utanordnas förskott till disposition af generalintendenten derstädes, insändas från denne till Kammarrätten, sedan det i och för öfningarne tillsatta kommissariats revision verkstält granskning af bilagorna till dessa redogörelser, som af generalintendenten attesteras;

att deremot alla öfriga redogörelser för förskottsmedel från förenämnda hufvudtitels anslag eller för landtförsvaret tillhörande persedlar aflemnas till Arméförvaltningen, der de före insändandet till Kammarrätten undergå granskning;

att genom Kongl. brefvet den 6 November 1849 blifvit i afseende på nyssnämnda granskning stadgadt, att de redogörelser, hvilka från Arméförvaltningen direkt underlydande förråd och tjenstemän till detta verk på derför bestämda tider insändas, skola undergå detaljgranskning derstädes, men att deremot alla årliga redogörelser af förvaltande verk, direktioner och komitéer icke böra i Arméförvaltningen undergå granskning annat än till in- och utgående balansen samt till kontroll å debiteringen af de från verket under redogörelseåret utbekomna poster; samt

att, till följd af detta nådiga stadgande, värfvade regementenas förvaltningsdirektioners redogörelser för anslagen till mathållning, fouragering, remontering, skoning, hästlega, manskapets beklädnad, remtyg, utrednings-, ridskole- och sjukvårdspersedlar, kaserninventarier, hästutrednings- och sadelmunderingspersedlar, indelta regementenas, beklädnadsdirektioners, arméns beväringsbeklädnadsdirek-

tioners, allmänna garnisonssjukhusets och krigsskolans räkenskaper, generalstabens topografiska afdelnings redogörelse för extra anslaget till arbetena m. fl. redogörelser sålunda icke undergå någon detaljgranskning i Arméförvaltningen, hvarest deremot sådan revision verkställes i afseende å värfvade arméns aflöningsräkenskaper — hvilka i allmänhet qvartalsvis afgifvas — inqvarterings- och servismedelsredogörelser samt redogörelser för de från invalidhusfonden emot redovisning utanordnade svärdspensions- och svärdsmedaljpensionsmedel, äfvensom redogörelser för Vadstena krigsmanshus' gratialistmedel, expensmedelsredogörelser m. fl.

Någon viss grund vore sålunda, enligt komiténs mening, icke följd vid bestämmandet af *det eller de* embetsverk, der revisionen af berörda räkenskaper skulle försiggå, hvadan också inträffade, att af fullkomligt likartade räkenskaper en del granskades blott i Kammarrätten, en annan del såväl i Arméförvaltningen som i förstnämnda verk, samt att somliga räkenskaper i Arméförvaltningen granskades fullständigt i detalj och andra blott till några få detaljer. Med anledning af dessa förhållanden har komitén ansett sig böra taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån ändring i nu gällande bestämmelser för granskningen af redogörelserna från de från fjerde hufvudtitelns anslag utanordnade förskottsmedel vore af behofvet påkallad, och förklarat sig dervid hafva funnit dels att, då regementenas och corpsernas gamla stams- och beväringsmanskaps möteskostnadsredogörelser undergå revision i landskontoren, innan de till Kammarrätten insändas, samt vidare fälttjenst- eller öfningslägersräkenskaper undergå revision hos kommissariatet för lägret och jemväl attesteras af generalintendenten — hvarföre någon granskning af desamma äfven i Arméförvaltningen, enligt komiténs mening, rimligen ej kunde ifrågaställas — någon ändring i afseende å revisionen af samtliga dessa räkenskaper ej borde vidtagas, dels ock att — enär uti indelta regementenas aflöningsräkningar redovisades dagaflöning åt befäl och underbefäl, men en noggrann granskning af dessa utgiftsposter icke kunde verkställas utan tillgång till möteskostnadsredogörelserna — dessa räkenskaper jemväl fortfarande borde till Kammarrätten direkt ingå, helst de uti dem förekommande afföringar uteslutande grundade sig på gällande stater och allmänna författningar. — Då det sålunda borde anses fullt rigtigt, att indelta regementenas aflöningsräkningar direkt öfverlemnades till Kammarrätten, funnes, enligt komiténs åsigt, ingen anledning, hvarföre icke äfven värfvade arméns befäls- och manskapsaflöningsräkenskaper, hvilka före år 1850 uteslutande granskades i Kammarrätten, skulle för revision dit direkt ingå. Vidare syntes, i likhet med Landtförsvarsdepartementets kansliexpeditions (nu Landtförsvarsdepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli), äfven samma departements begge expeditioners, äfvensom krigsvetenskapsakademiens expensmedelsräkningar böra endast i Kammarrätten granskas; liksom — då Arméförvaltningen egentligen endast hade att tillhandahålla krigsskolan, allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm och generalstabens topografiska afdelning

de för desamma anvisade ordinarie eller extra ordinarie anslag, men ej egde utöfva någon vidare tillsyn öfver dessa inrättningars förvaltning — äfven räkenskaperna för berörda anslag hädanefter borde, enligt komiténs mening, såsom förhållandet varit före år 1850, ingå direkt till Kammarrätten för granskning; och borde samma föreskrift lemnas om de nyinrättade krigshögskolans och garnisonssjukhusets på Karlsborg räkenskaper.

Af de nu till Arméförvaltningens civila departement ingående räkenskaper skulle således, enligt komiténs åsigt, till Kammarrätten för granskning direkt öfverlemnas vederbörande expeditioners, stabers, chefsembetens, direktioners med fleres års- och qvartalsredogörelser för emot redovisning utanordnade medel från fjerde hufvudtitelns anslag till: Landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition; generalstaben; artilleristaben; öfverkommendantsexpeditionen i Stockholm; krigshögskolan; krigsskolan; garnisonssjukhusen i Stockholm och å Karlsborg; lifgardet till häst; husarregementet Konung Carl XV; Svea lifgarde; andra lifgardet; Vermlands fältjägarecorps; Svea, Göta och Vendes artilleriregementen; marinregementet; fortifikationen; värfvade garnisonstruppernas rekrytering och aflöning; lifbeväringsregementet; Gotlands nationalbeväring; Hallands beväring; Vesternorrlands beväring; skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för Landtförsvarsdepartementets kansliexpedition; extra utgifter, så vidt angår anslaget till krigsvetenskapsakademien; disciplinkompaniet; äfvensom generalstabens topografiska afdelning.

Deremot och då Arméförvaltningen hade sig såsom hufvudsakligt åliggande anförtrodd uppsigten och vården öfver allt, som hörer till arméns förvaltning och dess materiel, har komitén ansett någon annan myndighet ej vara mera behörig än Arméförvaltningen att genom sina underordnade tjenstemän i första hand i detalj vaka öfver, att de från embetsverket å anslag, som afse tillgodoseendet af arméns materiela behof, utanordnade förskott — vare sig att dessa skola redovisas af direktioner eller särskildt anstälde kassörer eller förvaltare — varda behörigen redovisade, hvadan komitén för sin del förordat, att värfvade arméns förvaltnings- och beklädnads-direktioners räkenskaper för anslagen till remontering, skoning, lega för hästar, fourragering af hästar, mathållning för manskapet, beklädnad, utredning m. m., indelta regementenas och corpsernas beklädnadsdirektioners samt arméns beväringsbeklädnadsdirektioners medels- och persedelsräkenskaper må i Arméförvaltningen undergå detaljgranskning, innan de till Kammarrätten i sammanhang med verkets hufvudbok insändas.

Då vidden och beskaffenheten af de ärenden, som komma att höra till Arméförvaltningens behandling, naturligen måste i väsentligaste grad inverka på embetsverkets organisation, torde det finnas ej olämpligt att först till behandling

upptaga de frågor, som blifvit af komitén i detta hänseende uppstälda. Det visar sig då, af hvad blifvit om komiténs förslag nu anfördt, att det egentligen är beträffande omfattningen af de Arméförvaltningen åliggande revisionsgöromål, komitén föreslagit förändring. Ur den af komitén lemnade redogörelsen för sättet att gå till väga vid granskning af räkenskaperna öfver utgifter å riksstatens fjerde hufvudtitel synes mig framgå berättigandet af den af komitén uttryckta åsigt, att någon viss grund icke blifvit följd vid bestämmandet af det eller de embetsverk, der revisionen af berörda räkenskaper skall försiggå, hvarför också inträffar, att af fullkomligt likartade räkenskaper en del granskas blott i Kammarrätten, en annan del deremot såväl i Arméförvaltningen som i förstnämnda verk. För det fall att af hvad komitén vidare yttrat får dragas den slutsats, att komitén velat såsom regel uppställa, det detaljgranskningen i första hand bör tillkomma det verk, som har att förvalta anslaget, d. v. s. både utbetala detsamma och vaka öfver dess behöriga användande, kan jag ej annat än åt denna åsigt skänka mitt bifall. Den är, enligt mitt förmenande, så rigtig, att utan densammas tillämpning en verklig sparsamhet med statsmedlen och en, så vidt möjligt, grundad säkerhet för dessas rätta användande icke kan förefinnas. Af en till ett enda embetsverk, sådant som hos oss Kammarrätten, sammanförd öfverrevision af alla statsräkenskaperna kan icke rimligtvis fordras mera än en tillsyn, att författningarnes bokstaf fått vid utbetalning lända till efterrättelse. Af det embetsverk åter, åt hvilket uppsigt öfver en förvaltningsgren och dertill anslagna medel blifvit anförtrodd, kan deremot förväntas, det hand hålles äfven deröfver, att författningarnes anda efterlefves. De fel i detta sistnämnda hänseende, hvilka vid granskning i embetsverket upptäckas, kunna kanske ej föranleda en direkt revisionsanmärkning med deraf möjligen härflytande återbäring af för mycket utbetalda medel, men den bristfällighet i gällande föreskrifter eller i omtankan vid deras tillämpning, hvilken gjort en dylik anordning af utgifter möjlig, skall säkerligen afhjelpas antingen af embetsverket sjelft eller uppå dess framställning af Kongl. Maj:t.

Vid tillämpningen af den antydda åsigten har dock komitén ifrågasatt flera afvikelser, hvilka jag icke kan tillstyrka. Väl anser jag mig i öfverensstämmelse med den uppstälda och gillade regeln böra till fullo instämma i komiténs förslag, att Arméförvaltningen bör i första hand granska ej mindre värfvade arméns förvaltningsdirektioners räkenskaper för anslagen till remontering, skoning, lega för hästar, fourragering, mathållning för manskapet, beklädnad, utredning m. m., än äfven indelta regementenas och corpsernas beklädnadsdirektioners medels- och persedelsräkenskaper, hvilka alla nu nämnda räkenskaper hittills, med förbigående af Arméförvaltningen, granskats endast i Kammarrätten. Men då vidare, på den grund att tillgång till möteskostnadsredogörelserna, som nu gå till granskning från landskontoren direkt till Kammarrätten, kan vara nyttig eller till och med

nödig för granskning af den till indelta armébefälet utbetalda mötesdagaflöning, den slutsats drages, att indelta arméns aflöningsräkenskaper böra af Kammarrätten i första hand granskas, och att, vid sådant förhållande, det ej heller finnes skäl, hvarför ej med redogörelserna för aflöningen åt värfvade arméns såväl befäl som manskap, — hvilka redogörelser nu undergå förberedande granskning i Arméförvaltningen, — bör på samma sätt förfaras, synes mig komitén mera hafva tagit hänsyn till bestående förhållanden, som hafva sin kända historiska förklaring, än till den uppstälda rigtiga grundregeln. Hvad först beträffar aflöningsräkenskaperna, är med afseende å dessa, såsom kändt, förhållandet sådant, att alltsedan 1850 års ingång, (vid hvilken tidpunkt vidtogs den åtgärd, hvars klokhet hittills ej blifvit bestridd, att till det för arméns förvaltning afsedda och med särskild sakkunskap dertill utrustade embetsverket — då Krigskollegiet, nu Arméförvaltningen — öfverflytta från Statskontoret omsorgen om fjerde hufvudtitelns anslag), hushållningen med värfvade arméns aflöningsanslag, hvilka i sin helhet från Arméförvaltningen utanordnas, af denna också genom räkenskapernas granskning i första hand öfvervakas, hvaremot räkningen öfver indelta arméns aflöning, som till ojemförligt största delen bestreds från tillgångar, med hvilka Arméförvaltningen hade intet att skaffa, ingått direkt till Kammarrätten. Då nu, efter det indelta aflöningssättets upphörande för befälet, alla de till öfver fyra millioner kronor uppgående medel, med hvilka befälsaflöningen vid indelta armén bestrides, finnas å fjerde hufvudtiteln uppförda och af Arméförvaltningen för deras ändamål utanordnas till under embetsverket lydande förvaltningsdirektioner och redogörare, så synes det hafva legat nära till hands att, såsom ock af Arméförvaltningens afdelningschefer uti deras afgifna förslag till lönereglering för embetsverket yrkats, låta redovisningarne för äfven indelta arméns befälsaflöning, liksom redan förut den värfvades, ingå från redogörarne till Arméförvaltningen för förberedande granskning. Att vidtaga den motsatta anordning, som af komitén föreslagits, kunde endast hafva skäl för sig, om verkligen, såsom komitén tyckes hafva antagit, aflöningens utbetalning efter gällande föreskrifter vore så enkel och erbjöde så ringa spelrum för enskildes tolkningsförmåga, att den öfvervakande myndighetens tillsyn vore öfverflödig. Till följd af egendomligheterna i vår arméorganisation har emellertid aflöningen, och särskildt den indelta arméns, ej kunnat genom så enkla stadganden ordnas. De föreskrifter, som måst i detta hänseende utfärdas, företrädesvis de, som angå åtnjutande af dagaflöning, tjenstgöringspenningar, häst- och fourragemedel, göra en högre myndighets öfvervakande af sättet för deras efterlefnad synnerligen nödigt, och det lider intet tvifvel, att ju ej uteblifvandet af en dylik uppsigt kan, utan att dålig vilja från vederbörande förvaltningsdirektioners eller andra underordnade myndigheters sida behöfver förutsättas, vålla förlust såväl för staten som för enskilde. På samma sätt förhåller det sig i lika eller ännu högre grad med anslaget till aflöning åt man-

skapet vid värfvade armén och de å detta uppförda medel till samma manskaps rekrytering.

Det synes mig följaktligen af vigt, att revisionen af räkenskaperna icke blott för värfvade arméns aflöning åt såväl befäl som manskap, utan äfven för indelta arméns befälsaflöning, bibehålles vid eller tillägges Arméförvaltningen, och, om för sagda revision det skulle, såsom komitén efter mitt förmenande med rätta anmärker, finnas behöfligt att ega tillgång till möteskostnadsredogörelserna, borde dessas granskning redan af detta skäl åläggas Arméförvaltningen. Men det finnes för vidtagande af en sådan förändring i granskningssättet af sistberörda redogörelser skäl, hemtade från möteskostnadernas egen beskaffenhet. Arméförvaltningen har till hufvudsakligt åliggande uppsigten och vården af allt, som hörer till arméns förvaltning. Om emellertid någonsin några ärenden må anses tillhöra den rent militära förvaltningen och följaktligen böra stå under det militära centralembetsverkets högsta uppsigt, måste det vara den sida af arméns intendenturväsende, som afser truppernas underhåll, då de äro till tjenstgöring sammandragna, vare sig till följd af mobilisering, större fälttjenstöfningar eller vanliga öfningsmöten. Vid mobilisering och fälttjenstöfningar granskas räkenskaperna i första hand, naturligt nog, af den fältintendenturen tillhörande revisionspersonal, som står under den armécorpsen åtföljande generalintendentens inseende, och då dessa räkenskaper således undergått en förberedande sakkunnig granskning, kunna de derefter utan olägenhet förbi Arméförvaltningen insändas till Kammarrätten. För de vanliga öfningarne deremot böra räkenskaperna ingå till Arméförvaltningens intendentsdepartement, om eljest skall kunna öfvervakas, att ej blott en rigtig tillämpning af författningarne utan äfven, hvad i detta fall är för Kronan af ännu större vigt, en klok hushållning med mötesmedlen varder iakttagen. Det synes mig således ur den uppstälda grundsatsen såväl som ur sakens egen natur framgå, att möteskostnadsredogörelserna böra i Arméförvaltningen undergå en förberedande granskning, och denna fordran lärer ej kunna förringas af det faktum, att dessa räkenskaper undergå granskning i landskontoren. Denna granskning kan nemligen i hufvudsak icke omfatta annat än kronobetjeningens marschkostnadsredogörelser, äfvensom redogörelsen för en del dermed sammanhängande resekostnad, hvilka redogörelser i sjelfva verket ej äro annat än verifikationer till landskontorens egna redovisning för det af Arméförvaltningen för ändamålet desamma lemnade förskott från vapenöfningsanslagen. Med någon granskning af militärmyndigheternas administrativa åtgärder med afseende å vapenöfningarne eller af kostnaderna för underhåll af vare sig trupperna å mötesplatserna eller dessa platser sjelfva med derå uppförda byggnader, lärer väl deremot Konungens Befallningshafvande svårligen sig befatta. — Till sist torde äfven böra anmärkas, att, då komitén, såsom mig synes rigtigt, ansett räkenskaperna för värfvade truppernas naturaunderhåll, utgående från anslagen till mathållning och

fourragering, böra af Arméförvaltningen granskas, detta väl äfven borde ega rum med redogörelserna för naturaunderhåll af indelt trupp under öfningsmöten.

Den mest genomgripande förändring i Arméförvaltningens organisation, som komitén ansett sig böra föreslå, är den, att, med indragning af civila departementet, de detta nu tillkommande ärenden antingen fördelas på de tre återstående departementen: artilleri-, fortifikations- och intendentsdepartementet, eller ock tilldelas ensamt intendentsdepartementet, som, enär sistnämnda departement, hvilkendera utvägen än valdes, alltid komme att öfvertaga största parten af civila departementets ärenden, af sådan anledning skulle förstärkas med ytterligare en byrå, d. v. s. enligt komiténs organisation, med ett krigsråd och en kammarförvandt, (till hvilken senare grad de hittills varande kamereraretjensterna blifvit nedsatta), vidare med en krigskassör och nödig bokslutspersonal. Den vinst, som härigenom skulle uppkomma, bestode således hufvudsakligen i generalkrigskommissariebefattningens indragning.

Den år 1865 genomförda ombildningen af det gamla Krigskollegiet till den nuvarande Arméförvaltningen var, såsom jag förut anmärkt, följden af en från både Konungens och folkrepresentationens sida särdeles sorgfällig pröfning af de fordringar, som hos oss måste ställas på det centrala embetsverk, i hvilket den militära administrationens trådar öfverst sammanlöpa. Den afdelning, hvars indragande nu af komitén föreslås, hade, såsom förut är nämndt, tillkommit på Rikets Ständers uttryckliga anhållan, hvilken af Kongl. Maj:t så mycket hellre bifallits, som derigenom vanns ett vigtigt militärt mål, i det nemligen bereddes möjligheten för en anordning af intendentsdepartementet så, att det, skildt från bestyr, som för detsamma vore främmande, kunde efter en lämplig tillökning i personalen vid inträffande krig med generalintendenten i spetsen såsom centralförvaltning öfvertaga vården, fördelningen och redovisandet af de för krigets utförande anslagna medelstillgångarne. Under den tid Arméförvaltningen med sin nuvarande organisation varit verksam, har också, mig veterligen, ingen berättigad klagan försports öfver det sätt, hvarpå de militära förvaltningsärendena blifvit derstädes handlagda, till hvilket goda resultat väl hufvudsakligast bidragit den i allmänhet tillfredsställande fördelningen mellan departementena af ärendena enligt dessas inre beskaffenhet och sammanhang, samt det för Arméförvaltningens tre militära departement stadgade och numera allmänt antagna sättet för rent administrativa ärendens afgörande genom en ensamt beslutande chef, hvilket sätt för fattande af beslut inom de gamla centrala embetsverken först infördes vid Krigskollegiets ombildning till Arméförvaltningen. Under sådant förhållande kan jag ej finna annat, än att de starkaste skäl fordras för att i denna organisation, som bestått just länge nog för att pröfvas och vid pröfningen godkännas, men ej

tillräckligt länge för att blifva föråldrad, vidtaga så genomgripande förändring, som den nu ifrågasatta. Och skäl af sådan beskaffenhet hafva, såsom mig synes, ej blifvit förebragta. Jag får i detta hänseende i första rummet hänvisa till hvad emot komiténs förevarande förslag blifvit af komiténs ordförande i dess reservation och af Arméförvaltningen i dess nu föredragna underdåniga utlåtande anfördt, men skall dessutom äfven sjelf yttra mig något närmare i frågan.

Till en början således kan jag, lika litet som förenämnda reservant och Arméförvaltningen sjelf, godkänna den hufvudgrund, — upphörandet af Arméförvaltningens befattning med fonderna och boställsvården, — hvarpå komitén tyckes stödja sitt förslag om indragning af civila departementet. På samma gång som Riksens Ständer vid 1862—1863 årens riksdag anhöllo om Krigskollegiets ombildning till en Arméförvaltning på *fyra* departement, hemstälde de äfven, det Kongl. Maj:t ville från Arméförvaltningen skilja såväl vården och inseendet öfver arméns boställen, som förvaltningen af de landtförsvaret tillhöriga fonder, och tillkännagåfvo således tydligt nog sin åsigt om behöfligheten af det civila departementet, äfven om dessa ärenden undantogos från krigsförvaltningen. För att rubba denna af Konung och Riksdag gillade åsigt, behöfves således, enligt min mening, kraftigare skäl än det, att nämnda ärenden nu verkligen blifvit från förvaltningen bortflyttade. Af denna omständighet kan nemligen på sin höjd dragas den slutsats, att, på grund af lindring i tjenstegöromål, tjenstemannapersonalen bör minskas, men denna fordran är af Kongl. Maj:t uppfyld, då, till följd af fondförvaltningens öfverflyttande till Statskontoret, uppå Kongl. Maj:ts förslag, vid 1874 års riksdag från Arméförvaltningens stat affördes lönerna för ett krigsråd och en kamererare. Hvad beträffar den minskning i göromål, som för Arméförvaltningen uppkommer genom det indelta aflöningssättets upphörande, så är den, enligt min åsigt, af komitén väsentligen öfverskattad. De i instruktionen för Arméförvaltningen den 26 September 1865 uppräknade ärenden, som angå boställsvården, kunna, vid en hastig blick och otillförlitlig kännedom af deras omfattning, väl synas många, men äro i sjelfva verket antingen sällan förekommande eller utan synnerlig vigt, och i intetdera fallet erbjudande någon betydande svårighet vid behandlingen. Allmängiltigheten af detta omdöme förringas ej af det förhållande, att omedelbart före och efter genomförandet af arméns lönereglering af år 1875 och således jemväl under året 1877, för hvilket komiténs beräkningar äro gjorda, till följd af det med lönereglering förenade öfverlemnandet af indelta arméns aflöningstillgångar till statsverket och utbetalande af fardagsårsersättning till sagda armés befäl, de ärenden af nu ifrågavarande slag, som måst af Arméförvaltningen handläggas, naturligt nog varit flera än förut. Nu har visserligen komitén sökt ännu mera förminska civila departementets ärenden genom att föreslå, det revisionen af värfvade arméns aflöningsmedel skulle verkställas ensamt i Kammarrätten, men om, såsom jag vågar hoppas, Eders Kongl. Maj:t uppå de af mig anförda skäl finner

ett sådant förfarande olämpligt, och i stället besluter, att jemväl redovisningarne för indelta armébefälets aflöning skola i första hand undergå granskning i Arméförvaltningen, så lärer genom denna tillökning i göromål civila departementet få full ersättning för den minskning, som egt rum genom omflyttning till Kammarkollegiet af inseende öfver boställsvården. Väl har komiténs flertal förklarat, att en sådan tillökning i den Arméförvaltningen åliggande granskningsskyldighet icke skulle komma att medföra någon åtgärd af civila departementet, såsom styrelse betraktadt, i annat fall än då redogörelse blefve föremål för anmärkning, och att således den tillökning i göromål, som af den föreslagna åtgärden blefve en följd, egentligen komme att drabba revisionspersonalen, hvadan genom sagda granskning styrelsens verksamhetsområde icke i nämnvärd mån komme att ökas, men denna komiténs åsigt torde få anses framgå ur dess, enligt mitt förmenande, origtiga uppfattning om betydelsen af denna i Arméförvaltningen verkstälda granskning. Om nemligen, såsom jag ofvan antydt, först genom en sådan granskningsrätt och skyldighet Arméförvaltningens befattning med aflöningsanslaget förbytes från ett mekaniskt utanordnade af detsamma i öfverensstämmelse med staternas slutsumma till en verklig förvaltning af anslaget, ett öfvervakande af såväl att det användes i öfverensstämmelse med gifna föreskrifter, som ock att, vid tolkning af dessa, kronans rätt, ej mindre än enskildes berättigade anspråk, ses till godo, så torde förhållandet blifva ett annat än det af komitén förutsedda, och genom berörda öfverflyttningsåtgärd åt styrelsen och i främsta rummet åt departementets chef anvisas en betydligt utvidgad verksamhetsfer.

Liksom sålunda den grund, hvarpå blifvit byggd förslaget om civila departementets indragning, torde finnas otillräcklig, så lärer ej heller kunna godkännas de alternativa utvägar, som af sagda flertal anvisats för behandlingen inom Arméförvaltningen af de ärenden, som nu tillhöra meranämnda departement. Då det lärer få anses ostridigt, att ärendena böra emellan departementen fördelas efter deras inre beskaffenhet, lärer ett sådant förfaringssätt, som det af flertalet i första rummet tillstyrkta, eller att artilleridepartementet skulle öfvertaga aflöningen m. m. af artilleritrupperna, fortifikationsdepartementet af fortifikationstrupperna, och naturligtvis intendentsdepartementet af kavalleriet och infanteriet, icke kunna med fördel användas. Den gifna slutföljden deraf skulle blifva en fullständig förändring i ärendenas fördelning inom Arméförvaltningen, hvarigenom således äfven beklädnaden, beväpningen, provianteringen o. s. v. för de olika truppslagen tillades de med dem liknämnda departementen och intendentsdepartementet. Olämpligheten deraf, att förvaltningen af samma anslag efter samma författningar skulle tillkomma tre olika och sidoordnade högsta myndigheter, och att således inom samma garnisonsort, exempelvis hufvudstaden, reglerna för aflöning, beklädnad m. m. skulle, om ej Kongl. Maj:t deri direkt ingrepe, kunna, enligt Arméförvaltningens på olika departement fattade beslut, olika tillämpas vid Svea

artilleriregemente, pontonierbataljonen och gardesregementena, torde icke kunna bestridas. Och icke lärer förslaget kunna hemta något stöd af namnen på ett par af Arméförvaltningens departement. Artilleridepartementets hufvuduppgift är nemligen att förse hela armén, — artilleri, kavalleri, infanteri och ingeniörtrupper, — med vapen och ammunition samt fästningarne med bestyckning, och har intet att i öfrigt skaffa med de tre artilleriregementena; fortifikationsdepartementet sörjer för byggande och underhåll af kronans hus i fästnings- och garnisonsorter samt förvaltande af de till fästningsbyggande anvisade extra anslag, och har intet annat gemensamt med fortifikationstrupperna än en gemensam chef, fortifikationsgeneralen. Deremot sörja, enligt nuvarande organisation, intendents- och civila departementen för beklädnad, underhåll och aflöning af alla trupper, af hvad beskaffenhet de vara må. I en sådan fördelning af ärendena efter deras inre beskaffenhet kan skäligen ej ifrågasättas annan ändring än den jemkning, som kan mellan departementen ega rum medelst öfverflyttning af några mindre grupper af ärenden från ett departement till annat.

Det andra sättet, som föreslagits för att se till godo den behandling af ärenden, hvilken civila departementet nu ombesörjer, är dess öfverflyttande i klump till intendentsdepartementet. Oaktadt denna åtgärd ej lede af den principiella olägenhet, hvarmed den förut angifna är behäftad, nemligen att förrycka hela tanken i departementsindelningen, skulle den medföra en sådan skada, att den måste på det allvarligaste frånrådas. Om man nemligen än, genom att öka personalen å intendentsdepartementet i det förhållande, som ansetts, enligt de af komitén följda grunder för beräkning af behöfliga arbetskrafter, nödigt till följd af de nu å civila departementet behandlade ärendens läggande till förstnämnda departement, skulle kunna få utrymme för arbetet med målens beredning, föredragning och expediering, återstår dock alltid att visa möjligheten att pålägga den å departementet ensamt beslutande chefen, generalintendenten, en sådan tillökning i arbete, som den, hvilken för honom skulle uppstå. Komiténs flertal, som naturligtvis väntat sig en sådan fråga, har verkstält en beräkning af det antal mål, som, efter den ifrågavarande öfverflyttningen, intendentsdepartementets diarier skulle komma att årligen upptaga, och funnit detta icke, i jemförelse med chefernes åligganden inom andra embetsverk, blifva öfver höfvan betungande. Om den ringa beviskraft, som kan ligga i en sådan sifferuppgift och särskildt i den nu ifrågavarande, får man en föreställning genom Arméförvaltningens yttrande derom i sitt underdåniga utlåtande (§§ 9 ff.). Dessutom synes komitén icke hafva tillräckligt fästat uppmärksamheten å den redan i och för sig och i ännu högre grad vid jemförelse med andra centrala embetsverk ovanliga omvexlingen i de ärendens art, som af Arméförvaltningen handläggas och som derföre äfven framkallat behofvet af detta embetsverks fördelning i skilda, fristående afdelningar under egna chefer. Genom den föreslagna öfverflyttningen komme att på

generalintendenten, — som nu skall, bland annat och hufvudsakligast, hafva inträngt uti och beherska hela den mångfald af lagbestämmelser m. m., som reglera frågorna om arméns beklädnad och naturaunderhåll, olika i garnisonerna, på mötesplatserna, samt under marscher och kommenderingar, liksom han, åtminstone till en viss grad, bör förstå den för dylik anskaffning nödiga affärsverksamhet, — ställas den fordran, att han äfven skall inom sitt vetandes område hafva fullständigt indragit frågorna om arméns aflöning; och då häri innefattas äfven gällande rättsbestämmelser angående aflöningen för indelta arméns manskap, hvarom frågor, genom år efter år talrikare förekommande besvärsmål, dragas under Kongl. Maj:ts pröfning och vid afgörandet af hvilka besvär Arméförvaltningens biträde måste i form af underdåniga utlåtanden anlitas, så finner man, att den förordade sammanslagningen af de båda departementen skulle kräfva af generalintendenten, utom en mängd andra nya kunskaper, jemväl något för honom förut så obehöfligt och främmande, som en tillförlitlig insigt i de talrika författningar, hvilka angå rust- och rotehållet. Det stöd, som kan för sammanslagningens möjlighet hemtas ur det sannolika antalet af mål, som skulle komma att på de till ett förenade båda departementen diariiföras, torde således, på grund af hvad redan blifvit af mig och Arméförvaltningen anfördt, få antagas ej bevisa att generalintendenten kunde medhinna de för honom uppkommande ökade göromål; och dertill kommer nu dessutom, att komitén ej fästat afseende vid den omständigheten, att å generalintendenten, såsom chef för en af de Arméförvaltningens afdelningar, å hvilka erfordras särskilda tekniska insigter, ställas anspråk på ett arbete i och för ökande af dessa insigter, hvartill tid måste vara honom lemnad, oaktadt spår af detta arbete icke kan i diarierna skönjas. Att med fullständig uppmärksamhet följa den i alla arméer rastlöst pågående utvecklingen inom intendenturens vidsträckta område och fullständigt känna denna utvecklings resultat, är ett arbete, som ej skäligen kan fordras, och säkerligen ej utföras, af den, hvars hela arbetshåg och tid tages i anspråk för administrationens löpande göromål.

Då det, efter mitt förmenande, således visat sig, att det hufvudsakliga skäl, som af komiténs flertal uppstälts för en indragning af det civila departementet, nemligen öfverflyttningen derifrån till andra embetsverk af fondförvaltningen och öfverinseendet öfver indelta arméns boställen, icke eger den deraf fordrade beviskraft, och det likaledes torde få anses klart, att de göromåls, hvilka nu tillhöra civila departementets handläggning, fördelning på flera eller öfverförande till ett af de öfriga departementen icke låter sig med fördel verkställa, så borde väl redan deraf följa, att den väckta frågan om indragningen borde förfalla. Jag anser mig dock böra fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på ännu en omständighet, som naturligt nog icke af komitén tagits i beräkning, men som, efter min åsigt, är för frågans slutliga bedömande fullkomligt afgörande.

Då det gamla Krigskollegiet år 1865 ombildades till en Arméförvaltning på fyra fristående departement med egna chefer, var ett af de hufvudsakligaste mål, som dermed afsågs att vinnas, utom ärendenas snabbare behandling, möjligheten för den högsta krigsstyrelsen, representerad af chefen för Landtförsvarsdepartementet, att inom Arméförvaltningen och särskildt i dess chefer ega tillgång på det sakkunniga och erfarna biträde, som för sagde styrelse vid handläggning i sista hand till föredragning inför Kongl. Maj:t af departementets mångskiftande ärenden var högeligen af behofvet påkalladt, och hvilket biträde ej kunde, äfven om departementets kansli vore nöjaktigt besatt, inom detta i tillräckligt mått eller med nödig specialinsigt lemnas. På sådant sätt har ock Arméförvaltningen fått sedan sin stiftelse fungera och den, om ej största, så i hvarje fall icke oväsentligaste frukten af det arbete, som fullgjorts af Arméförvaltningens personal, återfinnes i embetspromemorier till chefen för Landtförsvarsdepartementet, hvilka innehålla stundom genom embetsskrifvelser, oftast under hand, infordrade utredningar och utlåtanden i allehanda frågor, men hvilka sällan äro synliga i diarier eller registraturer. En stor rol, och för chefen för Landtförsvarsdepartementet den vigtigaste, är vid detta arbete tilldelad de särskilda afdelningscheferne, med hvilka chefen för Landtförsvarsdepartementet måste ständigt hålla skriftlig eller muntlig öfverläggning. Vid sådant förhållande kan det ej skattas såsom en ringa förmån för sistnämnde chef att, utom de militäriskt tekniskt bildade cheferne för de tre militära departementen i Arméförvaltningen, äfven ega tillgång till biträde af en civil embetsman af den framstående duglighet och erfarenhet, som hos generalkrigskommissarien måste förutsättas, och då bibehållande af denna befattning — den enda rent civila inom landtförsvaret, som är af beskaffenhet att kunna för de civile embetsmännen inom Arméförvaltningen, liksom för en ej obetydlig del af den militära förvaltningens öfriga civilstat, framstå såsom eftersträfvansvärdt slutligt mål för en civil embetsmannaförmåga af första klassen, — är vilkoret för bevarandet af sagda förmån, är detta ett ytterligare skäl för mig, utom de redan anförda, att icke kunna lemna mitt förord åt komiténs förslag om ifrågavarande befattnings indragning, så mycket mindre som den direkta vinst, statsverket derigenom skulle erhålla, komme, efter mitt förmenande, att föra i sitt följe en mångdubbel indirekt förlust.

På grund af hvad jag nu i denna fråga anfört, hemställer jag i underdånighet, det komiténs förslag om indragning af Arméförvaltningens civila departement icke måtte vinna Eders Kongl. Maj:ts bifall.

Hvad vidare föreslagits angående upphörande äfven å civila departementet af den kollegiala formen för ärendenas behandling och beslutanderättens öfver-

lemnande åt departementets chef, anser jag mig, sedan fondförvaltningen blifvit från Arméförvaltningen bortflyttad, kunna biträda, liksom jag i hvad af reservanten inom komitén och af Arméförvaltningen blifvit anfördt ej finner tillräckliga skäl att afstyrka komiténs förslag om indragning af militärkontoren och departementens organiserande på byråer med ledamöterne såsom byråchefer. Utom hvad för en sådan anordning kan i öfrigt anföras och hvaraf vigten vid flere föregående regleringar blifvit af Eders Kongl. Maj:t pröfvad, talar för dess införande i Arméförvaltningen dessutom, att densamma redan blifvit å en del med Arméförvaltningen i någon mån jemförliga embetsverk, särskildt Marinförvaltningen, införd och att den i sjelfva verket synes vara en följdrigtig utveckling af den idé, som vid Krigskollegiets ombildning till Arméförvaltningen gjorde sig gällande. De skäl emot byråindelningen, hvilka af reservanten och Arméförvaltningen sjelf blifvit andragna, synas mig ej heller tala så mycket emot införande af denna organisation som emot den i sammanhang dermed af komitén föreslagna indragning af kamereraretjensterna eller, kanske rättare uttryckt, dessas utbytande mot en lägre och sämre aflönad tjenst, med benämningen kammarförvandt. I detta afseende kan ej heller jag följa komitén, då de anmärkningar, som mot förslaget blifvit framstälda, synas mig allt för mycket tala mot detsamma. I sjelfva verket är det, hvad slutsats man än tror sig kunna genom forskning i diarierna draga, en beklaglig verklighet, att Arméförvaltningen, och i synnerhet dess intendents- och civila departement, är ett af löpande arbete med uppsigten af alla militäradministrationens detaljer hårdt betungadt embetsverk. Att gifva de till det minsta möjliga antal reducerade civile byråcheferne till biträde, utom amanuenser, endast en andra gradens tjensteman kommer att i den grad betunga byråchefen sjelf med utarbetande af de, större insigt i förvaltningen erfordrande beräkningar och sifferuppgifter, hvilka skola ligga till grund för embetsverkets åtgärder och beslut, att tiden och hågen för öfvervägande af sjelfva besluten måste i betänklig mån minskas och följaktligen den egentliga förvaltningen deruppå lida. I hvarje fall, och då de löpande ärendena måste i första rummet ombesörjas, kommer chefen för Landtförsvarsdepartementet att få erfara en högst betydlig minskning i embetsverkets förmåga att prestera de för honom nödiga sifferuppgifter, om dessa, i saknad af erfaret räkenskapsbiträde å byråerna, måste åvägabringas af byråcheferne sjelfve, som derigenom i öfrigt skulle hindras i det dem, utöfver de löpande förvaltningsärendena, tillkommande åliggande att utarbeta förslag till reglementen, instruktioner o. d. för handhafvandet af särskilda grenar af förvaltningsområdet. Då således kamererarnes indragning skulle, efter min åsigt, i högst betydlig mån förringa Arméförvaltningens kraft att arbeta för sitt hufvudändamål, ett klokt användande af de till landtförsvaret anslagna medel, så, och då i öfrigt kamereraretjensterne äro bibehållna i ett, med afseende å göromål, med Arméförvaltningen så jemförligt embetsverk som Marinförvaltningen, får jag, med hänvis-

ning i öfrigt till de skäl, som af reservanten inom komitén och af Arméförvaltningen sjelf i frågan andragits, i underdånighet afstyrka bifall till detta komiténs förslag.

Hvad beträffar tjenstemannapersonalen för öfrigt, har jag, då jag icke kunnat godkänna komiténs förslag om indragning af civila departementet och kamereraretjensterna, naturligen måst aflägsna mig från den af komitén uppgjorda stat och närma mig den, som framlagts af Arméförvaltningens chefer. Lika med desse och komitén samt i öfverensstämmelse med hvad allmänt vid nu snart afslutade lönereglering för de centrala embetsverken egt rum, har jag ansett den nuvarande första lönegraden böra försvinna och ersättas medelst arfvoden åt amanuenser. Likaså har jag ansett mig böra omfatta chefernes förslag om indragning af ett krigsråd, så att desses antal komme att från fyra nedgå till tre. I betraktande deraf, att sparsamhet måste, så långt som möjligtvis kan ske, iakttagas, har jag vidare ansett mig böra tillse, huruvida icke i bemälde chefers förslag ytterligare kunde göras någon nedsättning. Utan att frånkänna vigt åt den åsigt, som anser det för Arméförvaltningen, särskildt intendentsdepartementet, vara nyttigt att vid bedrifvande af sin betydliga upphandlingsrörelse ega tillgång på ett ständigt juridiskt biträde, anser jag dock, i likhet med komitén, att, sedan fondförvaltningen frångått Arméförvaltningen, en särskild tjensteman ej är behöflig för detta ändamål. Då, om kamererarne bibehållas vid sina göromål, det emellertid icke låter sig verkställa att, i enlighet med komiténs förslag, lägga på sekreteraren i fortifikationsdepartementet, som då skall tjenstgöra jemväl såsom kamererare vid departementets civilbyrå, att lemna juridiskt biträde inom förvaltningen — ett förslag, som dessutom innebär den olägenhet, att kompetensvilkoren för sekreterarebefattningarne måste vid de särskilda departementen uppställas olika, — har jag ansett, att, såsom vid andra reglerade verk egt rum, borde å staten för ändamålet uppföras ett arfvode, hvilket synts mig kunna bestämmas till 2,000 kronor. Då advokatfiskalen är af departementscheferne föreslagen till en aflöning af 4,500 kronor, minskas staten härigenom med 2,500 kronor.

Då det vidare torde låta sig göra att öfverflytta någon mindre del af de civilgöromål, som nu tillhöra artilleridepartementets handläggning, till civila departementet, har jag trott det kunna försvaras att å förstnämnda departement sammanslå sekreterare- och kamererarebefattningarne, hvarigenom uppkommer en besparing, äfven om framtida ålderstillägg icke medräknas, af 4,500 kronor.

Slutligen har jag ansett en nedsättning i de för adjutanterne å artilleri- och intendentsdepartementen af Förvaltningens chefer föreslagna arfvoden kunna,

utan större olägenhet, ega rum. Utgående från den uppfattning om sagde adjutanters tjensteåligganden, att de vore jemförliga med kamererarnes, hafva bemälde chefer ansett hvardera böra tillgodokomma en aflöning af 4,500 kronor, men, då aflöningen på vederbörande regementes eller corps' stat skulle bibehållas, har, under antagande att till adjutant förordnades officer af minst löjtnantsgrad, uppförts å förslagsstaten för adjutanten å artilleridepartementet fyllnaden i löjtnantslön och dagaflöning vid artilleriet med 2,570 kronor och för adjutanten å intendentsdepartementet fyllnaden i löjtnantslön af 1:sta klassen jemte tjenstgöringspenningar vid indelta Armén med 3,180 kronor. Då deremot den adjutant, som Arméförvaltningens chefer ansett böra tillsättas äfven å fortifikationsdepartementet för att biträda med utredningen i militärtekniska ärenden, icke blifvit föreslagen till arfvode, har komitén, hvilken det synts lämpligast och med ordning öfverensstämmande, att embets- och tjensteman endast på *en* stat uppbär aflöning, häraf funnit anledning att föreslå, det ingen af adjutanterne i Arméförvaltningen tillägges arfvode för sin tjenstgöring derstädes. Mot denna slutdragning kan emellertid grundade invändningar anföras.

Då man vid 1865 års organisation å artilleri- och intendentsdepartementen anslog arfvoden åt s. k. adjutanter, men underlät detsamma å fortifikationsdepartementet, har detta berott derpå, att ifrågavarande adjutanter ingalunda, såsom namnet tyckes antyda, voro afsedde att vara en hjelp och biträde till vederbörande militärledamöter personligen vid utöfvandet af deras embetsåligganden, utan tilldelades en vida sjelfständigare verksamhet, framför allt den, att adjutanten skulle träda såsom ledamot i Arméförvaltningen i fälttygmästarens och intendentens ställe, vid förfall för någondera. En sådan vikarie hade deremot öfversten för fortifikationen genom instruktionen för Arméförvaltningen erhållit i öfverstelöjtnanten vid fortifikationen, under hvilket förhållande, och då eljest behöflig tillfällig hjelp alltid kunde erhållas genom kommendering af en fortifikationsofficer, någon ersättning på Arméförvaltningens stat för adjutant å fortifikationsdepartementet icke ansågs behöflig. I detta hänseende lärer förhållandet ej hafva undergått någon förändring och fortifikationsdepartementets behof kunna, nu som förut, ses till godo genom tillfällig kommendering. Af den åter, som skall vara fälttygmästaren eller intendenten till verklig hjelp och kunna, i fall af behof, företräda desses ställe inom förvaltningen, fordras särskilda egenskaper och en längre tid fortsatt tjenstgöring, än att man kan hoppas för platsen förvärfva desamma, om tjensten skall skötas utan eller mot otillräcklig ersättning. Jag anser derför det nödigt, att åt de båda ifrågavarande tjenstemännen, hvilkas benämning jag skulle önska se, till förekommande af missförstånd, förbytt från adjutant till det mera egentliga assistent, bereda för deras tjenstgöring i Arméförvaltningen särskild ersättning. Det af komitén deremot anförda principiella skäl kan jag, vid det förhållande att tjenstgöringen inom ett ej obetydligt antal militära insti-

tutioner — exempelvis kommendantskapen, militärläroverken, artilleristaben — är anordnad så, att den upprätthålles genom arfvoden på specialstaterna utöfver aflöning vid regemente eller corps, ej tillmäta synnerlig vigt, så mycket mindre som jag hyser den öfvertygelse, att det är såväl med statens fördel som rättvisans kraf mest öfverensstämmande, att den alla officerare tillkommande aflöningen (lön och tjenstgöringspenningar, lön och dagaflöning) blifvit faststäld efter beräkning att utgöra lämplig ersättning för det slag af arbete och duglighet, som kan af hvarje sådan tjensteman efter vapenslagets natur och den derefter lämpade utbildningen fordras, men att det öfver jemnmåttet ökade arbetet, som kan någon, framför likar i samma tjenstegrad påläggas, eller de särskilda egenskaper och den speciella skicklighet, som för vissa ändamål af staten tages i anspråk, vedergällas genom särskilda förmåner (arfvoden). Om jag än således anser det nödvändigt att bereda ersättning åt assistenter på artilleri- och intendentsdepartementens militärbyråer, har det dock synts mig, som om de af departementscheferne, på grund af en jemförelse med kamererarnes aflöning, föreslagna arfvoden vore väl höga; och har jag, vid jemförelse med de arfvoden, som utgå för tjenstgöring å de af mig ofvan nämnda militära institutionerna, nu ansett arfvodet för assistenten å artilleridepartementet kunna, under förutsättning att dertill förordnas officer af minst löjtnants grad, sättas till 1,000 kronor, hvaremot arfvodet å intendentsdepartementet, hvarest assistenten bör vara officer vid indelt regemente eller corps, der han ej åtnjuter dagaflöning, utan i stället tjenstgöringspenningar till jemförelsevis obetydligt belopp och beräknade för den i allmänhet föga kostsamma tjenstgöringen på roten, måste under samma förutsättning upptagas till åtminstone 1,500 kronor. Om man emellertid skall kunna å intendentsdepartementet, såsom är i hög grad önskligt, under någon längre tid behålla en till assistent duglig officer, anser jag honom, i betraktande af den vid indelta armén betydligt lägre aflöningen, icke, i motsats mot hvad fallet torde komma att blifva med assistenten på artilleridepartementet, kunna vid mera framskriden ålder åtnöja sig med det nu ifrågasatta arfvodet, hvilket derför torde böra, då assistenten vid sitt regemente uppnått kaptens grad, höjas med 500 kronor, hvilken förhöjning till följd af sin natur rimligtvis torde böra utgå från anslaget till ålderstillägg.

Vidkommande registratorsgöromålen, torde dessa, såsom af Arméförvaltningens chefer antagits, kunna, under inseende af de särskilda departementens sekreterare, bestridas af amanuenser med något högre arfvoden än de öfriges.

Till vikariatsersättning, arfvoden åt extra ordinarie tjenstemän och renskrifningskostnad har komitén föreslagit ett belopp af 20,000 kronor, departementscheferne deremot för samma ändamål och till flitpenningar 26,000 kronor. Då emellertid i denna summa ingår äfven kostnaden för registratorsgöromålens bestridande, för hvilket ändamål komitén velat hafva anvisade två löner à 3,000 kronor, så komma summorna i sjelfva verket att uppgå mot hvarandra och skil-

naden endast att blifva den, att som, efter chefernes förslag, erfordras större utgifter till vikariatsersättning, för registratorsgöromålen fått anslås mindre vedergällning.

Under förutsättning att Eders Kongl. Maj:t godkänner hvad jag nu yttrat, skulle följande stat ifrågakomma att för Arméförvaltningen fastställas.

	Lön kronor.	Tjenstgöringspenningar kronor.	Missräkningspenningar kronor.	Summa kronor.	
Artilleridepartementet.					
Chef, generalfälttygmästaren	——	——	——	——	Åtnjuta aflöning å andra stater.
Militärbyrån.					
Chef och föredragande, fälttygmästaren	——	——	——	——	
1 Assistent arfvode	——	——	——	1,000	
Civilbyrån.					
Chef och föredragande, krigsråd	4,400	2,000	——	6,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 Sekreterare, tillika kamererare	3,000	1,500	——	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 Revisor	1,800	1,200	——	3,000	
1 Revisor och bokhållare	1,800	1,200	——	3,000	
Fortifikationsdepartementet.					
Chef, chefen för fortifikationen	——	——	——	——	Åtnjuta aflöning å andra stater.
Militärbyrån.					
Chef och föredragande, öfversten eller, vid hans frånvaro, öfverstelöjtnanten vid fortifikationen	——	——	——	——	
1 Adjutant	——	——	——	——	
Civilbyrån.					
Chef och föredragande, chefen för artilleridepartementets civilbyrå	——	——	——	——	
1 Sekreterare, tillika kamererare	3,000	1,500	——	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 Revisor och bokhållare	1,800	1,200	——	3,000	
Transport	——	——	——	25,400	

	Lön kronor.	Tjenstgöringspenningar kronor.	Missräkningspenningar kronor.	Summa kronor.	
Transport	——	——	——	25,400	
Intendentsdepartementet.					
Chef, generalintendenten	6,200	2,800	——	9,000	
Militärbyrån.					
Chef och föredragande, intendenten	4,400	2,000	——	6,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 Assistent arfvode	——	——	——	1,500	Om assistenten är kapten på stat vid indelta armén, höjes arfvodet med 500 kronor.
Civilbyrån.					
Chef och föredragande, krigsråd	4,400	2,000	——	6,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 Sekreterare	3,000	1,500	——	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 Kamererare	3,000	1,500	——	4,500	
1 Revisor	1,800	1,200	——	3,000	
1 D:o	1,800	1,200	——	3,000	
1 Bokhållare	1,800	1,200	——	3,000	
Civila departementet.					
Chef, generalkrigskommissarien	6,200	2,800	——	9,000	
En civilbyrå.					
Chef och föredragande, krigsråd	4,400	2,000	——	6,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 Sekreterare	3,000	1,500	——	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 Kamererare	3,000	1,500	——	4,500	
1 Revisor	1,800	1,200	——	3,000	
1 Revisor och bokhållare	1,800	1,200	——	3,000	
Bokslutskontoret.					
1 Kamererare	3,000	1,500	——	4,500	
1 Bokhållare	1,800	1,200	——	3,000	
Kassakontoret.					
1 Krigskassör	3,000	1,500	500	5,000	
Transport	——	——	——	109,600	

	Lön kronor.	Tjenstgöringspenningar kronor.	Missräkningspenningar kronor.	Summa kronor.	
Transport	—	—	—	109,600	
Ett juridiskt biträde för hela embetsverket .... arfvode	—	—	—	2,000	
Till vikariatsersättning, arfvoden åt extra ordinarie tjenstemän, flitpenningar, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad..	—	—	—	26,000	
1 förste vaktmästare	800	300	—	1,100	*
1 vaktmästare	500	300	—	800	* Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
4 d:o	2,000	1,200	—	3,200	*
Summa	—	—	—	142,700	

* Om vaktmästare åtnjuter bostad jemte vedbrand, böra, såvida icke dessa förmåner tillkomma honom såsom portvakt eller för andra åligganden utöfver tjensten, desamma till ett värde af 150 kronor inberäknas under lönen, hvilken i sådant fall bör utgå för förste vaktmästare med 650 kronor och för vaktmästare med 350 kronor kontant.

Det belopp, som erfordras för att bereda tillgång till ålderstillägg åt Arméförvaltningens personal samt tillökning i arfvodet åt assistenten å intendentsdepartementets militärbyrå, torde böra föreslås att utgå från det å fjerde hufvudtiteln uppförda anslag till ålderstillägg.

De vilkor, under hvilka den sålunda föreslagna aflöningen bör af Arméförvaltningens personal åtnjutas, torde, i öfverensstämmelse med komiténs förslag, böra föreslås sålunda:

att embets- och tjensteman vid Arméförvaltningen skall vara underkastad den vidsträcktare tjenstgöringsskyldighet eller jemkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af Förvaltningen eller dess särskilda afdelningar eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, äfvensom, derest i en framtid verkets ställning inom statsförvaltningen så förändras, att detsamma ej

längre kan såsom sjelfständigt embetsverk anses, vara förpligtad att, med bibehållande af den tjenstegrad och aflöning han innehar, efter den nya arbetsordningen sköta de med tjensten förenade göromål;

att med embete eller tjenst i Arméförvaltningen icke må förenas annan tjenst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjenstebefattning, med mindre den finnes icke vara hinderlig för fullgörande af tjenstgöringen i Förvaltningen; dock att tjensteman, som vid den nya löneregleringens inträdande redan innehar tjenst utom Förvaltningen, må densamma bibehålla, så länge den icke är för tjenstgöringen i Förvaltningen hinderlig;

att aflöningarne för Arméförvaltningens embets- och tjenstemän samt betjente fördelas i lön och tjenstgöringspenningar, hvilka senare få uppbäras endast för den tid, tjenstens innehafvare verkligen tjenstgjort eller åtnjutit semester, men skola, för den tid, han eljest varit från tjenstgöring befriad, utgå till den, som tjensten förrättat;

att den, som af sjukdom hindras att sin tjenst förrätta, eger uppbära hela lönen; men att den, som eljest undfår ledighet för svag helsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag, kan förpligtas att under ledigheten utöfver sina tjenstgöringspenningar afstå så mycket af lönen, som för tjenstens förrättande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande af semester, tjensteman af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning inom Arméförvaltningen, densamma, emot åtnjutande, i förstnämnda fall, af de för befattningen anslagna tjenstgöringspenningar, men eljest af deremot svarande belopp i stället för egna tjenstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än tre månader under ett år;

att, der förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af tjenst i samma lönegrad anses böra medgifvas, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under vilkor, att innehafvaren mera än fyra år af denna tid sjelf bestridt sin egen eller, på grund af förordnande annan statens tjenst, dock att härvid icke må föras honom till last den tid han åtnjutit semester; och för andra förhöjningen, om sådan eger rum, efter ytterligare fem år, på samma vilkor, under iakttagande, hvad så väl den ena som den andra förhöjningen angår, deraf, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det den stadgade tjensteåldern blifvit uppnådd; börande löntagaren dervid tillgodoräknas den tid, som före den nya statens utfärdande förflutit från hans tillträde till tjensten, vare sig på grund af fullmakt eller konstitutorial, eller på grund af förordnande i följd af frågan om verkets omorganisation;

att tjensteman skall, då han uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjensteår, vara förpligtad att med oafkortad lön såsom pension från tjensten afgå, Kongl. Maj:t eller Arméförvaltningen, der det tillkommer denna att afskedet utfärda, dock

obetaget att låta med detsamma anstå, derest och så länge den pensionsberättigade pröfvas kunna i tjensten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna och kan finnas villig att i densamma qvarstå; samt

att semester må åtnjutas, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, af generalintendenten och generalkrigskommissarien samt af tredje och andra gradens tjenstemän under en och en half månad samt af första gradens tjenstemän under en månad årligen.

Den aflöning, hvilken tjenstemän inom den till indragning föreslagna första lönegraden, kanslister och kammarskrifvare, kan vara genom fullmakt tillförsäkrad, torde, enär sådane tjenstemän lära finna användning inom embetsverket såsom amanuenser, kunna bestridas från det för extra ordinarie tjenstemän m. m. afsedda anslagsbelopp. Den föreslagna indragningen af ett krigsråd, liksom sammanslåendet af en sekreterare- och en kamereraretjenst, torde jemväl, på grund af vakanser inom embetsverket, hvilka i anseende till den förestående regleringen ej blifvit fylda genom tjenstemän med fullmakt, äfven kunna utan särskild kostnad för statsverket försiggå. Deremot och då, med indragning af advokatfiskalstjensten, blifvit å förslagsstaten för juridiskt biträde uppfördt ett arfvode af 2,000 kronor, under det att advokatfiskalen uppbär, oberäknadt en å extra stat uppförd löneförbättring å 500 kronor, i lön och dyrtidstillägg tillhopa 3,600 kronor, kommer här en brist att uppstå, hvilken jag dock, åtminstone tills vidare, anser kunna från fjerde hufvudtitelns besparingar fyllas, hvarföre jag ej anser den nu böra föranleda någon framställning till Riksdagen.

För att åstadkomma en fullständig jemförelse mellan kostnaden för Arméförvaltningen enligt nu gällande och föreslagen stat måste man erinra sig, ej mindre att de nu för Arméförvaltningen uppförda anslag omfatta anslag äfven till Stockholms och Göteborgs utredningsförråd samt för kronobagaren och slotts- och proviantmästaren härstädes, hvaremot den nu framlagda staten endast omfattar den egentliga Arméförvaltningen, än äfven att för Arméförvaltningen nu utgå andra statsmedel än de å riksstaten anslagna. Samtliga för Arméförvaltningen nu anslagna aflöningsmedel utgöra:

ordinarie anslaget			kr.	118,175: —
Extra anslag:				
dyrtidstillägg	kr.	19,240: —		
tjenstgöringspenningar	»	3,250: —		
öfvertaliga tjenstemän m. m.	»	7,400: —	»	29,890: —
Inqvarteringsersättning åt generalintendenten och intendenten från anslaget till inqvarteringskostnader i Stockholm (afsedd att indragas)			»	1,875: —
Transport			kr.	149,940: —

Transport kr. 149,940: —

dyrtidstillägg åt den öfvertaliga revisionspersonalen, hvars löner utgå från förenämnda extra anslag (utgår från anslaget till extra utgifter) ... kr. 1,240: —

gratifikationer åt extra biträden (från förenade mötes-passevolans-fonden) ... » 3,650: —

vikariatsersättningar utöfver hvad tjensteman är under ledighet författningsenligt skyldig att af sin aflöning afstå (hvilka ersättningar utgå från fjerde hufvudtitelns allmänna besparingar) ... omkring » 4,000: —

Summa kr. 158,830: —

Den nu uppgjorda förslagsstaten för den egentliga Arméförvaltningen slutar med ... kr. 142,700: —

och det belopp, som i propositionen om statsverkets tillstånd och behof föreslagits för nämnda förrådstjenstemän m. fl. att dels utgå från anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet ... » 9,825: —

dels öfverflyttas till anslaget för mathållning åt garnisonsregementena ... » 450: — kr. 152,975: —

och utgör således skilnaden ... kr. 5,855: —

den minskning i utgift från allmänna medel, som, möjliga ålderstillägg oberäknade, ansetts vid Arméförvaltningens lönereglering nu kunna åstadkommas. Men till detta belopp bör rätteligen äfven läggas de redan från 1875 års början, i afvaktan på denna lönereglering, indragna lönerna för ett krigsråd och en kamererare ... » 8,000: —

då besparingen uppgår till ... kr. 13,855: —

Från anslag å riksstaten utgå nu, såsom nyss är nämndt, till Arméförvaltningen jemte förrådspersonalen:

Arméförvaltningens ordinarie aflöningsanslag ... kr. 118,175: —

dess extra d:o ... » 29,890: —

från anslaget till inqvarteringskostnader i Stockholm ... » 1,875: —

från anslaget till extra utgifter ... » 1,240: —

Transport kr. 151,180: —

Transport	kr.	151,180: —		
hvartill bör läggas anslaget till de under nu pågående lönereglering redan indragna ett krigsråd och en kamererare med	»	8,000: —	kr.	159,180: —
För samma ändamål skulle nu komma att å riksstaten uppföras:				
för den egentliga Arméförvaltningen	kr.	142,700: —		
för förrådspersonalen m. fl. dels å anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet	»	9,825: —		
dels å mathållningsanslaget	»	450: —	kr.	152,975: —
hvilket äfven enligt denna beräkning utvisar en skilnad till fördel för den nya lönereglering en af			»	6,205: —
Den nya förslagsstaten för Arméförvaltningen slutar på			»	142,700: —
Om Eders Kongl. Maj:ts förslag att öfverflytta den nu å Arméförvaltningens anslag uppförda aflöning för förrådspersonalen vid Stockholms utredningsförråd samt slotts- och proviantmästaren i Stockholm till anslaget för försvarsverket till lands i allmänhet samt för kronobagaren till mathållningsanslaget, varder af Riksdagen bifallet, blifver, enär Göteborgs utredningsförråd redan är indraget, hela Arméförvaltningens ordinarie anslag			»	118,175: —
till aflöning åt den egentliga Arméförvaltningen disponibelt. Skilnaden			»	24,525: —

utgör den tillökning i sagda ordinarie anslag, hvilken erfordras för löneregleringens genomförande.

Efter denna kommer naturligtvis det nu å riksstaten för Arméförvaltningen uppförda extra anslag, 29,890 kronor, att ej mer blifva erforderligt, liksom äfven i anslaget till inqvarteringskostnader i Stockholm, hvilket anslag under sista åren ej behöft till fullo tagas i anspråk, kan ega rum en nedsättning af, i rundt tal, 1,900 kronor, hvaremot och då det bidrag, som från anslaget till extra utgifter utgått från Arméförvaltningens aflöning, varit af tillfällig natur och endast en kortare tid fortvarat, någon minskning i sistnämnda anslag, för hvilket alltid full användning finnes, torde icke böra ifrågasättas.

Hvad komitén föreslagit rörande kassaförvaltningen, ett för hela Arméförvaltningen gemensamt räkenskaps- och revisions-kontor m. m., som egentligen faller inom området för en blifvande instruktion för embetsverket, har jag ansett böra, i likhet med hvad vid föregående löneregleringar egt rum, icke nu, i sam-

manhang med organisationsfrågorna, föredragas; utan torde dessa förslag, hvilka möjligtvis komma att medföra förändringar i verkets arbetsordning, få, efter löneregleringens fastställande, föredragas.

Till slut torde jag få erinra derom, att frågan om nytt bokslutsformulär för Arméförvaltningen samt om tiden för hufvudbokens öfverlemnande till Kammarrätten blifvit genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga beslut af den 7 November 1879 afgjord i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af löneregleringskomitén i ämnet afgifna förslag.

På grund af hvad jag nu i underdånighet anfört, hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t — under förutsättning att Arméförvaltningens å fjerde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag, sedan utredningsförrådet i Göteborg redan blifvit indraget, varder, med bifall till Kongl. Maj:ts afgifna förslag att till andra anslag öfverflytta aflöningen för personalen vid Stockholms utredningsförråd samt för kronobagaren och slotts- och proviantmästaren derstädes, i sin helhet för aflöning åt den egentliga Arméförvaltningen tillgängligt — täcktes föreslå Riksdagen att:

dels, med godkännande af ej mindre det nu framlagda förslaget till stat för Arméförvaltningen, än äfven af de vilkor och förbehåll, som blifvit i fråga om samma stat föreslagna, från ingången af år 1881 förhöja Arméförvaltningens förenämnda ordinarie anslag med 24,525 kronor från 118,175 kronor till 142,700 kronor;

dels ock medgifva, att för Arméförvaltningens embets- och tjenstemän samt betjente ifrågakommande ålderstillägg å lön samt den för assistenten å intendents-departementet under viss förutsättning föreslagna tillökning i arfvode må få utgå från fjerde hufvudtitelns anslag till ålderstillägg.

Uppå Statsrådets öfriga ledamöters underdåniga tillstyrkan behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla hvad Departementschefen sålunda hemstält, och förordna, att nådig proposition i ämnet, sådan den finnes detta protokoll bilagd, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

Edv. Kolmodin.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1880.

N:o 14.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Febr. 1880, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående eftergift af kronans rätt till danaarf efter Maria Mattsson och arkitekten Folke Birger Oppman; Gifven Stockholms Slott den 23 Januari 1880.

Genom testamente den 23 Oktober 1846 förordnade *Maria Mattsson* i Helsingborg, att efter hennes död hennes oäkta dotter Carolina Amalia, gift med grosshandlanden Carl Gustaf Pfeiff, samt ogifta Maria Hellström skulle ega att dels ur Maria Mattssons bo uttaga och till gemensamt bruk under deras lifstid disponera lösören till visst uppgifvet värde, dels ock under deras lifstid årligen uppbära afkastningen af såväl den öfriga lösa egendomen, hvilken borde förvandlas i räntebärande kapital, som ock af Maria Mattssons kontanta tillgångar och utestående fordringar; och skulle Carolina Amalia Pfeiff ega att bestämma, hvilken eller hvilka personer qvarlåtenskapen efter hennes och Maria Hellströms död borde tillfalla, dock med den inskränkning att mannen Pfeiff icke finge komma i åtnjutande af någon del deraf.

År 1849 afled Maria Mattsson utan att efterlemna kända lagliga arfvingar, men på grund af nyssberörda testamente hafva Carolina Amalia

Pfeiff och Maria Hellström gemensamt uppburit afkomsten af Maria Mattssons efterlemnade tillgångar till den 11 November 1857, då Carolina Amalia Pfeiff afled, hvarefter, med stöd af i testamentet meddelad föreskrift, Maria Hellström ensam åtnjutit samma afkomst till sin död den 3 Juni 1878.

I ett den 21 Oktober 1857 upprättadt testamente har Carolina Amalia Pfeiff väl föreskrifvit, att efter hennes och Maria Hellströms död qvarlåtenskapen efter Maria Mattsson skulle, med undantag af åttahundra riksdaler banko, om hvilket belopp särskildt förordnande meddelats, tillfalla grosshandlanden Pfeiff, men som han aflidit före Maria Hellström, finnes ingen af Carolina Amalia Pfeiff meddelad föreskrift, huru med den grosshandlanden Pfeiff tillämnade delen af Maria Mattssons qvarlåtenskap nu skall förfaras.

Med anledning häraf och under antagande att sistberörda qvarlåtenskap vore att anse såsom danaarf efter Maria Mattsson har vice häradshöfdingen W. Montelius i egenskap af förmyndare för grosshandlanden Pfeiffs år 1862 födda oäkta dotter Ingeborg Mathilda Pfeiff anhållit, att kronans rätt till danaarf efter Maria Mattsson måtte öfverlåtas å sökandens bemälda myndling, och har sökanden till stöd härför anfört, att såväl grosshandlanden Pfeiff som Maria Hellström genom särskilda, behörigen bevakade testamentariska förordnanden föreskrifvit, att all deras efterlemnade egendom skulle tillfalla Ingeborg Mathilda Pfeiff; att med andan i dessa testamenten öfverensstämde, att Ingeborg Mathilda Pfeiff skulle komma i åtnjutande jemväl af Maria Mattssons efterlemnade tillgångar, samt att hvad som på grund af de båda sistnämnda testamentena hittills kommit Ingeborg Mathilda Pfeiff till godo, vore otillräckligt för hennes underhåll.

Öfver ansökningen hörd har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län i utlåtande den 3 Januari 1879 anfört, att som icke utan skäl kunde ifrågasättas, huruvida ej genom Maria Mattssons testamente eganderätten till den testamenterade egendomen, om också väsentligen inskränkt, så väl i afseende å dispositionen under lifstiden, som äfven beträffande testamentsrätten, dock tillfallit först Carolina Amalia Pfeiff och Maria Hellström gemensamt och sedermera, efter det den förra aflidit, den senare ensamt, samt kronans rätt till danaarf efter Maria Mattsson således i förevarande fall kunde anses tvifvelaktig, desto mindre betänklighet borde möta mot efterskänkande af allt anspråk å kronans sida på sådant danaarf till förmån för Ingeborg Mathilda Pfeiff.

Sedan härefter yttrande i ämnet infordrats från advokatfiskalen vid Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium, har denne till Rådstufvurätten i Helsingborg instämt kaptenen A. E. Carlsson och förste bataljonsläkaren O. L. Bruzelius, hvilka på anmodan af Maria Hellström omhänderhaft och fortfarande innehade Maria Mattssons ifrågavarande qvarlåtenskap, under yrkande att berörda medel måtte förklaras böra tillfalla kronan såsom danaarf, hvarefter Rådstufvurätten genom utslag den 24 Februari 1879, som vunnit laga kraft, bifallit nämnda yrkande samt förpligtat Carlsson och Bruzelius att till kronan redovisa de ifrågavarande medlen, som enligt räkning den 31 December 1878 utgjorde 5,066 kronor 89 öre.

I underdånigt utlåtande den 11 Mars 1879 har advokatfiskalen tillstyrkt bifall till ansökningen, under förbehåll likväl af den rätt, som lagligen tillkommer advokatsfiskalsembetet.

På grund af hvad Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anfört, och då kronans rätt till ifrågavarande medel såsom danaarf icke kan anses afgjord genom den rättegång advokatfiskalen utfört mot innehafvarne af medlen kaptenen Carlsson samt bataljonsläkaren Bruzelius, men i hvilken rättegång Ingeborg Mathilda Pfeiff, som på grund af testamente innehar Maria Hellströms rätt, icke är vorden hörd, vill Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att medgifva, det kronan må till förmån för Ingeborg Mathilda Pfeiff afstå från anspråk på ifrågavarande medel, dock med förbehåll för kammaradvokatfiskalen af den rätt till andel i medlen, som lagligen må honom tillkomma.

Arkitekten *Folke Birger Oppman* och hans hustru Johanna Wilhelmina Oppman, född Hedvall, upprättade den 19 November 1863 inbördes testamente, hvarigenom förordnades, att den af makarne, som öfverlefde den andra, skulle under oinskränkt dispositionsrätt behålla och evärdligen besitta allt hvad i boet vid dödsfallet funnes. Sedan arkitekten Oppman den 4 Maj 1876 aflidit utan att efterlemna kända arfvingar, lät enkan höra testamentsvittnena på ed och communicerade testamentet med fabrikören F. J. Westerström, som af domstolen förordnats att i egenskap af god man bevaka de okända arfvingarnes rätt, och hvilken å testamentet tecknade, att han godkände detsamma. Då emellertid inga arfvingar till Oppman läto sig afhöra, väckte advokatfiskalen vid Kongl. Maj:ts och

Rikets Kammarkollegium å kronans vägnar anspråk på Oppmans lott i boet såsom danaarf; och genom utslag den 29 April 1879, som vunnit laga kraft, har Aska häradsrätt yttrat, att enär testamentet efter mannens död icke blifvit af enkan i laga ordning bevakadt, förty och utan afseende derå att Westerström i sin egenskap af god man för den aflidnes okända arfvingar godkänt förordnandet, ogillades testamentet äfvensom de derpå grundade anspråken, och ålades enkan Oppman och Westerström att inom viss tid redovisa och till kronan öfverlemna hvad Oppman vid sitt frånfälle i boet egt, vare sig såsom giftorätt eller enskild egendom.

I en till Kongl. Maj:t ingifven skrift har enkan Oppman, under förmälan att hennes underlåtenhet att bevaka testamentet härrörde af obekantskap med lagens föreskrifter, i underdånighet anhållit, att då hon, som enligt hvad företedda prest- och läkarebetyg utvisade uppnått en ålder af 56 år och sedan flera år tillbaka led af ögonsjukdom, ej kunde försörja sig med arbete och dessutom nödgats till vård och uppfostran upptaga en afliden broders minderårige son, kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte varda å henne öfverlåten; till stöd för hvilken ansökning hon ytterligare anfört, att den efterlemnade egendomen ej kunde anses större, än att densamma erfordrades för att trygga henne mot nöd på ålderdomen.

Bouppteckningen efter Oppman upptager boets behållning till 15,007 kronor 81 öre, och vid ett den 21 Oktober 1879 hållet arfskifte mellan enkan och kronan har såsom danaarf tillskiftats kronan 7,470 kronor 15 öre jemte hälften i en osäker fordran till belopp af 1,500 kronor.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Östergötlands län och kammaradvokatfiskalen, i ärendet hörde, hafva förordat bifall till ansökningen, den senare under förbehåll af den honom författningsenligt tillkommande andelen af qvarlåtenskapen.

Med afseende å hvad sålunda förekommit och då den ifrågavarande qvarlåtenskapen icke skulle fallit kronan till, derest enkan Oppman förstått att göra sin på testamentet grundade rätt lagligen gällande, vill Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf må öfverlåtas å enkan Oppman; med skyldighet för henne att deraf afstå så stor del, som enligt gällande författningar tillkommer kammaradvokatfiskalen.

De till omförmälda ärenden hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hans Forssell.

Utdrag af Protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 23 Januari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Almqvist*,
Herr *Thyselius*,
Lovén,
Friherre *von Otter*,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Departementschefen Statsrådet Forssell föredrog härefter:

3:o.

En af vice häradshöfdingen W. Montelius, i egenskap af förmyndare för aflidne grosshandlanden Carl Gustaf Pfeiffs oäkta dotter Ingeborg

Mathilda Pfeiff, i underdånighet gjord ansökning att, sedan Maria Mattsson i Helsingborg år 1849 aflidit utan att lemna kända lagliga arfvingar, och hennes oäkta dotter Carolina Amalia, gift med grosshandlanden Pfeiff, samt ogifta Maria Hellström, hvilka genom testamente af Maria Mattsson berättigats under deras lifstid gemensamt disponera hennes qvarlåtenskap, jemväl aflidit, den rätt till danaarf efter Maria Mattsson, som kunde kronan tillkomma, måtte å sökandens ofvanbemälda myndling öfverlåtas;

Uti hvilket ärende så väl Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län som advokatfiskalen i Kammarkollegium afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden, hvarjemte advokatfiskalen anmält, att Rådstufvurätten i Helsingborg, uppå derom af advokatfiskalen efter stämning förd talan, genom utslag den 24 Februari 1879, som vunnit laga kraft, förklarat, att ifrågavarande qvarlåtenskap, hvilken omhänderhades af kaptenen A. E. Carlsson och bataljonsläkaren O. L. Bruzelius och enligt af dem afgifven redogörelse utgjorde 5,066 kronor 89 öre, borde såsom danaarf Kongl. Maj:t och kronan tillfalla.

På grund af hvad Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anfört, och då kronans rätt till ifrågavarande medel såsom danaarf icke kunde anses afgjord genom den rättegång, advokatfiskalen utfört mot innehafvarne af medlen, kaptenen Carlsson samt bataljonsläkaren Bruzelius, men i hvilken rättegång Ingeborg Mathilda Pfeiff, som på grund af testamente innehade Maria Hellströms rätt, icke blifvit hörd, tillstyrkte Statsrådet, att Kongl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att medgifva, det kronan måtte till förmån för Ingeborg Mathilda Pfeiff afstå från anspråk på ifrågavarande medel, dock med förbehåll för kammaradvokatfiskalen af den rätt till andel i medlen, som lagligen kunde honom tillkomma.

4:o.

En af enkan Johanna Wilhelmina Oppman, född Hedvall, i underdånighet gjord ansökning att kronans rätt till danaarf efter hennes aflidne man, arkitekten Folke Birger Oppman, måtte varda å henne öfverlåten;

Uti hvilket ärende så väl Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Östergötlands län som kammaradvokatfiskalsembetet afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit och då den ifrågavarande qvarlåtenskapen icke skulle fallit kronan till, derest enkan Oppman för-

stått att göra sin på hennes aflidne mans testamente grundade rätt lagligen gällande, tillstyrkte Statsrådet, att Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte öfverlåtas å enkan Oppman, med skyldighet för henne att deraf afstå så stor del, som enligt gällande författningar tillkomme kammaradvokatfiskalen.

Hvad Statsrådet sålunda i de under 3:o och 4:o antecknade ärenden tillstyrkt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla.

Departementschefen uppläste härefter ett, under förutsättning af bifall till ifrågavarande båda ansökningar, i förväg uppsatt förslag till nådig proposition;

och befalde Kongl. Maj:t att, i enlighet med berörda, detta protokoll bilagda förslag, proposition skulle till Riksdagen aflåtas.

— — — — — — — — — — — — — — —

Ex protocollo
Hans Wachtmeister.

N:o 15.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Febr. 1880, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående afsöndring af jord för folkskolans behof från regementschefsbostället Bredevik i Jönköpings län; Gifven Stockholms Slott den 23 Januari 1880.

Hos Kongl. Maj:t hafva Generalmajoren Grefve F. W. Taube, Löjtnanten C. A. Engström, Fanjunkaren Joh. Anderzon och Kyrkovärden Carl Jansson, å Eksjö landsförsamlings vägnar i underdånighet anhållit, att från det till midfastan 1896 utarrenderade, till statsverket indragna regementschefsbostället Bredevik i nämnda församling måtte till byggnadsplats för ett skolhus få afsöndras en af landtmätare på karta affattad och beskrifven egofigur om 1 qvadratref 51 qvadratstänger 20 qvadratfot, hvilken jordrymd boställets nuvarande arrendator erbjudit sig att utan ersättning för den återstående arrendetiden upplåta för ifrågavarande ändamål; och har församlingen sedermera, på gifven anledning, förklarat sig villig att för jordområdet antingen erlägga en årlig afgäld af 5 kronor eller ock på en gång betala en köpeskilling af 100 kronor.

Enligt ofvannämnda karta med beskrifning utgöres det ifrågavarande jordområdet af 51 qvadratstänger 50 qvadratfot nyodlad, stenbunden åker, 1 qvadratstång 65 qvadratfot impedimenter inom berörda åker, 41 qvadratstänger 80 qvadratfot hårdvall, beväxt med löfskog, och 56 qvadratstänger 25 qvadratfot oduglig bergbacke.

Efter det uppbördsförvaltningen i orten förklarat sig anse den af församlingen erbjudna afgälden fullt tillräcklig samt underdåniga yttranden inhemtats från Domkapitlet i Linköping och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jönköpings län, har Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium, i afgifvet utlåtande, lika med öfrige vederbörande tillstyrkt den ifrågasatta jordafsöndringen emot erläggande af antingen en löseskilling af 100 kronor eller ock, efter nu löpande arrendetids utgång, en årlig afgäld, den Kollegium föreslagit till 1 kubikfot 8 kannor 73 kubiktum spanmål, hälften råg och hälften korn, motsvarande den erbjudna afgälden af 5 kronor.

Detta med hvad mera handlingarne i ärendet innehålla har Kongl. Maj:t tagit i öfvervägande och vill härmed föreslå Riksdagen att medgifva,

att från ifrågavarande regementschefsboställe må till skolhustomt för Eksjö landsförsamling för alltid afsöndras dertill föreslaget jordområde om 1 qvadratref 51 qvadratstänger 20 qvadratfot, under vilkor dels att församlingen vid tillträdet erlägger den erbjudna köpeskillingen, Etthundra kronor, dels ock att stängsel emellan det afsöndrade jordområdet och boställets öfriga egor, der sådant påfordras, af församlingen uppföres och i laggilt skick underhålles;

samt att den inflytande köpeskillingen må få användas på enahanda sätt, som i Kongl. Brefvet den 29 Maj 1874 angående försäljning af åtskilliga mindre kronolägenheter är vordet föreskrifvet.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hans Forssell.

Utdrag af Protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 23 Januari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer,*
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena *Björnstjerna,*
Statsråden: *Almqvist,*
Herr *Thyselius,*
Lovén,
Friherre *von Otter,*
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

5:o.

Departementschefen, Statsrådet Forssell föredrog härefter en af generalmajoren grefve F. W. Taube, löjtnanten C. A. Engström, fanjunkaren Joh. Anderzon och kyrkovärden Carl Jansson, å Eksjö landsförsamlings vägnar, i underdånighet gjord ansökning, att från det till statsverket indragna regementschefsbostället Bredevik i Eksjö socken måtte för uppförande af en skolhusbyggnad få för alltid afsöndras en af landtmätare å karta affattad och beskrifven jordrymd om 1 qvadratref 51 qvadratstänger 20 qvadratfot;

Uti hvilket ärende Kammarkollegium, efter vederbörandes hörande, afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Statsrådet hemstälde att Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att medgifva:

att från ifrågavarande regementschefsboställe måtte till skolhustomt för Eksjö landsförsamling för alltid afsöndras dertill föreslaget jordområde om 1 qvadratref 51 qvadratstänger 20 qvadratfot, under vilkor dels att församlingen vid tillträdet erlade den erbjudna köpeskillingen, etthundra kronor, dels ock att stängsel emellan det afsöndrade jordområdet och bostället öfriga egor, der sådant påfordrades, af församlingen uppfördes och i laggilt skick underhölles;

samt att den inflytande köpeskillingen måtte få användas på enahanda sätt, som i nådiga brefvet den 29 Maj 1874 angående försäljning af åtskilliga mindre kronolägenheter blifvit föreskrifvet.

Hvad Statsrådet sålunda tillstyrkt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla.

Departementschefen uppläste härefter ett, under förutsättning af bifall till omförmälda underdåniga hemställan, i förväg uppsatt förslag till nådig proposition;

och befalde Kongl. Maj:t att, i enlighet med berörda, detta protokoll bilagda förslag, proposition skulle till Riksdagen aflåtas.

— — — — — — — — — — — — — — —

Ex protocollo

Hans Wachtmeister.

N:o 16.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Febr. 1880, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående försäljning af kronans andel i den till häradsskrifvarebostället Alby N:o 1 och frälsehemmanet Alby N:o 2 gemensamt hörande qvarnlägenhet; Gifven Stockholms Slott den 23 Januari 1880.

Med det sedan midfastan 1865 till statsverket indragna och för dess räkning på 20 år utarrenderade häradsskrifvarebostället $^{5}/_{8}$ mantal Alby N:o 1 i Söderby Carls socken af Stockholms län är förenad eganderätt till hälften af en mjölqvarn med vattenfall, hvari andra hälften tillhör det under fideikommissegendomen Wernberg lydande frälsehemmanet Alby.

Ifrågavarande qvarn, anlagd å norra sidan af det från sjön Erken ledande vattendrag, arrenderades före häradsskrifvareboställets indragning till statsverket, enligt särskilda aftal med boställshafvaren och innehafvaren af Wernbergs fideikommiss, af Riksdagsmannen Gustaf Larsson i Stensta, hvilken, med upplåtarnes begifvande, nedref qvarnhuset och flyttade det till qvarnen hörande stenpar till en högre upp i vattendraget å det honom tillhörande hemmanet Rönsbol belägen qvarn. För vinnande af bättre aflopp från sistnämnda qvarn blef, jemväl efter öfverenskommelse med boställets och fideikommissets innehafvare, den mellan Rönsbols och Alby qvarnställen i många bugter framflytande strömfåran igenlagd och nytt aflopp upptaget öfver Alby utjord, i sammanhang hvarmed egout-

byte och rågångsreglering egde rum mellan hemmanet Rönsbol och Alby by, hvilken förrättning år 1855 afslutades.

På yrkande af häradsskrifvarebostället förste arrendator, häradsskrifvaren P. Lundberg, förpligtade väl Lyhundra häradsrätt genom utslag den 18 December 1866 Gustaf Larsson att sist före den 1 December 1867 hafva vid Alby gamla qvarnplats i laggilt skick och till förut varande storlek uppfört ny qvarnbyggnad med dam och erforderlig inredning, äfvensom att hafva dit inflyttat det qvarnen tillhörande stenpar, vid äfventyr att arbetet eljest finge på Gustaf Larssons bekostnad af Lundberg mot lega verkställas; men detta arbete kom dock icke till utförande vare sig under den tid till den 14 Mars 1868 bostället innehades af Lundberg eller under hans närmaste efterträdares arrendetid, lika litet som verkställighet deraf följde, sedan Gustaf Larsson år 1874 fått arrenderätten till bostället på sig öfverlåten, ehuru vid den af- och tillträdessyn, som då egde rum, synerätten ålade Gustaf Larsson att före utgången af år 1875 hafva fullgjort Häradsrättens omförmälda utslag, vid äfventyr att detsamma eljest blefve på hans bekostnad genom kronans försorg verkställdt.

I September 1874 begärde Gustaf Larsson hos Kongl. Maj:t att få köpa kronans andel i qvarnen för 1,800 kronor; men, sedan fideikommissets då varande innehafvare, hörd öfver ansökningen, erinrat, att genom försäljning af kronans hälft i qvarnen fideikommissets egare skulle lida intrång i dispositionen öfver sin andel deruti, och Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium, under anförande att den del af arrendet för bostället, som belöpte å qvarnen, utgjorde fem procent ränta å ett kapital af 2,551 kronor 20 öre, vid hvilket förhållande köpeanbudet vore oantagligt, samt att lämpligt syntes det qvarnen för krono- och frälsehemmanens räkning i ett sammanhang försåldes, hvilket dock borde ske å öppen auktion och närmare arrendetidens slut, afstyrkt ansökningen, blef densamma genom resolution den 11 Februari 1876 af Kongl. Maj:t afslagen.

Efter Gustaf Larssons sedermera inträffade död hafva hans sterbhusdelegare, hvilka i Juni 1877 af kronofogden i orten erhållit föreläggande att, som dåmera genom undersökning på stället af dertill förordnad landtmätare ovissheten om platsen för den gamla qvarnen blifvit undanröjd, inom utgången af Juli månad sistnämnda år fullgöra Häradsrättens utslag om qvarnens återställande, förnyat ansökningen att få köpa kronans andel i qvarnen, för hvilken nu erbjudits en köpeskilling af 4,000 kronor; och hafva sterbhusdelegarne, bland hvilka en, landtbrukaren A. B. Selin fått arrenderätten till häradsskrifvarebostället med tillhörande del i qvarnen

på sig öfverlåten, till stöd för ansökningen anfört: att i följd af det år 1855 verkstälda egoutbytet den plats, hvarest Alby qvarn varit uppförd, numera tillhörde hemmanet Rönsbol; att för vattnets ledande tillbaka till det gamla qvarnstället blefve nödigt att till en längd af 250 fot upptaga den förra strömfåran, hvaraf rubbning skulle föranledas i det verkstälda egoutbytet och egor, tillhörande såväl häradsskrifvarebostället som frälsehemmanet Alby, blifva vattendränkta; att till Alby qvarn endast hört hälften af det vattenfall, hvarmed densamma drifvits, hvaremot återstående hälften i vattendraget tillhört Rönsbols hemman för en å dess sida om vattendraget uppförd, numera utrifven qvarn, och att, derest nämnda hemmans egare begagnade sin rätt att å Rönsbols strand uppföra dess gamla qvarn, vattentillgången i strömmen, hvilken genom sjön Erkens sänkning betydligt minskats, skulle blifva otillräcklig för båda qvarnarnas samtidiga drifvande; samt att i öfrigt Alby qvarn, om den återuppfördes, såsom afsedd allenast för ett par stenar, icke skulle kunna uthärda täflan med den nu befintliga qvarnen å Rönsbol och den icke långt nedanför belägna Kallösa qvarn, hvilka hvardera hade fyra par stenar.

Med anledning af sökandenas uppgift om den gamla qvarnplatsens belägenhet har förste landtmätaren i länet upplyst, att det gamla utmålet för qvarnen numera befunne sig dels inom hemmanet Rönsbols område och dels i den för Alby skifteslag gemensamma strömmen, samt att för vattnets ledande till qvarnstället erfordrades upptagande af nytt aflopp, 110 fot öfver Alby och 120 fot öfver Rönsbols mark, hvilken åtgärd likväl skulle föranleda stora kostnader och genom sönderstyckning af Alby egor medföra men för deras brukande.

Så väl förste landtmätaren som vederbörande kronofogde och häradsskrifvare, hvilka jemväl blifvit öfver ansökningen hörde, hafva ansett den erbjudna köpeskillingen hög och på det sätt tillstyrkt bifall till ansökningen, att kronans del i qvarnen måtte få å offentlig auktion utbjudas med tillträdesrätt den 14 Mars 1885, då nuvarande arrendet utgår, samt, i händelse härvid högre anbud ej skulle erhållas, än det nu af sökandena afgifna å 4,000 kronor, detta senare anbud antagas; varande likväl af bemälde tjenstemän erinradt, att, på det fideikommissinnehafvarens rätt måtte tillbörligen ses till godo, försäljningen borde ega rum först sedan sig visat, om fideikommissinnehafvaren sökte tillstånd till afyttrande af fideikommissets del i qvarnen, och, der sådant tillstånd erhölles, i ett sammanhang för kronans och fideikommissets räkning.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms län har tillstyrkt godkännande af sökandenas anbud såsom enligt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt nöjaktigt, men, för den händelse detsamma icke funnes omedelbart kunna antagas, hemstält, att kronans del i qvarnen måtte säljas å auktion med vilkor att köpeskillingen ej finge understiga 4,000 kronor, och jemväl Kammarkollegium har, ehuru under framhållande att det i visst hänsende syntes lämpligt, att qvarnen blefve i sin helhet och å offentlig auktion till den högstbjudande försåld, likväl, då det nu gjorda anbudet, enligt samtliga vederbörandes yttrande, vore att anse för fullt nöjaktigt och, med fästadt afseende jemväl å hvad i öfrigt förekommit, tillstyrkt samma anbuds antagande, helst fideikommissinnehafvarens lagliga rätt enligt Kollegii förmenande icke kunde anses derigenom förnärmad.

Slutligen har äfven fideikommisset Wernbergs nu varande innehafvare genom dess förmyndare lemnats tillfälle att öfver ansökningen sig yttra, hvarvid förmyndaren under erinran om de väsentliga olägenheter, som skulle uppstå för fideikommisset, i händelse kronans andel i qvarnen ensamt för sig såldes, hemstält, att densamma endast gemensamt med fideikommissets del måtte föryttras; och har ny framställning i enahanda syfte den 19 innevarande månad blifvit af förmyndaren gjord, sedan genom Kongl. Maj:ts utslag den 5 December 1879 tillstånd meddelats fideikommissinnehafvaren att, derest i vederbörlig ordning blefve bestämdt, att kronans hälft i qvarnen skulle försäljas, i sammanhang med en sådan försäljning och enligt de bestämmelser, som derför komme att stadgas, föryttra fideikommissets andel i samma qvarn, qvarnställe och vattenfall jemte dermed förenade rättigheter till det pris, hvartill kronans andel blefve försåld.

Med afseende å hvad i ärendet blifvit upplyst, finner Kongl. Maj:t det vara till fördel för kronan, att dess andel i omförmälda qvarnlägenhet blifver till skäligt pris försåld; och då det synes af billighet påkalladt, att fideikommissets innehafvare beredes tillfälle att gemensamt med kronan afyttra sin andel i qvarnen, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen, *dels* att den till häradsskrifvarebostället Alby hörande hälft i Alby qvarn, qvarnställe och vattenfall med åtföljande rätt att genom Gustaf Larssons sterbhusdelegare få qvarnen återuppbyggd och qvarndammen återstäld må, gemensamt med fideikommissets andel i qvarnen, å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas, att tillträdas den 14 Mars 1885 och emot ett pris, icke understigande 4,000 kronor för kronans andel,

samt under de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t kan finna lämpligt för försäljningen bestämma; *dels ock* att den köpeskilling, som för kronans andel i qvarnen erhålles, må få användas på enahanda sätt, som blifvit föreskrifvet angående medel, hvilka inflyta genom försäljning af smärre kronolägenheter enligt Kongl. Brefvet den 29 Maj 1874.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hans Forssell.

Utdrag af Protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 23 Januari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Almqvist*,
Herr *Thyselius*,
Lovén,
Friherre *von Otter*,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

— — — — — — — — — — — — — — — —

6:o.

Departementschefen Statsrådet Forssell föredrog härefter en af sterbhusdelegarne efter aflidne riksdagsmannen Gustaf Larsson i Stensta, A. B. Selin, C. P. Andersson med flere i underdånighet gjord ansökning att mot en köpeskilling af 4,000 kronor få köpa den f. d. häradsskrifvareboställlet $^5/_8$ mantal Alby N:o 1 i Söderby Carls socken af Stockholms län tillhörande hälften af en mjölqvarn med vattenfall, hvari andra hälften tillhörde det under fiedeikommissegendomen Wernberg lydande frälsehemmanet Alby;

Öfver hvilken ansökning, efter det kronofogden och häradsskrifvaren i orten, t. f. förste landtmätaren J. A. Wallqvist samt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet underdåniga utlåtanden afgifvit, äfvensom förmyndaren för innehafvaren af Wernbergs fideikommiss sig yttrat, Kammarkollegium med infordradt underdånigt utlåtande inkommit.

Med afseende å hvad i ärendet blifvit upplyst fann Statsrådet det vara till fördel för kronan, att dess andel i omförmälda qvarnlägenhet blefve till skäligt pris försåld; och då det syntes af billighet påkalladt, att fideikommissets innehafvare bereddes tillfälle att gemensamt med kronan afyttra sin andel i qvarnen, tillstyrkte Statsrådet, att Kongl. Maj:t ville föreslå Riksdagen:

dels att den till häradsskrifvarebostället Alby hörande hälft i Alby qvarn, qvarnställe och vattenfall med åtföljande rätt att genom Gustaf Larssons sterbhusdelegare få qvarnen återuppbyggd och qvarndammen återstäld måtte, gemensamt med fideikommissets andel i qvarnen, å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas, att tillträdas den 14 Mars 1885 och emot ett pris, icke understigande 4,000 kronor för kronans andel, samt under de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt för försäljningen bestämma;

dels ock att den köpeskilling, som för kronans andel i qvarnen erhölles, måtte få användas på enahanda sätt, som blifvit föreskrifvet angående medel, hvilka inflöte genom försäljning af smärre kronolägenheter enligt nådiga brefvet den 29 Maj 1874.

Hvad Statsrådet sålunda tillstyrkt, behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla.

Departementschefen uppläste härefter ett, under förutsättning af bifall till omförmälda underdåniga hemställan, i förväg uppsatt förslag till nådig proposition;

och befalde Kongl. Maj:t att, i enlighet med berörda, detta protokoll bilagda förslag, proposition skulle till Riksdagen aflåtas.

— — — — — — — — — — —

Ex protocollo:

Hans Wachtmeister.

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET, 1880.

N:o 17.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Febr. 1880, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet; Gifven Stockholms Slott den 20 Februari 1880.

I underdånig skrifvelse den 1 Maj sistlidne år har Riksdagen anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till lagstadganden, hvarigenom för sådana inom svenska kyrkan qvarstående medlemmar, som, oaktadt till mogen ålder komne, antingen icke blifvit döpte eller, fastän döpte, icke på sätt samma kyrka godkänner låtit sig konfirmera och begått Herrans heliga Nattvard, rättighet beredes att inför borgerlig myndighet ingå äktenskap. Med anledning häraf och enär för handen varande förhållanden påkalla, att ett stadgande meddelas beträffande sättet för äktenskaps ingående af den, som icke tillhör främmande trossamfund, men icke heller inom svenska kyrkan blifvit döpt eller begått nattvarden och af sådan orsak ej kan erhålla vigsel af kyrkans presterskap, har lagförslag i ämnet blifvit uppgjordt; och vill Kongl. Maj:t, med öfverlemnade af de i Högsta Domstolen och Statsrådet angående denna fråga förda protokoll, härmed enligt 87 § Regeringsformen föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet:

Vill någon, som icke tillhör främmande trossamfund, men icke heller inom svenska kyrkan blifvit döpt eller begått Herrans Nattvard, ingå äktenskap, må det afslutas inför borgerlig myndighet, i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed så väl i afseende å lysning som för öfrigt bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Ludvig Almqvist.

Utdrag ur protokollet öfver Justitiedepartements-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott Fredagen den 5 December 1879,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQVIST,
Herr THYSELIUS,
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÄRD,
VON STEYERN,
MALMSTRÖM.

2:o.

Departementschefen Statsrådet Almqvist anförde härefter:

I underdånig skrifvelse den 1 Maj innevarande år har Riksdagen anhållit, att Eders Kongl Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till lagstadganden, hvarigenom för sådane inom svenska kyrkan qvarstående medlemmar, som, oaktadt till mogen ålder komne, antingen icke blifvit döpte eller fastän döpte, icke på sätt samma kyrka godkänner, låtit sig konfirmera och begått Herrans heliga Nattvard, rättighet beredes att inför borgerlig myndighet ingå äktenskap.

Såsom skäl för denna underdåniga framställning åberopas i Riksdagens skrifvelse, att antalet af de inom statskyrkan qvarstående personer, som antingen icke blifvit döpte, eller, ehuru döpte, af samvetsbetänkligheter för-

hindrades att låta sig konfirmera samt att begå nattvarden och sålunda på grund af stadgandet i 15 kap. 11 § kyrkolagen icke kunde ingå med vigsel helgadt äktenskap, ökades dag för dag; att visserligen desse personer endast hade att ur statskyrkan utträda för att erhålla rättighet att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet; men då de, med få undantag, icke ville begagna sig af denna rätt, kunde det icke vara förenligt med statens skyldiga omsorg om den allmänna sedligheten att för dem endast lemna öppet vare sig ingående af lösliga förbindelser eller begagnande af den utväg att få sina förbindelser erkända såsom lagliga äktenskap, 3 kap. 9 och 10 §§ Giftermålsbalken dem lemnar; samt att för afhjelpande af missförhållandet syntes, då man frånsåge den med en statskyrkas ställning föga förenliga utvägen att mot deras vilja skilja ifrågavarande personer från kyrkans gemenskap och sålunda lemna dem rätt till borgerligt äktenskap, endast, vid deras qvarstående inom statskyrkan, tvenne sätt förefinnas, nemligen att, med upphäfvande eller ändring af 15 kap. 11 § kyrkolagen, lemna dem rätt att utan vilkor eller under vissa andra än nu föreskrifna, af dem antagliga vilkor erhålla kyrklig vigsel, eller ock att hänvisa dem till borgerligt äktenskap; och har Riksdagen på vidare anförda skäl förklarat sig anse, att af de antydda tvenne utvägarne borgerligt äktenskap obetingadt borde föredragas.

Sedan öfver denna Riksdagens skrifvelse samtlige Domkapitlen jemte Stockholms stads och Hof-konsistorierna inkommit med infordrade underdåniga utlåtanden, hvaraf inhemtas, att de flesta Domkapitlen — der de ej ansett de ifrågavarande personerna, särskildt de odöpte, redan vara genom Förordningen den 31 Oktober 1873 berättigade att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet — funnit sig böra, om än med vissa erinringar och förbehåll, tillstyrka en lagstiftning i det syfte, Riksdagen begärt, men blott Domkapitlen i Upsala och Strengnäs anmärkt, att en sådan lagstiftning skulle innefatta ändring i kyrkolag och sålunda erfordra kyrkomötets samtycke, får jag nu inför Eders Kongl. Maj:t anmäla detta ärende; hvarvid, alldenstund omsorgen om den allmänna sedligheten, såsom Riksdagen yttrat, samt angelägenheten att vidmakthålla vördnaden för ett lagligt äktenskaps vigt och betydelse jemte den bjudande nödvändigheten att ordna de ifrågavarande, på sätt upplyst är, allt oftare förekommande äktenskapsförbindelsernas rättsliga verkningar och följder såväl för makarne som för deras barn, gifva staten kraftig maning att utan dröjsmål, bestämma och trygga dessa rättsförhållanden genom en lagstiftning, hvilken bereder tillfälle för de i Riksdagens skrifvelse afsedde svenske medborgare, som af samvetsbetänkligheter finna sig ej kunna uppfylla de fordringar, kyrkolagen uppställer som vilkor för kyrklig vigsel, men hvilkas äktenskapsförbindelser dock i sedligt afseende kunna vara rena och aktningsvärda, att få offentligen inför borgerlig myndighet

afsluta giltigt äktenskap, jag anser mig böra i underdånighet tillstyrka hufvudsakligt bifall till Riksdagens framställning; och som det af Riksdagen åsyftade ändamål lämpligast synes mig kunna vinnas genom en författning, innefattande det tillägg till Förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873, att det för dessa trosbekännare genom samma förordning redan gifna stadgande om borgerligt äktenskap finge jemväl å nu ifrågavarande personer tillämpas, har inom Justitiedepartementet blifvit upprättadt förslag till *Förordning angående utsträckt tillämpning af gällande stadgande om äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet*; hemställande jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t behagade för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, öfver berörda vid detta protokoll bilagda förslag inhemta Högsta Domstolens utlåtande.

Föredragandens hemställan om nämnda förslags öfverlemnande till Högsta Domstolens utlåtande biträddes af Statsrådets öfriga ledamöter och blef af Hans Maj:t Konungen i nåder bifallen.

ex protocollo
Th. Wilh. Malm.

Förslag till Förordning

angående utsträckt tillämpning af gällande stadgande om äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet:

Vill någon, som ej blifvit döpt eller som icke begått Herrans Nattvard, men dock ej ur svenska kyrkan utträdt, ingå äktenskap, må det ske inför borgerlig myndighet i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed bör iakttagas äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

Protokoll öfver ett lagärende, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol Tisdagen den 16 December 1879.

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden Södergren,
Wretman,
Naumann,
von Hofsten,
Rabe,
Huss,
Lindhagen.

Expeditionschefen Annerstedt föredrog i underdånighet:

Note ur protokollet öfver justitiedepartements ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 5 innevarande månad, hvarmedelst, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, Högsta Domstolens utlåtande blifvit infordradt öfver följande inom Justitiedepartementet upprättade

Förslag till förordning

angående utsträckt tillämpning af gällande stadgande om äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet:

Vill någon, som ej blifvit döpt eller som icke begått Herrans Nattvard, men dock ej ur svenska kyrkan utträdt, ingå äktenskap, må det ske inför borgerlig myndighet i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed bör iakttagas äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

Justitierådet *Lindhagen* anförde: Behofvet af en lagstiftning i det syfte, Riksdagen begärt, synes uppenbart och är äfven medgifvet af de flesta domkapitlen; men några domkapitels erinran att en del af förslaget skulle omfatta ett ämne, hvaröfver kyrkomötet måste höras, påkallar en undersökning härom redan af det skäl att, om så vore fallet, förslaget borde delas i två särskilda lagförslag, enär det icke kan vara lämpligt att i samma lag intaga stadganden, af hvilka en del kunde afgöras af Konung och Riksdag allena, men den öfriga delen skulle behandlas jemväl af kyrkomötet.

Då flera domkapitels erinran att odöpta personer ej tillhöra svenska kyrkan icke torde kunna jäfvas, så hör förslagets förra del ostridigt till lagstiftningen om främmande trosbekännare och behöfver följaktligen, såsom ej varande af kyrkolags natur, icke hemställas till kyrkomötet.

Men äfven senare delen, som handlar om rätt i vissa fall att ingå äktenskap utan att hafva begått Herrans heliga Nattvard, lärer lika litet som den förra kunna hänföras till kyrkolag. Den genom äktenskapet bildade familjen är det borgerliga samhällets hörnsten, och detta samhälle kan derföre icke afsäga sig, och har ej heller hos oss afsagt sig rättigheten att ensamt bestämma hvad som för äktenskap skall anses, vilkoren för rättigheten att ingå äktenskap samt huru ett äktenskapsband skall knytas för att såsom sådant vara gällande. Stadgandena härom, hvilka, såsom nyss antyddes, till följd af sin natur tillhöra den borgerliga lagen, återfinnas ock i denna lags giftermålsbalk. De intogos uti den i detta afseende ännu gällande 1734 års lag, fastän vid tiden för samma lags stiftande 1686 års kyrkolag då redan från lång tid tillbaka var gällande med det i dess 15 kapitel 11 § förekommande stadgande, hvilket nu åberopats såsom hinder för Konung och Riksdag att ensamma besluta i förevarande fråga, eller att "ingen skall trolofvas, som icke kan Luthers katekes och hafver begått Herrans Nattvard", samt oaktadt att den borgerliga lagen sjelf då ännu antog kyrklig vigsel såsom enda lagliga formen för äktenskaps ingående. Då sålunda det ifrågavarande lagförslagsstadgandet är af civillags natur och hörer till ett lagstiftningsämne, som i vår civillag faktiskt behandlas, samt grundlagen uti första stycket af 87 § Regeringsformen oförändradt stadgar, att det är Konung och Riksdag, som ega makt att stifta, ändra och upphäfva *civillag*, så lärer den i samma grundlagsparagrafs andra stycke sedermera införda föreskrift att kyrkomötets samtycke fordras för stiftande, förändring eller upphäfvande af *kyrkolag* icke utgöra hinder för Konung och Riksdag att utan kyrkomötets hörande besluta i förevarande ämne. Statskyrkan har, fortfarande såsom hittills, att för sina bekännare göra gällande sin uppfattning af kyrklig vigsel såsom nödvändigt vilkor för kristligt äktenskap, och att med alla lagliga medel, som stå henne till buds, bringa denna uppfattning till efterlefnad äfven i sådana fall, der vigsel ej är i borgerliga

lagen anbefalld. I denna betydelse gäller äfven, framgent såsom förut, kyrkolagens föreskrift om nattvardsgång såsom vilkor för trolofning. Denna föreskrift kan i den ordning, som finnes bestämd för stiftande af kyrkolag, efter behof noggrannare bestämmas, skärpas eller annorlunda ändras; men Konungens och Riksdagens rätt att utan kyrkomötets hörande stifta, upphäfva eller ändra civillag samt att dervid lagstifta om sättet och vilkoren för äktenskaps ingående, kan icke af detta eller annat kyrkolagsstadgande rubbas.

Hvad angår några domkapitels anmärkning att förslagets förra del, som afser odöpta personer, vore obehöflig; så, om ock domkapitlens uppfattning att dessa personer ej tillhöra kyrkan må anses obestridlig, utesluter denna omständighet likväl icke behofvet af det föreslagna lagstadgandet, ty allmänna föreställningssättet torde i afseende å de odöptas ställning till kyrkan icke vara på långt när så bestämd som domkapitlens åsigt; och om man skulle inskränka sig till att förutsätta, att Kongl. Förordningen den 31 Oktober 1873 utan vidare vore tillämplig för odöpta, är fara värdt att en sådan tillämpning af nämnda författning, utan något uttryckligt lagbud derom, ingalunda skulle varda allmänt antagen. En bestämd lag i frågan synes således af behofvet påkallad.

Emot det framlagda förslaget har jag ej annat att erinra, än att ordalagen måtte väljas så, att författningens föreskrift ej må kunna anses omfatta äfven sådana odöpta, för hvilka Kongl. Förordningen den 31 Oktober 1873 redan otvetydigt gäller. Då här ej är fråga att upphäfva eller ändra hvarken 11 § i 15 kapitlet kyrkolagen eller annat gällande lagbud, påkallas icke någon inledande föreskrift om upphäfvande eller ändring af förut befintlig lag.

Justitierådet *Huss* yttrade: Riksdagens till Kongl. Maj:t i förevarande ämne den 1 sistlidne Maj aflåtna skrifvelse utgår från den uppfattning att personer, som icke blifvit döpte, likväl kunna vara medlemmar af svenska kyrkan. Denna uppfattning har af domkapitlens flertal, hvars åsigt härutinnan äfven jag delar, blifvit bestridd, enär en menniska först genom dopet upptages till medlem af kyrkan och således, der dop saknas, icke kan anses någonsin hafva tillhört henne. Uti det nu remitterade förslaget synes ock tillbörligt afseende å denna domkapitlens anmärkning hafva blifvit fästadt, enär de i samma förslag förekommande orden "men dock ej ur svenska kyrkan utträdt", enligt min uppfattning, kunna och böra hänföras endast till den nästföregående satsen »som icke begått Herrans Nattvard», men deremot ej till de i förslagets början stående orden "någon, som ej blifvit döpt". Sist anförda ord, som följaktligen sakna närmare bestämning, synas, vid sådant förhållande, till följd af deras allmänna lydelse, omfatta

alla odöpta personer, icke allenast dem, hvilkas föräldrar äro medlemmar af svenska kyrkan, utan äfven sådane, som äro födde af föräldrar tillhörande främmande trossamfund och som sjelfva tillhöra sådant samfund. Då likväl rörande desse senares rätt att ingå äktenskap och sättet för dess afslutande bestämmelser redan äro meddelade i Förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873, synas med de ofvan anförda orden »någon, som ej blifvit döpt» icke kunna åsyftas andra personer än sådane, hvilkas föräldrar tillhöra svenska kyrkan eller som eljest bort i den evangeliskt lutherska läran uppfostras. Beträffande desse åter kunna två fall tänkas, antingen hafva de blifvit upptagne i något af staten erkändt främmande trossamfund, eller hafva de icke blifvit i något sådant samfund upptagna. I afseende å de förstnämnde torde det vara uppenbart, att 1873 års förordningsstadganden angående rätt till äktenskaps ingående och sättet derför äro på dem tillämplige. Någon ny lag derom är således för dem ej behöflig och det nu föreliggande förslaget torde så mycket mindre böra till dem utsträckas, som förslagets stadgande om äktenskapets ingående inför borgerlig myndighet skulle råka i strid med sagde förordning, uti hvilken äktenskapets afslutande med vigsel är i visst fall obligatoriskt föreskrifvet, i andra fall fakultativt medgifvet. Har deremot den odöpte personen icke tillträdt något främmande trossamfund, synes det mig vara åtminstone tvifvelaktigt, huruvida 1873 års förordning kan på honom ega tillämpning, och en för fall af denna beskaffenhet afsedd ny lag synes mig derför vara af behof påkallad; och har jag, under förutsättning att ordalagen i förslaget så förändras att dermed utmärkas endast nyssnämnda fall, emot förslaget i denna del intet vidare att erinra, likasom förslaget i öfrigt af mig lemnas utan anmärkning.

Slutligen och af anledning, Justitierådet Lindhagen angifvit, anser äfven jag mig böra yttra några ord angående frågan, huruvida förevarande lagförslag må anses angå sådant ämne, hvarom handlas i andra momentet af 87 § Regeringsformen.

Sedan 1686 års kyrkolag utfärdades, hafva angående trolofning nya bestämmelser blifvit meddelade uti Giftermålsbalken af 1734 års lag. Till följd af detta lagstiftningens rörande trolofning upptagande uti den allmänna civillagen torde den i kyrkolagens 15 kapitel 11 § befintliga föreskrift, att ingen skall trolofvas, som icke kan Luthers katekes och har begått Herrans Nattvard, numera endast ega betydelse i fråga om, huruvida äktenskap må afslutas genom vigsel af prest inom svenska kyrkan. Vid sådant förhållande och då någon rubbning af kyrkolagens bud i nyssnämnda hänseende icke genom det remitterade lagförslaget åsyftas, samt frågan om odöpte personers äktenskap icke rörer medlemmar af svenska kyrkan, synes mig förslagets innehåll vara att hänföra till de ämnen, hvarom Konung och Riksdag, enligt

1 momentet i 87 § Regeringsformen, ega att gemensamt stifta lag, utan att dertill erfordras samtycke af allmänt kyrkomöte.

Justitierådet *Rabe* anförde: I den Riksdagens skrifvelse, som föranledt det remitterade lagförslaget och som synes hafva tillkommit egentligen i ändamål att bereda de baptister, hvilka ej tillhöra särskild, af staten erkänd baptistförsamling, tillfälle att ingå lagliga äktenskap utan hinder deraf att de, »oaktadt till mogen ålder komne, antingen icke blifvit döpte eller, fastän döpte, icke», på sätt Svenska kyrkan godkänner, »låtit sig konfirmera och begått Herrans Nattvard», är förutsatt, att äfven förstnämnde personer äro medlemmar af svenska kyrkan. Häri kan jag icke instämma, utan delar jag den af åtskilliga domkapitel uttalade mening, att ingen är medlem af svenska kyrkan, som icke blifvit döpt; i följd hvaraf och med tillämpning af stadgandena i 5 § af Förordningen den 31 Oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning jag anser äktenskap af dem, som till mogen ålder kommit och icke blifvit rätteligen döpte, men uppfostrats i och bekänna sig till baptistisk troslära, äfven om de ej tillhöra särskild baptistförsamling, vara, likasom äktenskap af odöpte personer i allmänhet, redan nu tillåtna utom i det fall, att någon af ifrågavarande personer icke skulle kunna antagas vara kristen trosbekännare och vilja ingå äktenskap med medlem af svenska kyrkan. Men i anledning af sistberörda äktenskapshinder synes mig ändring af eller tillägg till 1873 års förordning icke vara af nöden, enär till mogen ålder komne baptister kunna, om så erfordras, genom ådagaläggande deraf, att de i enlighet med sin, af staten såsom kristen erkända, troslära erhållit dop, styrka, att de äro kristna trosbekännare, samt hvarken Riksdagen torde hafva åsyftat eller eljest för handen varande omständigheter, så vidt mig är bekant, påkalla, att lag skall stiftas för afslutande af äktenskap emellan medlem af svenska kyrkan och okristen eller hedning.

På grund häraf hemställer jag, att hvad förslaget innehåller beträffande äktenskap af den, som icke blifvit döpt, måtte uteslutas.

För den händelse likväl, att denna min hemställan icke godkännes, får jag vid förslaget i dess omförmälta del anmärka, att, derest stadgandena i 5 § af ofvan åberopade förordning ega den tillämpning, som jag antagit, förslaget synes mig icke öfverensstämma med desamma. Om ock förslaget ej skulle komma att medföra afvikelse från föreskriften i nämnda §, att äktenskap emellan dem, hvilka bägge tillhöra samma främmande trossamfund med presterskap, hvilket Konungen medgifvit rättighet att vigsel med laga verkan förrätta, »*skall*» afslutas med vigsel efter samfundets bruk, strider dock förslaget mot den i samma § meddelade tillåtelse till äktenskaps afslutande *antingen* medelst vigsel *eller* inför borgerlig myndighet. Derest

nemligen medlem af främmande trossamfund med sådant presterskap, som sagdt är, ville ingå äktenskap med odöpt person, eller medlem af svenska kyrkan ville träda i äktenskap med någon, som ej blifvit rätteligen döpt, men likväl vore att betrakta såsom kristen trosbekännare, finge, om förslaget blefve lag, äktenskapet ej, såsom nu jemlikt 1873 års förordning, afslutas medelst vigsel.

Vidkommande åter förslaget, i hvad det afser att gifva den, som, fastän döpt, ej begått Herrans heliga Nattvard, men icke ur svenska kyrkan utträdt, tillåtelse att ingå äktenskap, anser jag mig böra framställa följande anmärkningar:

att på här ofvan anförda skäl rörande äktenskap emellan medlem af svenska kyrkan och okristen eller hedning, förslaget, efter min åsigt, bör inskränkas till stadgande om äktenskaps ingående emellan medlemmar af svenska kyrkan, hvilka ej begått Herrans heliga Nattvard, samt emellan sådan person och annan medlem af svenska kyrkan eller bekännare af främmande kristen troslära;

att, i öfverensstämmelse med hvad 5 § i 1873 års förordning innehåller, äktenskapet, i min tanke, borde få *antingen* ingås i den ordning, som är stadgad angående äktenskaps afslutande inför borgerlig myndighet, *eller ock*, der den, med hvilken medlem af svenska kyrkan, som ej begått Herrans heliga Nattvard, vill träda i äktenskap, tillhör främmande kristet trossamfund med sådant presterskap, som i berörda § sägs, afslutas medelst vigsel, förrättad af dertill berättigad prest inom nämnda trossamfund; samt

att det lätteligen torde undgå uppmärksamheten, att hvad förslaget innehåller derom, att äktenskapet skall ingås ”med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare, och hvad i sammanhang dermed bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873”, skall syfta, bland annat, derpå, att lysning till äktenskapet bör ega rum, — hvarföre och då lysning till äktenskap är i 7 kapitlet Giftermålsbalken äfvensom i kyrkolagen föreskrifven endast när äktenskap skall afslutas genom vigsel, samt förslaget afser, jemte andra fall, äfven det, att medlemmar af svenska kyrkan, hvilka ej begått Herrans heliga Nattvard, vilja ingå äktenskap med hvarandra, men 1873 års förordning alls icke angår äktenskap *emellan* medlemmar af svenska kyrkan, mera bestämd och tydlig föreskrift om lysning, än som af förslaget kan härledas, synes mig böra meddelas.

I öfrigt får jag erinra, att, om förslaget blir lag och deraf skulle följa, att medlem af svenska kyrkan, som ej begått Herrans heliga Nattvard, finge träda i äktenskap med okristen, tvekan torde uppstå, huruvida ej äfven annan medlem af svenska kyrkan egde ingå dylikt äktenskap inför borgerlig myndighet oaktadt det hinder, som deremot i nu gällande lag förekommer,

samt att derest förslaget omredigeras så, att äktenskap emellan medlem af svenska kyrkan, som ej begått Herrans heliga Nattvard, och medlem af främmande kristet trossamfund må ingås jemväl genom vigsel af prest inom den sednares trossamfund, ändring af förslagets rubrik lärer erfordras.

Slutligen anser jag mig böra i underdånighet tillägga:

dels att jag, på grund af hvad 1734 års lag innehåller om trolofning, instämmer med Justitierådet Huss deri, att det i den till tiden äldre kyrkolagens 15 kapitel 11 § befintliga stadgande, att ingen skall trolofvas, som icke kan Luthers katekes och begått Herrans Nattvard, endast har betydelse såsom vilkor för äktenskaps afslutande genom vigsel af prest inom svenska kyrkan, hvaraf följer, att, efter mitt omdöme, det remitterade lagförslaget icke innefattar ämne, hvarom 2 mom. i 87 § Regeringsformen handlar;

dels ock att, i min tanke, för den händelse att förslaget skulle antagas till lag och således för medlem af svenska kyrkan verkstäld lysning till äktenskap komme att ej längre utgöra bevis derom, att han begått Herrans heliga Nattvard, det vore både nödigt och lämpligt att, till förekommande, att ej ofvan omförmälta vigselförbud skulle förbises eller kringgås, blefve i den ordning, som för kyrkolags stiftande är stadgad, meddelad en föreskrift, enligt hvilken medlem af svenska kyrkan ej finge vigas utan att styrkt blifvit, att han begått Herrans heliga Nattvard, eller den prest, som skall förrätta vigseln, ändock har kännedom derom.

Justitierådet *von Hofsten* utlät sig: Då förslagets ordställning är sådan, att detsamma kan anses innefatta föreskrift om äktenskap af en hvar, som ej blifvit döpt, men förslaget ej torde böra angå andra icke döpta personer än sådane, hvilka i så måtto tillhöra Svenska kyrkan, att deras föräldrar bekänna den evangeliskt lutherska trosläran, eller att de eljest enligt lag bort i samma tro uppfostras, hemställer jag att förslaget måtte i sådan syftning omredigeras.

I öfrigt har jag ingen anmärkning att framställa emot sjelfva förslaget, dock torde rubriken kunna förändras till mera öfverensstämmelse med den föreslagna förordningens innehåll.

Hvad slutligen angår frågan, huruvida ifrågavarande förslag är att till kyrkolag hänföra, instämmer jag med Justitieråden Rabe och Huss.

Justitierådet *Naumann* yttrade: Emot det remitterade förslagets syftemål finner jag ingen anmärkning vara att framställa.

Men då förslaget är ämnadt att öfvergå till lag, torde de blifvande stadgandena derutinnan behöfva närmare bestämmas och förtydligas.

I sådant afseende finner jag, i likhet med flera af domkapitlen i deras infordrade underdåniga utlåtanden, orden: "*ej ur svenska kyrkan utträdt*"

böra undvikas såsom oegentliga med afseende på *odöpta* personer. För öfrigt torde i den blifvande lagen böra meddelas följande bestämningar:

1:o) att sådane personer, som enligt gällande lag bort eller böra uppfostras i den rena evangeliska läran, men vid uppnådda femton års ålder icke blifvit döpta, skola derefter betraktas lika med främmande trosbekännare och i följd deraf, när de till äktenskaps ingående äro i borgerligt hänseende behörige, vara berättigade att sådant inför borgerlig myndighet afsluta i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som, angående så kallade civilt eller borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

2:o) att enahanda rätt till äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet tillerkännes den medlem af svenska kyrkan, som, ehuru till mogen ålder kommen, icke i enlighet med svenska församlingens ordning begått Herrans heliga Nattvard.

I afseende på den tillämnade lagens *rubrik* torde densamma kunna sålunda ändras: Angående utsträckning af rättigheten att inför borgerlig myndighet ingå äktenskap.

Huruvida förevarande lagstiftningsåtgärd, för att komma till stånd erfordrar samtycke af allmänt kyrkomöte, är en fråga, hvilken, efter mitt omdöme, grundlagsenligt icke utgör föremål för något Högsta Domstolens utlåtande.

Justitierådet *Wretman* instämde med Justitierådet von Hofsten.

Justitierådet *Södergren* anförde: Den ifrågasatta förordningens föreslagna öfverskrift synes mig sakna egentlighet och tydlighet. "Äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet" har hittintills icke blifvit taget till fristående ämne för någon lag eller författning, som skulle i allmänhet bestämma huru dylikt äktenskap skulle vara beskaffadt och i hvilka fall det vore af lagen tillåtet; ingen sådan författning eller någon dess afdelning har kommit att bära en derom utmärkande titel eller öfverskrift; förgäfves skulle man genomleta registren till våra lagar och svenska författningssamling för att upptäcka "gällande stadgande" i sådant ämne. Väl förekommer i en författning, Förordningen den 31 Oktober 1873 angående "främmande trosbekännare och deras religionsöfning", en kategori, som just är raka motsatsen till deras ställning, för hvilka nu skulle lagstiftas, nemligen medlemmar af svenska kyrkan, — väl förekommer deruti bestämmande af särskildt sätt för dessa främmande trosbekännares inträdande i äktenskap, och nu vore fråga att om sättet för vissa svenska kyrkans medlemmars inträdande i äktenskap lagstifta *i likhet* med nämnde bestämmande. Men

icke rimligtvis skulle det nu föreslagna stadgandet för medlemmar af svenska kyrkan kunna infogas i lagtexten uti omförmälda förordning såsom ett tillägg för "utsträckt tillämpning" deraf; och likaså, då man i den nya lagen ville upptaga *likartadt stadgande om äktenskapssättet*, bör väl icke detta sägas vara en "*utsträckt tillämpning*" af någon del i denna förordning om främmande trosbekännare. Författningens öfverskrift lärer väl, för att uppfylla sitt verkliga ändamål, böra angifva, att den rörer de i lagtexten omförmälda personers inträdande i äktenskap — detta i så få och korta ordalag, som öfverskriftens behof af tydlighet må tillåta.

I följd af denna min åsigt synes mig icke heller i den föreslagna lagtexten ordet "*tillämpning*" vara det rätta eller det tillämpliga; likasom jag betviflar det tjenliga deruti, att i en lag till rättelse för svenska kyrkans medlemmar enkelt och kort hänvisas i det allra vigtigaste till en speciel undantagslag om främmande trosbekännare och deras religionsöfning, hvilken lag med dess många bestämningar de förra icke hafva egentlig anledning att inpregla i minnet. Det blefve icke den beqvämlighet för den stora allmänheten, hvarom man i våra dagar talar så mycket både i stora och i små saker. Hvarföre göra en ensamt för sig stiftad och utfärdad dissenterlag till ett för sjelfva den enkla begripligheten oundgängligt bihang åt en särskild lag om ordningen inom svenska kyrkan?

Vidare måste jag i afseende på det yttre af närvarande lagförslag anmärka saknaden af sådan ingress, hvarmed i utkommande författningar vanligen anvisas det lagstadgande, som upphäfves eller ändras. Om ändring i nu gällande lag är ju nu fråga. Det synes mig icke böra lemnas ovisshet om qvarblifvande giltighet, bland annat, för det bud i 15 kapitlet 11 § kyrkolagen, som hittintills antagits stadga äktenskapshinder för den svenska kyrkans medlem, hvilken icke begått Nattvarden. I sådant afseende blef, i enlighet med Högsta Domstolens den 20 November 1878 gifna tillstyrkande, nämnda lagrum åberopadt uti ett, efter föredragning i Statsrådet, af Kongl. Maj:t under den 13 December samma år meddeladt utslag. Det är således i detta kyrkolagens bud ändring skulle göras medelst den nu förslagna lag. Det synes då böra i författningens ingress omförmälas till undvikande af framtida villrådighet och skiljaktiga meningar; och det desto heldre då Riksdagen vid sin pröfning af lagförslaget borde kunna beräkna, om dermed förslagets öde slutligen afgjordes eller om Riksdagens möjligen bifallande beslut måste, jemlikt andra momentet i 87 § Regeringsformen, till sin giltighet bero af allmänna kyrkomötets vägran eller samtycke. Jag vet visserligen att försök göres till bevisning, att ett stadgande, som till upprätthållande af Nattvardssakramentets helgd och till befrämjande af det för familjlifvets pligter i både andlig och verldslig rigtning nödiga religiösa sinnelag blifvit i kyrkolagen inlagdt och sedermera icke ge-

nom någon lagstiftning blifvit rubbadt — ett stadgande sådant som det nu omförmälda — icke skulle hafva egenskapen af befintlig kyrkolag. En sådan lära kan jag icke biträda. Men i allt fall — kyrkolag eller icke kyrkolag — är 15 kap. 11 § kyrkolagen just det lagbud, som genom ifrågavarande lagstiftning skulle upphäfvas; och det är åtminstone detta förhållande, som borde i lagförslaget öppet tillkännagifvas.

Hvad angår sjelfva lagförslaget, instämmer jag i det af Justitierådet Rabe derom afgifna yttrande.

Rätt afskrifvet; betygar:

Ex officio
E. Adlerstråhle.

Utdrag af protokollet öfver Justitiedepartements-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott Fredagen den 20 Februari 1880,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna,
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern,
Malmström.
Justitieråden: Naumann,
Olivecrona.

Chefen för Justitiedepartementet, Statsrådet Almqvist, anmälde i underdånighet Högsta Domstolens, i dess protokoll för den 16 sistlidne December intagna yttrande öfver ett inför Kongl. Maj:t den 5 i samma månad föredraget förslag till förordning angående utsträckt tillämpning af gällande stadgande om äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet. Efter redogörelse för samma förslag samt för Högsta Domstolens utlåtande, yttrade föredraganden, att, enär den af honom vid ärendets underdåniga föredragning den 5 December framstälda åsigt, att det tillkommer staten, eller Konung och Riksdag, att stifta lag i förevarande fall, blifvit biträdd af Högsta Domstolens fleste ledamöter, hvilka ansett kyrkomötets samtycke till den föreslagna författningen icke erfordras, ansåg föredraganden någon betänklighet mot förslagets framläggande för Riksdagen såsom civillag icke böra möta. Med anledning af vissa i Högsta Domstolen mot förslaget eljest framstälda an-

märkningar hade, såsom föredraganden vidare anmälde, vidtagits dels ändring af förslagets öfverskrift och dels något förtydligande af dess lydelse i öfrigt; och hemstälde föredraganden, med åberopande af sitt underdåniga yttrande vid ärendets förra föredragning, att Kongl. Maj:t behagade i nådig proposition enligt 87 § Regeringsformen framlägga till Riksdagens antagande följande förslag till *förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet:*

Vill någon, som icke tillhör främmande trossamfund, men icke heller inom Svenska kyrkan blifvit döpt eller begått Herrans Nattvard, ingå äktenskap, må det afslutas inför borgerlig myndighet, i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed så väl i afseende å lysning som för öfrigt bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

Statsrådet Malmström anförde:

»Då den föreslagna förändringen afser att inskränka giltigheten af ett endast i kyrkolag stadgadt äktenskapsvilkor, som ända tills nu ansetts vara gällande för svenska kyrkans medlemmar, äfven då dem tillåtits ingå äktenskap inför borgerlig myndighet — såsom man kan sluta af § 4 i Kongl. Förordningen den 31 Oktober 1873 om främmande trosbekännare — så synes det mig visserligen icke vara så alldeles klart, att det föreliggande lagförslaget skulle helt och hållet falla inom den civila lagstiftningens område. För att förebygga hvarje tvekan i detta afseende, hvarje möjlig föreställning att kyrkomötets rätt blifvit satt å sido, skulle det enligt mitt förmenande hafva varit bäst, om den nu föreslagna åtgärden blifvit satt i sammanhang med en ändring af kyrkolagens 15 kap. 11 §, hvarigenom förklarats att detta lagrum endast afsåge sådant äktenskap, som genom kyrklig vigsel afslötes. Men då en motsatt åsigt, stödjande sig på skäl, hvilkas vigt jag ej förnekar, om de än för mig icke varit öfvertygande, blifvit omfattad af Högsta Domstolens pluralitet och af Statsrådets samtlige lagfarne ledamöter, så anser jag mig icke kunna afstyrka Eders Kongl. Maj:t från att låta ärendet behandlas efter föreskrifterna för civil lagstiftning.

Hvad förslagets innehåll beträffar, så framställer sig genast den betänkligheten, att det icke kan vara önskvärdt, att antalet ökas af sådana äktenskap, som endast hafva karakteren af borgerlig öfverenskommelse. Styrkan af denna betänklighet synes mig dock försvagas derigenom, att en stor del af dem, hvilka genom denna förordning skulle få rätt att ingå borgerliga äktenskap, förmodligen icke torde underlåta att åt dem gifva jemväl en religiös invigning; och i alla fall måste äfven en blott juridisk giltighet, gifven åt familjebanden, vara bättre än ingen.

Sant är, att den föreslagna förordningen i hufvudsaklig mån kommer sådana personer till godo, som trädt i ett mer eller mindre fiendtligt förhållande till den svenska kyrkan, och för hvilka en väg redan står öppen att ingå lagliga äktenskap, om de nemligen äfven i det yttre sluta sig till de trossamfund, som de med hjertat tillhöra. Men bland dem, som icke tillhöra något främmande trossamfund, men icke heller inom den svenska kyrkan begått Herrans Nattvard, finnas äfven personer, som utan att vara mot kyrkan fiendtliga eller från hennes lära skiljaktiga, återhållas från sakramentets bruk af samvetsbetänkligheter och oro öfver eget själatillstånd. Det synes mig hafva varit önskligast, om för dessa, hvilkas belägenhet utan tvifvel förtjenar att på det ömmaste behjertas, möjlighet att ingå lagligt äktenskap hade blifvit beredd derigenom, att på kyrkolagstiftnings väg undantag för dem medgifvits från föreskriften i kyrkolagens 15 kap. 11 §, om detta skett under vilkor, som kunnat betrygga, att icke ett kyrkofiendtligt sinnelag derigenom fått tillfälle att trotsa sig till att qvarstanna inom kyrkan. Men då förslag i denna rigtning hittills icke rönt någon framgång, och då dessa personer hvarken böra ur kyrkan afsöndras eller från rättigheten att ingå äktenskap uteslutas, så får jag i synnerhet för deras skull underdånigst tillstyrka Eders Kongl. Maj:t att bifalla det nu framlagda lagförslaget."

Justitierådet Olivecrona yttrade:

"Vidkommande först frågan, huruvida detta lagförslag berör ett ämne, hvaröfver utom Riksdagen äfven allmänt kyrkomöte eger besluta, är jag af den mening, att förslagets innehåll allena tillhör den civila lagstiftningens område. Då man icke drager i tvifvelsmål statens rätt att i civil-lagen ensam stadga de rättsnormer, hvarefter alla rättsförhållanden äkta makar emellan skola bedömas, så ock alla rättsförhållanden mellan dem, å ena sidan, och främmande personer, å den andra, torde man icke heller böra tveka att äfven medgifva staten rätt att allena föreskrifva alla de vilkor, hvarunder staten, från sin synpunkt, vill erkänna en förening mellan man och qvinna såsom ett i laga ordning fullkomnadt äktenskap. Till dessa vilkor hörer icke blott allt hvad som angår personernas behörighet att med hvarandra knyta en äktenskaplig förening, utan ock de *formaliteter*, hvilka åsyfta att göra äktenskaps afslutande till en *notorisk* handling, hvarigenom den tidpunkt varder allmänligen bekant, då äktenskap skall anses taga sin begynnelse och alla rättsföljderna deraf träda i verksamhet. Betraktar man den utveckling, som lagstiftningen i vårt fädernesland rörande äktenskaps ingående tagit, skall man finna att i äldre tider hade vissa rättsseder utbildat sig i privaträttsligt hänseende, hvilkas ändamål var att utmärka begynnelsepunkten för äktenskap och den dermed förknippade juridiska verkan.

När den äldre kyrkoordningen sedermera år 1571 stadgade, att äktenskap skulle genom vigsel fullkomnas, blefvo likväl de privaträttsliga följderna af äktenskap icke förbundne med denna religiösa akt, utan qvarstodo förenade med de urgamla plägseder, som lands- och stadslagarna upptagit och bibehållit; och det var 1734 års lagstiftare, som hos oss i den *civila* lagstiftningen allra först påbjöd såsom regel, att äktenskap skulle med vigsel fullkomnas, och att äktenskapets alla juridiska följder skulle inträda från och med den dag, då vigsel egt rum.

Det var den religiösa intoleransen, som i utlandet framkallade införandet af civil-äktenskap. För att möjliggöra lagligt äktenskap mellan kristne och mosaiske trosbekännare, var det Förordningen den 20 Januari 1863, som här i landet först stadgade formerna för civil-äktenskaps afslutande; och Förordningen den 31 Oktober 1873, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, har åt ingåendet af sådana äktenskap gifvit en ännu större utsträckning.

Det närvarande lagförslaget åsyftar att än ytterligare utvidga användningen af formen för äktenskaps ingående inför civil embetsmyndighet i de fall, der religiösa betänkligheter från ena eller andra kontrahentens eller från svenska kyrkans sida förhindra äktenskapsbandets bekräftande medelst kyrklig vigsel. Emot förslagets innehåll i detta afseende har jag icke något att erinra. Men det synes mig hafva varit önskligt, om så väl detta som hvad 1873 års nyssnämnde förordning i § 5 upptager, hade blifvit sammanfördt på ett enda ställe och såsom ett tillägg fogats till 7 kapitlet Giftermålsbalken i 1734 års lag. Derigenom hade detta kapitel kommit att angifva på en gång den allmänna regeln om äktenskaps fullkomnande genom vigsel äfvensom de undantagsfall, der, till följd af kontrahenternas skiljaktighet i trosbekännelse eller af andra orsaker, en embetsåtgärd från den civila myndighetens sida skulle ersätta den religiösa akt, hvarigenom kyrkan eljest helgar äktenskapsbandet."

På tillstyrkan af Statsrådets öfrige ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla föredragande Departementschefens hemställan samt befalde, att nådig proposition af det innehåll, bilagan till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

Th. Wilh. Malm.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 18.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Febr. 1880 kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, med förslag till förändrad lydelse af 87 § 1 mom. Regeringsformen och 42 § 1 mom. Riksdagsordningen; Gifven Stockholms Slott den 20 Februari 1880.

Strafflagen för krigsmakten torde obestridligen efter allmänna konstitutionella grunder falla inom det lagstiftningsområde, som tillhör regeringen och representationen gemensamt. Enligt 1809 års Regeringsform är dock åt representationen icke tillerkänd rätt att deltaga i stiftandet af sådan strafflag, utan tillkommer denna lagstiftning Konungen ensam. Den sålunda åt Konungen inrymda makt erhåller emellertid en mera omfattande betydelse, än den vid Grundlagens antagande egde, i samma mån som hela landets manliga befolkning för kortare eller längre tid underkastas värnpligt och ställes under krigslag.

Med afseende härpå vill Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att antaga följande förändrade lydelse af Regeringsformens 87 § 1 mom. och Riksdagsordningens 42 § 1 mom.

Regeringsformen.

§ 87.

1:o. Riksdagen eger gemensamt med Konungen makt att stifta allmän civil- och kriminallag äfvensom kriminallag för krigsmakten och att sådan förut stiftad lag förändra och upphäfva. Ej må Konungen utan Riksdagens samtycke, och icke Riksdagen utan Konungens, någon ny lag göra eller gammal afskaffa. Frågor härom må i Riks-

dagens Kamrar kunna väckas och skola, sedan Lag-Utskottet deröfver blifvit hördt, af Riksdagen afgöras. Beslutar Riksdagen för sin del någon ny lag eller gammal lags upphäfvande eller förändring, aflemnas förslag derom till Konungen, som inhemte Statsrådets och Högsta domstolens tankar deröfver, och, sedan Han Sitt beslut fattat, meddele Riksdagen antingen Sitt samtycke till dess åstundan eller Sina skäl att det vägra. Kan Konungen icke förr, än Riksdagen åtskiljes, fatta och meddela Sitt beslut, vare Han oförhindrad att före nästföljande riksdags öppnande förslaget ordagrant bifalla och allmän kungörelse derom utfärda. Sker det ej, anses förslaget hafva förfallit, och Konungen underrätte då Riksdagen vid dess nästa sammankomst om de skäl, som hindrat förslagets antagande. Finner Konungen godt någon lagfråga för Riksdagen framställa, äske Han Statsrådets och Högsta domstolens yttrande deröfver, samt meddele Sin proposition tillika med berörda yttranden åt Riksdagen, som med frågan vidare förfar, såsom i Riksdagsordningen sägs.

Riksdagsordningen.

§ 42.

1. Lag-Utskottet skall meddela utlåtande öfver de från Kamrarna dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil-, kriminal- och kyrkolag; börande under civil- och kriminallag äfven förstås de delar af krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Ludv. Almqvist.

Utdrag af protokollet öfver Justitie-Departementets ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott Fredagen den 20 Februari 1880,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQVIST,
Herr THYSELIUS,
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÄRD,
VON STEYERN,
MALMSTRÖM.

— —

2:o.

Departementschefen, Statsrådet Almqvist anförde:

»Det torde icke kunna bestridas, att Strafflagen för krigsmakten efter allmänna konstitutionella grunder faller inom det lagstiftningsområde, som rätteligen tillhör Regeringen och Representationen gemensamt. I olikhet med förhållandet i andra konstitutionella länder, har likväl hos oss genom 1809 års Regeringsform icke blifvit åt Representationen tillerkänd rätt att deltaga i stiftandet af sådan strafflag, utan tillkommer denna lagstiftning Konungen ensam. Så länge krigsmakten, såsom vid Grundlagens antagande var fallet, blott utgjordes af en stående armé och en flotta, i hvilka ingen var förpligtad att mot sin

vilja ingå, egde denna åt Konungen inrymda makt en vida mindre omfattande betydelse än den erhåller i samma mån, som hela landets manliga befolkning för längre eller kortare tid underkastas värnpligt och ställes under krigslag. Med afseende härpå och enär grundad anledning till motstånd emot den utsträckning af värnpligten, som må pröfvas nödig, kan vara att hemta derifrån, att Riksdagen icke eger rätt att deltaga i krigslagstiftningen, torde en grundlagsförändring, hvarigenom Riksdagen tillerkännes en sådan rätt, nu vara af omständigheterna påkallad. De sannolika följderna af en sådan förändring synas icke böra ingifva någon vigtigare betänklighet emot densamma. Det kan nemligen för visst antagas att, oberoende af sättet för lagstiftningen, strafflagen för krigsmakten måste i allt väsentligt lämpas efter den allmänna strafflagen; och i fråga om behöfliga ändringar lära väl Riksdagens framställningar tillvinna sig samma uppmärksamhet hos Konungen, antingen de ske i form af önskningar eller i form af beslut. För öfrigt torde strängare straffbestämmelser än de som nu gälla, och emot hvilkas ändring Konungen i alla händelser bibehåller sitt veto, icke vara af nöden; ej heller bör hos Riksdagen förutsättas någon obenägenhet emot de reformer i humanare anda, som Konungen kan vilja föreslå.

Ett stadgande uti nu angifven rigtning synes lämpligast kunna införas i grundlagen genom ett tillägg till 87 § Regeringsformen, hvarigenom ifrågavarande slag af lagar komme att nämnas bland dem, som bero af Konungens och Riksdagens gemensamma beslutanderätt. Men härvid måste tagas i betraktande, dels att då grundlagen icke innehåller någon närmare bestämning i fråga om omfånget af de lagstiftningsämnen, som 87 § Regeringsformen nu afser, nemligen allmän civil- och kriminallag samt kyrkolag, så torde icke heller någon mera noggrann bestämning af omfånget för den krigslag, som åsyftas, kunna i denna paragraf intagas; och dels, att, om all sådan bestämning utelemnas och endast ordet *krigslag* i paragrafen tillsättes, på sätt Konstitutions-Utskottet uti ett vid 1878 års riksdag afgifvet betänkande föreslagit, villrådighet om hvad med krigslag här bör förstås lätteligen skulle kunna uppkomma. Ty flera krigslagar finnas än de som, under benämning af *de nya* krigslagarne, år 1868 utfärdades, till exempel tjenstgöringsreglementen och andra författningar, hvilka icke böra läggas under Riksdagens lagstiftningsrätt; och jemväl i 1868 års disciplinstadga förekomma åtskilliga stadganden af sådan egenskap. Men då 87 § Regeringsformen nu talar om allmän civil- och kriminallag, och det vunnit befästad häfd, så väl att derunder begripes den allmänna rättegångs-

ordningen för civila och kriminella mål, som att Konungen icke af detta grundlagsstadgande är förhindrad att meddela ordningsbestämmelser och polisföreskrifter i sådana ämnen, som icke i den allmänna civil- eller kriminallagen äro omförmälda, vill det synas, som skulle det tjenligaste uttrycket för hvad som nu afses vara att, med användande af paragrafens nuvarande terminologi i 1:sta momentet, efter begynnelseorden: »Riksdagen eger gemensamt med Konungen makt att stifta allmän civil- och kriminallag» insätta orden: »*äfvensom kriminallag för krigsmakten*». Häraf skulle följa, att sistnämnda speciallag komme under Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning i alldeles samma utsträckning som den allmänna kriminallagen med dertill hörande rättegångsordning; hvarjemte den fördel vunnes, att ändring ej behöfde vidtagas i några andra grundlagsparagrafer, utom i 42 § Riksdagsordningen, uti hvilken ordet »*allmän*» framför »civil-, kriminal- och kyrkolag» borde utgå.

Jag hemställer alltså, att Eders Kongl. Maj:t må täckas föreslå Riksdagen att antaga följande förändrade lydelse af Regeringsformens 87 § 1 mom. och Riksdagsordningens 42 § 1 mom.

Regeringsformen.

§ 87.

1:o. Riksdagen eger gemensamt med Konungen makt att stifta allmän civil- och kriminallag äfvensom kriminallag för krigsmakten och att sådan förut stiftad lag förändra och upphäfva. Ej må Konungen utan Riksdagens samtycke, och icke Riksdagen utan Konungens, någon ny lag göra eller gammal afskaffa. Frågor härom må i Riksdagens Kamrar kunna väckas och skola, sedan Lag-Utskottet deröfver blifvit hördt, af Riksdagen afgöras. Beslutar Riksdagen för sin del någon ny lag eller gammal lags upphäfvande eller förändring, aflemnas förslag derom till Konungen, som inhemte Statsrådets och Högsta domstolens tankar deröfver, och, sedan Han Sitt beslut fattat, meddele Riksdagen antingen Sitt samtycke till dess åstundan eller Sina skäl att det vägra. Kan Konungen icke förr, än Riksdagen åtskiljes, fatta och meddela Sitt beslut, vare han oförhindrad att före nästföljande riksdags öppnande förslaget ordagrant bifalla och allmän kungörelse derom utfärda. Sker det ej, anses förslaget hafva förfallit, och Konungen underrätte då Riksdagen vid dess nästa sammankomst om de skäl, som

hindrat förslagets antagande. Finner Konungen godt någon lagfråga för Riksdagen framställa, äske han Statsrådets och Högsta Domstolens yttrande deröfver, samt meddele Sin proposition tillika med berörda yttranden åt Riksdagen, som med frågan vidare förfar, såsom i Riksdagsordningen sägs.

Riksdagsordningen.

§ 42.

1. Lag-Utskottet skall meddela Utlåtande öfver de från Kamrarne dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil-, kriminal- och kyrkolag; börande under civil- och kriminallag äfven förstås de delar af krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten.»

Hvad föredragande Departementschefen sålunda hemstält och deruti Statsrådets öfrige ledamöter instämde täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder gilla; och skulle Proposition i ämnet, sådan den finnes detta protokoll bilagd, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

Th. Wilh. Malm.

N:o 19.

Ankom till Riksd. Kansli den 21 Februari 1880, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående bevil-jande af låneunderstöd för reglering af afbrända delar utaf Hudiksvalls stad; Gifven Stockholms Slott den 20 Februari 1880.

Inom en tidrymd af föga mer än ett år har staden Hudiksvall härjats af två större eldsvådor, hvarvid blifvit ödelagda, jemte rådhuset, sextiofem gårdar i stadens lifligaste, tätast och bättre bebyggda, ehuru tillika mest oregelbundna delar. Vid den första af dessa eldsvådor, som timade den 7 Augusti 1878, nedbrunno på vestra sidan om det genom staden mellan fjärdarne gående vattendraget trettiofem tätt bebyggda gårdar, hvarförutom å fjorton andra tomter befintliga magasin och mindre byggnader ödelades; och vid den senare eldsvådan den 16—17 Oktober nästlidna år blefvo på östra sidan om nämnda vattendrag trettio gårdar jemte rådhuset lågornas rof. Med anledning häraf hafva Stadsfullmäktige i Hudiksvall uti en genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Gefleborgs län den 7 sistlidne November insänd och af stadens Magistrats utlåtande åtföljd skrift, med bifogande af ett karteutdrag, utvisande omfånget af den utaf elden härjade trakten, och under förmälan det staden under nuvarande förhållanden icke skulle ensam mäkta bära de tunga följderna af dessa upprepade olyckor, i underdånighet anhållit, det Kongl. Maj:t måtte bereda staden understöd till lättande af en börda, för hvilken samhället eljest måste duka under. Stadsfullmäktige, hvilka redan efter 1878 års brand gjorde underdånig framställning om understöd för staden, hvilken framställning förlidna år meddelades Riksdagen, hafva nu, likasom då, vidare hufvudsakligen fästat uppmärksamheten derpå, att, då, på sätt gamla kartan öfver Hu-

diksvall visade, derstädes, såsom i de flesta andra städer, någon omfattande och för stadens framtida utveckling samt trygghet mot eldfara beräknad plan icke varit uppgjord än mindre tillämpad vid stadens ursprungliga bebyggande, det till följd häraf blefve förenadt med så mycket större besvär och kostnader att bringa stadens reglering i öfverensstämmelse med numera för städernas bebyggande gifna nådiga föreskrifter och den för Hudiksvalls stad af Kongl. Maj:t redan den 12 April 1878 fastställda plan. Under andra förhållanden, utan de nu inträffade olyckorna, hade samhället efter råd och lägenhet kunnat få genomföra det dryga regleringsarbetet, fördeladt på en längre tidrymd, då detsamma nu måste på en gång verkställas, hvarigenom också de nu lefvande samhällsmedlemmarne drabbades af uppoffringar, af hvilka först efterkommande kunde njuta fullt gagn. Enligt en i ansökningen omförmäld, sedermera aflemnad, af extra Stadsingeniören A. Sigell uppgjord samt af komiterade bland Stadsfullmäktige granskad och godkänd »approximativ beräkning» antagas kostnaderna för regleringsarbeten inom de af eldsvådorna härjade delarne af staden komma att uppgå till ett sammanlagdt belopp af 369,419 kronor 25 öre, hvaraf

för	inlösen från enskilda, till nya gator och allmänna platser, af obebyggda tomter en areal af 179,621 qvadratfot, à 25 öre för qvadratfoten	Kr.	44,905: 25
	af bebyggda tomter	»	160,741: —
	= 205,646: 25		
»	planering och makadamisering af gator och allmänna platser med en sammanräknad areal af 490,000 qvadratfot à 7 öre	»	34,300: —
»	nedschaktning af rådhustorget, 35 kubikstänger à 40 kronor	»	1,400: —
»	grusning och stensättning af detsamma, 383 qvadratstänger à 8 kronor	»	3,064: —
»	vattenaflopp	»	9,000: —
»	utfyllning af planen emellan stadshuset och magasinerna vid sundet, 200 kubikstänger à 40 kronor	»	8,000: —
»	en stenmur med trappa vid stadshusets vestra gafvel	»	3,000: —
»	två nya broar öfver kanalen i stället för de nuvarande, som i följd af gatuliniernas förändrade rigtning blifva obrukbara och ej heller kunna flyttas	»	5,000: —
»	nytt rådhus	»	100,000: —

På grund häraf och *då* härtill komme ej mindre den till omkring 11,000 kronor beräknade kostnaden för anordnandet af en till följd af nya regleringsplanen nödvändig blifven ny infartsväg till staden söder ifrån, än äfven utgifter för den pågående utvidgningen af hamnen och anläggning af en väl behöflig ny begrafningsplats, hvilka arbeten enligt gjorda förslagsberäkningar icke komme att understiga 50,000 kronor; *då* det för staden, så vida den fortfarande ville såsom affärsort existera, vore oundgängligen nödigt att uppbjuda sin yttersta kraft för att komma i förbindelse med den fjerran från staden framdragna norra stambanan; och *då* de kommunala skatterna och afgifterna inom staden redan icke kunde sättas lägre än öfverhufvud 5 procent af inkomsten, anhålla Stadsfullmäktige om nådig proposition till Riksdagen, att understöd af allmänna medel måtte staden lemnas, om möjligt till ett belopp af trehundra tusen kronor, deraf högst två tredjedelar med återbetalningsskyldighet på billigaste vilkor.

Magistraten har, i betraktande af den stora svårigheten för det hårdt beskattade samhället att under nuvarande, i flera hänseenden bekymmersamma förhållanden kunna anskaffa de medel, som för de af de timade brandskadorna föranledda oundgängligaste reglegleringsarbetena erfordrades, förordat bifall till hvad Stadsfullmäktige begärt, och insändt två handlingar från stadens uppbördskontor, utvisande:

att vid 1878 års slut stadens tillgångar i fastigheter, fordringar m. m. utgjorde 790,648 kronor 38 öre och stadens skulder 564,287 kronor 23 öre, samt

att de för samma år i staden utdebiterade kommunalutskylder blifvit påförda med 3 kronor 35 öre för man och 2 kronor 60 öre för qvinna, som erlägga mantalspenningar, samt med 3 kronor 80 öre för hvarje krona bevillning efter 2:dra artikeln i bevillningsstadgan, hvilka utskylders sammanlagda belopp för året utgjorde 59,285 kronor 37 öre; hvartill dessutom kom uttaxering till presterskapets aflöning.

För sin del har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anfört, att, då, såsom karteutdraget visade, det vore den mest centralt belägna delen af staden, som skulle blifva föremål för reglering, kunde med genomförande af denna ej anstå i afvaktan derpå att framtiden skulle åt samhället gifva förmåga att åstadkomma regleringen med egna krafter; och då man af de i sammanhang med ansökningen lemnade uppgifter kunde hemta grundad anledning till farhåga att samhället icke mäktade utan bistånd bära följderna af de upprepade eldsolyckor, som på sista tiden hemsökt detsamma, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande funne sig manad i underdånighet hemställa, att hos Riksdagen måtte göras framställning

om beviljande åt Hudiksvalls stad af det statsbidrag i form af lån och anslag, som, med afseende å hvad under liknande förhållanden kommit andra stadskommuner till del, äfvensom, med hänsyn till omfattningen af de eldsvådor, hvilka inom kort tid drabbat ifrågavarande samhälle, Kongl. Maj:t kunde i nåder finna godt att af Riksdagen påkalla.

Öfverintendents-embetet, som granskat det handlingarne bifogade förslaget, har förmält sig finna det uppgifna priset af 25 öre per qvadratfot för jord till nya gator och allmänna platser, jemfördt med enahanda kostnader på andra orter, vara lågt beräknadt, särdeles då i betraktande toges de afbrunna stadsdelarnes centrala läge; och icke heller haft något att erinra mot öfriga i förslaget upptagna poster, hvilka kunnat af embetet bedömas.

Hvad sålunda förekommit har Kongl. Maj:t tagit i nådigt öfvervägande; och med hänsyn till såväl de betydliga förluster, som drabbat Hudiksvalls stad genom de så tätt efter hvarandra timade eldsolyckorna, som ock de dryga kostnader staden får vidkännas genom att nu på en gång efter faststälda planen verkställa ordnandet och regleringen af de afbrända stadsdelarne, samt på grund af hvad vederbörande i öfrigt anfört, vill Kongl. Maj:t, som finner sig icke kunna ifrågasätta anvisandet af något anslag utan återbetalningsskyldighet, i nåder föreslå Riksdagen att i så måtto lemna bifall till den gjorda framställningen, att åt Hudiksvalls stad, såsom understöd dels för inlösen af den jord med derå varande byggnader, som enligt faststälda planen erfordras till utläggande af gator, torg och andra allmänna platser inom den afbrända trakten, dels för bestridande af de med regleringen deraf förenade kostnader i öfrigt, må beviljas ett lån till belopp af tvåhundra tusen kronor, att lyftas med hälften under år 1881 och med andra hälften under år 1882, för tillgodonjutande af hvilket lån torde, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad vid liknande fall förut egt rum, böra stadgas följande:

1:o) att Stadsfullmäktige, i stadens namn och på dess vägnar, för lånesumman afgifva sin till Riksgäldskontoret eller ordres stälda skuldförbindelse, innefattande de af Riksdagen för lånets användande och återbetalning stadgade vilkor;

2:o) att hvad af lånet icke blifvit hos Riksgäldskontoret uttaget före slutet af år 1882 icke får derefter utbekommas;

3:o) att det i Riksgäldskontoret lyftade lånebeloppet får utan ränta och kapitalafbetalning innehafvas till 1885 års slut, hvarefter och intill dess lånet blifvit till fullo godtgjordt, sex procent å dess ursprungliga belopp bör till Riksgäldskontoret årligen inbetalas, deraf räntan efter

fem för hundra å det oguldna kapitalet först beräknas och afgår, samt öfverskottet utgör kapitalafbetalning; samt

4:o) att inbetalning af den uti nästföregående punkt omförmälda annuitet bör vid hvarje års slut verkställas vid påföljd för underlåtenhet deraf, att å annuiteten beräknas sex procent ränta från förfallodagen.

De till detta ärende hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

C. J. Thyselius.

Utdrag af Protokollet öfver Civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 20 Februari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens, Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQVIST,
Herr THYSELIUS,
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÄRD,
VON STEYERN,
MALMSTRÖM.

— —

Slutligen uppläste Departementschefen till justering de i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts på Statsrådets tillstyrkande fattade beslut, uppsatta förslag till nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beviljande af låneunderstöd för reglering af afbrända delar af Hudiksvalls stad;

2:o) —

3:o) —

Uppå Statsrådets underdåniga tillstyrkande täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder gilla berörda förslag, sådana de finnas detta protokoll bilagda, samt befalde att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner skulle till Riksdagen afgå.

Ex protocollo

Paul Strandberg.

N:o 20.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Februari 1880, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående pension å allmänna indragningsstaten åt enkan efter Chefen i Östra Väg- och Vattenbyggnadsdistriktet, Öfverstelöjtnanten Carl Axel Grafström, Cecilia Grafström, född Holmström; Gifven Stockholms Slott den 20 Februari 1880.

Uti en till Kongl. Maj:t ställd, af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Östergötlands län insänd skrift har Chefen i Östra Väg- och Vattenbyggnadsdistriktet, Öfverstelöjtnanten i Väg- och Vattenbyggnadscorpsen Carl Axel Grafströms enka Cecilia Grafström, född Holmström, förmält, att den nödstälda belägenhet, hon jemte åtta oförsörjda barn iråkat genom mannens den 11 November nästlidna år inträffade frånfälle, nödgade henne att vända sig till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen göra framställning om beviljande åt henne och hennes barn af pension, hvars belopp hon öfverlemnat till Kongl. Maj:t att i nåder föreslå; till stöd för hvilken framställning sökanden åberopat två ansökningen bifogade intyg, utvisande, att det äldsta af barnen, en dotter, uppnått 23 års ålder och det yngsta nyligen fylt 5 år, samt att de säkra tillgångarne i boet, som då ännu icke blifvit upptecknadt, icke torde öfverstiga skulderna med mer än omkring 2,500 kronor, hvarjemte hon begärt uppmärksamheten derå, *att* mannen under sitt verksamma lif nästan uteslutande egnat sina bästa krafter åt statens och det allmännas värf utan att den aflöning, han af statsverket uppburit, stått i förhållande till hans ansträngande och på helsan men-

ligt inverkande tjenstebefattning, *att* det varit under en af offentlig myndighet anbefald jernvägsbesigtning, han ådragit sig den sjukdom, som lagt honom i grafven, samt slutligen *att* hon icke egde att påräkna understöd eller pension från annat håll.

För egen del har Kongl. Maj:ts bemälde Befallningshafvande, som vid insändande af omförmälda underdåniga ansökning tillika öfverlemnat instrumentet öfver den dåmera förrättade bouppteckningen, på det varmaste förordat sökandens begäran och dervid erinrat, huru som Grafström i lifstiden icke allenast genom sin öfverlägsna skicklighet och ovanliga duglighet gjort det allmänna väsentliga tjenster, utan ock genom den uppfattning af sina embetsåligganden, som en omutlig redbarhet i förening med stor oegennytta alstrade, hufvudsakligen hindrats att på enskild väg förskaffa sig inkomster, som, om blott en del af de många honom gjorda sådana anbud antagits, skulle gjort hans ekonomiska ställning helt annan och nu ifrågavarande ansökning med all säkerhet obehöflig.

Till följd af härå erhållen nådig remiss har Styrelsen för Allmänna Väg- och Vattenbyggnader under den 19 nästlidne Januari sig utlåtit och dervid andragit: att Grafström, som, född år 1818, efter aflagda kunskapsprof år 1852 utnämnts till Löjtnant vid Väg- och Vattenbyggnadscorpsen, och efter hand inom nämnde corps befordrats till den grad, han vid sin död innehade, derjemte under mer än 20 år enligt förordnande tjenstgjort såsom Chef i Östra Väg- och Vattenbyggnadsdistriktet; att under hans verksamma lefnad följande vigtigare ingeniörsuppdrag varit honom anförtrodda, nemligen: såsom biträdande ingeniör vid Strömsholms kanals senaste ombyggnad, samt såsom öfveringeniör dels vid Thorshälla och Kinda kanalbyggnadsarbeten, dels ock nu senast vid arbetet med sänkning af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren, samt att Styrelsen, under vitsordande af Grafströms utmärkta skicklighet och nit, instämde uti det af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande om honom uttalade omdöme, dervid synnerligen framhållande hans allmänt kända omutliga redbarhet och stora oegennytta, hvilken föranledde honom att oftast åtnöjas med jemförelsevis lägre arfvoden för sina förrättningar, än de vanligen å landet gällande, och hvilket sålunda till väsentlig del vållat det utblottade tillstånd, hvari hans efterlemnade enka och åtta — med undantag för en son, som hade en mindre befattning vid statens jernvägstrafik — oförsörjda barn blifvit försatta; hemställande Styrelsen, med hänsyn till Grafströms stora förtjenster om det allmänna, att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra framställning om tilldelande åt Grafströms enka och omyndiga barn af en årlig

pension till det högsta belopp, som Kongl. Maj:t kunde pröfva skäligt föreslå.

Slutligen har Statskontoret uti infordradt underdånigt utlåtande af den 2 innevarande månad, med afseende å hvad i frågan blifvit anfördt och vitsordadt, och enär, enligt det företedda bouppteckningsinstrumentet, behållningen i boet visat sig uppgå till endast 5,641 kronor 50 öre samt någon pensionsrätt från allmän enke- och pupillkassa icke tillkomme sökanden eller hennes barn, funnit sig, i betraktande af den bekymmersamma ställning, hvaruti sökanden med en talrik familj blifvit försatt, böra förorda aflåtande af nådig framställning till Riksdagen om pension för sökanden, hvilken pension Statskontoret ansett icke böra bestämmas till lägre belopp än 800 kronor.

Med afseende å Öfverstelöjtnanten Grafströms under en rastlös verksamhet i det allmännas tjenst ådagalagda framstående skicklighet, och i betraktande jemväl deraf att dels hans enka, enligt hvad handlingarna utvisa, icke eger att påräkna någon pension från annat håll, dels ock den ringa behållningen i boet, fördelad mellan enkan och 8 barn, icke kan lemna henne och de 7 af barnen, som äro oförsörjda, ett ens i någon mån nödtorftigt uppehälle, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att uppföra Öfverstelöjtnanten Grafströms efterlemnade enka Cecilia Grafström, född Holmström, å rikets allmänna indragningsstat till åtnjutande från och med innevarande års början och så länge hon lefver ogift af en årlig pension till belopp af Ett tusen kronor.

De ärendet tillhörande handlingar skola vederbörande Utskott tillhandahållas och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

C. J. Thyselius.

Utdrag af Protokollet öfver Civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 20 Februari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens, Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQVIST,
Herr THYSELIUS,
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÄRD,
VON STEYERN,
MALMSTRÖM.

— —

Slutligen uppläste Departementschefen till justering de, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts på Statsrådets tillstyrkande fattade beslut, uppsatta förslag till nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

2:o) angående pension åt enkan efter aflidne Distriktschefen i Östra Väg- och Vattenbyggnadsdistriktet, Öfverstelöjtnanten C. A. Grafström, Cecilia Grafström, född Holmström, samt

3:o) — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Uppå Statsrådets underdåniga tillstyrkande täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder gilla berörda förslag, sådana de finnas detta protokoll bilagda, samt befalde att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner skulle till Riksdagen afgå.

Ex protocollo

Paul Strandberg.

N:o 21.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Februari 1880, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående bevil-jande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggnin-gar; Gifven Stockholms Slott den 20 Februari 1880.

Medelst nådig proposition den 29 November 1878 föreslog Kongl. Maj:s Riksdagen att medgifva, det enskilda personer eller bolag, hvilka intill början af 1880 års lagtima Riksdag kunde undfå Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd att inom riket anlägga jernväg, finge, ehvad de för sådant ändamål erhölle statsbidrag eller icke, berättigas att, der Kongl. Maj:t så pröfvade lämpligt, *dels* erhålla upplåtelse af den för jernvägsanläggningen erforderliga, kronan tillhöriga jord utan annan kostnad än att, hvad anginge boställsjord eller annan åt enskild person med åborätt eller annorledes upplåten kronojord, ersättning derför lemnades i enlighet med hvad Kongl. Förordningen den 14 April 1866 i sådant afseende stadgade, *dels ock* kostnadsfritt begagna för anläggningen sådana å kronans egor belägna kalk- och stenbrott, jemte grustägter, som kunde vara disponibla; och blef denna framställning bifallen af Riksdagen enligt dess underdåniga skrifvelse den 5 April sistlidna år.

De skäl, hvilka föranledde Kongl. Maj:ts ofvan berörda, af Riksdagen bifallna, förslag, ega fortfarande giltighet; och Kongl. Maj:t vill derför härmed föreslå Riksdagen att medgifva, det Kongl. Maj:t må, der så lämpligt pröfvas, berättiga enskilda personer eller bolag, hvilka intill början af 1881 års lagtima Riksdag kunna undfå Kongl. Maj:ts

nådiga tillstånd att inom riket anlägga jernväg, att, ehvad de för sådan anläggning erhålla statsbidrag eller icke, komma i åtnjutande af ofvan omförmälda förmåner.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

C. J. Thyselius.

Utdrag af Protokollet öfver Civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 20 Februari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQVIST,
Herr THYSELIUS,
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÄRD,
VON STEYERN,
MALMSTRÖM.

— —

Slutligen uppläste Departementschefen till justering de, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts på Statsrådets tillstyrkande fattade beslut, uppsatta förslag till nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

2:o) — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

3:o) angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

Uppå Statsrådets underdåniga tillstyrkande täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder gilla berörda förslag, sådana de finnas detta protokoll bilagda, samt befalde att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner skulle till Riksdagen afgå.

Ex protocollo

Paul Strandberg.

N:o 22.

Ank. till Riksdagens Kansli den 21 Febr. 1880, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, i fråga om befrielse för folkskolelärarinna från skyldighet att vara delegare i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa m. m.; Gifven Stockholms Slott den 20 Februari 1880.

Under åberopande af bilagda statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden denna dag, angående väckt fråga om ändring af vissa för folkskolelärarnes enke- och pupillkassa, enligt nådiga reglementet den 15 Oktober 1875, meddelade bestämmelser, vill Kongl. Maj:t härmed i nåder föreslå, det Riksdagen måtte medgifva:

att lärarinna vid folkskola befrias från skyldigheten att vara delegare i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa;

samt att de i 7 § af ofvannämnda reglemente omförmälda retroaktiva afgifter för enka eller barn efter delegare i kassan, som ej erlagt pensionsafgift för femton år, må upphöra.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Carl Gustaf Malmström.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 20 Februari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna,
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern,
Malmström.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

17:o.

Föredragande Departementschefen anförde vidare:

Hos Eders Kongl. Maj:t har Riksdagen uti underdånig skrifvelse den 24 April 1878 förmält, att de i Kongl. reglementet för folkskolelärarnes enke- och pupillkassa den 15 Oktober 1875 lemnade föreskrifter, enligt hvilka hvarje lärarinna, som efter den 1 Januari 1876 erhåller ordinarie folkskoleläraretjenst, för hvilken skoldistriktet är delaktigt i folkskolelärarnes pensionsinrättning, skall vara delegare i nämnda kassa med skyldighet att, så länge hon är i tjenst, i årsafgift till kassan erlägga $1^2/_3$ procent af den lön, för hvilken skolområde eller skoldistrikt i afseende på delegarens egen pensionering vunnit delaktighet

i pensionsinrättningen, och, efter det hon frånträdt tjensten med pension, 1¼ procent af samma lön, emot det att, i fall hon aflider såsom lärarinna eller såsom pensionär och dervid efterlemnar barn, dessa må under vissa vilkor från kassan erhålla understöd, icke syntes Riksdagen innebära ett rättvist afvägande af rättigheter och skyldigheter mot hvarandra, emedan derigenom ålades folkskolelärarinna en icke obetydlig afgift till denna kassa både under den tid hon innehade sin tjenst och sedan hon som pensionär frånträdt densamma, utan att i regel någon motsvarande fördel bereddes henne, — att nemligen de fall, då qvinna, ehuru gift eller familjemoder, ändock kunde eller finge qvarstå som lärarinna vid en folkskola, torde vara så ytterst få och sällan förekommande, att de icke ens borde eller kunde tagas i betraktande, — att under sådana förhållanden både rättvisa och billighet torde fordra, att en ändring i detta stadgande egde rum, samt att en sådan bäst och lämpligast syntes kunna verkställas på det sätt, att det öfverlemnades åt folkskolelärarinnornas eget val att bestämma, huruvida de ville ingå som delegare i kassan eller icke.

Med anledning häraf och då Riksdagen icke egde den kännedom, som erfordrades för att bedöma, hvilket inflytande en dylik förändring i reglementet kunde komma att medföra i afseende på behofvet af ökadt bidrag från statens sida till denna kassa, har Riksdagen, under uttalande af den åsigt, att folkskolelärarinna, som ej sjelf önskade att såsom delegare i kassan ingå, borde vara helt och hållet befriad från den i förenämnda reglemente stadgade årsafgift, i underdånighet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes, efter sakens vidare utredning, till Riksdagen afgifva det förslag, hvartill omständigheterna kunde föranleda.

Sedan Direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning i detta ärende afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och deruti hufvudsakligen yttrat, att genom den ifrågasatta förändringen sannolikt någon förlust skulle komma att för kassan uppstå, hvarföre Direktionen anhölle att, om Riksdagens framställning vunne bifall, få för kassan påräkna det ytterligare tillskott af statsmedel, som framdeles möjligen kunde finnas erforderligt; så har, på min anmodan, sekreteraren i Vetenskapsakademien, Professoren D. G. Lindhagen, verkstält beräkning i ändamål att utreda, huruvida den ifrågasatta befrielsen för folkskolelärarinna från förbindelsen att ovilkorligen vara delegare i kassan samt erlägga stadgade årsafgifter skulle medföra någon fara för kassans ekonomiska bestånd; och har dervid visat sig, att genom lärarinnornas nu stadgade årsafgifter bereddes kassan en vinst, som efter de för närvarande i tjenst

varande lärarinnornas antal kunde beräknas komma att uppgå till minst 3,000 kronor årligen, att denna vinst komme att ytterligare ökas i mån af lärarinnornas växande antal, samt att densamma, under nu varande förhållanden, ej vore behöflig för kassans bestånd, enär det till kassan utgående årliga bidrag af statsmedel, hvilket efter afdrag af det till förvaltningskostnadernas betäckande afsedda belopp utgjorde 53,000 kronor, ej endast fullt betäckte den förlust, kassan årligen gjorde på sina manliga delegare, utan äfven lemnade ett öfverskott.

Denna förlust uppginge nemligen enligt den uppgjorda beräkningen till 44,837 kronor, hvaraf dock en del betäcktes genom de i 7 § af det för kassan gällande reglemente föreskrifna retroaktiva afgifter för pension efter delegare, som ej erlagt pensionsafgift för femton år; så att kassans förlust på dess manliga delegare — efter afdrag af nämnda retroaktivafgifter, som beräknats utgöra i medeltal 2,842 kronor — uppginge till endast 41,995 kronor, eller 11,005 kronor mindre än inkomsten af statsbidraget.

Efter förestående utredning har Direktionen den 24 sistlidne Januari på anmodan äfven afgifvit yttrande beträffande möjligheten för kassan att undvara förenämnda retroaktiva afgifter, som för närvarande ej syntes vara för kassan behöfliga, och dervid bland annat anfört, att Direktionen icke allenast icke hade något att erinra deremot att stadgandet rörande nämnda afgifter ur reglementet borttoges, utan ansåge en sådan åtgärd så mycket mera önskvärd, som icke blott det afdrag dessa afgifter medförde å de jemförelsevis små pensionerna i och för sig vore ganska betungande, utan äfven fölle synnerligen ojemnt för de särskilda pensionstagarne, i det att afgiften beräknades icke med ett efter pensionerna proportioneradt belopp, utan efter det belopp, för hvilket den aflidne delegaren varit i kassan delaktig.

Ehuru sålunda det till skollärarnes enke- och pupillkassa nu utgående statsbidraget under närvarande förhållanden är fullt tillräckligt, torde likväl härvid icke böra lemnas oanmärkt, att i en framtid genom tillökning i de manliga skollärarnes antal och höjande af deras löner ett sådant förhållande möjligen skulle kunna inträda, att statsanslaget till dess nu varande belopp ej blefve tillräckligt för betäckande af kassans förlust på de manliga delegarne.

För att möta ett sådant behof, i fall det framdeles inträffar, måste Riksdagens medverkan då utan tvifvel tagas i anspråk; men då denna utväg synes mera öfverensstämma med Riksdagens i detta ärende uttalade åsigt, än att för ett behof, som möjligen kan komma, men ock uteblifva, åtminstone ännu i lång tid, samla kapital genom pålagor på

personer, som deraf icke draga någon fördel, så torde denna framtida möjlighet icke böra hindra en åtgärd, som under nuvarande förhållanden synes påkallad af rättvisa och billighet; hvarföre, och då efter den lemnade utredningen kassans ställning vore för närvarande fullt betryggad, om ej allenast lärarinnornas afgifter, utan ock de retroaktiva afgifterna upphörde, jag får i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t ville hos Riksdagen göra framställning derom att Riksdagen måtte medgifva: att lärarinna vid folkskola befrias från skyldigheten att vara delegare i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa, samt att de i § 7 af ofvan nämnda nådiga reglemente omförmälda retroaktiva afgifter för enka eller barn efter delegare i kassan, som ej erlagt pensionsafgift för femton år, må upphöra.

På tillstyrkan af Statsrådets öfrige ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen härtill lemna nådigt bifall samt förordna, att i enlighet med ett af föredragande Departementschefen nu uppläst förslag nådig proposition i ämnet af den lydelse, bilagan vid detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

Carl Tornérhielm.

Stockholm, Ivar Hæggströms Boktryckeri, 1880.

N:o 23.

Ank. till Riksd. Kansli den 7 Mars 1880, kl. 1 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående anvisande af pension på allmänna indragningsstaten för aflidne Landshöfdingen J. G. S. de Marés enka och barn; Gifven Stockholms Slott den 27 Februari 1880.

Sedan Landshöfdingen i Kopparbergs län m. m. Johan Gustaf Samuel de Maré den 3 nästlidne månad aflidit, har hans enka Augusta de Maré, född Ahlgren, uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift, hvilken jemväl undertecknats af förmyndaren för bemälda makars sju omyndiga barn och åtföljts af styrkt transsumt utaf den efter Landshöfding de Maré förrättade bouppteckning, i underdånighet anhållit att, då mannen hädankallats redan före uppnådda 60 års ålder och således tidigare än efter naturens ordning kunnat förväntas, samt derigenom åt den efterlefvande enkan ensam, utan tillgångar, lemnats omsorgen att föda och uppfostra de många ännu oförsörjda barnen, Kongl. Maj:t täcktes finna skäl att genom nådig Proposition till Riksdagen göra framställning om beviljande åt henne och barnen af pension å allmänna indragningsstaten.

De vid ansökningen fogade handlingar utvisa, att Landshöfdingen de Maré efterlemnat, jemte ofvan nämnda enka, sju omyndiga barn, nemligen två döttrar och fem söner, af hvilka barn det äldsta, en dotter, är

född år 1860 och det yngsta år 1877, samt att vid bouppteckning den 30 sistlidne Januari tillgångarne i boet befunnits utgöra 14,578 kronor 35 öre under det skulderna uppgingo till 14,899 kronor 43 öre och således en brist förefans till belopp af 321 kronor 8 öre.

Statskontoret, hvars yttrande öfver ansökningen infordrats, har i afgifvet utlåtande förmält att, enligt hvad Statskontoret inhemtat, Landshöfdingen de Maré, som inträdde i statens tjenst år 1839, erhöll ordinarie anställning såsom kopist i Justitie-revisionsexpeditionen år 1850, utnämndes till Polismästare i hufvudstaden år 1852, till Underståthållare år 1855 och till Landshöfding i Kopparbergs län år 1863, i förenämnda egenskap af kopist varit delegare i Civilstatens pensionsinrättning, men efter sin afgång från denna befattning icke vidare bibehållit delaktighet i nämnda pensionsinrättning, hvadan hans enka derifrån endast hade att påräkna understöd af Allmänna enke- och pupillfonden till det för landshöfdingeenka bestämda belopp af 300 kronor årligen; och har Statskontoret tillstyrkt, att, till understöd åt enkan för hennes framtida bergning och såsom hjelp till barnens uppfostran, Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att såsom pension å allmänna indragningsstaten anvisa ett belopp af 1,500 kronor att från och med innevarande månad utgå, deraf 1,000 kronor beräknades för enkan så länge hon i enkestånd förblefve och 500 kronor för de fem af barnen, hvilka icke uppnått 18 års ålder, vid hvilken ålder, eller i händelse af dödsfall derförinnan, beloppet skulle för hvarje barn minskas med 100 kronor.

Då Landshöfdingen de Maré mer än 40 år varit i statens tjenst anstäld och under denna långvariga tjenstetid ådagalagt synnerligen framstående förtjenster i de åt honom uppdragna vigtiga befattningar, senast såsom Landhöfding i Kopparbergs län i öfver 16 år, samt Landshöfdingen de Maré i högst bekymmersamma ekonomiska omständigheter efterlemnat enka, hvilken för sin framtida bergning och sju oförsörjda barns uppfostran endast har att från Civilstatens allmänna enke- och pupillfond påräkna ett understöd af 300 kronor årligen, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att bemälda enka, Augusta de Maré, född Ahlgren, må på allmänna indragningsstaten tilläggas ett belopp af Ett tusen femhundra kronor om året, att från och med innevarande Februari månad beräknas och utgå med 1,000 kronor såsom pension för henne, så länge hon förblifver enka, och med 500 kronor för de fem af barnen, hvilka ännu icke uppnått 18 års ålder, och hvilket belopp minskas med 100 kronor i den mån något af barnen upphinner sagda ålder eller derförinnan aflider.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

C. J. Thyselius.

Utdrag af Protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Februari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Almqvist*,
Herr *Thyselius*,
Lovén,
Friherre *von Otter*,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Herr Departementschefen föredrog härefter:

5:o.

En af Landshöfdingen i Kopparbergs län Johan Gustaf Samuel de Marés enka Augusta de Maré, född Ahlgren, samt Bruksegaren i Falun H. S. Falhem, i egenskap af förmyndare för bemälda makars sju omyndiga barn, gjord underdånig ansökning om beredande af pension å allmänna indragningsstaten för henne och barnen; vid hvilken ansökning fogats såväl bestyrkt afskrift af förmyndareförordnandet för Bruksegaren Falhem som

transsumt af bouppteckningen efter den 3 sistlidne Januari aflidne Landshöfdingen de Maré; i anledning hvaraf Statskontoret med infordradt underdånigt utlåtande af den 13 innevarande månad inkommit.

Då Landshöfding de Maré mer än 40 år varit i statens tjenst anstäld och under denna långvariga tjenstetid ådagalagt synnerligen framstående förtjenster i de åt honom uppdragna vigtiga befattningar, senast såsom Landshöfding i Kopparbergs län i öfver 16 år, samt Landshöfdingen de Maré i högst bekymmersamma ekonomiska omständigheter efterlemnat enka, hvilken för sin framtida bergning och sju oförsörjda barns uppfostran endast hade att från Civilstatens allmänna enke- och pupillfond påräkna ett understöd af 300 kronor årligen, hemstälde Statsrådet, i öfverensstämmelse med hvad Statskontoret tillstyrkt, att Kongl. Maj:t täcktes medelst nådig Proposition föreslå Riksdagen att bemälda enka, Augusta de Maré, född Ahlgren, måtte på allmänna indragningsstaten tilläggas ett belopp af 1,500 kronor om året, att från och med innevarande Februari månad beräknas och utgå med 1,000 kronor såsom pension för henne, så länge hon förblefve enka, och med 500 kronor för de fem af barnen, hvilka ännu icke uppnått 18 års ålder, och hvilket belopp skulle minskas med 100 kronor i den mån som något af barnen upphunne sagda ålder eller derförinnan aflede.

Hans Maj:t Konungen behagade till denna Statsrådets hemställan lemna nådigt bifall samt befalde att i enlighet dermed skulle till Riksdagen aflåtas nådig Proposition, så lydande som bilagan till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Pehr Thyselius.

N:o 24.

Ank. till Riksd. Kansli den 7 Mars 1880, kl. 1 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående upplåtelse till Visby stad af den inom staden belägna så kallade landtränteritomten; Gifven Stockholms Slott den 27 Februari 1880.

Genom ett mellan Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium och Drätselkommissionen i Visby den 24 Mars 1851 upprättadt kontrakt har en invid stora torget i Visby belägen tomt, hvarå förra landtränterihuset varit uppfördt, upplåtits åt Drätselkommissionen på arrende under trettio år till den 14 Mars 1881 mot en kontant städja af 40 riksdaler 12 skillingar banko samt en årlig arrendeafgift af 1 riksdaler 40 skillingar banko eller 2 kronor 75 öre.

Då, med anledning af föreskriften i Kongl. brefvet den 29 Maj 1874, fråga uppstått om försäljning af nämnda tomt vid arrendetidens slut, hafva stadsfullmäktige i Visby i en till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet ingifven skrift, jemte förmälan att staden hade egenderätt till 2 qvadratstänger 13 qvadratfot jord af landshöfdingeresidensets trädgård, för hvilket jordområde Kongl. Maj:t och Kronan årligen erlade till staden en tomthyra af 11 öre, anhållit att, enär den ofvan omförmälda så kallade landtränteritomten, hvilken blifvit utlagd till stadens torg, vore för staden omistlig, men deremot för liten för att bebyggas och således svårligen kunde åt enskild person upplåtas, staden måtte få tillbyta sig berörda tomt, hvil-

ken i arrendekontraktet uppgifvits innehålla 28 qvadratstänger 87,5 qvadratfot, men enligt ett ansökningen bifogadt utdrag af stadskartan utgjorde allenast 25 qvadratstänger, mot omförmälda 2 qvadratstänger 13 qvadratfot stadsjord jemte en mellangift af 52 kronor 80 öre, motsvarande tjugu gånger skilnaden emellan arrendet för tomten och hyran för stadsjorden.

Sedan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, med öfverlemnande af berörda ansökning, hos Kammarkollegium hemstält, att som staden för ifrågavarande tomt erbjudit en skälig mellangift samt Statsverket icke syntes kunna använda densamma för något sitt ändamål, Kollegium måtte vidtaga åtgärd för vinnande af bifall till ansökningen, har Kammarkollegium i underdånig skrifvelse den 19 November 1879 anfört att, sedan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i följd af föreskriften i Kongl. brefvet den 22 Maj 1868, till utvidgande af landshöfdingeresidenset för 14,000 kronor köpt en tomt, innehållande 1 qvadratref 68 qvadratstänger 3 qvadratfot, deraf 1 ref 65 stänger 90 fot fri jord och 2 stänger 13 fot stadsjord, magistraten i Visby den 27 December 1869 meddelat Kongl. Maj:t och Kronan så kallad infästa eller stadfästelse å besittningsrätten till stadsjorden, så länge staden för egen del icke hade oundgängligt behof deraf, emot en infästeafgift för en gång af 22 öre och en årlig tomthyra af 11 öre, hvarjemte Kollegium, enär å ena sidan den af stadsfullmäktige erbjudna mellangiften syntes lågt beräknad och Kronan, som redan egde infästerätt till den i utbyte erbjudna stadsjorden, antagligen kunde påräkna att äfven framdeles få förblifva orubbad i nyttjanderätten af jorden, men å andra sidan någon särdeles stor köpeskilling för den redan till salutorg utlagda ränteritomten icke, i brist af täflan, vore att förvänta, i händelse densamma skulle å offentlig auktion försäljas, hemstält att staden måtte tillåtas att, i den ordning Kongl. förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof bestämde, verkställa utbyte af de ifrågavarande lägenheterna.

Kongl. Maj:t, som, med afseende å hvad Kammarkollegium upplyst angående den rätt Kronan eger till den med residensträdgården förenade stadsjorden, anser det föreslagna bytet icke böra vinna bifall, vill, med hänsyn till hvad i öfrigt förekommit, härmed föreslå Riksdagen att medgifva:

dels att Visby stad, der den så önskar och inom viss af Kongl. Maj:t bestämd tid sig derom anmäler, må förvärfva eganderätt till den ifrågavarande så kallade landtränteritomten mot en köpeskilling, hvars be-

lopp varder bestämdt i enlighet med nådiga Förordningen den 14 April 1866.

dels ock att nämnda köpeskilling må användas på enahanda sätt, som är föreskrifvet i afseende å de medel, som inflyta vid försäljning af mindre kronolägenheter i öfverensstämmelse med nådiga brefvet den 29 Maj 1874.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städste välbevågen.

OSCAR.

Hans Forssell.

Utdrag af Protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Februari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer,*
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena *Björnstjerna,* samt
Statsråden: *Almqvist,*
Herr *Thyselius,*
Lovén,
Friherre *von Otter,*
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

Departementschefen Statsrådet Forssell föredrog i underdånighet följande mål, nemligen: — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

22:o.

Föredragande Departementschefen uppläste slutligen till justering följande, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Statsrådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, nemligen:

a) enligt beslut den 20 innevarande månad i fråga om upplåtelse till Visby stad af den inom staden belägna så kallade landtränteritomten;

— — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Hans Maj:t Konungen täcktes, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådana de finnas detta protokoll under litt. B och C bilagda, och befalde, att i enlighet dermed nådiga propositioner skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

A. L. Fris.

N:o 25.

Ank. till Riksd. Kansli den 7 Mars 1880, kl. 1 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående förlängning af arrenderätten till indragna militieboställets Smuttan i Stockholms län; Gifven Stockholms Slott den 27 Februari 1880.

Hos Kongl. Maj:t har Sven Modin, som genom vederbörande boställsdirektions transportresolution den 15 April 1868 för återstående arrendetiden, eller till midfastan 1880, blifvit innehafvare af arrenderätten till förra pipareboställe vid Uplands regemente Smuttan N:o 1, om $^1/_4$ mantal, i Lunda socken och Stockholms län, i underdånighet anhållit, att, sedan förslag till minimi- och maximiarrende för boställets förnyade utarrendering på 20 år från den 14 Mars innevarande år blifvit af vederbörande kronofogde med biträden uppgjordt, få mot årlig arrendeafgift af 320 kronor, svarande mot det föreslagna maximiarrendet, under nämnda tid bibehålla bostället; till stöd för hvilken begäran Modin anfört, att han, som till företrädaren i arrendet erlagt en dryg summa i afträde, nödgats, då bostället vid dess tillträdande af Modin befunnits så till byggnader som häfd i ett högst förfallet skick, derå nedlägga betydliga kostnader, för hvilka godtgörelse genom ökad afkastning icke kunnat under de nu gångna brukningsåren erhållas.

Öfver denna ansökning, dervid sökanden fogat yttrande af de uppskattningsmän, hvilka biträdt vid upprättande af förslaget till minimi- och

maximiarrende för bostället, hafva underdåniga utlåtanden inhemtats från kronofogden i orten, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet samt Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium; och har Kongl Maj:t af dessa utlåtanden jemte hvad mera i ärendet förekommit inhemtat:

att, enligt nu gällande kontrakt, arrendet för bostället utgår med dels två tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn, att lösas med penningar efter medelvärdet af de fem nästföregående årens markegång i länet med tillagd forsellön af 50 öre för tunnan, dels ock 30 kronor i penningar jemte boställets ordinarie ränta och kronotionde, hvilket allt tillhopa för sistlidet år uppgått till 108 kronor 8 öre, i följd hvaraf alltså bostället är att hänföra till sådana hemman och lägenheter, hvilka enligt Kongl. Brefvet den 29 Maj 1874 böra för statsverkets räkning försäljas;

att sökanden, jemte det han ombyggt en större del af uthusen vid bostället och satt öfriga åbyggnader i fullgodt skick, icke blott genom kostsamma utdikningar och användande af köpta gödningsämnen betydligt förbättrat den gamla åkerjorden, utan äfven genom nyodlingar ökat den odlade arealen så, att inrösningsjorden, som år 1838 upptagits till 28 tunnland $^1/_2$ kappland, i Juli 1878, då förslaget till minimi- och maximi-arrende upprättades, beräknats utgöra 36 tunnland;

att vid sistberörda tillfälle minimi-arrendet föreslagits till 283 kronor och maximi-arrendet till 320 kronor, hvilken förhöjning i boställets beräknade afkastning enligt samtliga vederbörandes yttranden varit att tillskrifva det arbete och de kostnader, sökanden under sin arrendetid å bostället nedlagt;

att med erinran härom och att sökanden till de af honom företagna odlingar utan tvifvel uppmuntrats af Kongl. cirkulärbrefvet den 2 Oktober 1850, enligt hvilket, om hemmanet fortfarande skolat genom vederbörande boställsdirektions försorg utarrenderas och optionsrättens afskaffande icke mellankommit, direktionen kunnat, om den, såsom sannolikt vore, funnit sådant med löningsfondens fördel öfverensstämmande, förlänga sökandens arrenderätt mot erläggande af hvad skäligt pröfvades, så väl Kammarkollegium som öfriga i ärendet hörda myndigheter hemstält, att, på det statsverket icke måtte draga obehörig fördel af sökandens å bostället nedlagda möda och kostnad, tjugu års förlängning i arrenderätten måtte sökanden beredas.

Detta med hvad mera handlingarna innehålla har Kongl. Maj:t tagit i öfvervägande; och vill, med afseende å hvad sålunda förekommit, härmed föreslå Riksdagen, att ifrågavarande boställe, hvars förvaltning efter

den 14 Mars detta år blifvit, i afvaktan på afgörandet af förevarande ansökning, genom vederbörande embetsmyndighet provisoriskt uppdragen åt sökanden, må på förnyadt arrende under 20 år, räknadt från nämnda den 14 Mars, till sökanden upplåtas emot årlig afgift af 320 kronor, motsvarande det af vederbörande uppskattningsmän föreslagna maximi-arrende.

De till ärendet hörande handlingar skola vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hans Forssell.

Utdrag af Protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 27 Februari 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer,*
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena *Björnstjerna,*
Statsråden: *Almqvist,*
Herr *Thyselius,*
Lovén,
Friherre *von Otter,*
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

Departementschefen Statsrådet Forssell föredrog i underdånighet följande mål, nemligen:

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

22:o

Föredragande Departementschefen uppläste slutligen till justering följande, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Statsrådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

b) enligt denna dag fattadt beslut i fråga om förlängning af arrenderätten till indragna militieboställets Smuttan.

Hans Maj:t Konungen täcktes, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådana de finnas detta protokoll under litt. B och C. bilagda, och befalde, att i enlighet dermed nådiga propositioner skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
A. L. Fris.

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET, 1880.

N:o 26.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förordning innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs, samt till förordning om förändrad lydelse af 16 § i Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom; Gifven Stockholms Slott den 8 Mars 1880.

Sedan Kongl. Maj:t den 21 Mars sistlidna år till Riksdagen aflåtit nådig proposition med förslag till lag om inteckning i jernväg och i sammanhang dermed erforderliga författningar samt Riksdagen genom skrifvelse den 3 påföljande Maj i underdånighet anmält, att Riksdagen funnit sig icke kunna bifalla nämnda nådiga proposition; så och efter det den komité, som under den 12 Juli 1878 erhållit nådigt uppdrag att utarbeta förslag till erforderliga stadganden om säkerhet i jernvägar och dermed jemförliga anläggningar, den 25 sistlidne November inkommit med underdånigt förslag till förordning angående vissa jernvägsaktiebolags konkurs, hafva förslag till de lagbestämmelser, som synts erforderliga med afseende å lagfart, inteckning och utmätning af enskilda jernvägar, samt i fråga om förvaltning af sådan jernväg under konkurs, blifvit utarbetade samt jemväl undergått grundlagsenlig behandling i Högsta Domstolen; och vill Kongl. Maj:t, med bifogande af de angående ämnet i Högsta Domstolen och Statsrådet förda protokoll, enligt 87 § Regeringsformen till Riksdagens antagande framställa närlagda förslag till:

1:o. Förordning, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs; och

2:o. Förordning om förändrad lydelse af 16 § i Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Ludv. Almqvist.

Förslag till Förordning,

innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs.

Jemte de angående lagfart, inteckning, utmätning och konkurs enligt lag i allmänhet gällande stadganden, så vidt de ej strida mot hvad här nedan förordnas, skola, beträffande jernväg, följande föreskrifter lända till efterrättelse.

Allmänna stadganden.

1 §.

Med jernväg förstås i denna förordning sådan enskild jernväg, för hvars anläggning Konungen medgifvit rätt till förvärfvande af erforderlig mark enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, och hvilken, enligt Konungens vid jernvägens anläggning eller eljest meddelade beslut, är att såsom särskild jernväg anse.

Jernvägen i hela sin sträckning med dertill hörande mark samt verkstäder och andra byggnader anses såsom en enda sammanhörande fast egendom. De till jernvägens drift anskaffade, under jernvägsegarens värjo och användning varande lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd anses såsom tillhörigheter till den fasta egendomen.

2 §.

Ej må utan Konungens tillstånd jernväg delas eller något af den mark, som efter hvad i 1 § sägs, till jernväg hör, derifrån afsöndras.

Ej heller må den, som förmenar sig ega anspråk på egande-, pant- eller nyttjanderätt till någon del af den mark, som till jernväg hör, göra sådan rätt gällande annorlunda än såsom anspråk på lösen eller ersättning enligt Förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.

Om lagfart.

3 §.

Ärenden angående lagfart af jernväg upptagas och pröfvas af Stockholms Rådstufvurätt, då jernvägen till större delen af sin sträckning ligger inom domsagor under Svea Hofrätt, af Rådstufvurätten i Jönköping, då jernvägen till större delen ligger inom domsagor under Göta Hofrätt, och af Rådstufvurätten i Christianstad, då jernvägen till större delen ligger inom domsagor under Hofrätten öfver Skåne och Blekinge.

Hafva, sedan jernväg blifvit vid någon af förenämnda Rådstufvurätter lagfaren, förändrade förhållanden inträdt, lyder jernvägen ändock fortfarande under den Rådstufvurätt, der lagfarten skedde.

4 §.

1 mom. När lagfart å jernväg första gången sökes, ingifve sökanden till lagfartsdomstolen:

1. sådant af Konungen meddeladt beslut angående jernvägen, hvarom i 1 § förmäles,

2. en af Styrelsen för Allmänna Väg- och Vattenbyggnader granskad och till rigtigheten vitsordad karta med beskrifning öfver jernvägens område till alla dess delar, samt

3. särskilda af vederbörligen förordnad landtmätare med ledning af nämnda karta upprättade specialkartor med beskrifningar, utvisande, från hvilka hemman, lägenheter eller tomter den till jernvägen använda mark är tagen och inom hvilka underrätters domsområde den är belägen.

Fullgör ej sökanden hvad sålunda föreskrifvet är, varde ansökningen genast afslagen.

2 mom. Gitter ej sökanden förete fullständiga fångeshandlingar å all den till jernvägen hörande mark, men styrker han, att med afseende å den mark, för hvilka sådana handlingar saknas, underrätten i den ort, der marken ligger, utfärdat sådan stämning, som i 2 § af Förordningen den 14 April 1866 sägs, och att borgen blifvit enligt 24 § af samma Förordning ställd, då må den omständigheten, att sökanden ej företett fullständiga fångeshandlingar, ej vidare utgöra hinder för lagfartens beviljande.

3 mom. Sedan lagfart å jernväg blifvit beviljad, åligge det rätten, som beviljat lagfarten, att genom transsumt af protokollet sådant genast

tillkännagifva för en hvar underrätt, inom hvilkens domsområde någon till jernvägen hörande mark är belägen, och varde i dessa underrätters lagfartsprotokoll samt lagfarts- och fastighetsböcker anteckning derom gjord. Efter det sådan anteckning skett, må ansökning om lagfart å den mark, som anteckningen afser, ej vidare vid domstol i orten upptagas.

5 §.

Lagfart skall på en gång meddelas å hela jernvägen; dock att, om för utvidgning eller omläggning af jernväg, å hvilken lagfart redan är beviljad, mark utöfver det ursprungliga jernvägsområdet förvärfvas, lagfart derå skall ske, med iakttagande i tillämpliga delar af hvad ofvan är sagdt, och anses sedan den mark vara med jernvägen förenad.

6 §.

Hvad i 2 och 3 §§ af Förordningen den 16 Juni 1875 är stadgadt angående skyldighet att inom viss tid söka lagfart å fång till fast egendom, ege ej tillämpning i fråga om lagfart å jernväg. Sedan lagfart å jernväg i dess helhet blifvit beviljad, upphöre ock den af nämnda paragrafer eljest följande skyldighet att inom viss tid vid domstol i orten söka lagfart å den till jernvägens anläggning förvärfvade och dertill använda mark.

I den händelse, som i 12 § af nyssnämnda förordning omförmäles, vare, i fråga om mark som blifvit till jernväg använd, vid jernvägens lagfartsdomstol gjord ansökan om lagfart å hela jernvägen utan verkan emot den, som vid domstol i orten sökt lagfart å den ifrågavarande marken.

7 §.

Afträdes i den ordning, som om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof är stadgad, någon del af den mark, som till jernväg hör, eller har eljest med Konungens tillstånd någon mark blifvit från jernväg afsöndrad, då skall, sedan lagfart å den afsöndrade marken blifvit beviljad, rätten, som beviljat lagfarten, genom utdrag af protokollet sådant genast tillkännagifva för den Rådstufvurätt under hvilken den jernväg lyder, dit marken förut hört. Denne rätt göre anteckning derom i lagfartsprotokollet och fastighetsboken, och anses sedan marken vara från jernvägen skild.

Om inteckning.

8 §.

Ärenden angående inteckning i jernväg upptagas och pröfvas af den Rådstufvurätt, som, på sätt i 3 § sägs, är behörig att handlägga ärenden angående lagfart å jernvägen.

9 §.

Har, innan sådan anteckning skett, som i 4 § 3 mom. sägs, inteckning vid underrätten i orten beviljats i mark, som till jernvägen hör, gälle inteckningen till säkerhet för det ersättningsbelopp, som enligt Förordningen den 14 April 1866 skall för marken gäldas, såsom inteckning i jernvägen med förmånsrätt från den dag, inteckningen söktes; dock att om företräde till betalning för ogulden köpeskilling gäller hvad i 11 kap. 2 § Jordabalken sägs. Är, då sagda anteckning sker, ansökan om inteckning i den mark, som anteckningen angår, på pröfning beroende, fortfare samme rätt dermed, och gälle om inteckningen, der den beviljas, hvad ofvan sagdt är.

Inteckning, hvarom i denna paragraf sägs, skall, på sätt i allmänhet stadgadt är, förnyas vid den rätt, som inteckningen beviljat.

10 §.

Vid ansökan om inteckning i jernväg skall jernvägens egare, sjelf eller genom laga ombud, till rätten ingifva i hufvudskrift den förbindelse, hvarå fordran grundas, eller, der inteckning sökes till säkerhet för lån, som upptages mot tryckta eller graverade obligationer, de till lånet hörande obligationerna. Äro alla obligationerna eller flera af dem af lika lydelse eller skilja de sig endast i afseende å littera eller nummer, skall allenast en obligation af hvarje slag i protokollet fullständigt afskrifvas, men antalet obligationer af hvarje slag i protokollet noggrant angifvas; dock skola äfven i detta fall samtliga obligationerna förses med sådant bevis, som i 17 § af Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom, föreskrifves.

11 §.

Jernväg må endast i sin helhet intecknas.

Ej må flera jernvägar intecknas för samma fordran, med mindre dervid bestämmes, för huru stor del af fordringen hvarje jernväg häftar; ej heller må från intecknad jernväg någon mark afsöndras, der ej visas, att den afsöndrade delen är från inteckning fri.

12 §.

Har, på sätt i 5 § sägs, mark blifvit med jernväg förenad, häfte den mark, lika med jernvägen i öfrigt, för inteckning som i jernvägen är faststäld.

13 §.

Inteckning, som till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer blifvit faststäld i jernväg, gälle fortfarande utan förnyelse, ändå att den fordran, hvarför inteckningen meddelats, ej blifvit så bevakad, som i 1 § af Förordningen den 4 Mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning sägs.

14 §.

Söker jernvägs egare, att inteckning, som blifvit i jernvägen faststäld till säkerhet för lån upptaget mot tryckta eller graverade obligationer, må helt och hållet dödas, och kan han ej förete alla obligationerna, men visar, att de felande obligationerna, när inteckningen meddelades, voro af den lydelse, att vid den tid, då inteckningens dödande begäres, all betalningsrätt för dem förfallit, må den omständigheten, att han ej företett alla obligationerna, ej utgöra hinder för inteckningens dödande.

Om utmätning.

15 §.

Utmätningsman i den ort, der jernvägens egare bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet, vare behörig att verkställa utmätning af jernväg.

16 §.

Jernväg må ej delvis utmätas. Ej heller må någon sådan jernvä-

gens tillhörighet, som i 1 § omförmäles, särskildt utmätas. Utmätes jernvägen, skola ock dess berörda tillhörigheter i mät tagas.

17 §.

Utmätes jernväg, som begagnas för allmän trafik, skall, efter derom enligt 85 § Utsökningslagen erhållen anmälan, äfvensom i det fall att öfverexekutor omedelbart förordnat om jernvägens försäljning, öfverexekutor, ehvad borgenär gör yrkande, som i 80 och 81 §§ samma lag omförmäles, eller icke, genast, efter inhemtande af statens jernvägsstyrelses förslag, förordna en eller, der så nödigt anses, flera erfarne och sakkunnige män, att i egenskap af sådane sysslomän, som i nyssnämnda §§ afses, jernvägen omhändertaga och förvalta samt om trafikens uppehållande i det omfång, som förut varit vanligt eller eljest finnes lämpligt, besörja, intilldess jernvägen blifvit i laglig ordning såld eller utmätningen eljest afslutats.

Kostnad, som för trafikens uppehållande enligt hvad nu är sagdt åtgår och ej af inflytande inkomster betäckes, gäldes såsom i 164 § Utsökningslagen sägs.

18 §.

Auktion å utmätt jernväg skall förrättas af öfverexekutor samt hållas å den ort, der han har sitt säte; och gånge dervid jernvägen med allt hvad enligt 1 § dertill hör i ett utrop.

Om förvaltning under konkurs.

19 §.

Varder jernväg, som begagnas för allmän trafik, till konkurs afträdd, skall rätten eller domaren genast, efter inhemtande af statens jernvägsstyrelses förslag, förordna en eller, der så nödigt anses, flere erfarne och sakkunnige män, att såsom förvaltare taga jernvägen om händer och, intilldess å inställelsedagen i konkursen sysslomän blifvit valde, besörja trafikens uppehållande i det omfång, som förut varit vanligt eller eljest pröfvas lämpligt och med borgenärernes fördel mest förenligt.

Förvaltare må af konkursdomaren entledigas, om skäl dertill äro, och annan förvaltare i ofvan stadgad ordning tillsättas.

Förvaltningen åligger att afgifva redovisning till konkursboets syslo-

män. Vilja borgenärerne eller gäldenären den redovisning klandra, göre det genom stämning inom natt och år, sedan redovisningen afgafs.

Beloppet af den förvaltare tillkommande godtgörelse bestämmes, der stridighet derom uppstår, af konkursdomaren enligt de grunder, som för motsvarande eller jemförlig befattning vid statens jernvägar tillämpas.

Kostnad, som åtgår till jernvägens drift och förvaltning, skall utgå af jernvägens afkastning och köpeskilling i öfverensstämmelse med 67 § Konkurslagen.

20 §.

Den tillåtelse, att i visst fall före inställelsedagen sälja till konkursbo hörande fast egendom, som följer af stadgandena i 13 och 47 §§ Konkurslagen, gälle ej i fråga om jernväg, som blifvit till konkurs afträdd.

Anses försäljning af jernvägen ej kunna utan förlust för borgenärerne ske så skyndsamt, som i konkurslagen för fast egendoms afyttrande i allmänhet är bestämdt, och vill borgenär förty yrka uppskof med försäljningen, göre det skriftligen senast å inställelsedagen i konkursen, och varde yrkandet då af ordföranden föredraget för borgenärerne. Med pröfningen af sådant yrkande skall anstå till det i 71 § Konkurslagen omförmälda förhör inför rättens ombudsman; tarfvas ej sådant förhör, utsätte ordföranden och kungöre å inställelsedagen för parterne viss tid och ort att inför ombudsmannen sammankomma för att beslut i anledning af uppskofsyrkandet fatta, och varde emellertid åtgärderna för jernvägens försäljning instälda. Å den dag, då uppskofsyrkandet sålunda pröfvas bör, skola borgenärerne besluta, om och på huru lång tid uppskof med jernvägens försäljning skall ega rum, hvilken tid dock ej må sättas längre, än fem år från beslutets dag, äfvensom, der så anses nödigt, bestämma de vilkor, hvarpå jernvägen må äfven före den beslutade uppskofstidens förlopp af boets syssloman afyttras. Vid omröstning härom gälle såsom beslut den mening, hvarom, bland närvarande borgenärer, de sig förena, hvilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, så framt desse borgenärer derjemte utgöra minst en fjerdedel af de röstande. Kan beslut på sådant sätt ej åstadkommas, vare frågan förfallen. Efter den genom borgenärernes beslut bestämda tidens utgång må vidare uppskof med jernvägens försäljning ej ega rum.

21 §.

Har uppskof med jernvägs försäljning blifvit beslutet, på sätt i 20 § sägs, och varder, i brist på medel eller af annan orsak, jernvägens

eller dess tillhörigheters behöriga underhåll åsidosatt eller trafiken ej vederbörligen vidmakthållen, må, på talan af statens jernvägsstyrelse, som i nämnda hänseenden eger utöfva tillsyn öfver jernvägens förvaltning, konkursdomaren förordna, att jernvägen, utan hinder af uppskofsbeslutet, skall säljas, på sätt i 51 § Konkurslagen är stadgadt.

22 §.

Den behållna inkomst, som jernvägen, efter afdrag för underhålls-, förvaltnings- och annan kostnad, under konkursen årligen gifver, skall efter de grunder, som för utdelning i konkurs äro i allmänhet stadgade, årligen utdelas.

Öfvergångsstadganden angående särskild inteckningsrätt för hittills upptagna jernvägslån.

23 §.

1 mom. Har någon hos jernvägsaktiebolag fordran, som tillkommit förr än denna förordning trädt i kraft, må inteckning i bolagets jernväg derför sökas, ändå att gäldenären det ej medgifvit och fastän lagfart å jernvägen ej sökts. Sådan inteckningsansökan må dock ej upptagas, der den göres senare än sex månader efter det denna förordning trädt i kraft.

2 mom. Finner rätten efter bolagets hörande fordran vara sådan, att inteckning må beviljas, men har lagfart å jernvägen ännu ej meddelats, hvile inteckningsansökningen i afbidan på lagfarten. Varder, sedan lagfart beviljats, inteckningsansökningen fullföljd inom den tid, som föreskrifves i 10 § af Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom, må den omständigheten, att, sedan denna förordning trädt i kraft, jernvägen till annan egare öfverlåtits eller blifvit utmätt eller gäldenären kommit i konkurstillstånd, ej utgöra hinder för inteckningens fastställande, och gälle den med förmånsrätt framför de fordringar, som tillkommit efter det denna förordning trädt i kraft, ändå att inteckning för dem vore sökt tidigare, än inteckningsansökningen för den äldre fordringen gjordes.

Hafva flere borgenärer för fordringar, som tillkommit, innan denna förordning trädt i kraft, derefter sökt inteckning i jernvägen å olika tider inom ofvan stadgade tid af sex månader, hafve sig emellan lika rätt på grund af inteckningen, dock utan rubbning i det inbördes förhållande

emellan fordringsegarne, som till följd af gjorda aftal eller förbehåll eljest lagligen må ega rum.

3 mom. Inteckning till säkerhet för lån, upptaget af jernvägsaktiebolag mot tryckta eller graverade obligationer, skall anses vara sökt, då innehafvare af en af obligationerna enligt 1 mom. söker inteckning för sin fordran. Fullföljes hvilande inteckningsansökan af innehafvare utaf en obligation, gälle sådant för hela det lån, hvartill obligationen hör. I dessa fall vare en hvar bland obligationsinnehafvarne berättigad att, när han derom sig anmäler, få sin obligation försedd med rättens bevis om inteckningsansökningen, så ock om inteckningen, der den beviljas.

4 mom. Söker ej jernvägsaktiebolag lagfart å sin jernväg inom ett år från det denna förordning trädt i kraft, eller fullgör bolaget ej dervid hvad enligt 4 § för lagfartens vinnande bolaget åligger, varde bolaget i konkurstillstånd försatt, der det yrkas af någon borgenär, som enligt denna paragraf eger rätt att erhålla inteckning i jernvägen.

5 mom. Med jernvägsaktiebolag förstås i denna paragraf sådant aktiebolag, som bildats i ändamål att anlägga eller eljest förvärfva och trafikera jernväg och hvars ordning Konungen faststält.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 Juli 1880.

Förslag till Förordning

om förändrad lydelse af 16 § i Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Härigenom förordnas, att 16 § i Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom skall erhålla följande förändrade lydelse:

16 §.

Kanal eller annan dermed jemförlig anläggning, hvartill marken till större eller mindre del blifvit förvärfvad enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, må ej med inteckning enligt denna lag belastas.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 Juli 1880.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1880.

Utdrag af protokollet öfver ett Justitiedepartementsärende, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 28 November 1879,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern, Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQUIST,
Herr THYSELIUS
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÄRD,
VON STEYERN,
MALMSTRÖM.

Chefen för Justitiedepartementet Statsrådet ALMQUIST anförde i underdånighet:

Sedan en den 12 Juli sistlidet år tillsatt Komité erhållit nådigt updrag att utarbeta förslag till erforderliga stadganden om säkerhet i jernvägar och dermed jemförliga anläggningar samt Eders Kongl. Maj:t i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de förslag i ämnet, som af Komitén den 10 Februari innevarande år afgifvits, den 21 påföljande Mars till Riksdagen aflåtit nådig Proposition med förslag till lag om inteckning i jernväg och i sammanhang dermed erforderliga författningar, — hvilket förslag dock icke vann Riksdagens bifall —. har Komitén, som genom nådigt Bref den 3 Januari innevarande år förklarats behörig att utarbeta förslag jemväl till stadganden beträffande vissa delar af konkursförfarandet i fråga om jernvägar, i hvilka säkerhet blifvit lemnad, den 25 innevarande månad till Justitiedepartementet inkommit med underdånigt förslag till förordning angående vissa jernvägsaktiebolags konkurs.

Då Komitén sålunda fullständigt afslutat det updrag, som i omförmälda hänseende blifvit densamma lemnadt, anhåller jag att få framlägga denna lagstiftningsfråga i sin helhet till Eders Kongl. Maj:ts nådiga öfvervägande.

Jemte det jag villigt erkänner värdet af den utredning, Komitén åstadkommit, måste jag dock tillkännagifva, att jag hufvudsakligen ur praktisk synpunkt icke i allo kan gilla de förslag, Komitén framställt, och att jag, med behörig hänsyn jemväl till de anmärkningar, som blifvit inom Riksdagen gjorda mot Komiténs förslag, i hvad det angår lagfarts- och inteckningsförfarandet, funnit mig böra låta inom Justitiedepartementet utarbeta ett annat förslag till bestämmelser i ämnets hela vidd, och går jag nu att, särskildt beträffande de delar af detta förslag, som skilja sig från Komiténs, redogöra för de hufvudsakliga grunder, jag för det inom departementet uprättade förslag utstakat.

Med Komitén är jag ense deri, att hvarje jernväg med dess tillhörigheter af rörlig materiel, inventarier och förråd bör i rättsligt hänseende betraktas såsom ett sammanhängande helt; men hvarken ur theoretisk eller praktisk synpunkt finner jag någon betänklighet vid att låta dessa jernvägens tillhörigheter inbegripas under den panträtt, hvilken på grund af inteckning vidlåder sjelfva jernvägen såsom fast egendom, och jag har derföre icke funnit anledning att, såsom Komitén, föreslå en särskild förmånsrätt med afseende å dessa tillhörigheter.

Äfven jag har funnit det önskvärdt, att den till jernväg använda jorden blefve före jernvägens lagfarande lossad från de inteckningar, som kunde vidlåda de fasta egendomar, hvarifrån samma jord tagits, men den omständighet, att så ej skett, torde ej nödvändigt leda till den ovilkorliga följd, att lagfart å jernvägen ej må beviljas, innan jernvägsområdet blifvit befriadt från sådana inteckningar. Ett stadgande härom, hvilket, då tillåtelse till ediktalstämning med preklusiv verkan ej lärer kunna med utsigt till framgång föreslås, i och för sig måste medföra omgång och dröjsmål med äldre jernvägars lagfarande, skulle upresa oöfverstigliga hinder deremot, om ej redan på grund af gällande expropriationslagstiftning innehafvare af sådana äldre inteckningar vore skyldige att, efter den till jernvägen hörande jordparcellens värdering, emottaga betalning ur löseskillingen. Syftemålet att, utan orättvisa mot de äldre inteckningshafvarne, befria jernvägen från den fara att sönderstyckas, som skulle upkomma, derest dessa inteckningar finge i vanlig ordning utsökas, har jag ansett kunna vinnas genom en ur expropriationslagstiftningen härledd föreskrift, att äldre rätt till någon del af jernvägens område ej, i strid mot principen om jernvägens enhet, må kunna göras gällande annorlunda än såsom anspråk på lösen eller ersättning, — en föreskrift, som jag funnit uptagen uti ett hos Tyska Riksdagen framstäldt lagförslag i ämnet. Efter antagandet af en sådan regel, hvarigenom någon inskränkning ej sker i de äldre inteckningshafvarnes bättre företrädesrätt till betalning, kan lagfart medgifvas oberoende deraf att någon del af jernvägen besväras af äldre inteckning. Det blir då jernvägsegarens omsorg att, till större säkerhet för dem, som senare erhållit inteckning i jernvägeu såsom ett helt, genom aflösning enligt expropriationslagen befria sig från de äldre partiella gravationerna. Men såväl för egaren, som för de egentliga jernvägskreditorerna måste det vara en fördel, att lagfart kan vinnas oberoende af ifrågavarande upgörelser.

Då jernvägen i rättsligt hänseende betraktas såsom en sammanhörande fastighet, måste särskilda bestämmelser meddelas dels i afseende å forum för lagfart och inteckning af jernväg, dels om utmätningsmans behörighet. I senare afseendet är jag alldeles ense med Komitén och i förra afseendet jemväl så till vida, att jag anser Rådstufvurätt böra vara lagfarts- och inteckningsdomstol. Men deremot anser jag Komiténs förslag, att Kongl. Maj:t skulle för hvarje särskild jernväg bestämma viss Rådstufvurätt till inteckningsdomstol, medföra många olägenheter, och jag tror i stället böra stadgas, att Rådstufvurätt i stad, der Hofrätt finnes, skall vara lagfarts- och inteckningsdomstol för de jernvägar, som till sin hufvudsakliga sträckning äro belägna inom samma Hofrätts domvärjo. För det ökade arbete, som ålägges dessa Rådstufvurätter, torde deras tjenstemän få nöjaktig ersättning genom de ökade sportler som särdeles af inteckningsärendena komma att härflyta.

Nyssnämnde grundsats om jernvägens betraktande i rättsligt hänseende såsom ett sammanhörande helt gör det vidare af största vigt, att vid jernvägens lagfarande full kännedom på en gång vinnes om sjelfva jernvägsområdets utsträckning och gränser. Till konstaterande deraf erfordras kartor, uprättade eller godkända af vederbörande myndigheter, och jag har ansett att, äfven om jernvägsegaren kan med andra, rättsgiltiga handlingar till fullo styrka sin eganderätt till jernvägsområdet, det dock bör såsom ett oeftergifligt vilkor för lagfartsansökningens uptagande fordras, att sådana kartor företes.

Dessa kartor erhålla en särskild betydelse i det fall, att jernvägsegaren icke kan fullständigt styrka sin åtkomst till jernvägsområdet. De måste då i viss mån anlitas såsom ersättning för bristande fångeshandlingar. En bland de största svårigheterna vid det förevarande lagstiftningsämnet har sin grund i det nog vårdslösa sätt, hvarpå man hittills i fråga om förvärfvandet af mark till jernvägsanläggningar alltför ofta gått till väga och hvaraf följden blifvit, att ej sällan för vissa delar af en jernvägs område hvarje rättsgiltig fångeshandling saknas. Det kan väl vara att hoppas, att efter den nu vunna erfarenheten en bättre ordning skall i framtiden iakttagas, och jag är ingalunda böjd att föreslå lagstadganden, hvari skulle ligga en upmuntran för dem, som hafva befattning med jernvägsbyggnader, att i berörda hänseende fortsätta på samma sätt, som hittills. Men å en annan sida får lagstiftaren icke förbise vigten af att rätta de missförhållanden, som i stor skala redan tillkommit, och under alla omständigheter torde det undantagsvis kunna inträffa, att en under anläggning varande jernvägs eganderättsförhållanden icke i alla delar kunna på förhand med full klarhet ordnas. Med afseende derpå har under ärendets föregående behandling föreslagits att använda ediktalstämning med preklusiv verkan mot de sakegare, som ej inom föreskrifven tid anmäla klander mot jernvägsegarens anspråk. Detta medel är visserligen kraftigt, och, om dess användande medgåfves alla jernvägar, som deraf äro i behof, skulle det kanhända icke heller strida emot allmänhetens rättsupfattning, helst en jernvägsanläggning i regeln är en för orten och särskildt angränsande jordegare vigtig och med upmärksamhet följd angelägenhet samt det vid sådant förhållande knappt kan antagas, att någon skulle komma att emot sin vilja och genom öfverraskning blifva lidande i sin rätt. Men emot användandet af ediktalstämningen kunna också, det måste jag erkänna, välgrundade anmärkningar göras, särdeles den, att detta institut i denna användning är fremmande för svensk rätt och att ändamålet kan genom mindre våldsamma medel vinnas. Ändamålet är nemligen endast att komplettera bristen på fångeshandlingar, så att möjlighet till lagfart af jernvägar, för hvilka sådana handlingar i fullständigt skick saknas, må kunna beredas. Sällan eller aldrig lärer det väl hafva inträffat, att mark användts till enskild jernväg, utan att egaren på ett eller annat, om också ej rättsgiltigt, sätt dertill samtyckt, och bristen ligger vid sådant förhållande endast i formen. Det är denna brist i formen, som bör afhjelpas; men det bör icke komma i fråga, att materiel orätt någon jordegare derigenom tillskyndas. Har jordegaren icke på något för honom bindande sätt samtyckt till markens begagnande, bör han icke vara underkastad annat lidande, än det som är förenadt med en i laga ordning företagen expropriation, och, der sådan ej skett, bör hans eganderättsanspråk ej vara underkastadt annan inskränkning i tid, än den som följer af allmänna lagens stadganden om eganderätts preskription. Så länge

den allmänna lagfarten icke i och för sig utestänger klander af eganderätten till den lagfarna fastigheten, skulle det också kunna anses såsom en anmärkningsvärd inkonseqvens, om åt den lagfart, som kunde beredas jernvägar med ofullständiga fångeshandlingar, gåfves en längre utsträckt rättsverkan, än som enligt allmän lag tillkommer lagfart på grund af styrkt fång. Jernvägsegare och innehafvare af inteckning i jernväg synas ej heller skäligen kunna begära att, med afseende å eganderättens säkerhet, komma i förmånligare ställning, än andra fastighetsegare och inteckningshafvare. Fördelen för jernvägsegarne att äfven i saknad af fullständiga handlingar, erhålla lagfart med vanlig rättsverkan vore i alla fall en undantagsförmån, som dock hade sin grund i det allmänna intresset för ordnande af jernvägarnes rättsliga förhållanden. Jag har af dessa skäl ansett lagstiftningen för närvarande icke böra gå längre, än till medgifvande af det undantag från 5 § i Förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 Juni 1875, att, om jernvägsegare med vederbörliga kartor styrkt, att viss mark blifvit utlagd till jernvägens område, men han ej kan förete laga fångeshandling derå, hans lagfartsansökning ändock skall upptagas och kungörelse om förhållandet utfärdas, samt att, om klander å hans anspråk ej inom ett år från sista kungörandet instämmes, kartan får ersätta bristen på fångeshandling.

Deraf att jernvägen i lagfartshänseende betraktas såsom en sammanhörande, sjelfständig fast egendom med ett extraordinärt lagfartsforum, följer, att vid jernvägens lagfart de parceller, hvaraf jernvägsområdet är sammansatt, böra afföras ur lagfarts- och fastighetsböckerna vid de särskilda underrätter, der de förut i sammanhang med de egendomar, från hvilka de blifvit afsöndrade, varit lagfarna. Komiteen har med afseende derå föreslagit, att parcellerna borde lagfaras vid sistberörda underrätter och lagfarten fullföljas genom inskrifning vid jernvägens inteckningsdomstol. Jag medgifver, att en fullt logisk tanke ligger till grund för denna anordning; men i praktiken skulle den, efter min upfattning, leda till onödig vidlyftighet och menligt dröjsmål. Jag har ansett ändamålet kunna lika fullständigt och på enklare sätt vinnas derigenom, att jernvägens lagfartsdomstol efter meddelad lagfart lemnar vederbörande *fora rei sitæ* de underrättelser, som för parcellernas afförande ur deras lagfarts- och fastighetsböcker erfordras.

Då de olägenheter, som, efter hvad allmänt kändt är, äro förenade med de så kallade gemensamma inteckningarna, skulle i ännu högre grad än eljest låta sig förnimmas, derest flere jernvägar finge intecknas för samma fordran, har jag ansett, att, när det nu för första gången medgifves att inteckna jernvägar, hinder redan från början bör läggas för gemensam inteckning i flera jernvägar för samma fordran.

Jag anser väl, att, der inteckning sökes till säkerhet för obligationer, som utgöra delar af ett större lån, det icke är nödigt, att samtliga obligationerna i inteckningsprotokollet afskrifvas, äfvensom att intecknade amorteringsobligationer ej böra vara underkastade de allmänna reglerna för inteckningsförnyelse; men då detta gäller lika väl för alla slags obligationer, som för jernvägsobligationerna, har jag ansett bestämmelser härom böra införas i Förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875. Dervid har jag tillika ansett det både onödigt och för inteckningshafvarnes säkerhet menligt att i stället för inteckningsförnyelsen införa ett särskildt mortifikationsförfarande. Obligationer förekomma egentligen endast såsom partialförskrifningar, tillhörande större amor-

teringslån, och då de sålunda hafva en genom amorteringsplan och utlottning bestämd förfallotid, från hvilken, enligt obligationernas vanliga lydelse, preskriptionstid löper, kan ändamålet i allmänhet tillfyllest upnås genom tillämpning på sådana intecknade obligationer af den regel för intecknings dödande, som enligt 45 § i Förordningen den 16 Juni 1875 gäller för nyttjanderättsinteckningar.

Under denna frågas föregående behandling har upmärksamheten företrädesvis varit riktad på önskvärdheten att bereda åt staten såsom långifvare och åt innehafvare af jernvägsaktie-bolagens obligationer den säkerhet i jernvägarne, som ofta varit i skuldförskrifningarna utlofvad och jemväl torde hafva af jernvägsbolagens kreditorer påräknats. Jag har derföre också ansett, att särskilda öfvergångsstadganden i syfte att så skyndsamt som möjligt bereda de nuvarande jernvägskreditorerna inteckningsrätt i jernvägarne böra meddelas. Detta synes mig så mycket billigare, som de nuvarande jernvägskreditorerna hittills varit af ett uttryckligt lagbud förhindrade att erhålla sådan rätt, och det skulle vara oskäligt, om de nu öfverraskades af en lagförändring, hvarigenom sådan rätt medgåfves, utan att de tillika erhölle något rådrum att göra sig denna lagförändring till godo. Deremot kan jag icke dela Komiténs åsigt om behöfligheten af en preliminär förmånsrätt till säkerhet för de kreditorer, som, innan en jernväg ens erhållit ett bestämdt område, lemnat penningar i förskott till jernvägens anläggning, eller gilla förslaget, att en sådan förmånsrätt skulle kunna efter områdets bestämmande öfvergå till verklig inteckningsrätt. Först och främst är hela denna idée om en på inskrifning beroende förmånsrätt, som öfvergår till inteckningsrätt, en nyhet, som svårligen skulle kunna med tillräcklig klarhet intränga i allmänhetens rättsupfattning, och vidare föranleder densamma, såsom Komiténs förslag nogsamt utvisar, en mängd svårfattliga och invecklade detaljbestämmelser. Jag hyser desto större betänklighet mot ett sådant förslags framläggande ånyo för riksdagen, som härtill kommer, att den dyrt vunna erfarenheten af vådan att i samma omfattning, som hittills, grunda jernvägsföretag på obligationslån för närvarande gör det mindre angeläget att eftersträfva sådana stadganden, hvarigenom hufvudsakligen åsyftas att bereda nya jernvägsbolag tillfälle att genom lån och utan tillräckliga egna tillskott upbringa medel till jernvägsanläggningar. Vid rekonstruktionen af äldre jernvägsbolag finnes åter, efter mitt omdöme, endast i den fullständiga inteckningen en användbar grund för nya lån.

Särskildt med afseende å vissa under senaste tiden inträffade förhållanden, hvilka gifva vid handen, att flera jernvägsbolags trafikinkomster under tryckta konjunkturer icke stå i det förhållande till bolagens skulder, att bolagen kunna säkert fullgöra sina förbindelser till borgenärerna, måste upmärksamheten riktas på angelägenheten af att, så vidt genom lagstiftning ske kan, söka förekomma de menliga följder för allmänna samfärdseln, som skulle upstå, derest jernväg eller blott dess rörliga materiel blefve utmätt, eller trafiken å någon betydligare jernväg till följd af jernvägsegarens konkurs skulle komma att upphöra. Detta är det syftemål, som lagstiftningen bör för sig i främsta rummet uppställa, och det har af Komitén visserligen tagits i betraktande i dess nu anmälda förslag angående vissa jernvägsaktie-bolags konkurs, men jag vågar icke hoppas, att detta förslag, af mera formell än praktiskt ingripande natur, skulle göra tillfyllest. Ej heller har jag funnit det lämpligt att, på sätt Komitén föreslagit, åt jernvägsaktiebolagens borgenärer gifva ett slags bolags-

organisation, hvarigenom de skulle sättas i stånd att i det bankrutterade bolagets ställe öfvertaga jernvägens förvaltning. Ett konsortium af borgenärer synes mig icke vara en association, af hvilken någon synnerlig handlingskraft vore att förvänta, och jag tror icke, att man med tillförsigt kan i en sådan juridisk personlighets händer lägga omsorgen om den allmänna trafikens intressen. Jag har derföre måst vara betänkt på andra utvägar och, då jag dervid, å ena sidan, velat, så vidt möjligt, undvika att beröra de allmänna reglerna för förvaltningen af utmätt eller till konkurs afträdd fast egendom, men, å andra sidan, ej heller ansett en för allmän trafik uplåten jernvägs förvaltning kunna anförtros åt de sysslomän, som af öfverexekutor i vanlig ordning förordnas eller borgenärerna enligt konkurslagen ega att genom omröstning utse, så har jag utgått från den grundtanken, att, då jernväg blifvit utmätt eller afträdd till konkurs, förvaltningen af sjelfva jernvägen såsom trafikmedel bör skiljas från utmätningsmannens befattning och den allmänna konkursförvaltningen samt anförtros åt en särskild för ändamålet tillsatt styrelse, hvars verksamhet står under offentlig kontroll. För att bibehålla det nödiga sambandet med utsöknings- och konkursförfarandet i allmänhet har jag väl ansett denna särskilda förvaltning böra, allt efter omständigheterna, tillsättas af öfverexekutor eller konkursdomaren, men, då dessa icke i allmänhet kunna antagas ega den personalkännedom, som ett så grannlaga val kräfver, har jag ansett, att dervid äfven medverkan af Statens jernvägsstyrelse bör på lämpligt sätt tagas i anspråk. Det torde äfven vara nödigt, att åt nämnda styrelse updrages en fortfarande inspektion öfver de tillsatta förvaltarnes verksamhet i afseende å trafikens skötsel och jernvägens underhåll. I begge dessa hänseenden sammanfalla jernvägskreditorernas intressen med den trafikerande allmänhetens, och det är således fullt rättvist, att kostnaderna för jernvägsförvaltningen under utmätnings- eller konkurstiden få, så vidt trafikinkomsterna ej förslå, betäckas af den köpeskilling, som vid jernvägens försäljning erhålles. Ett uttryckligt stadgande derom torde för förvaltarne underlätta anskaffande af det för trafikens uppehållande nödiga penningeförlag.

Bredvid sjelfva jernvägens förvaltning, på sätt jag nyss nämnt, borde konkursboets förvaltning i öfrigt fortgå i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Konkurslagen, och försäljning af jernvägen skulle naturligtvis icke heller genom den särskilda förvaltningen förhindras. I afseende härpå delar jag i hufvudsak Komiténs åsigt, att, då en brådstörtad försäljning af jernvägen, under dåliga konjunkturer och innan åtgärder för bolagets rekonstruktion eller bildande af nytt bolag för jernvägens öfvertagande hunnit vidtagas, skulle kunna förorsaka jernvägskreditorerna förluster, hvilka under gynnsammare omständigheter kunde undvikas, ett undantag från konkurslagens allmänna bestämmelser om tiden för fast egendoms försäljning är af behofvet påkalladt, men jag kan icke instämma i Komiténs förslag, för så vidt deraf skulle följa, att jernvägsbolags konkurser kunde komma att utsträckas till en nästan obegränsad tid. Hvad än i denna fråga kan komma att förordnas, synes det mig dock böra såsom en hufvudprincip för konkurslagstiftningen fasthållas, att konkurs skall afslutas inom den kortaste tid, som med afseende på de i konkursen förekommande omständigheter är möjlig. Om den financiella organisationen af det bolag, som egt jernvägen, varit felaktig, måste en reduktion af tillskjutna eller uplånta kapital ske, och det bör icke, ur synpunkten af den allmänna kreditens intresse, tillåtas, att dermed

på obestämd tid upskjutes. Jag har derföre ansett, att såsom maximum för upskof med jernvägs försäljning under konkurs bör fastställas en tid af fem år, men då tiden blifvit sålunda begränsad, har jag trott beslutet derom kunna fattas med den röstpluralitet, som är för förvaltningsfrågor i allmänhet stadgad. I alla borgenärers intresse bör det vid sådant förhållande stadgas, att den årliga nettobehållningen af jernvägen bör bland kreditorerna årligen fördelas. Af sig sjelft följer, att om under upskofstiden kreditorerna skulle få full godtgörelse för sina fordringar, konkursen komme att uphöra och återstoden af behållningen utgifvas till gäldenären.

Hvad Komitén föreslagit derom, att ackord i jernvägsaktiebolags konkurs ej må ega rum, att endast den del af amorteringslån, som vid konkursens början är utlottad, skall anses såsom förfallen skuld och utlottningarna äfven efter konkursens utbrott fortsättas, att obligationsinnehafvarne skola vara berättigade till rösträtt i konkursen, äfven om de ej bevakat sina fordringar, samt att de skola vara befriade från skyldigheten att aflägga borgenärsed, synes mig vara bestämmelser, som möjligen kunde hafva skäl för sig, om fråga vore, att de skulle vara gällande för alla större industriella bolag, som mot obligationer eller partialförskrifningar uptagit amorteringslån; och sådana bolag finnas, såsom kändt är, till stort antal. Men i den omständigheten, att ett aktiebolag blifvit bildadt i ändamål att anlägga jernväg, kan jag ej finna tillräckligt skäl att för bolaget föreskrifva ofvanberörda särskilda undantag från de allmänna konkursreglerna, utan torde frågan om dessa mera omfattande förändringar i konkurslagen böra hvila, till dess de kunna i ett annat lämpligare sammanhang komma under pröfning. Likaledes tror jag giltigt skäl saknas att inskränka den nu ifrågasatta lagstiftningen till att gälla endast för sådana egare till jernväg, som för ändamålet bildat aktiebolag, och att för utdelning i sådana bolags konkurs föreslå andra stadganden, än som enligt allmän lag nu äro för utdelning i konkurs gällande.

Beträffande formen för det förevarande författningsförslaget skiljer jag mig från Komitén deruti, att jag anser de särskilda bestämmelser, hvilka i fråga om lagfart och inteckning föranledas af de för jernvägarne såsom förmögenhetsföremål egendomliga förhållanden, böra inskränkas till det aldra nödvändigaste och strängt bibehålla karaktären af undantag från de allmänna stadgandena om lagfart och inteckning. Jag anser en undantagslag för jernvägar icke i omförmälda och öfriga delar böra innehålla någon bestämmelse, som är för dem och annan fast egendom gemensam. Vid tillämpningen af denna regel har jag också funnit, att åt den ifrågasatta förordningen kan gifvas en vida enklare form, än den som Komitén föreslagit, och detta utan att tydligheten uppoffras eller ökad svårighet vid tillämpningen vållas. Sådana stadganden, som äro af administrativ natur, t. ex. angående formen för den särskilda fastighetsbok, hvilken, äfven enligt min åsigt, bör vid vederbörande Rådstufvurätt för de under den lydande jernvägar upläggas, har jag ansett böra ur förslaget till den nu ifrågavarande förordningen uteslutas.

Om Eders Kongl. Maj:t besluter utfärdande af en förordning, hvarigenom inteckning i jernväg medgifves, torde det blifva nödvändigt att ändra 16 § i Förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875. Nämnda § innehåller nemligen förbud mot jernvägs intecknande, men enligt de grunder för en ny förordning, jag nu haft nåden att

för Eders Kongl. Maj:t framlägga, skulle med afseende å inteckning i jernväg tillämpas dels den föreslagna nya förordningen, dels i öfriga tillämpliga delar ofvannämnda förordning af den 16 Juni 1875. I sammanhang härmed borde de af mig med afseende å obligationer i allmänhet nu föreslagna undantagsstadganden införas i 3, 19 och 22 §§ af nämnda förordning.

Lika med Komitén anser äfven jag, att, om med afseende å de af jernvägsaktiebolagen redan uptagna obligationslånen inteckning till säkerhet för hela lånet skall fastställas, när sådan säkerhet sökes allenast af en obligationsinnehafvare, ett stadgande af Riksdagen blir nödigt, att, då de till dylika lån hörande obligationer intecknas, befrielse eller väsendtlig lindring i skyldigheten att dem med stämpelpapper belägga medgifves. Derjemte torde, enär jernväg ej kan styckas och såsom föremål för köp har ett vida högre värde, än vid försäljning af fastighet i allmänhet förekommer, samt en omorganisation af bankrutterade jernvägsaktiebolag icke bör genom alltför höga afgifter till det allmänna försvåras, tillika böra tagas i öfvervägande, om icke särskilda grunder må bestämmas dels för stämpelbeläggning af köpebref å jernväg, dels för auktionsprovision vid jernvägs exekutiva försäljning.

Då till följd af det föreslagna öfvergångsstadgandet de borgenärer, hvilkas fordringar tillkommit, förr än den nya förordningen angående jernvägar trädt i kraft, skulle i viss mån hafva bättre rätt, än de borgenärer, hvilkas fordringar tillkommit senare, anser jag det vara angeläget, att de nya förordningarna träda i kraft så fort som möjligt.

På de skäl, jag sålunda anfört, får jag, som anser Komiténs nu anmälda förslag, fastän det varit till värdefull ledning vid ärendets bearbetning, likväl icke böra läggas till uteslutande eller hufvudsaklig grund för lagstiftning i detta ämne, med öfverlemnande af två inom Justitiedepartementet utarbetade förslag, det ena till *Förordning innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs*, och det andra till *Förordning om förändrad lydelse af 3, 16, 19 och 22 §§ i Förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875*, i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes förordna, att, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, Högsta domstolens utlåtande öfver dessa förslag må genom utdrag ur protokollet infordras.

I enlighet med Departementschefens af Statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder förordna, att öfver ifrågavarande två detta protokoll bilagda förslag Högsta domstolens utlåtande skulle, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, genom utdrag af protokollet infordras.

In fidem

E. Adlerstråhle.

Förslag till Förordning

innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs.

Jemte de angående lagfart, inteckning, utmätning och konkurs enligt lag i allmänhet gällande stadganden, så vidt de ej strida mot hvad här nedan förordnas, skola, beträffande jernväg, i berörda ämnen följande föreskrifter lända till efterrättelse:

Allmänt stadgande.

1 §.

Med jernväg förstås i denna Förordning sådan enskild jernväg, för hvilkens anläggning Konungen medgifvit expropriationsrätt.

Jernvägen i hela sin sträckning med dertill hörande jord samt verkstäder och andra byggnader anses såsom en enda sammanhörande fast egendom. De till jernvägens drift anskaffade lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd anses såsom tillhörigheter till den fasta egendomen.

Om lagfart.

2 §.

Ärenden angående lagfart å jernväg uptagas och pröfvas af Stockholms Rådstufvurätt, då jernvägen till större delen af sin sträckning ligger inom domsagor under Svea Hofrätt, af Rådstufvu-rätten i Jönköping, då jernvägen till större delen ligger inom domsagor under Göta Hofrätt, och af Rådstufvu-rätten i Christianstad, då jernvägen till större delen ligger inom domsagor under Hofrätten öfver Skåne och Blekinge.

3 §.

1 Mom. När lagfart å jernväg första gången sökes, ingifve sökanden en af Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader granskad och till riktigheten vitsordad karta med beskrifning öfver jernvägens område till alla dess delar äfvensom särskilda af vederbörligen förordnad landtmätare med ledning af nämnda karta uprättade special-

kartor med beskrifningar, utvisande, från hvilka hemman, lägenheter eller tomter den till jernvägen använda mark är tagen.

2 Mom. Gitter sökanden ej förete fullständiga fångeshandlingar, varde ansökningen ändock förklarad hvilande och utfärde Rätten om den sökta lagfarten kungörelse, innehållande fullständig uppgift i öfverensstämmelse med ofvannämnda af landtmätare upprättade karte-beskrifningar på den jord eller de lägenheter, i afseende hvarå sökandens åtkomst ej blifvit styrkt. Sökanden föranstalte, att denna kungörelse varder tre gånger under de närmast följande tre månaderna ej mindre i allmänna tidningarne införd, än äfven upläst i kyrkorna till de församlingar, der de i kungörelsen omnämnda hemman, lägenheter och tomter äro belägna.

Varder ej klander å sökandens fång instämdt till domstolen i den ort, der jorden ligger, inom ett år efter sista kungörandet, då må den omständigheten, att sökanden ej företett fullständiga fångeshandlingar, icke vidare utgöra hinder för lagfartens beviljande.

3 Mom. Sedan lagfart å jernväg blifvit beviljad, åligge det Rätten, som beviljat lagfarten, att genom transsumt af protokollet sådant tillkännagifva för samtlige de underrätter, inom hvilkas domsområde den till jernvägen hörande jorden är belägen, och varde i dessa underrätters lagfartsprotokoll samt lagfarts- och fastighetsböcker anteckning derom gjord.

4 §.

Lagfart skall på en gång meddelas å hela jernvägen; dock att, om för utvidgning eller omläggning af jernväg, för hvilken lagfart redan är beviljad, jord utöfver det ursprungliga jernvägsområdet förvärfvas, lagfart derå skall ske, i öfverensstämmelse med hvad ofvan är sagdt, och anses sedan den jord vara med jernvägen förenad.

5 §.

Den rätt, någon kan ega till den för jernväg använda jord, må icke göras gällande annorlunda än såsom anspråk på lösen eller ersättning, att bestämmas i den ordning, som i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof är stadgad.

Om inteckning.

6 §.

Ärenden angående inteckning i jernväg upptagas och pröfvas af den Rådstufvurätt, som, på sätt i 2 § sägs, är behörig att handlägga ärenden angående lagfart af jernvägen.

7 §.

Jernväg må endast i sin helhet inteck

Ej må flera jernvägar intecknas för samma fordran, med mindre dervid bestämmes, för huru stor del af fordringen hvarje jernväg häftar.

8 §.

Redan beviljad inteckning i jernväg gälle äfven i den jord, som, på sätt i 4 § sägs, senare med jernvägen förenas.

Om utmätning.

9 §.

Utmätningsman i den ort, der jernvägens egare bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet, vare behörig att verkställa utmätning af jernväg.

Auktion å utmätt jernväg skall hållas å den ort, der öfverexekutoren har sitt säte.

10 §.

Jernväg må ej delvis utmätas. Ej heller må någon sådan jernvägens tillhörighet, som i 1 § sägs, särskildt utmätas. Utmätes jernvägen, skola dess nämnda tillhörigheter tillika i mät tagas.

11 §.

Ej må jernväg, som blifvit för allmän trafik upplåten, utmätas eller öfverexekutor med afseende derå meddela sådant förordnande, som i 28 § andra punkten Utsökningslagen sägs, med mindre borgenären hos öfverexekutor förbundit sig att förskjuta den kostnad, som utöfver inkomsterna af jernvägen kan erfordras för dess förvaltning och trafikens uppehållande intill dess jernvägen varder i behörig ordning såld, samt hos öfverexekutor antingen nedsatt det belopp, som kan anses motsvara nämnda kostnad, eller derför stält pant eller annan säkerhet, som öfverexekutor godkänt.

Fullgör borgenär hvad nu sagdt är, och sker utmätning, skall, efter derom enligt 85 § utsökningslagen erhållen anmälan, äfvensom i det fall att öfverexekutor omedelbart förordnat om jernvägens försäljning, öfverexekutor, ehvad borgenär gör yrkande, som i 80 och 81 §§ samma lag omförmäles, eller icke, genast, efter inhemtande af statens jernvägsstyrelses förslag, förordna en erfaren och sakkunnig man att i egenskap af sådan syssloman, som i nyssnämnda §§ afses, jernvägen omhändertaga och förvalta samt om trafikens uppehållande i det omfång, som finnes lämpligt, besörja, intill dess jernvägen blifvit i laglig ordning såld.

Kostnad, som med anledning af stadgandena i denna § förskjutits eller åtgått, gäldes, såsom i 164 § utsökningslagen sägs.

Om förvaltning under konkurs.

12 §.

Varder jernväg, som blifvit för allmän trafik upplåten, till konkurs afträdd, skall Rätten eller domaren genast, efter inhemtande af statens jernvägsstyrelses förslag, förordna en eller, der så anses nödigt, flere erfarne och sakkunnige män att såsom förvaltare af jernvägen taga densamma om händer samt besörja trafikens uppehållande i det omfång, som finnes lämpligt. I thy fall gånge kostnaden för jernvägens drift och förvaltning ut af dess afkastning och köpeskilling i öfverensstämmelse med 67 § konkurslagen.

13 §.

Vid förvaltningen iakttages, att den för jernvägen anstälda personal, såvidt ske kan, användes och att af inkomsterna afsättes hvad som erfordras för jernvägens och dess tillhörigheters nödiga underhåll.

Beloppet af den förvaltarne tillkommande godtgörelse bestämmes, der stridighet derom uppstår, af konkursdomaren enligt de grunder, som för motsvarande eller jemförliga befattningar vid statens jernvägar tillämpas.

Förvaltare må af konkursdomaren entledigas och annan förvaltare i ofvan stadgad ordning tillsättas, om skäl dertill förekomma.

14 §.

Den tillåtelse att i visst fall före inställelsedagen sälja till konkursbo hörande fast egendom, som följer af stadgandena i 13 och 47 §§ konkurslagen, gälle ej i fråga om jernväg, som blifvit till konkurs afträdd.

15 §.

Anser borgenär försäljning af jernvägen ej kunna utan förlust för borgenärerna ske så skyndsamt, som i konkurslagen för fast egendoms afyttrande i allmänhet är bestämdt, och vill han förthy yrka upskof med försäljningen, göre det skriftligen senast å inställelsedagen i konkursen; och varde yrkandet då af ordföranden föredraget för borgenärerna. Med pröfningen af sådant yrkande skall anstå till det i 71 § konkurslagen omförmälda förhör inför Rättens ombudsman; tarfvas ej sådant förhör, utsätte ordföranden och kungöre å inställelsedagen för parterna viss tid och ort att inför ombudsmannen sammankomma för att beslut i anledning af upskofsyrkandet fatta, och varde emellertid åtgärderna för jernvägens försäljning instälda.

Å den dag, då upskofsyrkandet sålunda pröfvas bör, skola borgenärerna, på sätt och i den ordning 60 § konkurslagen beträffande förvaltningsärenden i allmänhet innehåller,

besluta, om och på huru lång tid upskof med jernvägens försäljning skall ega rum, hvilken tid dock ej må sättas längre, än fem år från beslutets dag, äfvensom, der så anses nödigt, bestämma de vilkor, på hvilka jernvägen må äfven före den beslutade upskofstidens förlopp af boets sysslomän afyttras.

16 §.

Fattas beslut om upskof med jernvägens försäljning, skall den fortfarande förvaltas såsom ofvan är sagdt.

Varder, i brist på medel eller af annan orsak, jernvägens eller dess tillhörigheters behöriga underhåll åsidosatt eller trafiken ej vederbörligen vidmakthållen, må dock, efter anmälan härom af statens jernvägsstyrelse, som i dessa hänseenden eger utöfva tillsyn öfver förvaltningen, på Konungen ankomma att efter pröfning af omständigheterna förordna, att jernvägen skall utan vidare upskof genom konkursboets sysslomäns försorg försäljas på sätt i 51 § konkurslagen är stadgadt.

17 §.

Efter den genom borgenärernas beslut bestämda tidens utgång må vidare upskof med jernvägens försäljning ej ega rum.

Genom jernvägens försäljning, äfvensom då gäldenären behörigen styrkt, att konkursen blifvit såsom i konkurslagen sägs nedlagd, upphör den särskilda förvaltningen af jernvägen.

18 §.

För jernvägens förvaltning skall, på grund af deröfver förda räkenskaper, redovisning årligen afgifvas till konkursboets sysslomän. Den behållna inkomst, som jernvägen, efter afdrag för underhålls-, förvaltnings- och annan kostnad under konkursen årligen gifver, skall till nämnde sysslomän aflemnas och efter de grunder, som för utdelning i konkurs äro i allmänhet stadgade, årligen utdelas.

19 §.

Öfvergångsstadgande angående särskild inteckningsrätt för hittills uptagna jernvägslån.

1 Mom. Har någon hos jernvägsaktiebolag fordran, som tillkommit, förr än denna förordning trädt i kraft, må inteckning till säkerhet derför sökas, ändå att gäldenären det ej medgifvit och fastän lagfart å jernvägen ej skett. Sådan ansökning må dock ej upptagas, der den göres senare än sex månader, efter det denna förordning trädt i kraft.

2 Mom. Finnes efter pröfning af fordringens giltighet den gjorda inteckningsansökningen ej böra afslås, men har lagfart å jernvägen ännu ej skett, hvile inteckningsansökningen i afbidan på lagfarten. Varder, sedan lagfart beviljats, inteckningsansökningen fullföljd inom den tid, som föreskrifves i 10 § af Förordningen angående inteckning i fast

egendom den 16 Juni 1875, må den omständigheten, att, sedan denna förodning trädt i kraft, jernvägen till annan egare öfverlåtits eller blifvit utmätt eller gäldenären kommit i konkurstillstånd, ej utgöra hinder för inteckningens fastställande, och gälle den med förmånsrätt framför de fordringar, som tillkommit efter det denna förordning trädt i kraft, ändå att inteckning för dem vore sökt tidigare, än inteckningsansöknin gen för den äldre fordringen gjordes.

Hafva flere borgenärer för fordringar, som tillkommit innan denna förordning trädt i kraft, derefter sökt inteckning i jernvägen å olika tider inom ofvan stadgade tid af sex månader, hafve sig emellan lika rätt på grund af inteckningen, dock utan rubbning i det inbördes förhållande emellan fordringsegarne, som till följd af gjorda aftal eller förbehåll eljest lagligen må ega rum.

3 Mom. Sökes inteckning på grund af tryckt eller graverad obligation utfärdad af jernvägsaktiebolag, gälle den ansökning för alla obligationer tillhörande samma lån, och vare en hvar bland obligationsinnehafvarne berättigad att, när han derom sig anmäler, få sin obligation försedd med rättens bevis om inteckningsansökningen, så ock om inteckningen, der den beviljas.

4 Mom. Der jernvägsaktiebolag ej söker lagfart å sin jernväg inom ett år från det denna förordning trädt i kraft, eller ej vederbörligen fullföljer gjord lagfartsansökning, varde bolaget i konkurstillstånd försatt, om det yrkas af någon borgenär, som enligt denna § eger rätt att söka inteckning i jernvägen.

5 Mom. Med jernvägsaktiebolag förstås i denna § sådant aktiebolag, som bildats i ändamål att anlägga eller eljest förvärfva och trafikera jernväg och hvars ordning Konungen faststält.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 Juli 1880.

Förslag till Förordning

angående förändrad lydelse af 3, 16, 19 och 22 §§ i Förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875.

Härigenom förordnas, att nedannämnda §§ i Förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875 skola erhålla följande förändrade lydelse:

3 §.

Inteckning i fast egendom sökes vid den Rätt, hvarunder egendomen lyder; och skall den handling, på grund hvaraf inteckningen äskas, dervid i hufvudskrift till Rätten ingifvas. Rätten låte handlingen eller den del deraf, som ligger till grund för ansökningen, offentligen upläsas och i inteckningsprotokollet införas.

Sökes inteckning till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer, som enligt sin ordalydelse afse delar af ett större lån, skall obligationslånets hela belopp i inteckningsprotokollet angifvas, men allenast en obligation af hvarje slag deri fullständigt införas; dock skola äfven sådana fordringshandlingar samtlige förses med sådant bevis, som i 17 § omförmäles.

16 §.

Kanal eller annan dermed jemförlig anläggning, hvartill marken till större eller mindre del blifvit förvärfvad enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, må ej med inteckning enligt denna lag belastas.

Angående inteckning i jernväg, hvartill marken till större eller mindre del blifvit på ofvannämnda sätt förvärfvad, gälle hvad särskildt är stadgadt samt i öfrigt hvad i denna förordning om inteckning i allmänhet sägs.

19 §.

Inteckning för fordran skall förnyas i den ordning, som uti 20 och 21 §§ bestämmes, första gången inom tio år, sedan den beviljades, och sedermera inom tio år från hvarje förnyelse. Sker ej sådan förnyelse, vare inteckningen förfallen, ändå att inom nämnda tid med densamma vidtagits sådan åtgärd, som i 22 § 2 mom. sägs.

Hvad sålunda stadgats, gälle dock ej om inteckning till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer, som utgöra delar af ett amorteringslån, utan skall sådan inteckning fortfarande gälla utan förnyelse.

22 §.

Vill någon låta inteckning helt och hållet eller till någon del dödas; upvise inteckningshandlingen i hufvudskrift för den Rätt, som beviljat inteckningen, och skrifve Rätten å handlingen bevis om dödandet.

Är inteckningen meddelad till säkerhet för sådan tryckt eller graverad obligation, som i 19 § omförmäles, och visas sådant förhållande vara för handen, då obligationen enligt sitt innehåll upphört att vara såsom fordringsbevis gällande, må dock inteckningen dödas, ändå att obligationen ej företes.

Åskas intecknings dödande af annan än fastighetens egare, må dödandet ej beviljas utan egarens samtycke.

Vill någon låta inteckning under annan nedsättas, förfares i enlighet med hvad här ofvan i första punkten angående intecknings dödande är sagdt.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 Juli 1880.

Stockholm, 1879. Kongl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.

Protokoll öfver ett lagärende, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol Tisdagen den 20 Januari 1880.

Första rummet.

Närvarande:

Justitieråden: Södergren,
Friherre Leuhusen,
Carleson,
Olivecrona,
Hernmarck,
Wedberg,
Ryding.

Sedan, till följd af Högsta Domstolens föreskrift den 12 December nästlidna år, de till Högsta Domstolen för afgifvande af utlåtande öfverlemnade förslag till förordning, dels innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs, och dels angående förändrad lydelse af 3, 16, 19 och 22 §§ i Förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875, cirkulerat emellan Högsta Domstolens ledamöter; så företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande ett tryckt exemplar af förslagen detta protokoll bilagdt.

Justitieråden *Ryding* och *Hernmarck* förenade sig i följande yttrande: De principer, hvilka ligga till grund för det remitterade *förslaget till förordning innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs*, synas gifva anledning till följande allmänna anmärkningar. Den i 1 § uti förslaget såsom allmän föreskrift gifna bestämmelsen, att jernvägen i hela sin sträckning skall anses såsom en enda sammanhörande fast egendom, hvilken, på sätt efterföljande stadganden i förslaget visa, endast såsom en enhet blifver föremål för de sakrätter, om hvilka i förslaget handlas, föranleder den erinran, att förslaget icke lemnar någon antydan om hvad vid dess tillämpning skall förstås med jernvägen »i hela dess sträckning». Om det ock, på den grund, att öfriga sätt att bestämma omfattningen af detta begrepp blifva mer eller mindre godtyckliga, torde kunna antagas, att förslagets mening skulle vara, att med de citerade orden åsyftades den bana i dess helhet, som i *koncession* är afsedd och för hvars anläggning expropriationsrätt är medgifven, synes dock en sådan tolkning i praktiskt afseende medföra den orimlighet, att en del af våra enskilda jernvägar och deribland de mest betydande blefve för en obestämbar framtid uteslutna från möjligheten att till sin fördel använda förslagets bestämmelser. Erfarenheten gifver nemligen vid handen, att allt från den tid, då koncession meddelades å Köping—Hult jernvägen, fall hafva förekommit, då koncession erhållits på en längre sträcka än den, som jernvägens anläggare sedermera haft medel att utföra, och för närvarande torde icke någon kunna förutse när, till exempel, Stora Bergslagsbanans anläggare skola finna sig vara innehafvare af tillräckliga medel att utsträcka den nu färdiga delen af denna bana till den återstående bansträckning, hvarå koncessionen jemväl lyder. I fråga om nämnda två jernvägar — och utan tvifvel kunna exemplen flerfaldigas — skulle sålunda det remitterade förslagets bestämmelser om jernvägsenheten och allt hvad med denna förslagets grundprincip står i sammanhang icke kunna tillämpas. Vid sådant förhållande torde någon annan mera praktisk bestämmelsegrund för hvad skall förstås med jernvägen i hela dess sträckning böra uppställas, men till att finna en sådan erhåller man i förslaget icke någon anvisning.

Men äfven i ett annat afseende synes mot 1 § böra framställas en hufvudsaklig anmärkning. I denna paragraf är såsom ett allmänt stadgande upptagen den bestämmelsen, att de till jernvägens drift anskaffade lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd anses såsom tillhörigheter till den fasta egendomen. Ehuru detta stadgande i följd af sin affattning

synes kunna blifva föremål för olika tydning, torde man dock ej mindre på grund af öfriga bestämmelser i förslaget och särskildt 14 § deri, än ock med ledning af förslagets motivering, hvari angifves, att jernvägens nämnda tillhörigheter skola inbegripas under den *panträtt*, som på grund af inteckning i jernvägen häftar vid jernvägen såsom fast egendom, vara berättigad till antagandet, att förslagets mening måste vara, att dylik lösegendom, i strid mot dess verkliga natur, skall såsom fast egendom betraktas. Uppställandet af en dylik fiktion inom lagstiftningen torde dock hvarken ur teoretisk eller ur praktisk synpunkt kunna försvaras. Från den förra synpunkten saknar den till och med det stöd, som någon gång kan åberopas såsom ursäkt för uppställandet af ett rättsbud under formen af en juridisk fiktion, eller att ett stort praktiskt behof under för handen varande förhållanden endast derigenom synes för tillfället kunna uppfyllas. Här kan detta icke vara fallet, då intet hindrar att, med bibehållande af den uppfattning att ifrågavarande föremål äro lösegendom, låta genom stadgande af förmånsrätt i dem bereda den säkerhet för vissa fordringar, som kan anses vara af nöden. Idén om att jernvägens rörliga materiel och inventarier samt förråd skola betraktas såsom fast egendom, är för öfrigt en nyhet, som svårligen skall kunna med tillräcklig klarhet intränga i allmänhetens rättsuppfattning. I praktiskt afseende åter synes genom ifrågavarande stadgande föranledas en mångfald af svårlösta kollisionsfall emellan den i förslaget tillskapade panträtten i den för jernvägens drift anskaffade lösegendom och de sakrätter, som i dylik egendom kunna uppstå genom sådana aftal, hvilka grunda sig å öfriga stadganden i gällande lag, såsom genom vanlig försäljning, lösöreköp, pantsättning och så vidare. För lösningen af dessa kollisioner innehåller emellertid förslaget — häri olikt det åberopade tyska förslaget, deri en i viss mån likartad föreskrift förekommer — icke några bestämmelser; och det torde vid sådant förhållande icke vara svårt att förutse, att i lagskipningen skall i dylika kollisionsfall inträda en fullständig förvirring, då den föreslagna fiktionen kan gifvas af den ene en, af den andre en annan omfattning och betydelse.

Derjemte torde icke böra lemnas oanmärkt, att utsträckningen af panträtten till den för jernvägens drift *anskaffade* lösegendom, utan att i enlighet med det tyska förslaget såsom vilkor derför fordras, att denna lösegendom skall, då panträtten göres gällande, fortfarande tillhöra jernvägens egare, antingen leder till kränkning af andras välförvärfvade rättigheter eller ock nödvändiggör ett förbud för jernvägens egare att

afyttra eller pantsätta ens det ringaste af nämnda föremål, äfven om de för jernvägens behof blifvit helt och hållet obrukbara.

Genom de i förslagets 2—5 §§ gifna bestämmelser synas egarne af den till jernvägen använda jord samt innehafvarne af annan sakrätt i denna jord komma att sakna det rättsskydd, som lagstiftningen hittills låtit sig angeläget vara att för dylika rättigheter bereda; och detta utan att förslaget gifver dem, som sålunda beröfvas deras sakrätt, någon säkerhet derför, att de åtminstone komma i åtnjutande af den ersättning, som lagen bestämmer. Endast jorden blifvit upptagen å de i 3 § omnämnda kartor och jernvägsanläggaren söker lagfart vid specialdomstolen, förlora, enligt förslagets bestämmelser, samtlige innehafvarne af eganderätt eller annan sakrätt i jorden dessa sina rättigheter, utan att jernvägsanläggaren behöfver visa någon åtkomst till den å kartan upptagna marken; och enligt förslaget gifves det icke något medel, hvarigenom egaren kan i dylikt fall skydda sin rätt ens emot den jernvägsanläggare, som alldeles obehörigen inkräktat jorden. Förslaget gifver sålunda åt ockupationen eller det faktiska besittningstagandet helgden af ett lagligt fång och upphäfver i och med detsamma de garantier, hvilka äro grundade i expropriationslagstiftningen och åsyfta ett värnande af jordegarens rätt. Till och med om jordegaren instämmer jernvägens anläggare och klandrar hans fång, kan han ej enligt förslaget bevara sin eganderätt. Den är förlorad genom jordens upptagande å kartan, och allt, som för egaren återstår, är endast att söka göra gällande sitt anspråk på lösen eller ersättning. Och icke nog härmed: af förslagets bestämmelser om utmätning af jernväg, jemförda med utsökningslagens och förmånsrättsordningens stadganden, torde följa, att, långt ifrån att, på sätt i förslagets motiver antages, härigenom icke skulle ske någon inskränkning i äldre inteckningshafvares bättre företrädesrätt till betalning, det anspråk på lösen eller ersättning, som egare eller inteckningshafvare kan göra gällande, mången gång skall blifva helt och hållet illusoriskt. Icke blott måste han, om han vill göra ett dylikt anspråk gällande mot en insolvent jernvägsegare, på grund af stadgandet i förslagets 11 § för erhållande af utmätning förskjuta eller ställa borgen för det måhända ej obetydliga belopp, hvartill trafikkostnaderna utöfver inkomsterna af jernvägen kunna komma att uppgå intill dess jernvägen blifver såld, utan samtliga de inteckningar, som kunna hafva blifvit i jernvägen såsom en enhet faststälda, komma ock att utgå med rätt framför ifrågavarande ersättningsanspråk. Att vid sådant förhållande tillgång till dylika for-

dringars gäldande skall oftast komma att saknas, torde man med skäl kunna befara.

Jemför man förslagets stadganden i förenämnda afseende med det ifrågasatta användandet af ediktalstämning med preklusiv verkan mot de innehafvare af sakrätter i jord, använd till jernvägen, hvilka ej inom föreskrifven tid anmält klander mot jernvägsegarens anspråk — mot hvilket förfaringssätts användande i motiven med rätta framhålles, att det dermed åsyftade ändamål kan genom mindre våldsamma medel vinnas — torde någon tvekan icke böra uppstå, att de förstnämnda i våldsamhet långt öfvergå ediktalstämningen. Vid denna gifves det åtminstone för egare och inteckningshafvare utväg att skydda deras rätt, och rättsförlusten drabbar icke någon annan än den, som försummar den föreskrifna anmälan. Men enligt förslaget förlorar äfven den, som inom föreskrifven tid klandrar jernvägsegarens åtkomst, sin sakrätt, och den fordringsrätt, som för honom qvarlemnas, blifver endast den oprioriterade fordringsegarens.

Jemför man åter förslaget i denna del med det tyska lagförslaget, hvarifrån, enligt hvad motiven utvisa, bestämmelsen i 5 § blifvit hemtad, skall man finna, att sistnämnda lagförslag, om det ock upptager bestämmelsen, att i visst fall sakrätter i jernvägens särskilda beståndsdelar endast på det sätt kunna göras gällande, att innehafvarne af dylika rättigheter ega söka skade-ersättning af jernvägsegaren, tillika genom stadgandet af en tillräckligt betryggande förmånsrätt för dessa skadeersättningsanspråk samt genom bestämmelser, åsyftande att, der grundbokssystemet är rådande, upprätthålla grundsatsen om skydd för de rättigheter, som blifvit förvärfvade i god tro och i förlitande på fastighetsbokens rigtighet, sökt förekomma de rättskränkningar, som af förstnämnda bestämmelse utan dessa tillägg blifva följden.

Härjemte är vid 5 § i förslaget att anmärka, att, enligt den lydelse, denna § erhållit, jemväl servituter, hvilka kunna hvila å den jord, som till jernvägen användes, måste antagas skola upphöra såsom sådana och endast kunna göras gällande såsom anspråk på ersättning — ett förhållande, hvilket med stränghet tillämpadt måste komma att medföra högst betänkliga rubbningar i häfdvunna rättigheter, men som för öfrigt hvarken synes vara erforderligt för uppnåendet af det med den ifrågasatta lagstiftningen åsyftade ändamål eller torde blifva möjligt att i det praktiska genomföra.

Men oafsedt stadgandet i 5 § synes förslagets bestämmelser om tillvägagåendet vid jernvägs lagfarande icke stå i öfverensstämmelse med de allmänna lagstiftningsgrundsatser, som i fråga om förvärfvande

och förlust af eganderätt hittills äro iakttagna. I förslagets motivering, sedan anmärkt blifvit, att en bland de största svårigheterna vid förevarande lagstiftningsämne hade sin grund i det nog vårdslösa sätt, hvarpå man hittills i fråga om förvärfvande af mark till jernvägsanläggningar alltför ofta gått till väga, yttras vidare, att efter den nu vunna erfarenheten det vore att hoppas, att en bättre ordning skulle i framtiden iakttagas; och förklaras derefter, att lagstadganden, hvari skulle ligga en uppmuntran för dem, som hafva befattning med jernvägsbyggnader, att i berörda hänseende fortgå på samma sätt som hittills, ingalunda borde föreslås. Af nämnda yttrande och det omedelbart derpå följande förklarandet att lagstiftaren icke finge förbise vigten af att rätta de redan i stor skala tillkomna missförhållanden, måste med skäl föranledas det antagande, att, om ock lagförslaget i ämnet komme att i fråga om lagfart å de redan fullt färdiga jernvägsföretagen innehålla några eftergifter från de af lagen i allmänhet i sådant afseende uppstälda fordringar, förslaget deremot i fråga om de jernvägar, som hädanefter komma att anläggas, skulle upprätthålla dessa fordringar. I detta afseende går dock förslaget i motsatt rigtning emot hvad man sålunda kunnat vänta, enär detsamma beträffande såväl redan befintliga, som framdeles tillkommande jernvägar är bygdt på den grundsats, att alls ingen fångeshandling är för lagfartens beviljande erforderlig. Den vårdslöshet, som lägges dem till last, hvilka utfört de färdiga jernvägsanläggningarne och hvilken hufvudsakligen bestått deri, att de vid förvärfvande af de till jernvägen afsöndrade jordparcellerna icke försett sig med behöriga åtkomsthandlingar, skulle sålunda genom förslaget ej allenast icke motverkas, utan snarare uppmuntras. Det säger sig nemligen sjelft, att, derest det uttryckligen stadgas, att lagfart kan beviljas utan att fångeshandling företes, skola de, som låta bygga jernvägen, än mindre än hittills göra sig möda att anskaffa dylika handlingar.

Enligt förslagets 3 § skulle, om lagfartssökanden ej kunde förete fångeshandling, ansökningen ändock förklaras hvilande och kungörelse om den sökta lagfarten utfärdas; blefve derefter klander å sökandens fång ej instämdt inom ett år efter sista kungörandet, skulle bristen på fångeshandling ej vidare utgöra hinder för lagfartens beviljande. Dessa bestämmelser skilja sig visserligen i formelt hänseende från förfarandet vid ediktalstämningen, om hvilken, på sätt redan är nämndt, i motiveringen uttalas en förkastelsedom, men i materielt afseende skilja sig de föreslagna stadgandena i intet afseende från det sistnämnda förfarandet. Så vidt angår blifvande jernvägar, bör intetdera af dessa medel komma till användning. Ur teoretisk synpunkt äro de lika förkastliga, och i

praktiskt hänseende kan intetdera sägas vara af verkligt behof påkalladt, enär anskaffande af åtkomsthandlingar till all den jord, som till en jernvägsanläggning användes vid framtida jernvägsbyggnader, utan svårighet låter sig verkställas. Det besvär, som med ett dylikt anskaffande kan vara förenadt, torde icke ensamt för sig utgöra något giltigt skäl att i fråga om jernvägar afvika från de vilkor, som blifvit i den nyligen antagna förordningen af den 16 Juni 1875 uppstälda för erhållande af lagfart; och sådana framtida jernvägar, som i förslaget afses, hafva dessutom i den expropriationsrätt, som är dem beviljad, ett medel att städse kunna uppfylla dessa vilkor utan synnerligt besvär.

De principer, förslaget i 3 § uppställer rörande lagfart å jernväg, äro i 4 § äfven tillämpade i fråga om lagfart å den jord, som utöfver det ursprungliga jernvägsområdet förvärfvas för dess utvidgning eller för jernvägens omläggning. Genom sådan tillämpning framträder måhända tydligast nämnda principers oförenlighet såväl med lagstiftningen i öfrigt rörande sakrätter i fast egendom, som ock med det rättsskydd, lagstiftaren är skyldig bereda dylika rättigheter. Enligt förslaget skulle nemligen, om till exempel för utvidgning af jernvägsområde inköpes en betydlig fastighet i en annan stad än den, der jernvägens forum är, och jernvägens egare, som fått fastigheten upptagen på de i 3 § omförmälda kartor, söker lagfart vid specialdomstolen, den, som af förre egaren förvärfvat fastigheten och å sitt fång sökt lagfart långt förr än jernvägsegaren vid specialdomstolen gjort sådan ansökning, förlora sin rätt, utan att för honom möjlighet finnes att förvärfva sig kännedom derom, att fastigheten blifvit till jernvägen upplåten. Ej heller torde den omständigheten, att i dylikt fall äfven inteckningshafvarne komma att utan all egen förskyllan gå förlustige af sin panträtt, vara egnad att bidraga till fastighetskreditens höjande i vårt land.

Oaktadt sålunda, till lättnad i jernvägsegarens besvär, förslaget uppoffrar välförvärfvade rättigheter, som tillkomma förre egare och andra sakrättsegare i jernvägens jord, synes det praktiska resultat, som med förslagets lagfartsstadganden åsyftas, icke för sjelfva anläggarne af jernvägen komma att uppnås. Af den i förslagets ingress gifna bestämmelsen, att de i allmänhet gällande stadgandena angående lagfart skola, så vidt de ej strida mot hvad nedan i förslaget förordnas, blifva gällande beträffande jernväg, följer, att jernvägens anläggare, då han förvärfvat de särskilda jordlotter, hvilka skola tillhöra jernvägens område, måste, oaktadt dessa framdeles, då jernvägen blifver fullbordad i hela dess sträckning, komma att ingå i den sammanhörande fasta egendom, som jernvägen skall anses utgöra, likväl vara skyldig att inom den i

lagfartslagen stadgade tid och vid der stadgad påföljd lagfara med de särskilda parcellerna, hvar och en vid den domstol, under hvars domvärjo den lyder. Enligt de särskilda föreskrifterna i den föreslagna förordningen, får jernvägens anläggare derefter, sedan jernvägen blifvit fullbordad, ånyo lagfara, denna gång med jernvägen i sin helhet, vid den särskildt för jernvägen bestämda specialdomstolen: en lagfart, hvilken kommer att hafva en helt annan betydelse än den, som eljest tillkommer detta rättsinstitut.

Å andra sidan synes den i 3 § föreslagna anordningen, att lagfarten af jernvägen såsom en helhet skall försiggå vid specialdomstolen utan att de domstolar, under hvilka de i jernvägens område ingående jordparceller lyda, behöfva förr än lagfarten måhända flera år efteråt blifvit beviljad, erhålla kunskap om den vid specialdomstolen sökta lagfarten, icke kunna stå tillsammans med lagfartsansökans betydelse såsom reglerande kollisionsfallen mellan fleres eganderättsanspråk; och tydligt är, att om en dylik anordning skulle blifva införd, komme lagfartsboken, hvars ändamål är att meddela tillförlitlig öfversigt öfver eganderättsförhållandena till fast egendom, att härom meddela fullkomligt vilseledande upplysningar.

Icke heller synes för den, hvilken anlägger en jernväg, lagfart å densamma i allmänhet kunna vinnas så skyndsamt, att det praktiska behof, som utgör en af de väsentligaste anledningarne till förevarande lagstiftningsåtgärd, blifver genom det remitterade förslaget tillräckligt tillgodosedt. Den antydda anledningen är, såsom bekant, behofvet för jernvägsanläggarne att kunna använda det värde, hvilket jernvägsanläggningen representerar, såsom säkerhet för sina förbindelser. Betänker man nu, att för den, som anlägger en jernväg, lånebehofvet städse uppkommer förr än banan blifvit färdigbyggd, men att såväl erfarenheten af redan gjorda jernvägsanläggningar, som ock sjelfva naturen af en dylik anläggning berättigar till antagandet, att äfven för de jernvägar, hvilka framdeles komma att härstädes anläggas, jernvägens område till alla dess delar icke kan blifva bestämdt förr än anläggningen är i det närmaste fullbordad, torde vara otvifvelaktigt, att den lagstiftning endast i ringa mån tillfredsställer behofvet, hvilken icke gifver någon utväg att ställa säkerhet för byggnadslånet förr än efter det banan blifvit fullbordad eller, i det fall, att klander mot jernvägsegarens åtkomst till någon del af jernvägens område blifvit anmäldt, måhända åratal derefter; och i det remitterade förslaget torde förefinnas en väsentlig brist just derigenom, att för afhjelpande af detta behof icke någon bestämmelse blifvit föreslagen.

Enär, af skäl, som vid efterföljande förslag till förordning angående förändrad lydelse af vissa §§ i Förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875 varda anförda, de i nämnda förslag ifrågasatta ändringarne i det allmänna inteckningsförfarandet synas icke kunna godkännas, äro de stadganden, som i nu föreliggande förslag blifvit upptagna såsom specialbestämmelser i fråga om inteckning i jernväg helt och hållet otillräckliga för regleringen af de rättsförhållanden, som föranledas af jernvägens intecknande. Blifva dessa ändringar i det allmänna inteckningsförfarandet uteslutna, kan förslagets hänvisning till det allmänna förfarandet, så vidt det ej strider mot förslagets bestämmelser, icke vidare bibehållas, och såväl i fråga om sjelfva inteckningsförfarandet, som ock med afseende å öfriga ämnen, hvilka voro upptagna i det förra gången till Högsta Domstolen remitterade förslag till förordning angående inteckning i jernväg, måste bestämmelser i den särskilda lagstiftningen om jernvägar intagas.

Det i 11 § för erhållande af utmätning å jernväg med dess tillbehör stadgade vilkor, att borgenären skall hafva förbundit sig att förskjuta den kostnad, som utöfver inkomsterna af jernvägen kan erfordras för dess *förvaltning och trafikens uppehållande*, intill dess jernvägen varder i behörig ordning såld, samt hos öfverexekutor antingen nedsatt det belopp, som kan anses motsvara denna kostnad, eller derför stält pant eller borgen, som af öfverexekutor godkänts, torde icke kunna i vår lagstiftning införas utan att derigenom uppstår en verklig kränkning af *fordringsegarens* rätt. Åtminstone de, hvilka hafva smärre fordringar, blifva härigenom så godt som rättslösa gent emot sådana insolventa eller tredskande jernvägsegare, hvilkas jernvägar icke lemna ett på förhand beräkneligt öfverskott öfver förvaltningskostnaden och öfriga trafikutgifter; och förslaget har, icke ens genom någon bestämmelse om möjlighet för en dylik fordringsegare att i andra än de i Konkurslagen upptagna fall få jernvägsegaren försatt i konkurs, sökt att åtminstone i någon mån afhjelpa de olägenheter, som med det anmärkta stadgandet äro förenade.

Den i motiven åberopade angelägenheten att söka förekomma de menliga följder för allmänna samfärdseln, som skulle uppstå, derest trafiken å utmätt jernväg afstannade, synes från rättslig synpunkt omöjligen kunna föranleda dertill, att en fordringsegare bör förhindras att göra sin rätt gällande, derest han icke vill förskjuta kostnaden för uppehållande af en förvaltning och rörelse, hvartill jernvägens afkastning icke lemnar medel. Fordrar det allmänna, att trafiken å en bana ovilkorligen skall uppehållas oberoende af möjligheten att med trafikinkom-

sterna betäcka kostnaden derför, må då det allmänna bestrida denna kostnad. Det är dock svårt att inse, att den allmänna samfärdseln verkligen skulle hafva någon olägenhet deraf, att en jernväg, hvarå till exempel *rörelsen redan afstannat* i brist på trafik, hvars rörliga materiel blifvit af egaren afyttrad, hvars förrådshus äro tomma och hvilken vid den efter utmätningen skedda försäljningen antagligen inropas endast för att af köparen på det sätt realiseras, att skenor och syllar uppbrytas och såsom material försäljas, jemväl fortfarande under den tid, den vore utmätt, förblefve otrafikerad. Men äfven för en sådan jernväg gäller förslagets ovilkorliga stadgande; och utmätningssökanden vore sålunda, med afseende å en dylik väg, pligtig att förskjuta kostnaden för aflöning af trafikdirektör och öfrig personal, för hyrande eller inköp af rörlig materiel för trafikens bedrifvande under utmätningstiden, för anskaffande af förråd, o. s. v.

Ej heller synes från den omständighet, att ett liknande stadgande blifvit föreslaget att införas i annat lands lagstiftning, kunna hemtas något bevis för stadgandets öfverensstämmelse med grunderna för vår privaträtt, då dels stadgandet är i det främmande landet afsedt att endast gälla sådana privata jernvägar, hvilkas koncessioner innehålla förpligtelse för egaren att ovilkorligen uppehålla trafiken under den tid, koncessionen varar — ett slag af koncessioner, hvilka hittills hos oss icke förekommit — och dels samma lands lagstiftning åsyftar att ställa jernvägarne i ett helt annat beroende af statsmyndigheterna, än hvad hos oss anses lämpligt eller utförbart.

Lika litet synes *inteckningshafvarens* rätt vara tillräckligt betryggad genom de i samma paragraf upptagna stadganden, att den af öfverexekutor utsedde syssломannen eger omhändertaga och förvalta jernvägen samt besörja trafikens uppehållande i det omfång, som finnes lämpligt, äfvensom att kostnaden, som förskjutits eller *åtgått*, skall gäldas såsom annan utsökningskostnad. Härjemte torde ej böra lemnas oanmärkt, att förslaget saknar tydlig bestämmelse derom, af hvilken i fall, som i denna paragraf eller i 12 § afses, det lämpliga omfånget af trafiken skall pröfvas samt att förslaget ej heller innehåller någon föreskrift derom att den af öfverexekutor förordnade sysslomannen får entledigas, hvadan meningen synes vara, att den, som en gång erhållit ifrågavarande förtroendeuppdrag, skall vara berättigad att bibehålla detsamma ända till dess jernvägen blifvit såld, han må för öfrigt handhafva uppdraget hur illa som helst.

Den princip, som ligger till grund för bestämmelserna i 12 och 13 §§ angående jernvägs förvaltning under konkurs, synes stå i strid med

grunderna för en sund konkurslagstiftning. Enligt förslaget tillkommer ej borgenärerna det ringaste inflytande på jernvägens förvaltning under konkursen. Jernvägen får nemligen icke omhändertagas af borgenärernes egna förtroendemän, utan skall förvaltas af personer, hvilka, efter det en administrativ myndighets förslag blifvit inhemtadt, förordnats af rätten eller domaren; och huru lämpliga och sakkunniga desse än må vara i fråga om trafikens ombesörjande, kunna de likväl möjligen sakna hvarje intresse, att trafiken upppehålles på ett sätt, som med *borgenärernes* rätt och bästa är förenligt.

Den af borgenärernes förtroendemän bestående konkursförvaltningen är med afseende å jernvägen, hvilken antagligen oftast utgör konkursboets enda egentliga tillgång, inskränkt till att lyfta de dem tillkommande arfvoden, att mottaga förvaltarens redovisning »på grund af de öfver jernvägens förvaltning förda räkenskaper» äfvensom att uppbära och utdela den behållna inkomst, som jernvägen gifvit efter afdrag för underhålls-, förvaltnings- och annan kostnad under konkursen. Huruvida, vid det förhållande, att förvaltarne icke blifvit af borgenärerne tillsatte, någon klandertalan mot de förras åtgärder kan af de senare anställas, synes ovisst. Af 13 § sista momentet skulle den slutsats kunna dragas, att den enda åtgärd, som af borgenärerne i nämnda syfte kunde vidtagas, bestode deri, att de hos konkursdomaren kunde begära en förvaltares entledigande.

Att ett dylikt ordnande af förvaltningen af de tillgångar, ur hvilka borgenärerne skola njuta betalning för sina fordringar, innebär ett obehörigt statsförmynderskap öfver dem torde vara uppenbart; och fara är, att ett dylikt förmynderskap snart skall visa sig såsom en vida sämre form för konkursboets förvaltning, än den, som i borgenärernes egen hand lägger makten och ansvaret af denna förvaltning. Härtill kommer, att denna förvaltningsform måste för borgenärerne blifva särdeles kostsam, i det den kräfver ersättning till en dubbel förvaltningspersonal, hvilkens verksamhet under en längre tid kan komma att fortgå, samt att en annan lämpligare anordning, hvilken, med bibehållande af borgenärernes tillbörliga inflytande på boets angelägenheter, ändock kan erbjuda tillräckliga garantier för det allmänna trafikintressets tillräckliga tillgodoseende, torde kunna uppställas; och synes derföre skäl alldeles saknas att i vår konkurslagstiftning införa det i 12 § föreslagna stadgandet.

Den i 15 § medgifna rätt för borgenärerne att i den ordning, 60 § Konkurslagen bestämmer, besluta uppskof med jernvägens försäljning under en tid af högst fem år synes, då förslaget tillika i 18 § inne-

håller bestämmelsen, att den årliga behållna inkomsten af jernvägen skall utdelas efter de grunder, som för utdelning i konkurs äro i allmänhet stadgade, kunna gifva anledning dertill, att i vissa fall de fordringsegare, hvilka för sina fordringar njuta den första prioriteten i jernvägen, komma att genom ett dylikt beslut tillskyndas en obehörig förmån på deras bekostnad, hvilka för sina fordringar endast hafva rätt efter de förstnämnda. Finnas nemligen i en jernväg två obligationslån intecknade med olika förmånsrätt och äro trafikinkomsterna å jernvägen sådana, att de gifva grundad anledning till antagandet, att vid en snar försäljning båda dessa obligationslån blifva betäckta, kunna ändock förhållandena så gestalta sig, att till exempel en enkel majoritet af å sammanträde närvarande oprioriterade borgenärer, mot samtlige innehafvares af det senare obligationslånet bestridande, besluta, att med försäljningen skall anstå i fem år, under hvilken tid det senare obligationslånet icke ens erhåller ränta å sin fordran, utan all behållen inkomst användes till afbetalning å det bäst prioriterade obligationslånet. Under den, på sätt nämndt är, beslutade förvaltningstiden skall ock den dubbla administrationen fortgå; och under mindre gynsamma förhållanden kan lätteligen ett möjligen af oprioriterade borgenärer genomdrifvet beslut om dylik fortsatt förvaltning medföra en betydlig minskning i tillgångarne till de prioriterade fordringsegarnes förnöjande.

Härtill kommer, att stadgande saknas, huru förfaras skall derest den i 60 § Konkurslagen omförmälda pluralitet af borgenärer icke kan uppnås.

På grund af hvad sålunda blifvit anmärkt mot de principer, hvarå förslaget i alla dess hufvuddelar blifvit bygdt — hvartill äfven torde kunna läggas särskilda anmärkningar mot detaljbestämmelser i förslaget, såsom

att, då förslagets stadganden endast skola tillämpas å *enskild* jernväg, det synes tvifvelaktigt i hvad förhållande till detsamma står en enskild, med expropriationsrätt tillkommen jernväg, som sedermera, i likhet med Motala—Mjölbyjernvägen, blifver af staten inlöst;

att den i 2 § uppstälda regel angående forum föranleder dertill, att en senare anlagd obetydlig bibana, ändock att den tillhör samma egare som hufvudjernvägen, kan komma att erhålla annat forum än den sistnämnda;

att bland lagfartsbestämmelserna i förslaget saknas föreskrift huru förhållas skall med delar af jernvägen, som upphört att faktiskt och rättsligen tillhöra jernvägens område samt på grund deraf blifvit till annat ändamål använda;

att bestämmelsen i 1 § af allmänna inteckningsförordningen, att medgifvande till inteckning skall *tecknas* å den handling, hvarå fordran grundas, samt medgifvandet af vittnen styrkas, icke blifvit undantagen från tillämpningen å inteckning i jernväg, oaktadt samma stadgande i fråga om tryckta eller graverade obligationer, som intecknas, torde behöfva någon modifikation;

att den Konungen enligt 16 § i vissa fall tillkommande rätt att till och med i strid mot gäldenärens och samtlige borgenärernes vilja förordna om jernvägens försäljning icke är förenlig med det skydd, välförvärfvade privaträttigheter i vårt land hittills städse åtnjutit;

att det ej heller är förenligt med allmänna rättsgrundsatser, att *Konungen* förordnar, det *konkursboets sysslomän* skola i nämnda fall försälja jernvägen med dess tillhörigheter;

att, enligt 19 § 1 mom., det synes ovisst huruvida i der nämnda fall inteckning må sökas, förrän lagfart blifvit af jernvägens egare *sökt;*

att föreskriften i 2 mom. af sistnämnde paragraf derom, att pröfning af fordrans *giltighet* skall ske, innan inteckningsansökningen förklaras hvilande, icke står i öfverensstämmelse med de i allmänna inteckningsförordningen för motsvarande fall gifna bestämmelser; samt

att hvarken förslaget eller lag i öfrigt innehåller någon bestämmelse, af hvilken kan slutas hvad med det i 4 mom. af samma paragraf förekommande uttrycket »vederbörligen fullföljer gjord lagfartsansökan» skall förstås — synes ifrågavarande lagförslag icke vara af beskaffenhet att böra i befintligt skick till Riksdagen öfverlemnas.

Hvad härefter angår *förslaget till förordning angående förändrad lydelse af 3, 16, 19 och 22 §§ i Förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875*, synes i anledning deraf vara att erinra följande:

Lika villigt, som det måste erkännas, att ett stadgande i lag är behöfligt derom, att inteckning till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer får meddelas i jernväg, lika bestämdt torde det kunna påstås, att något verkligt behof hittills icke visat sig af ett lagbud, enligt hvilket dylika obligationer finge intecknas uti fastighet i allmänhet. Om förslaget i denna del blefve upphöjdt till lag, skulle bruket af tryckta eller graverade obligationer såsom föremål för inteckning utan tvifvel blifva så allmänt, att det finge karakteren af missbruk, helst om, såsom i motiven antydes, det samtidigt blefve stadgadt, att för dylika obligationer finge åtnjutas, icke allenast, såsom i 19 § föreslås, befrielse

från skyldighet af inteckningens förnyande, utan äfven befrielse eller väsentlig lindring i skyldigheten att dem med stämpelpapper belägga.

Emot affattningen af det ifrågasatta stadgandet i 3 § är för öfrigt att anmärka, hurusom deraf ej med tillräcklig tydlighet framgår, om meningen är, att i angifna fallet inteckning skall meddelas för obligationslånets hela belopp eller endast till säkerhet för de obligationer, som af sökanden företes. Ordalagen kunna måhända snarare tolkas till förmån för den senare uppfattningen. Skulle nu meningen verkligen vara sådan, synes emot förslaget böra erinras, att det ingalunda kan vara lämpligt att medgifva, det obligationer, afseende delar af ett och samma lån, skulle kunna få sinsemellan olika förmånsrätt. Synnerligast om obligationernas antal är stort, kan det lätteligen leda till oreda i inteckningsprotokollet och till kollisionsfall emellan de särskilda obligationsinnehafvarne; hvarjemte nämnda förhållande ofelbart skulle ofördelaktigt inverka på obligationernas värde i den allmänna penningemarknaden.

Då ingressen till förslaget till förordning, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs, innehåller, att beträffande inteckning i jernväg skall, jemte de angående inteckning enligt lag i allmänhet gällande stadganden, så vidt de ej strida mot hvad i nämnda författning förordnas, lända till efterrättelse hvad i samma författning är i berörda ämne föreskrifvet, synes det vara obehöfligt att i 16 § af den allmänna inteckningsförordningen införa en bestämmelse derom, att angående inteckning i jernväg skall gälla hvad särskildt är stadgadt samt i öfrigt hvad i inteckningsförordningen i allmänhet sägs. Skulle det likväl finnas nödigt eller åtminstone lämpligt att meddela en slik bestämmelse, så torde konseqvensen fordra, att jemväl den allmänna lagfartsförordningen, konkurslagen och utsökningslagen skola hvar för sig innehålla en föreskrift, som hänvisar dertill, att uti det ämne, som är föremål för en hvar af dessa författningar, gäller i fråga om jernväg hvad särskildt är stadgadt och i öfrigt de i hvardera författningen i allmänhet gifna bestämmelser.

Emot 19 § kan, utom hvad redan vid 3 § blifvit erinradt, vidare anmärkas, dels att kännedomen om den rätta betydelsen af det i 19 § begagnade ordet »amorteringslån» icke torde vara så allmänt utbredd, att detsamma bör i lagspråk begagnas, och dels att i händelse skyldigheten att förnya inteckning skulle upphäfvas hvad angår dem, som meddelats till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer, måste utfärdandet af fullt tillförlitligt gravationsbevis blifva förenadt med syn-

nerligt stort besvär och omgång. Frågan huruvida domaren skall utfärda dylika bevis med ledning af inteckningsprotokollen eller efter inteknings- och fastighetsböckerna kan ännu ej anses vara slutligen löst; och först sedan det genom lagstiftningens mellankomst eller en stadgad rättsskipning blifvit ställdt utom allt tvifvel, att nyssnämnda böcker skola läggas till grund för gravationsbevis, lärer man kunna med något hopp om framgång tänka på ett sådant borttagande af skyldigheten att förnya penningeinteckningar, som det nu ifrågasatta.

En annan omständighet, som härvid jemväl torde förtjena att tagas i betraktande, är den, att, om stadgandet rörande inteckningsförnyelsen upphäfves för tryckta eller graverade obligationer, det icke sällan torde komma att inträffa, att obligationsinnehafvarens fordringsrätt varder genom underlåten bevakning enligt Förordningen den 4 Mars 1862 preskriberad. Till förekommande af denna olägenhet var uti det af Kongl. Maj:t vid senaste riksdag framlagda förslag till lag om inteckning i jernväg, i sammanhang med bestämmelse derom, att inteckning enligt nämnda lag skulle gälla fortfarande utan förnyelse, tillika stadgadt, att fordran, till säkerhet hvarför inteckning enligt samma lag beviljats, vore gällande mot egarne af den intecknade jernvägen, ändå att den fordran ej blifvit så bevakad, som i 1 § af Förordningen den 4 Mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning sägs. Ett sådant stadgande, hvilket synes utgöra en nödvändig förutsättning för föreskriften om borttagande af inteckningsförnyelse för icke handskrifna förbindelser, har dock icke i sammanhang med den nu ifrågasatta lagreformen blifvit föreslaget.

Från den allmänna regeln, att penningeinteckning ej må dödas, derest icke inteckningshandlingen i hufvudskrift för rätten uppvisas, skulle genom det föreslagna nya momentet i 22 § för inteckning, meddelad till säkerhet för tryckt eller graverad obligation af ett amorteringslån, göras det undantag, att sådan inteckning finge dödas utan att obligationen företeddes, så vida nemligen sådant förhållande visades vara för handen, då (att?) obligationen enligt sitt innehåll upphört att vara gällande. Den omständighet, att efter obligationens innehåll densamma icke vidare gäller såsom fordringsbevis, innebär dock icke ovilkorligen, att fordringsrätten äfven upphört. Genom en efter inteckningens meddelande gjord påskrift å obligationen kan nemligen gäldenären hafva medgifvit förlängning i tiden för obligationens giltighet; och äfven är det fall ej allenast tänkbart, utan till och med högst sannolikt, att gäldenären antingen till följd af oförmåga eller af tredska underlåter att inom den i obligationen utsatta preskriptionstiden fullgöra sin

betalningsskyldighet, men att fordringsrätten ändock genom laglig bevakning blifvit upprätthållen. Det föreslagna stadgandet skulle således kunna leda till en svår kränkning af obligationsinnehafvarens rätt; hvarjemte emot detsamma kan anmärkas, att det icke står i öfverensstämmelse med 25 § af inteckningsförordningen, uti hvilken paragraf ingen förändring blifvit föreslagen. Af denna paragraf följer nemligen, att, oberoende af fordringshandlingens innehåll, fordringsrätten bibehålles så länge inteckningen eger bestånd; men med denna rättssats är det icke förenligt, att gäldenären får låta döda inteckningen endast derför, att obligationen enligt sitt innehåll upphört att vara såsom fordringsbevis gällande. Hvilka praktiska missförhållanden härigenom skulle kunna uppkomma är lätt att inse, då jernvägens egare, hvilken efter 25 § är berättigad att, sedan de intecknade jernvägsobligationerna blifvit efter amorteringsplanen infriade, sådant oaktadt ånyo utsläppa dem i allmänna marknaden, skulle, enligt förslagets stadganden, sedermera ega att få inteckningen för dessa obligationer utan deras företeende dödad.

Då följaktligen samtliga de ifrågasatta hufvudsakliga tilläggen till den allmänna inteckningsförordningen gå i den rigtning, att en sund rättsutveckling derigenom icke skulle befrämjas, synes ej heller ifrågavarande lagförslags öfverlemnande till Riksdagen kunna med skäl tillstyrkas.

Justitierådet *Wedberg* yttrade: Jag har förut, vid granskning i Högsta Domstolen af särskilda komiterades förslag till lag om inteckning i jernväg med flera dertill hörande författningar, hufvudsakligen godkänt samma förslag. Då likväl dessa icke af Riksdagen antagits, men det ofta uttalade behofvet af lagstiftning i ämnet lärer qvarstå och enligt mitt omdöme det första af de nu remitterade förslagen i vissa delar, ehuru det derutinnan afviker från förstnämnda förslag, icke är med i öfrigt gällande lag oförenligt eller eljest förkastligt, anser jag mig nu kunna inskränka mig till följande anmärkningar i delar, der jag finner förslaget, såsom saknande nödig fullständighet eller öfverensstämmelse med de i öfrigt gällande lagbuden, eller af annan orsak ej vara antagligt.

1 § lemnas af mig utan annan anmärkning än att enär, likasom hus, skog och dylikt äro tillhörigheter till fast egendom i allmänhet endast så länge de äro förenade med sjelfva grunden, de i förslaget nämnda, till jernvägens drift anskaffade föremål böra anses såsom tillhörigheter till jernvägen endast så länge de finnas å jernvägens om-

råde eller eljest äro i jernvägens egares värjo, jag förmenar att sådant bör på lämpligt sätt i denna paragraf uttryckas.

Den första vid granskning af förslagets stadganden om lagfart mötande omständighet, hvari det skiljer sig från såväl gällande lag, som det sistlidna år i Högsta Domstolen granskade förslaget, är att en och samma jord kan samtidigt vara föremål för lagfart vid olika domstolar. Enligt min uppfattning af förslaget skulle jernvägsegaren ej vara pligtig att med de till jernvägen hörande jordstycken lagfara annorstädes än vid det föreslagna särskilda forum, der med jernvägen, såsom sådan, lagfares; men intet hindrar att, sedan jernvägsegaren förvärfvat ett jordstycke, men innan han sökt lagfart, annan person vid domstolen i orten, der jorden är belägen, erhåller lagfart derå, ehuru på grund af ett yngre fång. Om nu jernvägsegaren utan anlitande af expropriationsrätten till sin fångesman erlagt betalning för jorden och en sådan annan köpare uppträder, uppstår emellan de begge köparne kollision, som enligt förslagets 5 § reduceras till fråga huruvida den siste köparen är berättigad att fordra lösen eller ersättning för jorden i den ordning, som för jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgas. En sådan kollision skulle, enligt nu gällande lag, lösas efter 12 § i Förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 Juni 1875. Möjligheten af detta lagbuds tillämpning beror dock derpå att begge köparne hafva att lagfara vid samma forum, hvadan icke någon svårighet är att utröna huruvida de begge sökt lagfart på samma dag eller på skilda dagar. Annat blifver förhållandet, derest de skola lagfara vid olika fora, dervid det kan inträffa, att ehuru den, som vid ena domstolen söker lagfart, låtit flera rättegångsdagar för lagfartsärenden gå förbi, innan han sin ansökning ingifver, han dock kommer med ansökningen fram, förr än den andre, som dock icke försummat att vid sitt forum å första dag, då lagfartsärende der fått handläggas, anmäla fånget till lagfart. Förslaget lemnar den visserligen svårlösta frågan obesvarad, och ej heller af grunderna för förslaget synes kunna hemtas någon ledning för frågans lösning. Att i det af mig nyss förutsatta fall, den som sist sökt lagfart skulle vika för den andre bör väl ej kunna i lag stadgas, och att bestämma rangordningen dem emellan efter antalet af de lagfartsdagar, en hvar af de sökande låtit förflyta efter fånget, det enda sätt, som torde kunna påfinnas, anser jag ej heller vara att förorda, helst i allt fall samma grund för bedömande af den enes eller andres försumlighet icke finnes, som då lagfarten får sökas endast vid domstolen i orten,

dervid den, som har äldre köp, kan, innan han behöfver lagfara, invänta den andres lagfartsansökning, om blott begge söka lagfart å samma dag.

Jag kan således ej finna annat än att åtminstone första lagfarten å jord, som användes till jernväg, bör fortfarande ske vid domstol i orten, hvaremot hinder icke torde möta att derefter afföra jorden ifrån nämnda domstols protokoll och fastighetsböcker till en särskild Rätt för jernvägen, vid hvilken Rätt sedermera jernvägen kunde intecknas och vid ytterligare öfverlåtelse lagfaras, intill dess jorden ej vidare tillhörde jernvägen, då den efter regler, som borde särskildt stadgas, kunde återföras till sitt förra forum.

Den i 3 § 2 mom. jernvägsegare gifna förmån, att vid saknad af fångeshandlingar få denna brist ersatt genom en kungörelse om den sökta lagfarten, synes mig icke böra tillkomma annan jernvägsegare än jernvägsaktiebolag, som förr än den nya lagen trädt i kraft, genom expropriation förvärfvat någon del af jernvägens område och vid lagfartssökandet uppgifver sig icke häfta för lösen eller köpeskilling för jorden, hvaremot annan jernvägsegare bör hafva att iakttaga hvad allmänna lagfartslagen stadgar i afseende å den lagfartssökandes skyldighet att sitt fång styrka.

För det fall, då sådan kungörelse får ega rum, lärer den således böra afse ej blott de lägenheter, i afseende hvarå *sökandens* åtkomst ej blifvit styrkt, utan äfven dem, i fråga om hvilka *förre egarens* åtkomst ej är styrkt.

Vidare synes det mig icke skäligen böra åläggas den, som har eganderättsanspråk på jorden, att äfven, om han tilläfventyrs ännu är i besittning af densamma och fastän lagfartssökanden ej visat någon fångeshandling, sjelf sin talan *instämma*, utan torde han endast behöfva sitt anspråk vid Rätten *anmäla*, hvarefter det må på lagfartssökanden ankomma att saken instämma.

Jag finner väl intet att anmärka deremot att all den sakrätt någon kan ega till jord, som blifvit till jernväg använd eller afsedd, må kunna lösas i enlighet med författningen om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, men hans rätt i sådant afseende bör ej, såsom i förslagets 5 § sägs, vara inskränkt allenast dertill, att lösen eller ersättningen bestämmes i den ordning samma författning stadgar; äfven hvad författningen i öfrigt innehåller till sådan rättsegandes skydd och säkerhet bör lända till efterrättelse.

Hvad särskildt angår dem, hvilka på grund af inteckning hafva panträtt i jorden, synes mig förslagets mening, ehuru den ej såsom i sådant fall ske bort, blifvit särskildt uttryckt, vara att dessa intecknin-

gar, fastän de komma att afse endast rätt till lösen eller ersättning, såsom i 5 § sägs, dock skola, oberoende af ny egares lagfart, fortfarande gälla med förmånsrätt för denna lösen eller ersättning framför inteckningar i jernvägen. Dessa äldre inteckningars fortfarande gällande kraft skall dock blifva beroende derpå att de behörigen förnyas, hvilken förnyelse, ehuru jorden i lagfartsprotokoll och fastighetsböckerna antecknats såsom tillhörande jernvägens område, skall ske hos domstolen i orten. Vid försäljning af jernvägen utmätningsvis eller i konkurs, blifver det då nödvändigt att anskaffa gravationsbevis från domstolarne i alla de orter, der till jernvägen användts jord utan att expropriation skett. Derest vid fördelning af köpeskillingen för sålunda såld jernväg brist uppstår för sådana äldre inteckningshafvare — hvilket, om det ock icke är sannolikt, dock åtminstone ej ligger utom möjlighetens gräns, då kostnad för jernvägens drift och förvaltning under fem år, så vidt samma kostnad öfverstiger afkastningen, kan komma att utgå af köpeskillingen — finnes icke någon i förslaget bestämd eller eljest i lag tillgänglig grund för bestämmande af företrädet dessa inteckningshafvare emellan; ty att vid konkurrens emellan inteckningar, meddelade vid olika domstolar, bestämma inteckningarnes plats i förmånsrättsordningen efter tiden, då de blifvit beviljade, synes ej med rättvisa eller billighet öfverensstämmande. För undvikande af dessa nu anmärkta olägenheter, synes det mig vara nödvändigt att fordra att, innan den till jernvägen hörande jord öfverföres till jernvägens forum, jorden befrias från de äldre inteckningarne, helst dertill ej erfordras vidare kostnad än som för expropriation af jorden är af nöden. Beträffande de stadganden, hvilka i detta afseende blifva af nöden, anser jag mig kunna hänvisa till Kongl. Maj:ts vid sistlidne riksdag framlagda förslag.

I 9 § anser jag böra stadgas att auktion å utmätt jernväg bör hållas af öfverexekutor.

Jag instämmer med Justitieråden Ryding och Hernmarck deri, att jag afstyrker antagande af förslagets föreskrift om *skyldighet* för den, som söker utmätning af jernväg, att förskjuta kostnad, som utöfver inkomsterna af jernvägen erfordras för dess förvaltning och trafikens uppehållande eller derför ställa säkerhet, och anser att den syssloman, som vid utmätning förordnas af öfverexekutor, bör hafva att besörja trafikens uppehållande endast så vidt tillgång dertill finnes genom inkomster af jernvägen eller medel, som kunna af borgenär för ändamålet godvilligt förskjutas. Äfven instämmer jag i hvad bemälde Justitieråd anmärkt emot 12 §, sista stycket af 15 §, 1 och 2 mom. af 19 § och

beträffande tillämpningen af 1 § i gällande inteckningslag, då fråga är om inteckning till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer.

Beträffande förslaget till förordning angående förändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen om inteckning i fast egendom, är jag ense med Justitieråden Ryding och Hernmarck *dels* deri, att jag ej kan tillstyrka särskilda lagstadganden rörande inteckning till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer i allmänhet och att de bestämmelser, som i berörda afseende erfordras angående inteckning i jernväg, böra införas i den förordning, som innehåller öfriga stadganden i samma ämne, *dels* i hvad för öfrigt blifvit anmärkt vid 3 § äfvensom vid 19 § om behofvet af ett stadgande att fordran på grund af sådant obligationslån, som der nämnes och för hvilket inteckning i jernväg blifvit meddelad, är gällande, ändå att bevakning enligt förordningen den 4 Mars 1862 ej skett; och anser jag, att hvad i 22 § föreslagits om dödande af inteckning för tryckta eller graverade obligationer bör, i afseende å inteckning i jernväg, gälla endast då fråga är om dödande af inteckningen för hela lånet.

Justitierådet *Olivecrona* anförde: Då Högsta Domstolen under den 3 Mars sistlidet år afgaf infordradt utlåtande öfver förslag till lag om inteckning i jernväg, yttrade jag, bland annat, att »det visserligen varit önskligt om man, vid utarbetandet af den lag, hvarom fråga var, kunnat framställa ett förslag till ett fullt ordnadt grundbokssystem med afseende på landets enskilda jernvägar, så att man i en enda fastighetsbok för hvarje jernväg haft samlade alla uppgifter rörande eganderätten till jernvägen med dertill hörande jord och samtliga de gravationer, hvilka vidlåda samma jord», men att jag trodde det vara omöjligt att »under närvarande förhållanden kunna genomföra ett sådant system». Vid justeringen af Högsta Domstolens protokoll samma dag framlade dåvarande Justitierådet *Almqvist*, såsom sin särskilda mening, ett utkast till förordning om särskilda föreskrifter angående lagfart och inteckning af jernväg, hvilket utkast, i åtskilliga punkter öfverensstämmande med det förslag till lag angående pantsättning af jernväg, som för tyska riket blifvit utarbetadt, genast föreföll mig mycket beaktansvärdt, emedan man med tillämpning af de deri uttryckta principer skulle närma sig målet för ett dylikt grundbokssystem.

När Kongl. Maj:t till 1879 års Riksdag sedermera aflät nådig proposition om antagande af en lag, hufvudsakligen i enlighet med förstnämnda förslag, godkändes densamma visserligen af Första Kammaren,

men afslogs deremot af den Andra, till följd hvaraf frågan om en för vårt land väl behöflig lagstiftning angående enskilda jernvägar föll för andra gången. Genom de af Riksdagens Kammare sålunda fattade beslut synes emellertid gifvet, att den grundsats icke lyckats vinna fullt erkännande, hvarpå 1879 års lagförslag var bygdt, nemligen, att all till jernväg hörande jord skulle vid vederbörliga *fora rei sitæ* först lagfaras, innan inteckning vid särskild för hvarje enskild jernväg bestämd domstol i regeln kunde ega rum. Vid sådant förhållande, och då Kongl. Maj:t icke kunnat godkänna ett från Riksdagen förut utgånget förslag om lag angående förmånsrätt i jernvägsbolags tillgångar, anser jag mig böra, enär behofvet af en jernvägslag allt mera framträder och gör sig gällande, låta de väsentliga betänkligheter falla, hvilka förut hos mig uppstått emot antagande af nya, för den svenska lagstiftningen visserligen främmande grundsatser, hvarpå en lag rörande lagfart, inteckning med mera af jernväg skulle hvila.

För att efter redan gjorda, men ogillade lagstiftningsförsök, komma till målet torde nu mera knappt andra alternativ återstå att välja emellan, än

antingen

en lag byggd på grundsatsen, att alla jordstycken, förvärfvade till enskild, för allmän trafik afsedd, jernväg, hvilkens egare erhållit rättighet att expropriera jord, skola lagfaras *första* gången vid vederbörande *fora rei sitæ*, men sedermera afföras från dessa domstolars lagfartsböcker och inskrifvas i den särskilda domstols fastighetsbok, hvilken blifver jernvägens forum för inteckningsärenden, hvarefter inteckning i jernvägen såsom en enhet kan ega rum, samt att lagfart, vid hvarje ny öfverlåtelse af jernvägen såsom ett helt för sig, vid sistnämnda forum skall sökas;

eller

en lag byggd på grundsatserna att sådan enskild jernväg skall betraktas såsom en enhet, en fastighetskomplex, hvilkens alla jordstycken från början skola lagfaras vid jernvägens särskilda forum, der ock inteckning af jernvägen såsom en helhet skall ega rum; hvarefter nämnda jordstycken skola afföras ur lagfartsböckerna vid vederbörande *fora rei sitæ;* att ediktalstämning medgifves jernvägsegaren i de fall, att han vid lagfartsansökning icke kan visa laga fångeshandlingar, samt att, genom en juridisk fiktion, all den materiel, utan hvilken jernvägen icke

kan uppfylla sitt ändamål, uppfattas såsom så införlifvad med jernvägsfastighetsenheten, att denna materiel allenast i sammanhang med sjelfva jernvägen kan utmätas eller blifva föremål för pantsättning.

Det torde vara onekligt, att en lag i öfverensstämmelse med det första alternativet står närmast grunderna för vår hittills bestående lagstiftning. Men å andra sidan torde åter en lag i enlighet med det senare alternativet, om den ock skulle i den gällande lagstiftningen införa helt nya grundsatser, likväl kunna, om den rätt anordnades, skänka omisskänliga fördelar framför den förra. Det säkra är, att huru man än må försöka att lösa det svåra problemet af en jernvägslagstiftning för vårt land, skall man alltid mötas af uppkommande olägenheter från många håll, och i betraktande af de gifna fördelarne blifver det för mig hufvudsakligen att tillse, det verkningarne af dessa nya rättsnormer icke medföra våldsamma rubbningar eller olägenheter af allt för svår beskaffenhet.

Det är visserligen sant, att det åligger lagstiftaren att sorgfälligt vårda tryggheten af bestående, af lagen hittills skyddade egendomsrättigheter, likaså ock att han icke bör, utan att vigtiga skäl dertill föranleda, i lagstiftningen införa stadganden, som innehålla bestämda afvikelser från hittills inom landet sedan lång tid följda och med rättssystemet införlifvade grundsatser. Men jag erkänner dock att fall kunna gifvas, då fullt giltiga skäl förefinnas, hvilka rättfärdiga ett afsteg från dessa grundregler. Ett sådant fall synes föreligga här vid fråga om en lag rörande enskilda jernvägar, dervid såväl egares rättigheter till de af dem anlagda jernvägar, som fordringsegares anspråk på betalning derur för lemnade försträckningar måste tagas i betraktande i sammanhang med betryggandet af statens anspråk, att den allmänna trafik varder fortfarande upprätthållen, hvilken måste förutsättas hafva varit det hufvudsakliga skälet för beviljandet af hvarje koncession på anläggandet af dylika kommunikationsanstalter.

I hvarje land, hvarest jernvägar efter sund beräkning blifvit byggda under de senaste femtio åren, har en fullständig omskapning inträdt i industrien och en utveckling af handel och näringsföretag inträdt, hvarom man förut icke egt någon aning. Underlättad personlig samfärdsel, underlättad transport af alla slags produkter hafva mångdubblat dessa länders materiela krafter och äfven i väsentlig grad ökat möjligheten för ett folk att, medelst en hastigt samlad krigshär, i farans stund, kunna med framgång försvara sin sjelfständighet. Då jernvägar haft

och fortfarande utöfva ett så utomordentligt mäktigt inflytande, då de sålunda i så framstående grad tjena och befrämja statens vigtigaste ändamål, har staten ock med rätta uppmuntrat enskilda personers eller bolags bemödanden att utföra gagneliga jernvägsföretag och fördenskull i meddelade koncessioner, emot skyldigheten å jernvägsegarnes sida att upprätthålla allmänna person- och varutrafiken, samt post- och truppforslingen, tillerkänt dem rättigheten att, för jernvägsföretagens utförande, från enskilda egares jordområden expropriera erforderlig mark. Det är klart att genom dylika företag, som så djupt ingripa både i statens och enskildes intressen, måste en massa nya rättsförhållanden uppstå, hvilka påkalla nya och utomordentliga rättsnormer, eller ock undantag från förut följda rättsgrundsatser. Härigenom påverkas svårigheterna vid en lagstiftning om jernvägar, der det gäller att på en gång tillgodose det allmännas anspråk på trafikleds öppnande och oafbrutna gång och enskildas rätt att njuta skydd för välfångna rättigheter. Men lagstiftningen hos oss har att uppvisa många exempel huru den enskildes rätt måste vika för befrämjandet af något vigtigt allmänt intresse; och jag behöfver i detta afseende blott erinra om författningarna rörande laga skifte, expropriation af jord, utrifning af vattenverk och afledning af vatten, Konkurslagens stadganden om tvångsackord och så vidare för att ådagalägga ett sådant förhållande.

I utlandet, hvarest man tidigare än hos oss kämpat med svårigheterna att åstadkomma en jernvägslagstiftning, har man dels nöjt sig, såsom i England och i de Nordamerikanska Fristaterna, med den ingalunda efterföljansvärda åtgärden att stifta lag för tillfället eller taga prejudikater till rättesnöre, dels såsom i Schweitz och Österrike år 1874 och nu senast i Tyska riket förlidet år skett, gjort aktningsvärda försök med stiftandet af nya lagar i ämnet, hvaraf vi otvifvelaktigt kunna och böra lära mycket vid våra bemödanden att skapa oss en jernvägslag. Det bör härvid icke förglömmas, att det första försöket i all lagstiftning väl alltid skall blifva behäftadt med många ofullkomligheter. Det är den vid tillämpningen vunna erfarenheten, hvilken skall vägleda lagstiftaren att sedermera afhjelpa dessa. Då vi nu mera icke lära kunna gå i den rigtning, som den franska lagstiftningen tagit, eller att betrakta jernvägar lika med allmänna landsvägar och stälda extra commercium privatorum, synes med vår rättsuppfattning i öfrigt vara mest öfverensstämmande, att välja den grundsats till utgångspunkt för lagstiftningen, hvarvid man i Schweitz, Österrike och Tyska riket redan fästat uppmärksamhet, nemligen att hvarje jernväg i hela sin genom meddelad koncession bestämda sträckning jemte all dertill hörande jord

verkstäder, materiel och förråd af allahanda slag skall betraktas såsom en *enhet* (Eisenbahneinheit). Den närmaste följden af denna uppfattning blifver då den, att enär statsändamålet ovilkorligen fordrar den allmänna trafikens oafbrutna vidmakthållande, får icke heller i regeln någon styckning af jernvägen ega rum, eller någon åtgärd af borgenärer vidtagas, hvilken kunde föranleda trafikens afbrytande. Jernvägsenheten skall följaktligen endast såsom en enhet för sig blifva föremål för förpantning eller för föryttring, vare sig att denna sker frivilligt eller genom tvång. Då likväl jernvägsenheten omsluter icke allenast en fastighetskomplex af en massa små parceller, utan ock en mängd löst, för jernvägstrafikens upprätthållande absolut nödvändigt gods, som till följd af nötning och förtäring ständigt måste af nya ersättas, och då fastighetskomplexen med åtföljande jernvägsskenläggning och byggnader är den dyrbaraste delen af det hela, men i saknad af den rörliga och lösa materielen icke kan uppfylla sitt ändamål, blir följden af denna uppfattning äfven den, att då *jernvägsenheten* skall genom *inteckning* ställas såsom pant för jernvägsegares skuld, kommer inteckningen att medföra panträtt icke blott i fastighetskomplexen, utan ock i all med jernvägen förenad materiel. Inteckningsinstitutet får visserligen genom en sådan rätts uppfattning en för vår lagstiftning hittills obekant utsträckning till lös egendom. Men konseqvensen af jernvägsenhetsbegreppet fordrar, utan tvifvel, sådant, hvarföre man måste foga sig efter en sådan af nödtvång påkallad afvikelse från hittills följda rättsgrundsatser. I detta afseende torde det tillåtas mig att åberopa hvad den österrikiske Justitieministern *Glaser* yttrade vid den österrikiska jernvägslagens behandling i deputeradekammaren 1874, eller att såsom den »röda tråden» i hela förslaget måste betraktas grundsatsen, att jernväg med all dertill hörande jord eller dermed likstälda föremål inkorporeras och uppfattas såsom ett enda objekt, hvilket icke obetingadt får undandragas från sitt vigtiga ändamål att tjena den allmänna samfärdseln och att för den skull privaträttens fordringar måste gifva vika för detta offentliga ändamål och blott under den form medgifvas erkännande, i den mån de öfverensstämma med den offentliga rättens kraf.

Om införandet af jernvägsenhetsbegreppet i vår lagstiftning göres till underlag för en författning, som lättare leder till det åsyftade målet, torde man alltså icke böra rygga tillbaka för de afsteg från hittills gällande lagstadganden, rörande lagfart, inteckning, utmätning och konkursförfarande, hvilka följdrigtigt måste tagas. Jag inser emellertid allt för väl att det i synnerhet är i afseende på *lagfart* vid en *enda* domstol för hela den massa af mindre, inom olika tingslag eller statsområden be-

lägna, jordstycken, hvaraf jernvägskomplexen är sammansatt, som de hufvudsakligaste betänkligheterna möta, i det man anser sig ega anledning frukta, att om lagfart icke längre sker vid *forum rei sitæ* och ediktalstämning skulle stadgas mot anspråk på de till jernvägsområdet hörande jordparceller, enskildes välfångna rättigheter till jord, som för jernvägsföretag erfordrades, skulle allt för mycket äfventyras. Jag är likväl öfvertygad, att denna fruktan är i de allra flesta fall öfverdrifven, om man tager i betraktande huru förhållandena hittills gestaltat sig hvarje gång fråga uppstått att i en landsort anlägga jernväg. Jordegarne utefter den sträckning, der en föreslagen jernväg skolat framgå, hafva nemligen ådagalagt en ängslig ifver att erhålla jernvägen så nära intill sina gårdar, som möjligt, och hafva ofta erbjudit fri upplåtelse af erforderlig mark och andra förmåner, blott de kunnat ernå målet att få jernbanan och isynnerhet bangård i nära granskap. Det visar sig häraf att jordegare derföre följa de förberedande undersökningarne och jernvägens definitiva utstakande med den allra största uppmärksamhet och att de äro i hög grad intresserade att få kännedom om hvilken rigtning öfver deras mark jernvägen skall erhålla och det jordområde, som för utförandet skall tagas i anspråk; väl vetande att deras egendomar, om de ock något minskas i areal, i vanligaste fall likväl snart få ett till 25 à 50 procent förökadt försäljningsvärde. Det torde derföre förblifva ytterst sällsynt att någon jordegare stannar i okunnighet om jernvägsföretag, som berör hans jordområde och genom sin okunnighet kommer att ådraga sig äfventyr af förlust af rättigheter. Lika sällsynt torde ock för andra sakrättsegare slikt äfventyr böra befaras. Ty erfarenheten har hittills visat, att äfven inteckningshafvare, då medel för jord, som blifvit exproprierad för jernväg, skolat hos Konungens Befallningshafvande lyftas, i de flesta fall icke brytt sig om att emottaga den bråkdel deraf, som på dem kunnat sig belöpa, utan låtit jordegaren utqvittera beloppet, väl vetande att de i den återstående fastighetens förhöjda värde ega erforderlig säkerhet för sina intecknade fordringar.

Af alla dessa skäl har jag ansett mig kunna frånträda de betänkligheter, hvilka hos mig först uppreste sig emot lagfart å jernväg vid en enda domstol, i stället för lagfart vid de särskilda *fora rei sitæ* för hvarje för jernvägsföretagets utförande erforderlig liten jordremsa; och då jag i öfrigt anser de grunder, hvarpå det föreliggande lagförslaget hvilar, icke vara förkastliga, skall jag endast vid vissa delar deraf framställa de anmärkningar, hvartill ämnet kan föranleda.

§ 1.

Förslaget till förordning angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg börjar med ett allmänt stadgande, innefattande hvad i författningen med jernväg skall förstås, och ett förklarande, att den för jernvägstrafikens drift anskaffade materiel skall utgöra en *tillhörighet till* den fasta egendomen. Jag vet visserligen att man i lag gerna undviker definitioner; men då man i detta lagförslag söker i vår rättsförfattning införa nya rättsbegrepp, torde det vara nödvändigt att åtminstone eftersträfva att uttrycka dem så klart, att de icke genast lemna rum för tvekan om rätta meningen. Hvad orden: »Jernvägen i hela sin sträckning» rätteligen utmärker, torde vara ovisst, om dermed afses allenast jernvägens hufvudsträckning mellan de i koncessionen för jernbansföretaget af Kongl. Maj:t bestämda *ändpunkter*, eller om de i samma koncession äfven medgifna *bibanor* derunder innefattas. I det för Tyskland utarbetade förslag till lag om panträtt i jernväg säges uttryckligen, att jernvägens sträckning hänför sig till den meddelade koncessionen, hvarjemte noga bestämmes hvad som under begreppet jernvägsenhet (Bahneinheit) skall räknas. Det remitterade förslaget afser visserligen att fast och löst gods vid jernväg äfven skola uppfattas såsom en *enhet,* hvilken såsom sådan utgör objekt för egande- och panträtt. Men detta borde dock bestämdare utmärkas, än som nu skett, derigenom att lokomotiv, vagnar m. m. förklaras vara *tillhörigheter* till den fasta egendomen. Man stannar likaledes i ovisshet om, under hvilka förhållanden den *rullande* materielen skall utgöra en jernvägstillhörighet, eller, med andra ord, anses tillhöra jernvägsfastighetsenheten, hvarföre ett stadgande härom erfordras, i likhet med hvad förslaget till lag i ämnet för Tyska riket innehåller, att nemligen sådan materiel betraktas såsom oskiljaktig från jernvägsfastighetsenheten, äfven om lokomotiv eller vagnar befinna sig på främmande jernvägars område, allena de äro med behöriga märken försedde, som angifva egarens namn.

I första momentet af paragrafen förekommer det främmande ordet »*expropriationsrätt*», hvilket ord, enligt min tanke, kan och bör i lagspråket undvikas, på sätt äfven skett i förslagets § 5 och i förslaget till ändringar i åtskilliga paragrafer i gällande inteckningslag.

§ 3 mom. 1.

Då lagförslaget, enligt min uppfattning, afser att stadga att egare af enskild jernväg icke skall vara pligtig att vid vederbörande *fora rei*

sitæ lagfara med alla de för jernvägsföretagets utförande erforderliga jordstycken, utan allena vid den för jernvägen särskildt bestämda domstol kan, på sätt Justitierådet Wedberg anmärkt, en kollision uppstå emellan jernvägsegaren och den, som på grund af ett yngre fång förvärfvat eganderätt till ett ifrågavarande jordstycke, om nemligen den senare, innan jernvägsegaren hunnit söka lagfart vid jernvägens forum, erhåller lagfart vid domstolen i orten, der jorden är belägen. Lagförslaget lemnar ingen lösning af en sådan kollision, hvilket måste betraktas såsom en brist, som på något sätt bör afhjelpas, äfven om dylika kollisionsfall torde blifva ganska sällsynta; ty det måste l iggai jernvägsegarens eget intresse att påskynda lagfartsansökningen och sålunda, så vidt möjligt är, undvika förenämnda olägenhet och deraf följande äfventyr.

1 mom. af ifrågavarande paragraf innehåller, att när lagfart å jernväg första gången sökes, sökanden skall ingifva, dels behörigen vitsordad karta med beskrifning öfver jernvägens område till alla dess delar, dels specialkartor öfver de jordstycken, hvaraf jernvägskomplexen är sammansatt. Mig synes att sökanden äfven bör uppvisa Kongl. Maj:ts resolution, hvarigenom koncession på jernvägsanläggningen meddelats, emedan domstolen eljest saknar visshet, dels om hvad som i hvarje särskildt fall utgör »jernvägen i hela sin sträckning» från den ena ändpunkten till den andra jemte alla bibanor, hvarå lagfart skall beviljas, dels huruvida Kongl. Maj:t verkligen beviljat sökande rättighet att expropriera jord och sålunda att äfven åtnjuta de förmåner, som lagförslaget afser att skänka sökanden. En föreskrift om nämnda resolutions företeende vid jernvägens särskilda forum torde derföre i nämnda moment böra införas. I det tyska lagförslaget i ämnet återfinner man en dylik föreskrift.

§ 3 mom. 2.

Med Justitierådet Wedberg är jag ense, att då sådan kungörelse får ega rum, som i detta moment omförmäles, bör densamma afse ej blott de lägenheter, med hänseende hvartill *sökandens* åtkomst icke blifvit styrkt, utan ock sådana, vid hvilka enahanda förhållande förekommer i afseende på *förre egarens* fång. Jag delar ock hans åsigt i afseende på den, i hvilken skyldigheten att stämma åligger i det fall, som 3 § 2 mom. angifver.

§ 5.

Jag instämmer i Justitierådet Wedbergs anmärkningar vid denna paragraf.

§ 7.

I denna paragraf stadgas att »jernväg må endast i sin helhet intecknas», och i § 10 att »jernväg må ej delvis utmätas». Dessa stadganden äro i full öfverensstämmelse med grundsatsen att jernväg med alla dess tillhörigheter skall uppfattas såsom en *enhet*, hvilken endast såsom sådan blifver objekt för rättigheter. Men af samma skäl synes mig att en föreskrift bör införas på lämpligt ställe i författningen, af innehåll, att jernvägen endast i sin helhet kan säljas eller annorledes afyttras. I förslaget till lag i ämnet för Tyska riket återfinnes ett förbud mot delvis försäljande af jernväg, men tillika föreskrift om de vilkor, hvarunder jord, som för jernvägsföretag blifvit öfverflödig, kan derifrån afskiljas. Att en likartad föreskrift saknas i det remitterade förslaget synes mig vara en brist, som bör genom tjenligt stadgande afhjelpas.

§ 9.

Lika med Justitierådet Wedberg anser äfven jag att stadgas bör, det öfverexekutor skall förrätta auktion å utmätt jernväg, helst som en sådan förrättning alltid blifver af den betydenhet, att den icke gerna bör anförtros åt någon underordnad person.

§ 19 mom. 1 och 2.

Jag delar de anmärkningar, som af Justitieråden Ryding och Hernmarck blifvit gjorda och hvari Justitierådet Wedberg äfven instämt, rörande dessa begge moment, så ock angående tillämpningen af § 3 i gällande förordning om inteckning af fast egendom, då fråga är om inteckning till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer.

Förslag till förordning angående förändrad lydelse af vissa paragrafer i Förordningen den 16 Juni 1875 om inteckning i fast egendom.

§ 19.

Med Justitierådet Wedberg är jag ense att instämma i den af Justitieråden Ryding och Hernmarck framstälda anmärkning vid denna paragraf om behof af ett stadgande att fordran på grund af sådant obligationslån, som der omförmäles, och för hvilket inteckning i jernväg beviljats, är gällande, ändock att bevakning enligt Förordningen den 4 Mars 1862 ej skett.

§ 22.

Jag instämmer med Justitierådet Wedberg i hvad han anmärkt vid denna paragraf.

Justitierådet *Carleson* yttrade: Instämmande i det hufvudsakliga af hvad Justitieråden Ryding och Hernmarck anfört, tror jag mig böra i afseende å förslaget till förordning, om, bland annat, särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, ytterligare påminna följande:

§ 1.

I 2:dra momentets sista punkt stadgas att »de till jernvägens drift *anskaffade* lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd anses såsom tillhörigheter till den fasta egendomen»; och enligt motiven skulle meningen vara den, att sagde lösören inbegrepos under den panträtt, hvilken på grund af inteckning vidlådde sjelfva jernvägen såsom fast egendom. Men, då en så beskaffad, af inteckning i fastighet beroende panträtt i lösören vore, på sätt redan blifvit anfördt, främmande för bestående rätt i riket, kan meningen icke vara vederbörligen uttryckt i en ordställning, som lemnar rum för annan tolkning, till exempel den att (vid jernvägens försäljning, utmätning eller afträdande till borgenärer skall) nämnda lösegendom betraktas såsom adpertinens till fastigheten. Hur helst det anförda stadgandet tolkas, påkallar det ytterligare utveckling för att icke föranleda svårlösta rättsförvecklingar — i synnerhet beträffande till jernvägs drift anskaffad lösegendom, som förvaras utanför jernvägens område.

§ 2.

På den föreslagna lagfarten skulle en mängd, understundom ganska vigtiga sakrätter, i synnerhet nyttjande- och servitutsrätter, komma att bero, och följaktligen borde lagfartsdomstolarne vara så förlagde, att befolkningen i de af enskilda jernvägar genomskurna orterna kunde med största möjliga lätthet förskaffa sig noggrann kunskap om jernvägsegarnes lagfartsanspråk och med minsta möjliga kostnad utföra sin deraf beroende talan. Men då bland de enskilda jernvägarne i riket blott en enda berör Stockholm och ingen berör Jönköping, kunna Rådstufvurätterna i dessa städer icke vara de lämpligaste att välja till gemensamma fora för lagfartsärenden rörande jernvägarne i Svea och Göta riken. Att Hofrätter äro i nämnda städer förlagde göra icke Råd-

stufvu-rätterna till lämpligare lagfartsdomstolar, och olägenheterna af de gemensamma fora äro lättare att uppgifva än fördelarne.

§ 3.

Uti mom. 1 förutsättes att någon söker lagfart å en genom sjelfva den nu ifrågasatta lagen konstruerad jernvägsenhet, som ej varit föremål för fång. Denna lagfart, för hvilken saknas terminus a quo, kan icke vara obligatorisk såsom den genom Kongl. Förordningen den 16 Juni 1875 påbudna lagfarten å fång till fast egendom, och skulle, jemlikt förslagets 3 § 2 och 3 mom. samt 5 §, icke heller hafva samma rättsverkan som det senare slaget af lagfart. Ändamålet måste således vara något annat, än ändamålet med lagfart i allmänhet, och synes egentligen vara det att vinna fastställelse af jernvägsegarens anspråk på jord till den jernväg, på hvars anläggning han erhållit privilegium. I följd häraf och då, enligt förslagets inledning, de enligt lag i allmänhet gällande stadgandena om lagfart skulle lända till efterrättelse så vidt de ej stredo mot hvad i förslaget vore förordnadt, borde dragas den slutsatsen att, ehvad den i förslagets § 3 mom. 1 omnämnda lagfarten egde rum eller icke, skulle jernvägsegare, lika med hvar och en annan och jemväl lika med staten, vara förbunden att vid forum rei sitæ lagfara hvarje särskildt jordafång. Af motiven synes likväl, att förslagets mening är motsatt och att lagfarten å den såsom sammanhängande fast egendom betraktade jernvägen skall innefatta lagfart å alla de särskilda fång, hvarigenom eganderätt till mark för jernvägen åtkommits. Men i denna händelse skulle likartade fång af jord på samma ort — ja, från samma hemman och för enahanda bruk — lagfaras på olika sätt och vid olika domstolar, hvilket icke kunde aflöpa utan menliga följder — bland hvilka den, att fastighetsböckernas anteckningar råkade i förvirring, icke vore den minst betänkliga. Den i mom. 2 föreskrifna kungörelsens införande i allmänna tidningar och uppläsande i kyrka synes innefatta ett allt för ofullkomligt meddelande af lagfartssökandes anspråk att kunna för mängden af dem, hvilkas rättigheter skulle komma att af lagfarten bero, lända till erforderlig upplysning; och sannolikheten af de i mom. 3 omförmälda protokollsutdragens fullständighet och noggrannhet står i omvändt förhållande till deras vigt.

§ 5.

I motiven uppgifves föreskriften vara härledd ur expropriationslagstiftningen. Om så vore, skulle dock dervid upphäfvas den för

eganderätten mest betryggande grundsatsen i gällande expropriationslag, nemligen den, som innefattas i stadgandet uti första punkten af § 24 i Kongl. Förordningen den 14 April 1866. Jemföras emellertid förslagets §§ 5 och 11 med hvarandra, eller sammanställes den förra paragrafens medgifvande af ersättningstalan med den senare paragrafens vilkor för ersättningens utkräfvande hos en tredskande gäldenär, visar sig att den förmenta expropriationen kunde i verkligheten framträda såsom likställig med konfiskation, i det egaren beröfvades sin egendom, under det möjligheten att göra medgifven ersättningsrätt gällande eller att utfå den vore honom betagen.

§ 11.

Den föreslagna anordningen skulle, såsom redan blifvit anmärkt, faktiskt betaga de mindre förmögna fordringsegarne möjligheten att erhålla utmätning af någon till allmän trafik upplåten jernväg med den lösegendom, som förklarats höra dit. Såsom skäl anföres angelägenheten att, så vidt genom lagstiftning kan ske, söka förekomma de menliga följder för allmänna samfärdseln, som skulle uppstå, derest jernväg eller blott dess rörliga materiel blefve utmätt eller trafiken å någon betydligare jernväg till följd af egarens konkurs skulle komma att upphöra. Förebyggandet af dessa följder vore det syftemål, som lagstiftningen borde för sig i första rummet uppställa.

Men om ock statens intresse af den allmänna samfärdseln, som förmedlas genom de enskilda jernvägarne, vore tillräckligt stort att förmå staten till dessa vägars öfvertagande, när de visa sig icke bära utgifterna, kunde likväl icke vigten af nämnda intresse uppväga vigten af att rättssäkerheten i staten bevarades. Privilegierna för anläggning af enskilda jernvägar hafva längesedan upphört att offentliggöras, och allmänheten kan icke antagas hafva kunskap om hvilka bland dessa jernvägar blifvit byggda på mark, som lagligen *kunnat* exproprieras. Ingen borgenär har haft ringaste anledning att föreställa sig att hans försträckning kunde förklaras vara mindre utmätningsgill, derför att den lemnats till egare af jernväg, för hvars anläggning Konungen medgifvit expropriationsrätt, eller derför att gäldenärens utmätningsbara tillgång bestod i en jernväg och sådan lösegendom, som enligt förevarande förslag skulle hänföras dit; icke heller har någon borgenär haft anledning att bereda sig på skyldigheten att, om han ville återfå sina penningar, nödgas förskjuta och tilläfventyrs äfven gälda förvaltnings- och driftkostnaden för en jernväg, derför att han gjort egaren en försträckning.

Genom de nya vilkoren för erhållande af utmätning skulle i förhållande till samma gäldenär den mindre förmögne fordringsegaren försättas i sämre ställning än den mera förmögne, fastän ett gemensamt försträckningsaftal lagligen betingat dem begge enahanda förmån och en rättsförnärmelse således tillfogades den lidande.

§ 12.

Åtgärden att skilja borgenärerne från allt inflytande på förvaltningen af den till dem afträdda jernvägen med tillhörigheter strider emot allmän lag. Ingen förbindelse för fordringsegarne i en konkurs att längre, än de sjelfva finna förenligt med sin fördel, uppehålla trafiken på en till dem afträdd jernväg kan på rättsgrund härledas derifrån att Kongl. Maj:t medgifvit expropriationsrätt för vägens anläggning; och att ålägga dem bekosta en trafik, som måhända minskar de afträdda tillgångarne, vore desto mera obilligt, ju mindre de hade att vänta ersättning för sin förlust och ju mindre deras förlust berott af dem sjelfva. Orättvist vore att å dem framför andra lägga bördan af hvad man gifver namn af allmänt intresse; men anmärkas bör tillika, att så länge staten icke ens, efter det konkursboets tillgångar blifvit uttömda, anser sig förbunden att öfvertaga den afträdda jernvägen, kan icke intresset af trafikens uppehållande med rätta kallas allmänt.

§§ 13 och 18.

De uppstälda förvaltningsreglerna samt bestämmelserna om förvaltarnes entledigande och redovisningsskyldighet lemna frågorna angående omfattningen af förvaltarnes myndighet samt om rättigheten att öfverklaga deras åtgärder och deras redovisning i det närmaste obesvarade, och tvifvelaktigt är jemväl, huruvida konkursdomarens beslut angående förvaltares entledigande må dragas under högre rätts pröfning.

§ 19.

Enligt ordalydelsen af mom. 1 skulle bestämmelsen vara tillämplig jemväl i fråga om äldre fordringsegares rätt att söka inteckning i den fasta egendom af hvarjehanda slag, som jernvägsaktiebolagen stundom ega utom jernvägsområdet; men ett sådant stadgande skulle verka retroaktivt och, då något skäl dertill icke blifvit anfördt, torde det icke heller varit afsedt.

Mom. 2 synes förutsätta att sökt inteckning icke må beviljas utan föregående pröfning af fordringens giltighet och att samma domstol borde pröfva så väl fordringen, som inteckningen; men anledning för inteckningsdomstolen att pröfva en medgifven eller obestridd fordran bör icke finnas, och endast tillfälligtvis kan samma domstol vara behörig att pröfva både den tvistiga fordringen och den inteckning, som till densammas säkerhet blifvit sökt. I hvilket fall som helst är meningen i förslaget otydlig.

Justitierådet *Friherre Leuhusen* förenade sig med Justitierådet Carleson.

Justitierådet *Södergren* ansåg för sin del sig nu icke hafva till uppgift att söka bedöma den för domarekallets egna erfarenhet ännu ganska främmande, inom Riksdagen nyligen omtvistade frågan, om i hushållnings- och kreditförhållanden i landet funnes eller icke funnes verkligt tvingande anledning till förnyade bemödanden för lagstiftning i förevarande ämne, och icke heller att inlåta sig i pröfning af värdet i hufvudgrunderna för det lagförslag i ämnet, som, efter det Högsta Domstolen derom afgifvit utlåtande, varit från Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåtet, men hvartill Riksdagen vägrat sitt bifall medelst en underdånig skrifvelse, som icke gåfve någon ledning för urskiljande, om i det hela eller i hvilka delar förslaget ansetts icke vara antagligt; utan komme, inom den af föredragande Departementschefen i statsrådet antydda synvidd i detta lagstiftningsärendes nu förestående behandling, Justitierådets granskning af det remitterade förslaget att hafva sin utgångspunkt i förutsättningen, att förslag i detta ämne komme att från regeringens sida å nyo aflåtas, men hufvudsakligen bygdt på andra grunder än det förra, af Riksdagen ogillade förslagets. Endast om ett sådant, i hufvudgrunderna nytt förslag skulle, enligt Justitierådets tanke, nu vara fråga.

Vid 1 § i förslaget angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg anmärkte Justitierådet Södergren, att i stället för ordet »expropriationsrätt» borde sägas: rätt till förvärfvande af erforderlig mark enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof. Visserligen hade, tid efter annan, utländska ord insmugit sig i vår lagstil; men dermed borde man gå varsamt; och här, då i hela författningen ordet expropriationsrätt skulle blott på detta enda ställe förekomma, kunde upprätthållandet af en nödig allmän grundsats, visst icke mindre vigtig för lagar, än regeln i 24 kap. 3 § Rättegångsbalken för domar, löna mödan af den lilla omskrifningen. För öfrigt instämde Justitierådet i hvad angående 1 § blifvit af Justitierådet Wed-

berg yttradt; dock att möjligen den såsom nödig anmärkta närmare bestämningen, som afsåge inteckning och utmätning, kunde inläggas i 7 § och i slutpunkten af 10 §, direkt i den ena och med hänvisning i den andra.

Vidare anförde Justitierådet Södergren, att slutpunkten i 2 mom. af 3 §, jemförd med 5 §, innebure, att det »klander å sökandens fång», som inom den stadgade tiden af ett år efter kungörandet blefve hos domstolen väckt, icke någonsin skulle kunna leda till sjelfva jordens återvinnande, utan endast till den i 5 § anvisade lösen eller ersättning; det vore nog dermed, att jorden verkligen blifvit »för jernvägen använd». En sådan under den förelagda tiden väckt, på lagfartsärendet inverkande klandertalan kunde dock någon gång afse det fall, att till jernvägens område intagits och inhägnats jord, som icke blifvit en del af sjelfva jernbanans sträckning, utan önskats till någon beqvämlighet för jernvägens bruk, men om hvars verkliga behöflighet för jernvägen stridiga meningar skäligen kunde uppstå. Att på grund af blotta besittningstagandet till en icke för statens räkning genom dess funktionärer, utan af enskilda egare verkstäld jernvägsanläggning ovilkorligen afvisa all sådan återvinningstalan, syntes icke förenligt med tillbörlig vårdnad om enskilds jordeganderätt. Men icke heller syntes här nödigt att lemna å sido den vigtiga princip, från hvilken detta lagförslags hufvudsakligaste bestämningar härledas, den, att den enskildes eganderätt till jord viker för hvad Kongl. Maj:t enligt expropriationslagen pröfvar vara ett behof för allmän nytta; en bestämningsmakt, som naturligtvis kunde utöfvas lika väl till fördel för en redan gjord jernvägsanläggning, som för en ännu blott tillärnad; och till det ifrågavarande lagbudets syfte att förekomma rubbningar af de till allmän nytta anlagda jernvägarnes områden kunde det höra, att för rättegångar af nu anförda beskaffenhet i lagen bemedlingsvis inlades en bestämning, som kunde förhindra att genom enskild jordegares reklamation från jernvägs redan anlagda område bortrycktes delar, hvilka Kongl. Maj:t genast derefter, om icke redan i samma stund, tilläte jernvägsegaren att från den enskilde förvärfva för allmän nytta. Sålunda trodde Justitierådet lagstiftningen i förevarande ämne kunna så jemkas, att i fall af nyssnämnda beskaffenhet, der domaren icke finner sig kunna för visso anse den ifrågakomna jordens intagande till jernvägsanläggningen rätteligen hafva varit att inbegripa under den redan före anläggningen beviljade expropriationsrätt, men icke heller finner alldeles uppenbart att jordens intagande varit för jernvägens ändamål och skötsel obehöfligt, domaren må under rättegången bevilja jernvägsbolaget rådrum att, der det så

önskar, och sådant icke redan skett, hos Konungen söka rättighet till det omtvistade jordområdets inlösande; hvarefter, om sådan inlösningsrätt blifvit beviljad, återvinningstvisten öfverginge till en fråga endast om bestämmande af lösen för den redan öfvertagna marken och hvad i öfrigt af lagens stadganden för sådana fall skulle följa. Såmedelst blefve ock lagfartsfrågan klar. Skulle det anmärkas, att detta vore en besynnerlig anstalt i laga rättegång om eganderätt till jord, hade Justitierådet derå att svara, att hela den nu ifrågavarande lagstiftningen blefve en besynnerlig utväxt på vårt gamla lagsystem; den ena besynnerligheten finge draga den andra med sig.

Denna anmärkning åberopades vidare i afseende å redaktionen af 5 § i fråga om sådan klandertalan, som väckes inom den i kungörelse enligt 3 § förelagda tid.

Justitierådet Södergren ansåg sig icke kunna tillstyrka det uti 11 § för rätt till utmätning stadgade vilkor så vidt anginge fordringar, som före den ifrågavarande lagens utfärdande tillkommit. Väl vore det en sanning, att staten i afseende på sättet och vilkoren för dess embetsmyndigheters anlitande till indrifvande af enskildes fordringar hos hvarandra kunde inrätta sina lagar efter beräkning af det allmännas nytta, hvartill alla enskilda naturligtvis måste vara förbundna att bidraga; hvadan en på sådan grund tillkommen allmän lag, äfven då den komme i strid med de enskildas beräkningar, som varit stälda i förväntan på fortvarandet af förut gällande lag, icke kunde sägas göra ingrepp i i dessas *rätt* i ordets egentliga och sanna bemärkelse. Och vidare syntes det vara klart, att när enskild jernväg tillkommit medelst begagnande af den expropriationsrätt, som enligt lag skall beviljas endast till företag, som pröfvas vara till allmänt behof, således till hela samhällets nytta, så ligger deruti en förbindelse för jernvägens egare att upprätthålla företaget, således att städse hålla oförskingrade de tillgångar, som för jernvägsrörelsens rätta bedrifvande äro oundgängliga. Och häraf framginge den tanke, att den person, som till sådan jernvägsegare utlånar penningar, icke borde dervid göra beräkning på återbetalning just genom förstörelse af jernvägsrörelsen. Men Justitierådet måste hålla troligt att en sådan betraktelse icke ingått i allmänna sinnelaget, utan deremot i saknad af all varnande antydan härom i allmänt kungjord författning, de enskilda jernvägsföretagen ansetts lika med andra industriella anstalter, hvilkas egare måste, vid bristande godvillig betalning, utmätningsvis tillsläppa sina tillgångar, att till gäldens betalning försäljas på sätt om utmätt egendom i allmänhet vore i lag stadgadt; i sådan god tro hade de enskilda jernvägarnes ofantliga skuld-

massor tillkommit. Att nu för rättigheten till fordringsegarnes utkräfvande medelst utmätning sätta ett vilkor, som antagligen åtminstone i de allra flesta fallen blefve i verkligheten detsamma som ovilkorligt förbud mot utmätning, vore en hårdhet, hvilken, under lagstiftningsgrunders allmänna synpunkt, Justitierådet icke ansåg sig böra tillstyrka, huru beklagligt det än må vara, om genom enskilda jernvägars utmätning mycket af den allmänna nytta förspildes, som i de så talrikt utdelade koncessionerna till sådana jernvägsanläggningar må hafva varit med något utseende af säkerhet beräknad.

Angående 19 § 3 mom. erinrade Justitierådet Södergren, att visserligen vore inom allmänheten bekant, att när på någon viss tidpunkt jernvägsbolag vill upplåna penningar mot tryckta eller graverade obligationer, betraktas hela massan af dessa obligationers belopp såsom varande för sjelfva bolaget ett enda lån, fastän obligationer styckevis eller i vissa partier afyttras till personer, som derigenom hvar för sig blifva långifvare; men i lagtext skulle orden »samma lån» icke vara nog bestämda och klara. Det nödiga kännemärket för alla obligationernas hänförande till begreppet »samma lån» skulle väl ligga i den historiska notisen i obligationernas text. Något sådant antydande syntes här vara behöfligt, i likhet med hvad som skett i det särskilda förslaget till ändrad lydelse i 3 § af förordningen angående inteckning i fast egendom.

Hvad angick förslaget till ändringar i förordningen om inteckning i fast egendom ansåg Justitierådet Södergren, lika med Justitieråden Ryding och Hernmarck, skäl nu icke vara för handen till det föreslagna lagstiftandet om inteckning för tryckta eller graverade obligationer i allmänhet, utan kunde de om inteckning i jernväg erforderliga stadganden inrymmas i det nu granskade förslaget till förordning om lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, likasom ock Justitierådet var ense med Justitieråden Ryding och Hernmarck i hvad för öfrigt blifvit anmärkt vid 3 § och vid 19 § om behofvet af stadgande om giltigheten af fordran på grund af obligationslån, som vore i jernväg intecknadt, oberoende af bevakning enligt Förordningen den 4 Mars 1862; och instämde Justitierådet i fråga om 22 § med Justitierådet Wedberg.

In fidem.

E. ADLERSTRÅHLE.

Stockholm, Ivar Hæggströms Boktryckeri, 1880.

Protokoll öfver ett Justitiedepartementsärende, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott Måndagen den 8 Mars 1880,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQVIST,
Herr THYSELIUS,
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÄRD,
VON STEYERN,
MALMSTRÖM.
Justitieråden: Friherre LEUHUSEN,
HERNMARCK.

Chefen för Justitiedepartementet Statsrådet Almqvist anmälde i underdånighet Högsta Domstolens enligt Kongl. Maj:ts nådiga beslut den 28 November förlidet år infordrade och nu afgifna samt i Domstolens protokoll den 20 sistl. Januari intagna utlåtande öfver särskilda inom Justitiedepartementet upprättade förslag *dels* till förordning, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så och i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs, och *dels* till förordning om förändrad lydelse af 3, 16, 19 och 22 §§ i Förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875; och anförde föredragande departementschefen:

»Inom Högsta Domstolen hafva framträdt skilda meningar beträffande isynnerhet grunderna för det förstnämnda lagförslaget, i det att å ena sidan två af Domstolens ledamöter, med hvilka två andre hufvudsakligen instämt, ansett att sakrätter i fast egendom ej hade i förslaget det skydd, lagstiftningen dem hittills beredt, och att särskildt förfarandet vid jernvägs lagfarande icke öfverensstämde med de allmänna lagstiftningsgrundsatser, som i fråga om förvärfvande och förlust af eganderätt till fast egendom hittills äro iakttagna, i följd af hvilka jemte andra anmärkningar mot förslagets principer äfvensom mot vissa detaljbestämmelser, desse ledamöter trott lagförslaget ej böra för Riksdagen framläggas; under det å motsatta sidan en ledamot, hvilken, lika med två andra, icke förkastat de grunder, på hvilka förslaget blifvit bygdt, i sådant afseende yttrat, bland annat, att det visserligen vore sant, att det ålåge lagstiftaren att sorgfälligt vårda tryggheten af bestående, af lagen hittills skyddade egendomsrättigheter, likasom att han icke borde utan vigtiga skäl i lagstiftningen införa stadganden, som innehålla bestämda afvikelser från hittills inom landet sedan lång tid följda och med rättsmedvetandet införlifvade grundsatser; men att fall likväl kunde gifvas, då fullt giltiga skäl förefunnos, som rättfärdigade ett afsteg från dessa grundregler. Ett sådant fall förelåge här, vid fråga om en lag rörande enskilda jernvägar, dervid såväl egares rättigheter till de af dem anlagda jernvägar, som fordringsegares anspråk på betalning derur för lemnade försträckningar måste tagas i betraktande i sammanhang med betryggandet af statens anspråk på att den allmänna trafik blefve fortfarande upprätthållen, hvilken måste förutsättas hafva varit det hufvudsakliga skälet för beviljandet af hvarje koncession på anläggande af dylika kommunikationsanstalter; samt att genom dessa, både i statens och enskildas intressen djupt ingripande företag en mängd nya rättsförhållanden måste uppstå, hvilka påkallade nya och utomordentliga rättsnormer eller undantag från förut följda rättsgrundsatser.

Dessa senare åsigter, som jag för min del biträdt och dem jag jemväl vid ett föregående försök till lagstiftning i det föreliggande ämnet ansett böra tillämpas, hafva ock nu vid lagförslagens uppställning gjort sig gällande i den mån ämnets beskaffenhet påkallat. För de inom Högsta Domstolen förekomna anmärkningar samt för de ändringar eller modifikationer i förslagen, som i anledning deraf ansetts böra vidtagas, skall jag nu närmare redogöra.

Ehuru jag anser, att uttrycket »expropriationsrätt» numera är så allmänt kändt och begagnadt, att det lika lätt begripes som den i dess ställe vanliga omskrifningen, tillmötesgår jag dock villigt en inom Hög-

sta Domstolen uttryckt önskan, att jemväl i den nu föreslagna förordningen i stället för nämnda ord af främmande ursprung begagnas uttrycket: »rätt till förvärfvande af erforderlig mark enligt gällande författningar om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof».

Af ordalagen i 1 § af det till Högsta Domstolen remitterade förslaget följer att hvarje jernväg, för hvilken Kongl. Maj:t genom en och samma regeringshandling meddelat anläggningstillstånd eller såsom det på senare tider benämnts *koncession*, hvarmed följer expropriationsrätt, skall i hela sin sträckning anses såsom en enhet, hvilken endast såsom sådan kan blifva föremål för lagfart, inteckning och exekution; och enligt hvad Högsta Domstolens protokoll gifver vid handen, har äfven inom Högsta Domstolen förslaget sålunda uppfattats. Likasom jernvägsenheten sålunda grundlägges genom en administrativ handling, kunna förändrade bestämmelser angående en viss jernvägs utsträckning i administrativ väg meddelas. Sådana ändringar af koncessionerna kunna i flera fall blifva nödvändiga, såsom då ett jernvägsaktiebolag efter hand erhållit koncessioner å flera särskilda jernvägssträckningar eller då en koncessionerad jernvägsanläggning blifvit endast till vissa delar utförd och koncessionsinnehafvaren afsäger sig rätten att fullborda jernvägen efter koncessionens innehåll. Vid förslagets upprättande ansåg jag det icke vara nödvändigt, att i den förevarande förordningen gifva någon anvisning att i dessa och dylika fall i administrativ väg söka ändring af koncessionen. Då nu emellertid inom Högsta Domstolen blifvit uttalade åsigter, som kunde föranleda tvekan hos allmänheten, huruvida ändring af koncessionerna kan vinnas, har jag funnit det af behofvet påkalladt att i 1 § intages en antydan, att bestämmelser angående jernvägsenhetens omfattning kan af Konungen meddelas såväl vid jernvägens anläggning, som ock senare, då fråga derom väckes.

Det har synts fyra bland Högsta Domstolens ledamöter tvifvelaktigt, i hvilket förhållande en enskild med expropriationsrätt tillkommen jernväg, som sedermera, i likhet med Hallsberg—Motala—Mjölby-jernvägen blifvit af staten inlöst, skulle komma att stå till den nya lagstiftningen. Då emellertid den föreslagna förordningen uttryckligen innehåller, att densamma endast angår *enskilda* jernvägar, samt en af staten inköpt enskild jernväg i och med inköpet upphört att vara enskild, torde förslaget icke kunna anses gifva anledning till något så beskaffadt tvifvel. Lika litet bör någon tvekan kunna uppstå derom, att inteckning, som besvärar sådan jernväg, då den af staten förvärfvas, bibehåller sin rättsverkan.

Med afseende å samma paragrafs innehåll har inom Högsta Dom-

stolen vidare yttrats tvifvelsmål, huruvida de till jernvägens drift anskaffade lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd, hvilka af förslaget betecknas såsom tillhörigheter till den fasta egendomen, i och för sig skola anses såsom fast eller lös egendom. Denna fråga torde icke kunna afgöras annorlunda än efter dessa föremåls naturliga beskaffenhet, och hvarken lärer den omständigheten, att sådan lösegendom förklaras utgöra tillhörighet till fastighet, eller den deraf följande regeln, att den är underkastad samma panträtt, som fastigheten, hvartill den hör, kunna leda till den slutföljd, att densamma skulle hafva förlorat sin rättsliga natur af lösegendom. Det synes mig vidare vara klart, att, då lös egendom i rättsligt hänseende betraktas såsom tillhörighet till fastighet, detta rättsförhållande icke kan antagas fortfara längre än det faktiska förhållande, som utgör dess förutsättning, och att således den lösa egendomen, som enligt 1 § i rättsligt hänseende utgör en tillhörighet till jernväg, förlorar denna sin egenskap på samma gång den faktiskt upphör att tillhöra jernvägen. De kollisioner mellan den ifrågavarande panträtten och andra sakrätter i den jernvägen tillhörande lösegendomen, för hvilka inom Högsta Domstolen yttrats farhågor, lösas också efter de rättsregler, som i allmänhet gälla för sakrätt i lös egendom. En byggnad är tillhörighet till grunden, så länge den står qvar derstädes, och är då föremål för samma sakrätter, som grunden; men den kan skiljas från grunden och antaga egenskapen af lösegendom. Äfven i detta fall kan kollision uppstå vid försäljning, lösöreköp, pantsättning och så vidare; men detta utgör intet skäl för underkännande af regeln, att byggnaden hör grunden till. På alldeles samma sätt som byggnaden förhåller sig till grunden, förhåller sig enligt förslagets mening lokomotivet till jernvägen. Det är ett tillbehör, men det kan skiljas derifrån. Hvarken i det ena eller andra fallet behöfver man taga sin tillflykt till någon så kallad juridisk fiktion, utan rättsatsen hvilar på ett fullkomligt naturligt förhållande emellan den fasta egendomen och dess tillbehör.

Vid de kollisionsfall, hvarom i detta sammanhang antydning gifves i Högsta Domstolens protokoll, kommer det an på ett rätt bedömande af frågan, huruvida en jernvägens tillhörighet, till exempel ett lokomotiv, kan anses vara faktiskt skild från jernvägen, och således hafva upphört att vara en tillhörighet till densamma. De förhållanden, som i särskilda fall böra med afseende å en sådan fråga tagas i betraktande, äro af så vexlande beskaffenhet, att det synts mig betänkligt att, på sätt i tyska lagförslaget skett, söka härutinnan uppställa någon fast norm. Så länge den rörliga materielen finnes å jernvägens område eller begagnas för jernvägsegarens räkning i samtrafik å annan bana, måste den anses vara

under jernvägsegarens värjo och användning samt följaktligen tillhöra jernvägen; och ett förtydligande i sådan syftning af stadgandet i 1 §:s andra stycke torde kunna vara till gagn.

Med anledning af en inom Högsta Domstolen framstäld anmärkning mot det remitterade förslagets 2 § torde till densamma böra göras det tillägg, att, derest, efter det jernväg blifvit vid en Rådstufvurätt lagfaren, förändrade förhållanden inträdt med afseende å de omständigheter, som enligt samma paragraf bestämma, vid hvilken af de tre Rådstufvurätterna jernvägen har sitt forum, jernvägen dock fortfarande skall lyda under den Rådstufvurätt, der den en gång blifvit lagfaren.

Emot det af fyra bland Högsta Domstolens ledamöter fälda yttrandet, att genom de i det remitterade förslagets 2—5 §§ gifna bestämmelser egarne af den till jernvägen använda jord samt innehafvarne af annan sakrätt i denna jord synas komma att sakna det rättsskydd, som lagstiftningen hittills låtit sig angeläget vara att för dylika rättigheter bereda, måste jag erinra, att, *då* den föreslagna förordningen, enligt ordalydelsen af dess 1 §, endast är tillämplig på jernvägar, för hvilka Konungen medgifvit expropriationsrätt; *då* expropriationsrätten enligt gällande lag medför den verkan, att egare och innehafvare af mark, som till jernvägen erfordras, innehafvare af inteckning i sådan mark samt innehafvare af servitut, hvilkas tillgodonjutande genom jernvägsanläggningen helt och hållet eller till någon del förhindras, äro underkastade tvånget att afstå den sakrätt, de sålunda ega, emot ersättning i penningar; *då*, enligt koncessionernas innehåll, expropriationsrätt alltid medgifvits i den omfattning, som för jernvägsanläggningen erfordras; *då* det i hvarje fall står jordegaren eller inteckningshafvaren öppet att förhindra jernvägens anläggning öfver det område, hvari han är intresserad, intilldess att anläggaren erlagt lösen eller stält borgen, på sätt expropriationsförordningen innehåller; *då* det deremot icke kan anses vara med god ordning eller med expropriationsrättens ändamål förenligt att en jordegare eller servitutsrättsinnehafvare, hvilken utan protest medgifvit jernvägens anläggning, sedermera på grund af den omständigheten, att han ej erhållit den ersättning, hvartill han anser sig berättigad, skulle ega att sätta sig i besittning af någon sådan del af jernvägsområdet, att han derigenom gjorde jernvägen oanvändbar, och *då* enligt gällande lag en inteckningshafvare, som icke i den ordning expropriationsförordningen innehåller fått sin fordran aflöst före den intecknade fastighetens användning för jernvägens behof, ej har annan rätt än att genom expropriations förfarande få sig vanlig fordringsrätt hos jernvägens egare tillerkänd; — torde det emot förslaget framstälda klandret, i den form och

omfattning, detsamma genom det anförda yttrandet erhållit, få anses sakna befogenhet. Lika litet kan jag erkänna befogenheten af yttrandet, att förslaget skulle åt ockupationen eller det faktiska besittningstagandet gifva helgden af ett lagligt fång; ty ett sådant erkännande af ockupationens betydelse är i förslaget uttryckligen fästadt vid det vilkor, att expropriationsrätt medgifvits och att området användts för jernvägens behof. Det är sålunda expropriationsrätten och dess begagnande inom tillåtna gränser, som grundlägger jernvägsegarens rätt till det för jernvägen använda område; och ockupationen i och för sig har i sådant afseende ej någon rättslig betydelse.

Egare af jord, för hvilken expropriationsersättning bestämmes först efter jernvägens fullbordan, erhåller i utbyte mot sin sakrätt allenast en fordringsrätt hos jernvägens egare. Såsom inom Högsta Domstolen erinrats, stadgar det tyska lagförslaget med afseende härpå en ny förmånsrätt. 30 § af nämnda förslag innehåller nemligen, att ersättningsfordringar af ifrågavarande slag skola vid jernvägens exekutiva försäljning utgå ur jernvägens inkomster och köpeskillingen framför alla andra jernvägsskulder. Ett sådant stadgande synes väl hafva billighetsskäl för sig, men å en annan sida införes derigenom en tyst förmånsrätt, som har det menliga inflytande på säkerheten för den i jernvägarne intecknade skulden, att denna i betalningsrätt kan få stå tillbaka för oguldna expropriationsfordringar till betydliga belopp. Då dessutom egare af jord, som till jernväg användes, hafva vida lättare än innehafvare af inteckning för fordran att under jernvägens anläggning göra sin rätt gällande och sålunda må i viss mån skylla sig sjelfva, om de få sin sakrätt utbytt mot oprioriterad fordringsrätt, så har jag ansett det tyska förslaget icke böra i denna del följas.

Hvad fyra bland Högsta Domstolens ledamöter yttrat derom, att jemlikt förslagets 5 § servitut, hvilka kunna hvila å den jord, som till jernväg användts, måste antagas skola upphöra såsom sådana och endast kunna göras gällande såsom anspråk på ersättning, innebär visserligen en rigtig uppfattning af förslagets mening, så till vida att det icke kan ifrågasättas, att en servitutsinnehafvare skulle, framför egaren af den jord, som är med servitutet belastad, ega rätt att rubba jernvägsenheten, men då det erinras, att det icke torde blifva möjligt att i det praktiska genomföra denna rättssats, så är detta en anmärkning, som synes böra rigtas emot den nu gällande expropriationslagstiftningen, ej emot det remitterade förslaget.

Då fyra bland Högsta Domstolens ledamöter i mitt underdåniga yttrande till statsrådsprotokollet den 28 sistlidne November sökt att

finna skäl mot förslagets bestämmelser om användande af ett förenkladt lagfartssätt äfven vid lagfart af jernvägar, som tillkomma *efter* den ifrågavarande förordningens utfärdande, hafva bemälde ledamöter icke citerat och följaktligen sannolikt förbisett mitt yttrande, att »under alla omständigheter torde det undantagsvis kunna inträffa, att en under anläggning varande jernvägs eganderättsförhållanden icke i alla delar kunna på förhand med full klarhet ordnas». Det är naturligtvis på detta skäl jag grundat mitt förslag i omförmälda hänseende, och icke på de betänkligheter jag ansett mig böra i sammanhang dermed framlägga, och detta skäl torde fortfarande hafva sin fulla betydelse. Det låter visserligen säga sig, att utredning om eganderätten till den jord, som skall för jernväg användas, alltid kan på laglig väg vinnas, men med öga för förhållandena, sådana de i verkligheten gestalta sig, kan man icke förneka, att i många fall en sådan utredning är förenad med synnerlig svårighet och tidsutdrägt. Det är icke alltid någon lätt sak att finna reda på egaren till den jord, som för en jernvägs anläggning erfordras, och ej heller är det alltid klart, om ett för jernvägen oumbärligt område tillhör den ena eller andra af två grannar eller tilläfventyrs utgör en samfällighet. Att uppskjuta lagfarten af en jernväg, intilldess alla sådana jernvägsområdet angående jordatvister blifvit slutligen afgjorda och möjlighet sålunda beredts jernvägsegaren att af rätt jordegare erhålla fångeshandling eller mot honom vinna expropriation, vore att på obestämd tid betaga jernvägsegaren möjlighet att komma i åtnjutande af de fördelar, för hvilka lagfarten utgör vilkor. Det har, efter min uppfattning, just varit den omständigheten, att det vid sistlidna riksdag framlagda förslaget ovilkorligen fordrade, att jernvägsegaren, före jernvägsenhetens inskrifning vid jernvägens inteckningsforum, skulle hafva vid samtliga domstolar, under hvilka någon del af jernvägens område lyder, styrkt sin eganderätt till detta område och befriat det från inteckning, som föranledde att nämnda förslag syntes uppställa allt för många svårigheter emot jernvägarnes lagfarande och intecknande, och jag har, så vidt möjligt varit, sökt att häri bereda lättnad. Det ligger i sakens natur, att ett sådant mål icke kan vinnas utan några afvikelser från de allmänt gällande reglerna för lagfart. Ur juridisk synpunkt kommer det alltid att blifva antingen en mycket invecklad och långsam eller också en i någon mån våldsam operation, att af parceller från en mängd inom särskilda jurisdiktioner belägna jordegendomar bilda en ny, i rättsligt hänseende fast förbunden, egendomskomplex. Då nu flere bland Högsta Domstolens ledamöter skarpt betonat det betänkliga i de af mig föreslagna afvikelserna från de allmänna lagfartsreglerna, så finner jag mig

föranlåten erinra, att i det för sistlidne riksdag framlagda, af Högsta Domstolens pluralitet tillstyrkta, förslaget förekommo flere i principielt hänseende lika och ännu mera betydande afvikelser från de allmänna grunderna för såväl lagfart som inteckningsförfarandet. Sålunda medgafs rättighet att genom offentlig stämning afskära all talan om egande- och panträtt i den jord, som användts till redan anlagd jernväg, hvilken eges af jernvägsaktiebolag. En annan ännu mera väsentlig afvikelse från gällande rätt låg i nämnda förslags bestämmelse, att, sedan lagfart beviljats vid de särskilda underrätterna, under hvilka jorden lyder, densamma, med bibehållande af sitt ursprungliga lagfartsforum, skulle vid annan rätt, såsom tillhörande jernvägen, »inskrifvas» och inteckning i jernvägen sedermera vid sistnämnda rätt meddelas. Det skulle blifva för vidlyftigt att nu redogöra för alla de punkter, hvari det vid sistlidne riksdag framlagda förslaget skiljer sig från de för lagfarts- och inteckningsväsendet i gällande lag antagna grunder, men det anförda torde vara nog för att ådagalägga, hurusom den allmänna anmärkningen, att den ifrågastälda nya lagstiftningen står i strid med hittills antagna lagstiftningsgrunder, icke företrädesvis drabbar det remitterade förslaget, hvilket fast hellre, i den vigtiga punkten, att lagfart och inteckning enligt detsamma skulle komma att meddelas af samma domstol, står i öfverensstämmelse med gällande lag.

Det remitterade förslaget gifver icke anledning till den inom Högsta Domstolen uttalade åsigten, att den lagfart, som skulle af jernvägens specialdomstol meddelas, komme att få en helt annan betydelse, än den, som eljest tillkomme detta rättsinstitut. Detta skulle visserligen hafva kunnat sägas om den »inskrifning», hvilken förekommer i det för sistlidne riksdag framlagda förslaget, och som ej heller var afsedd att träda i lagfartens ställe, men det remitterade förslaget har icke begagnat uttrycket »lagfart» i annan betydelse än den, som begreppet har i gällande lag. Lagfarten utgör, äfven enligt förslaget, en bekräftelse af den eganderätt, som vunnits genom frivillig öfverlåtelse eller expropriation. Missförståndet härleder sig möjligen deraf, att den vigtiga rättssats, som innehålles i förslagets 5 §, erhållit sin plats näst efter de bestämmelser, som handla om lagfart, hvaraf det kan synas, som om nämnde rättsregels tillämpning skulle vara beroende deraf att lagfart vunnits å jernvägen, hvilket naturligtvis icke är eller kan vara meningen. Ifrågavarande paragraf torde derför böra erhålla sin plats såsom ett allmänt stadgande i början af förordningen, i sammanhang hvarmed tillika, i anledning af en inom Högsta Domstolen gjord anmärkning, torde åt stadgandet böra gifvas en lydelse, hvarigenom det blir klart, att expro-

priationsförordningen bör icke allenast i fråga om sättet för ersättningens bestämmande, utan också i allt öfrigt, lända till efterrättelse.

På sätt inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt, torde vid ansökan om lagfart å jernväg böra bifogas det Kongl. Maj:ts beslut, hvarigenom expropriationsrätt medgifvits, äfvensom andra Kongl. Maj:ts beslut, hvarigenom jernvägsenhetens lokala omfång blifvit bestämdt.

Af Högsta Domstolens protokoll visar sig, att användandet af den offentliga stämningen, såsom ett extraordinärt medel att ordna jernvägarnes eganderättsförhållanden, numera synes Högsta Domstolen vida mera förkastlig, än vid granskningen af det då framlagda förslaget, och samma förkastelsedom har drabbat den af mig föreslagna kungörelsen med dess inskränktare rättsverkan. Emot den åsigt, som i berörda hänseende uttalats inom Högsta Domstolen, synes det mig icke vara skäl att vidhålla förslaget i denna del, och jag fäster icke heller någon synnerlig vigt vid den ifrågavarande bestämmelsen. Då den föreslagna kungörelsens användande alltid skulle medföra den verkan, att lagfartsärendet blefve hvilande i minst ett år och annan fördel för lagfartssökanden ej vunnes, än att anspråk, som ej inom den förelagda tiden anmäldes, upphörde att utgöra lagfartshinder, men det ändock återstode för honom att genom rättegång eller förlikning befria sig från de under kungörelsetiden och kanske först mot densammas slut instämda anspråk, innan lagfart kunde slutligen beviljas, så skulle det sannolikt i de flesta fall visa sig för jernvägsegaren förmånligare att, om äfven med uppoffring, komplettera sina fångeshandlingar, och proceduren, enligt förslagets 3 § 2 mom., blefve sannolikt endast en i undantagsfall anlitad nödfallsutväg. För en fördel af så underordnad praktisk betydelse synes det mig icke vara skäl att ställa hela förslagets framgång på spel. För de undantagsfall, då den ifrågasatta kungörelsen hade kunnat komma till användande, synes mig dock någon annan utväg böra beredas. Med skäl synes jernvägsegarne kunna begära, att, sedan de fullgjort allt hvad som enligt expropriationsförordningen åligger dem för att komma i besittning af den för jernvägen behöfliga mark, de också skola vara berättigade att erhålla lagfart å jernvägen, utan hinder deraf att ej alla ersättningsbelopp blifvit bestämda och alla expropriationsförrättningar vunnit sådan afslutning, att lagfart, enligt den allmänna lagfartsförordningen, kan vinnas. I sådant afseende innehåller 24 § af Förordningen den 14 April 1866 att, der öfverenskommelse om ersättningen ej träffats eller expropriationsnämnden ej meddelat sitt beslut inom den tid, då jorden eller lägenheten skall afstås eller upplåtas, sådant ej må hindra arbetets företagande, derest expropriationssökanden hos Konungens Befallnings-

hafvande *ställer full borgen för lösnings- eller ersättningsbeloppet* samt för kostnad och skada. Har jernvägsegaren fullgjort detta, så torde han utan betänklighet kunna anses berättigad att erhålla lagfart, och härigenom vore ej obetydligt vunnet i fråga om lagfartens underlättande, utan att någon jordegares rätt på minsta sätt förnärmades eller sattes i fara.

Inom Högsta Domstolen hafva uppstått olika meningar, huruvida enligt förslaget den i allmänna lagfartsförordningen stadgade skyldighet att inom viss tid lagfara fast egendom skall ega rum, då någon genom laga fång förvärfvar en jordparcell i ändamål att använda den till jernvägsanläggning och förena densamma med andra parceller till en jernvägsenhet. Då förslaget i denna del icke innehåller något undantag från de allmänna lagfartsföreskrifterna, följer deraf, att enligt förslagets mening hvarje sådan parcell skall lagfaras vid domstolen i orten, såvida ej lagfart af jernvägen i dess helhet mellankommer, innan den för lagfart af parcellen i lag stadgade tid gått till ända. Om jernvägens egare vill bereda sig den säkerhet, som en lagfart vid domstolen i orten medför, bör detta stå honom öppet äfven i de fall, då det ej åligger honom såsom skyldighet. Flere af Högsta Domstolens ledamöter hafva ansett, att, vid en sådan tolkning af den föreslagna författningen, det praktiska resultat, som med förslagets lagfartsstadganden åsyftades, icke för anläggarne af jernvägen komme att uppnås. Detta yttrande måste bero på en missuppfattning af förslagets syftemål, hvilket alldeles icke varit att ställa en jernvägsanläggare i gynsammare ställning, än andra förvärfvare af fast egendom, utan allenast att bereda honom möjlighet att erhålla lagfart å den nya egendom, han skapar genom flera mindre jordlotters förening till en jernvägsenhet. Till undvikande af missförstånd om förslagets mening i denna del torde emellertid ett uttryckligt stadgande vara af nöden.

Inom Högsta Domstolen har med skäl blifvit anmärkt, att de i allmän lag gifna bestämmelser om skyldighet att *inom viss tid* söka lagfart, icke kunna vara tillämpliga å lagfart af jernväg, emedan dervid, då området förvärfvas på olika tider och jernvägen såsom enhet måste lagfaras på en gång, man är i saknad af en *terminus a quo.* Det torde vara lämpligt att i sådant afseende göres ett uttryckligt undantag från den allmänna lagfartslagstiftningen.

Det har anmärkts, att enligt förslaget en och samma jord skulle kunna samtidigt vara föremål för lagfart vid olika domstolar, och att vid sådant förhållande svårighet mötte att i det kollisionsfall, som omförmäles i 12 § af Förordningen den 16 Juni 1875 angående lagfart å fång af fast egendom, tillämpa den genom nämnda lagrum gifna regeln.

Jag erkänner rigtigheten af denna anmärkning, men anser ej, att det anmärkta förhållandet bör föranleda stadgande om skyldighet för jernvägsegaren att lagfara vid underrätten i orten. Det synes mig böra bero på jernvägsegaren att, derest han så vill, genom vanlig lagfart af de till jernvägens anläggning förvärfvade parcellerna betrygga sin eganderätt emot följderna af den sällsynta händelse, som med berörda paragraf i Förordningen den 16 Juni 1875 afses, men, om han anser sådant obehöfligt samt vunnit lagfart å jernvägen inom den för lagfarten af de särskilda parcellerna bestämda tid, bör han vara fri från vidare skyldighet att lagfara parcellerna. Om denna frihet medgifves honom, bör han emellertid icke ega rätt att vid kollision med en i vanlig ordning sökt lagfart åberopa jernvägslagfarten, och anmärkningen torde således böra föranleda ett förklarande, att, i det ifrågavarande kollisionsfallet, lagfart å jernvägen i dess helhet icke skall hafva någon verkan emot den lagfart, som i vanlig ordning meddelats å någon del af den till jernvägen använda jord.

Af det remitterade förslagets 1 § följer väl, att jernvägsenheten är odelbar och att någon del af det koncessionerade området icke utan en ändring af koncessionen kan derifrån lagligen afskiljas, äfvensom att jernvägen endast i sin helhet, sådan denna bestämmes af koncessionens innehåll, kan säljas eller annorledes afyttras. Skäl torde emellertid finnas för den anmärkningen, att förslaget saknar uttryckligt stadgande i förenämnda frågor. Tyska lagförslaget innehåller i 4 §, att hvarje abalienation af mark, som hör till en jernvägsenhet, är ogiltig, för så vidt icke högsta jernvägsmyndigheten pröfvat, att genom markens afyttring någon inskränkning ej sker i jernvägens förmåga att uppfylla sitt ändamål. Då ett tillstånd att afyttra någon del af en jernvägs område alltid innefattar en ändring af koncessionens bestämmelser i fråga om jernvägsenhetens omfattning, synes sådant tillstånd endast af Kongl. Maj:t kunna meddelas. I sammanhang härmed står det i propositionen till sistlidne riksdag förutsedda fallet, att den ena jernvägen kan komma att med Kongl. Maj:ts tillstånd expropriera mark från den andra. I begge dessa fall bör den afsöndrade marken afföras från jernvägsenheten genom lagfart vid den domstol, under hvilken densamma kommer att lyda, och anteckning vid den lagfartsdomstol, under hvilken den förut lydt. Bestämmelser härom torde böra på lämpliga ställen i förslaget införas.

Då jag nu öfvergår till frågan om inteckning i lagfaren jernväg, måste jag i ett sammanhang yttra mig om de anmärkningar, som blifvit i Högsta Domstolen framstälda *dels* emot 6—8 §§ samt 19 § i för-

slaget till särskild förordning, *dels* emot de föreslagna förändringarna i inteckningsförordningen den 16 Juni 1875.

I mitt underdåniga anförande den 28 sistlidne November yttrade jag, att genom antagandet af den i 5 § af det remitterade förslaget uttryckta rättsgrundsatsen någon inskränkning ej skedde i den bättre företrädesrätt till betalning, som tillkomme dem, hvilka erhållit inteckning i någon till jernvägen hörande parcell, innan densamma med jernvägsområdet förenades. Jag ansåg detta vara en klar följd af den inom inteckningslagstiftningen gällande prioritetsprincipen, hvars tillämpning ej syntes mig böra uteslutas af den omständigheten, att inteckningsforum förändrats. Fyra ledamöter af Högsta Domstolen hafva emellertid uppfattat förslaget sålunda, att samtliga de inteckningar, som kunna hafva blifvit i jernvägen såsom en enhet faststälda, skulle komma att utgå med rätt framför ifrågavarande inteckningshafvares ersättningsanspråk. Vid sådant förhållande synes det mig nödigt, att i förordningen uttryckligen stadgas, att inteckning, som vid underrätt i orten meddelats i viss del af den till jernvägsområdet hörande mark, skall för det i expropriationsväg bestämda ersättningsbeloppet gälla såsom inteckning i jernvägsenheten.

Enär flere bland Högsta Domstolens ledamöter funnit sig böra afstyrka särskilda lagstadganden rörande inteckning till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer *i allmänhet*, torde frågan derom desto hellre böra för närvarande falla, som i sammanhang dermed måhända erfordras bestämmelser angående rättighet att utgifva sådana obligationer och vilkoren derför, men dessa frågors behandling i sammanhang med det nu förevarande ämnet skulle ytterligare föröka svårigheten att dermed komma till slut.

Beträffande således de stadganden, som särskildt med afseende å inteckning i jernväg till säkerhet för tryckta eller graverade obligationer äro erforderliga, torde med anledning af den erinran, flere bland Högsta Domstolens ledamöter framstält om behofvet af någon modifikation af bestämmelsen i 1 § af allmänna inteckningsförordningen, derom att medgifvande af inteckning skall tecknas å den handling, hvarå fordran grundas, samt af vittnen styrkas, i förslaget böra intagas det stadgande, som förekommer i första stycket af 5 § i det vid sistlidne riksdag framlagda lagförslag i ämnet.

Af Högsta Domstolens protokoll synes, att det af mig föreslagna tillägget till 3 § af allmänna inteckningsförordningen gifvit anledning till en uppfattning, som alldeles icke öfverensstämmer med förslagets mening. Afsigten har endast varit att, till förekommande af inteckningss-

protokollets onödiga belastande och expeditionens fördyrande, meddela ett undantag från den bestämmelse i nämnda paragraf, enligt hvilken alla de fordringshandlingar, som i inteckningsändamål till domstol ingifvas, skola i protokollet fullständigt införas. Inom Högsta Domstolen har icke heller ifrågasatts något behof att i inteckningsprotokollet särskildt afskrifva en hvar af de obligationer, som vid intecknande af ett större obligationslån till rätten ingifvas och hvilka endast till littera eller nummer skilja sig från hvarandra. Det föreslagna stadgandet behöfver dock en tydligare affattning.

Inom Högsta Domstolen har såsom en brist i förslaget anmärkts, att detsamma icke innehölle något stadgande derom, att fordran på grund af obligation, till säkerhet hvarför inteckning i jernväg beviljats, skall vara gällande mot egaren af den intecknade jernvägen, ändå att den fordran ej blifvit så bevakad, som i 1 § af Förordningen den 4 Mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning sägs. Till skäl för denna anmärkning har anförts, att ett sådant stadgande vore en nödvändig förutsättning för föreskriften om borttagande af inteckningsförnyelse för icke handskrifna förbindelser och att det vore en olägenhet, om obligationsinnehafvarens fordringsrätt blefve genom underlåten bevakning enligt nämnda förordning preskriberad. Mig veterligen har hittills icke ansetts som en olägenhet, att, änskönt fordringsrätten förfallit emot den, som utfärdat en intecknad skuldförbindelse, och fastighetens nye egare icke iklädt sig personlig ansvarighet för densamma, inteckningsrätten dock kan under gifna förutsättningar fortfara. Nöjer sig obligationsinnehafvaren ej med inteckningsrätten, står det honom äfven enligt det remitterade förslaget öppet att genom bevakning enligt ofvannämnda förordning vidmakthålla fordringsrätten emot obligationens utgifvare. Det stadgande, som förekommer i 9 § af det för sistlidne riksdag framlagda lagförslaget och hvilket nu af Högsta Domstolen förordats, ger åter, efter min uppfattning, anledning till den tolkningen, att intecknade jernvägsobligationer skulle i all framtid medföra personlig ansvarighet för den, som någon gång under obligationernas omloppstid varit egare af den intecknade jernvägen, och detta skulle naturligtvis göra inköpet af en öfverintecknad jernväg högst äfventyrligt för köparen. Jag kan derföre icke föreslå, att berörda stadgande ånyo upptages, men jag har ingenting emot ett tillägg af lydelse, att *inteckningsrätten* skall fortfara, ändå att fordringsrätten ej blifvit enligt ofvannämnda förordning bevakad.

Det har vidare anmärkts, att, om skyldigheten att förnya inteckning för jernvägsobligationer upphäfves, utfärdandet af tillförlitligt gravations-

bevis för jernvägen skulle blifva förenadt med synnerligt stort besvär och omgång. Jag får i afseende derpå erinra, att, ehuru enligt förslaget jernvägsinteckningarne skola ingå i det allmänna inteckningsprotokollet, det icke lärer möta någon svårighet att vid de tre Rådstufvurätter, der jernvägsinteckningar enligt förslaget skulle förekomma, sammanföra dessa inteckningar i en särskild afdelning af inteckningsprotokollet, hvilken sålunda kan tjena såsom en lätt tillgänglig kontroll å fastighetsboken, der Rådstufvurätten ej skulle tilltro sig att på grund af densamma utfärda gravationsbevis.

Emot det stadgande, jag föreslagit i fråga om dödande af inteckning för obligation, i händelse densamma ej kan företes, har inom Högsta Domstolen anmärkts, att äfven om efter obligationens innehåll densamma icke vidare gäller såsom fordringsbevis, detta dock icke ovilkorligen innebär, att fordringsrätten äfven upphört. De begagnade ordalagen kunna möjligen gifva anledning till anmärkningen, och otydligheten torde afhjelpas dermed, att såsom vilkor för inteckningens dödande utan företeende af obligationen fordras, att obligationen, då inteckningen meddelades, var af den lydelse, att vid den tid, då inteckningens dödande begäres, all betalningsrätt för densamma förfallit.

På sätt jag redan i det föregående erinrat, skulle enligt förslaget inteckningar, som vid domstol i orten meddelats i mark, hvilken sedermera ingått i en jernvägs område, fastän de komma att afse endast rätt till lösen eller ersättning, dock oberoende af jernvägens lagfarande, medföra förmånsrätt för berörda lösen eller ersättning framför de inteckningar, som meddelats i jernvägen, och böra, på sätt inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt, dessa troligen sällsynta och föga betydande inteckningar fortfarande förnyas vid den rätt, som meddelat dem.

Den otydlighet, som anmärkts mot 19 § 1 mom., afhjelpes dermed att efter ordet »inteckning» tilläggas orden »i bolagets jernväg», samt att ordet »skett» utbytes mot »sökts».

Anmärkningen emot 2 mom. i samma paragraf torde böra föranleda dertill att orden »efter pröfning af fordringens giltighet» utbytes emot den ordställning, som angående samma sak användes i 30 § af lagförslaget vid sistlidne riksdag. 3 mom. af 19 § torde kunna redigeras i likhet med 32 § af nämnda förslag, och medelst användande af ordalag, som förekomma i 35 § af samma förslag, torde jemväl åt 19 § 4 mom. kunna beredas ökad tydlighet.

I mitt underdåniga yttrande i ämnet den 28 sistlidne November, förklarade jag mig anse den i propositionen till sistlidne Riksdag föreslagna preliminära förmånsrätt obehöflig. Då nu emellertid inom Högsta

Domstolen, med åberopande af nämnda propositions innehåll, anmärkts såsom en brist hos det remitterade förslaget, att en sådan preliminär förmånsrätt saknades, torde jag böra angående denna fråga tillägga, att om än i det förra förslaget, som genom de strängaste vilkor för »inskrifningens» och den deraf beroende inteckningens meddelande till en oberäknelig framtid uppsköt den definitiva panträttens fastställande, det kunde vara nödigt och lämpligt att bereda en interimssäkerhet af mera obestämd natur, detta skäl icke gäller med afseende å det nu förevarande förslaget, som bereder möjlighet att lagfara och inteckna jernväg omedelbart efter det jernvägsområdets gränser blifvit bestämda och utan att uppkomna eganderätts- och expropriationstvister på förhand blifvit afgjorda.

Såsom inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt, torde det vara obehöfligt att i 16 § af allmänna inteckningsförordningen införa bestämmelse derom, att angående inteckning i jernväg skall gälla hvad särskildt är stadgadt, och bör till följd deraf det föreslagna andra stycket af omnämnda paragraf utgå.

Hvad nu vidare angår de delar af förslaget, som innefatta särskilda bestämmelser om jernvägs utmätning och konkurs, så hvila dessa på förutsättningen, att koncessionerna medföra för jernvägarne icke allenast rättigheter, utan äfven skyldigheter emot staten och allmänheten. Inom Högsta Domstolen hafva emellertid yppat sig skiljaktiga meningar i frågan, huruvida sådana skyldigheter lagligen ega rum. Det har sålunda yttrats, *dels* att, om det allmänna fordrar, att trafiken å en bana ovilkorligen skall uppehållas oberoende af möjligheten att med trafikinkomsterna betäcka kostnaden derför, det allmänna då må bestrida denna kostnad, *dels* att hos oss hittills icke förekommit koncessioner, hvilka innehålla förpligtelse för egaren att ovilkorligen uppehålla trafiken under den tid, koncessionen varar, *dels* ock att, så länge staten icke ens, efter det en gäldbunden jernvägsegares tillgångar blifvit uttömda, anser sig förbunden att öfvertaga hans till konkurs afträdda jernväg, intresset af trafikens uppehållande icke med rätta kan kallas allmänt. Emot dessa påståenden torde det vara tillräckligt att åberopa de af två justitieråd anförda skäl för den motsatta åsigten, att, när enskild jernväg tillkommit medelst begagnande af den expropriationsrätt, som enligt lag skall beviljas endast till företag, som pröfvas vara till allmänt behof och således till hela samhällets nytta, deruti ligger en förbindelse för jernvägens egare att upprätthålla företaget och således att städse hålla oförskingrade de tillgångar, som för jernvägsrörelsens rätta bedrifvande äro oundgängliga, samt att någon åtgärd af borgenärer ej bör tillåtas, hvilken kan föranleda trafikens afbrytande. Härvid anser jag mig endast

behöfva tillägga, *dels* att koncessionerna uttryckligen såsom vilkor för tillgodonjutande af de genom dem medgifna förmåner föreskrifva vissa skyldigheter med afseende å jernvägsrörelsens bedrifvande, hvilka icke äro till viss tid inskränkta, *dels* ock att, då det måste bero på statsmyndigheterna att i hvarje särskildt fall bestämma huruvida det allmännas intresse fordrar, att trafiken å en viss bana, hvars egares tillgångar blifvit uttömda, bör af staten öfvertagas, det icke bör ifrågakomma att genom civillag ålägga staten någon skyldighet i nämnda hänseende. Om det står fast, att trafikens uppehållande såsom en vid besittningen af jernvägen fästad skyldighet åligger den jernvägsegare, som erhållit koncession med expropriationsrätt, och att det icke kan stå honom fritt att, om han finner det för sig fördelaktigare, upprifva jernvägen samt använda den exproprierade marken till annat behof, så lärer icke någon annan gräns för denna skyldighet kunna sättas, än hans ekonomiska förmåga, och denna sträcker sig åtminstone lika långt, som jernvägens saluvärde. Men har jernvägsegaren skyldighet att intill nämnda gräns uppoffra sitt ekonomiska intresse, så kunna icke hans rättsinnehafvare eller hans borgenärer i förhållande till staten erhålla bättre rätt, och äro följaktligen skyldige att låta sina fordringsanspråk stå tillbaka för statens anspråk på trafikens uppehållande. Härvid lärer icke kunna tagas i betraktande, att den, som försträckt jernvägens egare penningar eller eljest med honom inlåtit sig i affärsförbindelser, till äfventyrs icke haft klart för sig, att skyldigheter i berörda afseende varit med besittningen af jernvägen förenade; ty enahanda okunnighet kan ega rum äfven i afseende å allmänna skyldigheter, som åligger annan fast egendom, hvari inteckning meddelats, och det har aldrig satts i fråga, att i slik händelse det allmännas anspråk skulle vika för den enskilde borgenärens.

Ehuru således, strängt taget, jernvägsegarens och hans borgenärers rätt till det kapital, som ligger i jernvägen, borde, i hvarje fall då jernvägen tillkommit på grund af expropriationsrätt, stå efter det allmännas anspråk på trafikens uppehållande, så har dock förslaget icke gått så långt. Det antages, att dessa anspråk böra göras gällande endast då jernvägen blifvit enligt gällande författningar upplåten för allmän trafik. Det är nemligen först efter det jernvägen hunnit att utöfva sitt inflytande på trafikområdets näringsförhållanden, som jernvägstrafikens upphörande skulle antaga karakteren af en allmän olägenhet. Skäl saknas emellertid icke för den inom Högsta Domstolen framstälda anmärkningen, att allmänna samfärdseln icke skulle hafva någon olägenhet deraf, att en jernväg, hvarå rörelsen redan i brist på trafik afstannat och som så-

lunda visat sig för orten obehöflig, fortfarande förblefve otrafikerad, och torde till följd deraf förslaget böra erhålla en sådan lydelse, att dess föreskrifter icke i nämnda fall äro tillämpliga.

Inom Högsta Domstolen har anmärkts, att förslaget saknar tydlig bestämmelse derom, af hvilken, i fall som i 11 och 12 §§ afses, det lämpliga omfånget af trafiken skall pröfvas. Förslaget torde dock vara tydligt deri, att pröfningen häraf tillkommer den provisoriska förvaltningen, hvilken i sådant afseende står under tillsyn af statens jernvägsstyrelse, men då det möjligen med skäl kan anmärkas, att förslaget ej lemnat någon grund för berörda pröfning, torde böra såsom allmän regel föreskrifvas, att trafiken skall uppehållas i det omfång, som före utmätningen eller konkursen varit vanligt och är med borgenärens fördel mest förenligt.

Från den af mig i det föregående uttalade uppfattningen af rättsförhållandet emellan staten såsom de allmänna intressenas representant, å ena sidan, samt den enskilde jernvägsegaren och hans borgenärer, å den andra, hafva bestämmelserna i förslagets 11 § utgått. Det torde dock vara mindre nödigt att ålägga utmätningssökanden att förskjuta eller ställa borgen för den möjliga förlusten under utmätningstiden, allenast den föreskriften bibehålles, att den förlust å rörelsen, som under nämnda tid möjligen kan inträffa, skall betraktas såsom förvaltningskostnad och utgå ur köpeskillingen för jernvägen enligt 164 § Utsökningslagen. Regeln om särskild förvaltning af jernvägen under utmätningstiden torde också böra bibehållas af det skäl, bland annat, att det penningeförlag, hvilket såsom kassor vid stationer o. s. v. är oumbärligt för rörelsens fortsatta bedrifvande, måste hållas skildt från den egendom, som är föremål för utmätningen.

Jag finner skäl icke saknas för det i förslaget vid senaste riksdagen förekommande och nu jemväl inom Högsta Domstolen förordade stadgandet, att auktion å utmätt jernväg alltid skall förrättas af öfverexekutor, och ur samma förslag torde äfven böra upptagas bestämmelsen, att den lösa egendomen, som till jernvägen hör, skall gå i samma utrop som den fasta.

Beträffande de regler, förslaget innehåller i fråga om jernvägs förvaltning under konkurs, har inom Högsta Domstolen först och främst anmärkts, att bestämmelserna i 12 och 13 §§ syntes stå i strid med grunderna för en sund konkurslagstiftning derutinnan, att något inflytande å jernvägens förvaltning under konkurstiden ej tillkomme borgenärerna. Häremot får jag erinra, att bestämmelserna i nämnda paragrafer hafva sin grund i det rättsförhållande, hvari jernvägen såsom sådan står till

det offentliga och hvilket, på sätt redan ofvan är nämndt, bestämmes af koncessionerna. Dessa äro stälda på visst bolag och innehålla i allmänhet uttryckligt förklarande, att de ej utan Kongl. Maj:ts tillstånd få på annan person eller association öfverlåtas. Af denna koncessionernas personliga natur följer, att en jernvägsegares borgenärer icke hafva någon ovilkorlig rätt att inträda i dispositionen öfver jernvägen och att äfven en köpare af koncessionerad jernväg måste utverka sig Kongl. Maj:ts tillstånd till koncessionens öfvertagande. Då koncessionsinnehafvarne genom iråkad konkurs blifvit urståndsatta att fullgöra sina på koncessionen beroende skyldigheter emot det allmänna, inträder ett interimstillstånd, hvilket måste ordnas med afseende å det allmännas rätt, och grunderna för konkurslagstiftningen inverka icke på denna fråga. De stadganden, som nämnda paragrafer innehålla, tillhöra egentligen den offentliga rättens och ej privaträttens område, och att staten genom lag tager sina egna intressen i försvar, torde ej med skäl kunna kallas »ett obehörigt statsförmynderskap».

Ehuru jag emot de åsigter, som blifvit af flere bland Högsta Domstolens ledamöter uttalade, vidhåller min uppfattning, att staten har berättigade anspråk på trafikens uppehållande under jernvägsegarens konkurs och rätt att genom lag göra detta anspråk gällande, medgifver jag dock, att särskild förvaltning af jernvägen företrädesvis erfordras under den tid, då konkursboets angelägenheter vårdas först af person, som enligt 9 § Konkurslagen af konkursdomaren förordnats, och sedermera af gode män, utvalda enligt 39 § samma lag endast af dem bland borgenärerna, hvilka, såsom i orten vistande eller närmast boende, blifvit till första förhöret kallade, och att, sedan å inställelsedagen samtlige borgenärerna blifvit konstituerade till en beslutmessig församling, det kan åt dem öfverlemnas att besluta om jernvägens förvaltning. Är jernvägens trafikerande utan synnerlig förlust möjligt — och der detta ej är förhållandet, torde ej heller trafikens uppehållande vara af särdeles vigt för orten — ligger det i borgenärernas eget intresse att låta trafiken fortgå såsom förut, i synnerhet om jernvägens försäljning är nära förestående. Inträder ett längre uppskof med försäljningen, kunde det visserligen befaras, att förvaltningen slappas och jernvägen förfaller, men bestämmelserna i förslagets 16 § torde tjena såväl att förekomma en sådan händelse, som ock att, der densamma inträffat, aflägsna följderna för framtiden. För att tillmötesgå den inom Högsta Domstolen yttrade åsigten, att ett större inflytande å jernvägs förvaltning under konkurs bör åt borgenärerna inrymmas, anser jag mig derföre kunna föreslå, att den i förslagets 12 § omförmälda särskilda förvaltning af jernväg skall

upphöra, sedan sysslomän blifvit valda; till följd hvaraf förändringar i förslagets 13, 16, 17 och 18 §§ jemväl blifva nödiga.

En ledamot af Högsta Domstolen har anmärkt, att förslaget skulle lemna frågan angående omfattningen af förvaltarnes myndighet i det närmaste obesvarad, men, då förslaget icke gifver dem någon annan instruktion, än den, som innefattas i första stycket af 13 §, torde det vara klart, att deras myndighet i öfrigt är oinskränkt. Härtill kunde läggas föreskriften, att jernvägens rörelse icke i allmänhet må under konkurstiden drifvas i större omfång, än förut varit vanligt eller eljest pröfvas lämpligt och med borgenärernas fördel mest förenligt.

På sätt inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt, torde fullständigare bestämmelser böra meddelas angående jernvägsförvaltningens skyldighet att redovisa för konkursborgenärerna och tiden för klander å sådan redovisning.

Flere bland Högsta Domstolens ledamöter hafva befarat, att den särskilda förvaltningen af jernvägen skulle komma att öka konkurskostnaderna. Då emellertid det arbete, som konkursboets förvaltning kräfver, blir till qvantiteten lika, ehvad detsamma är deladt emellan en särskild jernvägsförvaltning och sysslomännen, eller förrättas uteslutande af de senare, så beror det på borgenärerna att genom sysslomannaarfvodets bestämmande till ett efter sysslomännens arbete lämpadt belopp förekomma den befarade olägenheten.

Förslaget innehåller icke något förbud mot öfverklagande af konkursdomstolens beslut om förvaltares entledigande, hvaraf följer, att Konkurslagens allmänna föreskrifter om klagan öfver konkursdomstols beslut i förvaltningsfrågor skola jemväl i detta fall lända till efterrättelse.

Emot förslagets 15 § har bland annat anmärkts, att bestämmelse saknas, huru i den der afsedda händelse förfaras skall, om den i 60 § Konkurslagen föreskrifna pluralitet af borgenärer icke kan uppnås, och då det hvarken synes möjligt eller lämpligt att i sådan händelse lemna afgöranderätten åt Rättens ombudsman, torde böra stadgas, att i saknad af nödig pluralitet frågan skall anses hafva förfallit.

Då det undantag från den allmänna konkurslagstiftningen, som förekommer i sistnämnda paragraf, ansetts kunna medgifvas endast under förutsättning, att jernvägsrörelsen fortsättes under anståndstiden, kan väl icke någon obillighet mot gäldenär och borgenär ligga deruti, att den undantagsställning, hvari jernvägen blifvit genom borgenärernas beslut försatt, förklaras böra upphöra, derest det skulle visa sig, att ofvanberörda vilkor för densamma ej kan uppfyllas, men, på sätt inom Högsta Domstolen tillika blifvit anmärkt, torde det vara i formelt hänseende

rigtigare, att pröfningen af omständigheterna i detta fall öfverlemnas åt konkursdomaren, dervid det dock synes vara nödigt, att Styrelsen för statens jernvägstrafik såsom det allmänna kommunikationsintressets målsman får intaga ställningen af part, hvarmed följer rätt att öfverklaga domstolarnes beslut.

Med afseende å innehållet af förslagets 18 § har anmärkts, att, till följd af beslut om uppskof med jernvägs försäljning, de fordringsegare, hvilka för sina fordringar njuta den första prioriteten i jernvägen, kunde tillskyndas en förmån på deras bekostnad, hvilka för sina fordringar hafva rätt efter dem, sålunda att de förra skulle kunna erhålla afbetalning å sin fordran, medan de senare icke ens bekomme ränta. Detta vore dock endast den naturliga följden af den olika förmånsrätten de särskilda inteckningarne emellan och skulle med större sannolikhet inträffa, om jernvägens försäljning forcerades. Det har vidare anmärkts, att, om jernvägen under uppskofstiden förlorade i rentabilitet, det till och med kunde inträffa, att ett af de oprioriterade borgenärerna genomdrifvet beslut om jernvägsrörelsens fortsatta drifvande kunde medföra minskning i tillgångarna till de prioriterade borgenärernas förnöjande. Men om, på sätt föreslaget blifvit, jernvägsaktiebolagens nuvarande fordringar erhålla rätt till tvångsinteckning i jernvägarne, synes det alldeles osannolikt, att de oprioriterade fordringsegarne någonsin skulle kunna i konkursen öfverrösta de prioriterade. Deremot kan det tänkas, att de prioriterade borgenärerna kunna begå ett misstag vid afgörandet af frågan om uppskof och att detta kan för samtliga borgenärerna medföra menliga följder, men om det kan antagas att nettobehållningen af en jernvägsrörelse under en femårs-period snarare ökas än minskas, och att uppskof med jernvägens färsäljning under alla omständigheter bereder ökadt tillfälle att på fördelaktigaste sätt ordna försäljningen, samt det tillika får anses obestridligt, att pluralitetens mening om det i berörda afseende ändamålsenligaste förfarandet bör tillerkännas vitsord framför minoritetens, lärer den omständigheten, att misstag kunna begås och missräkningar inträffa ej böra utgöra något skäl att förkasta en anordning, som under vanliga förhållanden måste medföra väsentliga fördelar för samtlige borgenärer.

Med ledning af de inom Högsta Domstolen framstälda anmärkningar, för så vidt de synts mig förtjena afseende, har jag öfversett och jemkat förslagen och får i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes besluta att, i öfverensstämmelse med de sålunda öfversedda förslagen, medelst nådig proposition till Riksdagens antagande öfverlemna förslag till:

1:o) *Förordning innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs* samt

2:o) *Förordning om förändrad lydelse af 16 § i Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom.*»

Hans Excellens Herr Statsministern anförde:

»Det förslag till lag om inteckning i jernväg och i sammanhang dermed erforderliga författningar, hvarom Eders Kongl. Maj:t, på min underdåniga föredragning till sistlidna Riksdag afllät nådig proposition, innehåller stadganden i ämnet, som jag anser för rättssäkerheten mera fullständigt betryggande än motsvarande stadganden i det af Chefen för Justitiedepartementet nu anmälda förslag; och den komité, på hvars förslag nämnda proposition hufvudsakligen var grundad, har, i fortsättning af sitt uppdrag, jemväl aflemnat förslag till förordning om vissa jernvägsaktiebolags konkurs, hvilket förslag, såvidt jag varit i tillfälle att granska det, synes mig hafva bort läggas till grund för lagstiftningen i denna del, helst om det förstnämnda förslaget, till hvilket det senare sluter sig, hade vunnit godkännande. Men då den föreslagna inteckningslagen blifvit af Riksdagen förkastad och ej torde böra oförändrad åter framläggas, samt det nu anmälda förslaget, efter den omarbetning det med hänsyn till Högsta Domstolens anmärkningar undergått, i det väsentligaste närmar sig till komiténs förslag, finner jag mig böra tillstyrka framställandet af den proposition, hvarom Chefen för Justitiedepartementet nu gjort hemställan.»

Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena samt Statsråden Herr Thyselius, Lovén, Friherre von Otter, Rosensvärd och Malmström instämde med Hans Excellens Herr Statsministern.

Statsrådet Forssell yttrade: »I §§ 17 och 19 af föreliggande förslag stadgas, att statens jernvägsstyrelse skall afgifva förslag å den person, som af öfverexekutor eller konkursdomare i vissa fall kan förordnas att omhändertaga enskild jernvägs förvaltning. Då här endast är fråga om trafikens upprätthållande för en kortare tidrymd, synes mig ej förefinnas något behof att för utseende af härtill lämplig person påkalla biträde af statens jernvägsstyrelse, och då jag för öfrigt icke kan erkänna, att statens förvaltningsmyndigheter hafva sådan särskild befogenhet eller skyldighet gentöfver de jernvägsbolag, som blifvit utsatta för utmätning eller råkat i konkurs, kan jag icke biträda nämnda förslags bestäm-

melser. För öfrigt instämmer jag i det af Hans Excellens Statsministern afgifna yttrande.»

Statsrådet von Steyern anförde:

»Det förslag till lag angående inteckning i jernväg, som af Eders Kongl. Maj:t framlades för 1879 års Riksdag, hvilade på den grundsats, att alla för jernvägen förvärfvade jordstycken skulle, efter det fullständiga fångeshandlingar blifvit företedda, såsom hittills lagfaras vid domstolarne i de orter, der jorden är belägen, men derefter och sedan äldre inteckningar i jorden dödats, afföras från dessa domstolars fastighetsböcker och inskrifvas i fastighetsbok vid den särskilda domstol, hvilken skulle blifva jernvägens forum för inteckningsärenden. Derefter kunde inteckning i jernvägen såsom en enhet ega rum.

Det förslag åter, som under den 28 sistlidne November på Eders Kongl. Maj:ts befallning öfverlemnades till Högsta Domstolens granskning, utgick i fråga om lagfart och inteckning i jernväg från helt andra principer. Enligt detsamma skulle all till jernvägen hörande mark såsom en fastighetskomplex från början lagfaras vid jernvägens särskilda forum. För lagfartens vinnande fordrades icke ovilkorligen företeende af fullständiga fångeshandlingar; der sådana saknades, borde domstolen utfärda kungörelse om den sökta lagfarten, med föreläggande för en hvar, som ansåg sig hafva någon rätt till den för jernvägen afsedda jord, att inom viss tid instämma klander å sökandens fång, utan att likväl sådan rätt fick göras gällande annorlunda än såsom anspråk på lösen eller ersättning att af jernvägsegaren utgifvas. Sedan lagfart skett, kunde inteckning beviljas i jernvägen såsom en helhet.

Den grundskilnad, som sålunda förefans mellan de begge förslagen, är väsentligen utjemnad i det med anledning af Högsta Domstolens anmärkningar omarbetade förslag, som nu inför Eders Kongl. Maj:t föredragits.

Såsom vilkor för lagfart fordrar sistnämnda förslag, att för hvarje jordstycke, som skall till jernvägen användas, företes antingen fullständig fångeshandling eller ock bevis, att stämning till vederbörande underrätt utverkats, i afsigt att få jorden inlöst, enligt gällande stadganden om expropriation. Sålunda har förslaget återgått till den grundsats, att lagfart ej må beviljas utan att för hvarje parcell laga fång kan styrkas eller åtminstone inledande åtgärder, för vinnande af laga fång, vidtagits. Dermed har ock behofvet af ediktalstämning upphört, men på samma gång har jernvägsegaren gått miste om den lindring i lagfartsbesväret, som ediktalstämningen afsåg att bereda honom.

Förslaget söker visserligen fortfarande uppställa såsom regel, att första lagfarten af all till jernvägen hörande jord bör ske i ett sammanhang vid jernvägens forum, men har dock erkänt behofvet af en föregående lagfart af de särskilda parcellerna vid domstol i orten, dels såsom obligatorisk, dels såsom frivillig. Hvarje parcell skall nemligen lagfaras i orten inom den tid, som i § 2 af Förordningen om lagfart den 16 Juni 1875 stadgas, så vida ej lagfart af jernvägen i dess helhet dessförinnan beviljats. Med den omgång, som lagfarten af en af så många delar bestående fastighetskomplex nödvändigt medför, är det antagligt, att lagfarten å jernvägen i dess helhet i allmänhet kommer att fördröjas så, att ett ej ringa antal parceller måste lagfaras vid domstol i orten. Lägger man härtill, att beskaffenheten af förslagets stadganden gör det synnerligen angeläget för jernvägsegaren att äfven i de fall, då han icke är dertill förpligtad, frivilligt lagfara vid domstol i orten för att skydda sig mot de eganderätts- och panträttsanspråk, som från andra håll kunna väckas i afseende på den förvärfvade jorden, innan den hinner lagfaras vid jernvägsdomstolen, torde man finna, att lagfarten vid forum rei sitæ hädanefter lika väl kan blifva regel som undantag. Mot dess utsträckande till *all* jernvägens jord synes då icke kunna anföras *någon* omständighet, som uppväger den trygghet i eganderätts- och panträttsförhållandena samt den reda i fastighetsböckerna, som genom en sådan utsträckning skulle vinnas.

Den enda väsentliga skilnad, som mellan de två förslagen ännu qvarstår, synes vara den, att äldre inteckningar, för hvilka de särskilda parcellerna, innan de sammanslutas till ett helt, häfta, och hvilka, enligt Eders Kongl. Maj:ts förra förslag, skulle dödas, innan jernvägen såsom en helhet kunde intecknas, efter det nu föreliggande förslaget skulle öfvergå till inteckningar i jernvägen, med förmånsrätt framför dem, hvilka efter den gemensamma lagfarten beviljats. Den lättnad, man härigenom antagligen velat bereda jernvägsegaren, har icke kunnat vinnas, utan att de äldre inteckningshafvarnes rätt i någon mån rubbats. Ty förmånsrättsordningen dem emellan har blifvit bestämd efter tiden, då inteckningarne beviljades, men denna regel för konkurrens mellan inteckningar, beviljade vid olika domstolar och i olika fastigheter, kan leda derhän, att den, som haft en god men sent faststäld inteckning i *en* parcell, får sämre rätt till betalning ur jernvägen än den, som haft en dålig, men till tiden äldre inteckning i en annan. Att dessa inteckningar skulle qvarstå vid de domstolar, som beviljat dem, och der förnyas, synes icke öfverensstämma med förslagets grunder, men deremot vara egnadt att förorsaka hvarjehanda besvär och förvecklingar.

Vid jemförelse af de principer, hvarpå de begge förslagen hvila, och af det sätt, hvarpå de blifvit genomförda, kan jag derför ej finna annat, än att det för Riksdagen senast framlagda eger bestämda företräden ej mindre i de delar, der förslagen i viss mån sins emellan öfverensstämma, än ock i de punkter, hvari de från hvarandra fullständigt afvika. De olägenheter, som vid 1879 års förslag anmärkts, hafva ingalunda blifvit undanröjda genom nu föreliggande, hvars stadganden deremot i flera fall synas sakna den klarhet och den öfverensstämmelse sins emellan, som erfordras för att lemna domaren tillräcklig ledning vid lagtillämpningen. Det synes mig då hafva varit en rigtigare utväg att, med det förra förslaget till utgångspunkt, men med genomförande af vissa, lätt verkställbara förenklingar i detsamma, söka åstadkomma en lagstiftning, som kunnat motsvara alla berättigade anspråk.

Det torde slutligen tillåtas mig att angifva några speciella punkter, i hvilka jag trott mig finna det föreliggande förslaget lemna rum för anmärkningar af större vigt.

Äfven de, som strängast påyrkat blifvande jernvägsanläggares skyldighet att fullständigt styrka sin åtkomst till den jord, de önska för jernvägen använda, hafva dock medgifvit, att tillfälle bör beredas redan bestående jernvägsbolag att få sina jernvägar lagfarna utan hinder deraf, att de icke fullgjort de för vinnande af lagfart i allmänhet stadgade vilkor. Vid jernvägars anläggande har i allmänhet tillräcklig uppmärksamhet ej egnats åt vigten af att kunna framvisa fullständig åtkomst till den för jernvägen upplåtna mark. Man har nöjt sig än med en på kommunalstämma träffad öfverenskommelse, att mark till jernvägen skulle inom kommunen kostnadsfritt upplåtas, än med en dylik utfästelse af jordegare i sammanhang med teckning af aktier i jernvägsföretaget; och der köp skett, hafva köpebref i laga ordning icke alltid utfärdats. Sedan de fastigheter, från hvilka upplåtelserna skett, i många fall ombytt egare, blir det för jernvägsegaren numera svårt, ofta omöjligt, att bevisa sin eganderätt. Då lagförslaget icke för dessa jernvägar medgifvit något undantag från de vanliga lagfartsvilkoren, torde för jernvägsegaren knappast återstå annan utväg än att söka genom expropriation förvärfva oomtvistlig rätt till den mark han redan eger, och hvartill ingen kan antagas vilja göra honom rätten stridig.

Förslaget öppnar icke något tillfälle för jernvägens egare att under byggnadstiden bereda säkerhet för den upplåning, hvaraf behofvet just under denna tid starkast framträder. Hittills har detta ansetts såsom en af ifrågavarande speciallagstiftnings vigtigaste uppgifter. Såsom skäl för uteslutande från förslaget af hvarje bestämmelse härom har hufvud-

sakligen anförts, att dylika bestämmelser vore öfverflödiga i detta förslag, som beredde möjlighet att lagfara och inteckna jernväg omedelbart efter det jernvägsområdets gränser blifvit bestämda och utan att uppkomna eganderätts- och expropriationstvister på förhand blifvit afgjorda. Då emellertid erfarenheten visat, att bestämmandet i detalj af banans läge ej kan ske annorlunda än i mån af arbetets fortgång, torde de för lagfartens vinnande nödiga förutsättningar svårligen kunna uppnås förr än jernvägen är åtminstone i det närmaste färdig. Samma skäl som tillförne synas derför med oförminskad kraft qvarstå, att söka bereda långifvarne redan vid obligationernas mottagande den säkerhet, utan hvilken dessa knappast komma att betinga sitt tillbörliga värde.

Förslaget medgifver, att vid inträffande konkurs jernvägens försäljning må kunna uppskjutas under fem år, med vilkor att trafiken under tiden vederbörligen uppehålles. Ett sådant uppskof synes, derest icke vissa borgenärers rätt skall blifva allt för mycket lidande, förutsätta, att öfverskott å trafikinkomsterna under förvaltningstiden användes hufvudsakligen på samma sätt som före konkursen, det vill säga till förräntning och amortering af lånen efter de faststälda amorteringsplanerna. Skulle åter, såsom förslaget innehåller, utdelning ske efter de grunder, hvilka för utdelning i konkurs äro i allmänhet gällande, komme de bäst prioriterade borgenärerne att ensamma erhålla afbetalning till och med till större belopp än de, enligt amorteringsplanen, hade att vänta. Att de, som innehafva närmaste säkerhet i ordningen och som, i händelse jernvägen genast blifvit såld, måhända skulle fått hela sin fordran betäckt, härigenom blefve lidande i sin rätt, synes uppenbart, och stadgandet, sådant det nu befinnes, torde derför leda dertill, att påskyndandet af jernvägens försäljning kommer att ligga i de flesta borgenärernes intresse, i hvilket fall ändamålet med den särskilda förvaltningslagen måste anses vara förfeladt.

Af dessa skäl anser jag mig icke kunna tillstyrka, att det nu föredragna förslaget framlägges för Riksdagen.»

Justitierådet Friherre Leuhusen åberopade hvad han vid förslagets granskning i Högsta Domstolen yttrat i de delar, hvari det reviderade förslaget afvek från de af Justitierådet uttalade åsigter.

Justitierådet Hernmarck yttrade:

»Uti det af Chefen för Justitiedepartementet nu framlagda, reviderade förslaget till Förordning, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvalt-

ning af jernväg under konkurs, hafva visserligen, i anledning af de anmärkningar, som vid förslagets granskning i Högsta Domstolen blifvit af de i granskningen deltagande ledamöterna framstälda, icke obetydliga ändringar vidtagits, och onekligen har förslaget härigenom i åtskilliga delar vunnit i bestämdhet och fullständighet. Men vissa af de verkstälda ändringarne synas mig dock icke vara af den beskaffenhet, att de kunna tillvinna sig godkännande. Sålunda torde, till exempel, emot den nu tillkomna föreskriften i 9 §, rörande äldre inteckningar, med skäl kunna göras den erinran, att densamma kan leda till kränkning af fordringsegares rätt. Särskildt anser jag mig äfven böra i underdånighet fästa uppmärksamheten derå, att, till följd af hvad förslaget i dess nuvarande form stadgar rörande vilkoren för erhållande af lagfart å jernväg, det för de flesta egarne af redan färdiga jernvägar torde blifva förenadt med så stora kostnader och pekuniära uppoffringar att få lagfart å sin egendom, att de måste komma att rygga tillbaka för hvarje försök i sådan syftning; i följd hvaraf ett af de hufvudsakligaste ändamålen med den ifrågavarande lagstiftningen skulle komma att förfelas. Emot en sådan uppfattning kan visserligen det inkast göras, att enligt förslagets sista paragraf jernvägsaktiebolag, som icke inom ett år, från det förordningen trädt i kraft, söker lagfart, utsätter sig för äfventyret att, på borgenärs yrkande, blifva i konkurstillstånd försatt; men detta tvångsmedel lärer näppeligen komma till användning i annat fall, än då jernvägsegaren är så gäldbunden, att konkursförfarandet ovilkorligen måste tillgripas såsom den sista utvägen, för att bereda fordringsegaren någon betalning.

I öfrigt åberopar jag i underdånighet det af mig uti Högsta Domstolen i ämnet afgifna yttrande, så vidt detsamma innefattar sådana anmärkningar, hvilka icke ledt till ändring i förslaget, samt anser mig följaktligen ej kunna tillstyrka, att detta förslag medelst nådig proposition varder till Riksdagen öfverlemnadt.»

Hans Maj:t Konungen behagade i nåder bifalla föredragande Departementschefens hemställan samt befalde, att nådig proposition af det innehåll, bilagan till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

In fidem

Carl Boheman.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1880.

N:o 27.

Ank. till Riksd. Kansli den 13 Mars 1880, kl. 5 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående efterskänkande af Kronans rätt till danaarf efter torparen Erik Larsson; Gifven Stockholms Slott den 12 Mars 1880.

Sedan torparen Erik Larsson å Lekhytte egor, i Hidinge socken af Örebro län, den 9 Juni 1872 aflidit utan kända arfvingar, samt hans efterlemnade enka, Kajsa Andersdotter, som på grund af ett efter mannens död såsom testamente bevakadt äktenskapsförord förblifvit i orubbad besittning af makarnes gemensamma bo, med döden afgått den 12 Mars 1877, har vid arfskifte efter Kajsa Andersdotter den 20 mars 1878 behållningen i boet, 1,054 kronor 75 öre, och således jemväl den förut aflidne mannens giftorätt, fördelats mellan Kajsa Andersdotters barn i ett föregående gifte, snickaren Johan Hedlund vid Björkborns bruk och Carolina Hedlund, gift med torparen Per Johan Persson å Vestanby egor.

Då arfvingar efter Erik Larsson icke anmält sig inom föreskrifven tid, har advokatfiskalsembetet hos Kongl. Maj:ts och rikets Kammarkollegium, efter stämning till 1879 års vinterting med Edsbergs härad, yrkat, att hälften af boets tillgångar jemte ränta derå måtte förklaras böra såsom danaarf Kongl. Maj:t och kronan tillfalla; och har häradsrätten genom utslag den 21 Oktober 1879, som vunnit laga kraft, ålagt Johan Hedlund samt Carolina Hedlund och hennes man Per Johan Persson att till Kongl. Maj:t och kronan återgälda hälften af behållningen i boet med 527 kronor 38 öre jemte 5 procent ränta derå från stämningsdagen, hvarjemte häradsrätten förpligtat fjerdingsmannen Nils Andersson och skolläraren Per Johan Pettersson i Lek-

hyttan, hvilka med boets utredning tagit befattning och arfskiftesinstrumentet underskrifvit, att, i den mån tillgång hos de förra kunde brista, derför gemensamt eller hvilkendera bäst gälda gitte hålla Kronan skadeslös.

Nu hafva Johan Hedlund och Per Johan Persson, den senare å sin hustru Carolina Hedlunds vägnar, hos Kongl. Maj:t anhållit, att kronans ifrågavarande fordran måtte varda efterskänkt; till stöd för hvilken ansökning åberopats dels att medlen, som sökanderne af oförstånd uppburit, redan vore till större delen använda, dels ock att sökanderne, enligt intyg af pastor och ordförande i kommunalnämnd, voro i mycket fattiga omständigheter samt hade många barn att försörja: Johan Hedlund åtta barn, hvaraf det äldsta genom förlamning vore odugligt till arbete, och Per Johan Persson fem barn, deribland en lam flicka och en gosse, som vore idiot.

Uti häröfver afgifvet utlåtande har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet, med öfverlemnande af ytterligare intyg rörande sökandernes fattigdom, till den gjorda ansökningen tillstyrkt bifall; hvarefter kammaradvokatfiskalen, med afseende å hvad anfördt blifvit, äfven för sin del förordat den gjorda framställningen, dock med förbehåll af den rätt till ifrågavarande medel, som advokatfiskalen lagligen tillkomme; förmälande advokatfiskalen tillika att han ämnade afstå dessa medel till Per Johan Perssons lama dotter.

Med afseende å hvad sålunda i ärendet förekommit vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen, att Kronans rätt till ifrågavarande medel, femhundratjugusju kronor 38 öre, må till förmån för sökanderne efterskänkas, dock med förbehåll af den andel deri, som lagligen tillkommer kammaradvokatfiskalen.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hans Forssell.

Utdrag af protokollet öfver Finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms Slott den 12 Mars 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna,
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

Departementschefen, Statsrådet Forssell, föredrog i underdånighet följande mål och ärenden, nemligen:

— —

Föredragande Departementschefen uppläste slutligen till justering följande, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Statsrådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

a) enligt beslut den 27 sistlidne Februari om efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter torparen Erik Larsson:

— —

Hans Maj:t Konungen täcktes, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådana de finnas detta protokoll under litt. A och B bilagda, och befalde, att i enlighet dermed nådiga propositioner skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
Axel Ädelgren.

N:o 28.

Ank. till Riksd. Kansli den 13 Mars 1880, kl. 5 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående afsöndring af jord från Rådmansö kungsgård i Stockholms län samt indragna militieboställena Ödhult N:is 1 och 2 samt Grönkulla i Kalmar län; Gifven Stockholms Slott den 12 Mars 1880.

Till Kongl. Maj:t hafva följande ansökningar ingifvits om afsöndring af jord från kronan tillhöriga fastigheter:

1:o. Har Rådmansö församling anhållit dels att från den för statsverkets räkning till den 14 Mars 1882 utarrenderade Rådmansö kungsgård, om tre mantal i Rådmansö socken och Frötuna skeppslag af Stockholms län, få för alltid afsöndra en år 1878 å karta affattad jordrymd om 11 qvadratref 24 qvadratstänger, hvilken jordrymd, som af nuvarande arrendatorn af kungsgården för hans arrendetid utan ersättning upplåtits åt församlingen, för närvarande begagnades till tomt och planteringsland för folkskola, dels ock att erhålla stadfästelse å besittningsrätten till en å samma karta med N:is 8, 9 och 10 betecknad lägenhet om 3 qvadratref 82 qvadratstänger, benämnd

Klockaretäppan, hvilken af ålder varit upplåten åt församlingens klockare, men hvartill åtkomsthandlingar saknades;

Och hafva, efter det uppskattning af dessa lägenheter blifvit af gode män verkstäld, dervid årliga afgälden beräknats för förstnämnda lägenhet till 5 kronor 90 öre och för Klockaretäppan till 1 krona 50 öre, eller tillsammans 7 kronor 40 öre, samt församlingen förklarat sig villig att såsom lösen för lägenheterna på en gång erlägga ett belopp, motsvarande tjugu gånger den sålunda beräknade afgälden, dock, hvad Klockaretäppan anginge, endast såvida stadfästelse å besittningsrätten till densamma icke kunde vinnas utan lösen, yttranden i ämnet afgifvits af så väl kungsgårdens arrendator som kronofogden och häradsskrifvaren i orten, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet samt Kongl. Maj:ts och rikets Kammarkollegium, hvilken sistnämnda myndighet, jemte förmälan att någon upplåtelse af Klockaretäppan icke, så vidt Kollegium hade sig bekant, blifvit af vederbörlig myndighet meddelad, men att så väl denna lägenhet som skoltomten syntes kunna utan afsevärd afsaknad frånskiljas kungsgården, hemstält, att församlingen måtte, äfven efter det tiden för nu gällande arrendekontrakt om kungsgården gått till ända, få för uppgifna ändamålet disponera ifrågavarande lägenheter under vissa af kollegium uppgifna vilkor.

2:o. Har i en af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kalmar län insänd ansökning Kyrkoherden K. J. Cnattingius å Målilla församlings vägnar anhållit att till plats för uppförande af en skolhusbyggnad få från det till midfastan 1884 utarrenderade, indragna kaptensbostället Ödhult N:is 1 och 2, om ett mantal i Målilla socken och Aspelands härad af nämnda län, för alltid afsöndra en å karta affattad och beskrifven jordrymd om en qvadratref, hvarför årliga afgälden af vederbörande landtmätare föreslagits till 25 öre;

Öfver hvilken ansökning yttranden afgifvits dels af kronofogden och häradsskrifvaren i orten, hvilka hemstält, att församlingen i stället för den föreslagna årliga afgälden skulle såsom köpeskilling på en gång erlägga afgäldens tjugudubbla belopp med fem kronor, hvartill församlingen ock i särskildt yttrande förmält sig vara villig, dels ock af bostoften arrendator, hvilken afsagt sig alla anspråk på ersättning för ifrågavarande jordområde; och har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande afgifvit underdånigt utlåtande och deri förklarat sig icke hafva något att erinra emot bifall till ansökningen eller emot den föreslagna köpeskillingen; likasom äfven Kammarkollegium tillstyrkt ansökningen; och

3:o. Har i en likaledes af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kalmar län öfverlemnad ansökning bemälde Cnattingius å Gårdsveda församlings vägnar anhållit att till plats för uppförande af ett folkskolehus jemte bostad för lärare få från det till midfastan 1897 utarrenderade indragna regements-

skrifvarebostället Grönkulla, om ¼ mantal i Gårdsveda socken och Aspelands härad för all framtid afsöndra en å karta affattad och beskrifven jordrymd om 2 qvadratref 3 qvadratstänger;

Öfver denna ansökning har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande infordrat och jemte eget utlåtande öfverlemnat underdåniga yttranden af kronofogden och häradsskrifvaren i orten, Gårdsveda församling och boställets arrendator, hvarefter jemväl Kammarkollegium i ärendet sig utlåtit; och har af de sålunda inkomna yttrandena inhemtats:

att sedan kronofogden och häradsskrifvaren föreslagit, att för ifrågavarande jordområde måtte erläggas antingen en årlig afgäld af 1 krona 37 öre eller ock en köpeskilling för en gång af 27 kronor 40 öre, motsvarande den föreslagna afgäldens tjugudubbla belopp, församlingen förklarat sig villig att på en gång erlägga sistnämnda summa,

att boställets arrendator, Nils Peter Jonsson, förmält sig för sin del icke lägga något hinder i vägen för att ifrågavarande mark, som vore stenbunden och af mindre värde, blefve från bostället afsöndrad,

att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke haft något att erinra emot bifall till ansökningen eller emot den föreslagna köpeskillingen,

samt att jemväl Kammarkollegium tillstyrkt den begärda afsöndringen mot nämnda köpeskilling och i öfrigt angifna vilkor.

Detta med hvad mera handlingarne i förevarande ärenden innehålla har Kongl. Maj:t tagit i öfvervägande och vill härmed föreslå Riksdagen att medgifva:

1:o. Att från Rådmansö kungsgård må för angifvet ändamål till Rådmansö församling afsöndras dels den ofvan omförmälda jordrymden af 11 qvadratref 24 qvadratstänger, dels ock lägenheten Klockaretäppan mot skyldighet för församlingen att den 14:de Mars 1882 till kronan erlägga en köpeskilling för båda lägenheterna af etthundra fyratioåtta kronor äfvensom att omkring den afsöndrade jorden, när så påfordras, uppföra och underhålla erforderligt stängsel;

2:o. att från kaptensbostället Ödhult N:is 1 och 2 må till byggnadsplats för skolhus inom Målilla församling afsöndras den dertill föreslagna jordrymd af 1 qvadratref emot skyldighet för församlingen att vid tillträdet af jordområdet derför till kronan erlägga en köpeskilling af fem kronor, äfvensom att på egen bekostnad uppföra och för all framtid underhålla stängsel omkring den afsöndrade jorden; samt

3:o. Att från regementsskrifvarebostället Grönkulla må till plats för uppförande af skolhus för Gårdsveda församling afsöndras den för sådant ändamål ifrågasatta jordrymd om 2 qvadratref 3 qvadratstänger under vilkor dels att församlingen vid jordområdets tillträdande derför till statsverket erlägger en köpeskilling af tjugusju kronor 40 öre, dels ock att stängsel

omkring området på församlingens bekostnad uppföres och för framtiden underhålles;

Viljande Kongl. Maj:t derjemte föreslå Riksdagen, att köpeskillingarne för ifrågavarande tre lägenheter må användas på enahanda sätt, som är föreskrifvet i afseende å de medel, som inflyta vid försäljning af mindre kronolägenheter i öfverensstämmelse med nådiga brefvet den 29 Maj 1874.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hans Forssell.

Utdrag af protokollet öfver Finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Statsrådet å Stockholms Slott den 12 Mars 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna,
Statsråden: Almqvist,
Herr Thyselius,
Lovén,
Friherre von Otter,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern och
Malmström.

Departementschefen, Statsrådet Forssell föredrog i underdånighet följande mål och ärenden, nemligen:

— —

Föredragande Departementschefen uppläste slutligen till justering följande i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Statsrådets enhälliga till-

styrkande, fattade beslut uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

— —

b) enligt denna dag fattadt beslut angående afsöndring af jord från Rådmansö kungsgård i Stockholms län samt från indragna militieboställena Ödhult N:is 1 och 2 samt Grönkulla i Kalmar län.

Hans Maj:t Konungen täcktes, enligt Statsrådets tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådana de finnas detta protokoll under litt. A. och B. bilagda, och befalde, att i enlighet dermed nådiga propositioner skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
Axel Ädelgren

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1880.

N:o 29.

Ank. till Riksd. Kansli den 28 April 1880, kl. 5 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående beviljande af pension å allmänna indragningsstaten för Professor Jacob Axel Josephsons enka; Gifven Stockholms Slott den 23 April 1880.

Kongl. Maj:t vill härmed, under åberopande af hvad till protokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag blifvit i ämnet anfördt, i nåder föreslå, att Riksdagen, i betraktande af de framstående förtjenster om tonkonsten och den musikaliska bildningen, som framlidne Director Musices vid Upsala universitet, Professor Jacob Axel Josephson i lifstiden ådagalagt, ville medgifva, att ett belopp af 500 kronor årligen, motsvarande det af nästlidna års Riksdag för Josephson beviljade personliga lönetillägg, finge uppföras å allmänna indragningsstaten att från och med månaden näst efter Josephsons frånfälle såsom pension utgå till hans efterlemnade enka, Lotten Josephson, född Piscator, så länge hon lefver ogift.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Henric Lovén.

Utdrag af protokollet öfver Ecklesiastik-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 23 April 1880.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve *Posse*,
Statsråden: *Lovén*,
Forssell,
von Steyern,
Friherre *von Otter*,
Taube,
Hederstjerna,
Hammarskjöld.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Föredragande t. f. Departementschefen, Statsrådet Lovén anförde vidare:

»De förtjenster om tonkonsten och den musikaliska bildningen, som framlidne Professor Jacob Axel Josephson i lifstiden ådagalagt, äro allmänt kända och uppskattade. Under mer än 30 år har han varit Director Musices vid Upsala universitet och derunder dels i denna egenskap, dels såsom ledare af det Philharmoniska sällskapet, som han sjelf stiftat, med sällsynt nit, tålamod och sjelfuppoffring arbetat för den musikaliska konstens höjande och den musikaliska smakens förädlande i universitetsstaden. Såsom kompositör har han skapat sig ett namn, som äfven utom vårt land är högt aktadt, och den fosterländska sången har honom att tacka för många af sina vackraste toner. Dessa förtjenster hafva ock vunnit erkännande af Riksdagen, då den nästlidna år, på Eders Kongl. Maj:ts förslag, åt Josephson på allmänna indragningsstaten anvisade ett personligt lönetillägg af 500 kronor årligen, en förmån som det dock endast en helt kort tid förunnades honom att få åtnjuta.

Vid sin den 29 nästlidne Mars timade död har han nu efterlemnat enka och tre omyndiga barn i knappa och bekymmerfulla omständigheter. De jemförelsevis ringa aflöningar, tillsammans med nyssberörda tillägg, icke uppgående till 4,000 kronor, hvilka han dels såsom Director

Musices, dels såsom organist vid Domkyrkan egde uppbära, och det oegennyttiga sätt, hvarpå han utöfvade sin öfriga verksamhet, gjorde det för honom icke möjligt att samla någon större behållning. Ställningen i boet är, enligt mig meddelade intyg af universitetets Rektor, Professor Sahlin, och Inspector Musices, Professor Nyblom, sådan, att väl tillgång torde förefinnas till skuldernas betalande, men derutöfver icke öfverskott af någon betydenhet till de efterlefvandes underhåll. Enkan, som eger åtnjuta nådår på vanliga vilkor, är icke berättigad till annan pension än en från universitetet å 500 kronor jemte ett spanmålsgratial af högst 15 tunnor årligen.

Under sådana förhållanden finner jag mig manad hemställa, det Eders Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition till Riksdagen föreslå, att Riksdagen, i betraktande af Professor Josephsons framstående förtjenster, ville medgifva, att ett belopp af 500 kronor årligen, motsvarande det af nästlidna års Riksdag för Josephson beviljade personliga lönetillägg, må uppföras å allmänna indragningsstaten att, från och med månaden näst efter Josephsons frånfälle, såsom pension utgå till hans efterlemnade enka, Lotten Josephson, född Piscator, så länge hon lefver ogift.»

I denna hemställan instämde Statsrådets öfrige ledamöter;

och behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla hvad Statsrådet sålunda hemstält äfvensom förordna att, i öfverensstämmelse med ett af föredragande t. f. Departementschefen nu uppläst förslag, nådig proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflåtas af det innehåll bilagan Litt. A. vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
N. Fredr. Sander.

Stockholm, Associations-Boktryckeriet, 1880.

Förteckning

öfver

Kongl. Maj:ts nådiga propositioner och skrifvelser till 1880 års riksdag.

Den 14 Januari 1880.

N:o 1, angående Statsverkets tillstånd och behof.

Den 31 December 1879.

N:o 2, med förslag till Vexellag samt till förordning om nya Vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall.

N:o 3, med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, med flera dermed sammanhängande förordningar.

Den 21 November 1879.

N:o 4, i fråga om förändringar dels i taxeringen af guld- och silfverförsändelser, som genom postverket befordras, dels ock i postverkets ansvarsskyldighet för oassurerade paket.

Den 19 December 1879.

N:o 5, angående pension å allmänna indragningsstaten för Regementsläkaren vid Nerikes regemente m. m., Doktor Magnus Lagerlöf.

Den 31 December 1879.

N:o 6, angående lag om allmänna värnpligten.

N:o 7, om antagande af en lag angående flottan tillhöriga värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid.

N:o 8, angående beviljande åt Wessman—Barkens jernvägsaktiebolag af 3 års anstånd med föreskrifna kapitalafbetalningar å de bolaget förunnade låneunderstöd från Riksgäldskontoret.

Den 16 Januari 1880.

N:o 9, angående förordnande af en statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 af Riksdagsordningen tillkommer en ledamot af statsrådet.

Den 23 Januari 1880.

N:o 10, angående ändringar i nu gällande föreskrifter om stämpladt papper.

Den 27 Januari 1880.

N:o 11, angående antagande af ny tulltaxa med tullsatser, beräknade efter det metriska mått- och vigtsystemet.

Den 16 Januari 1880.

N:o 12, angående pension å allmänna indragningsstaten för Fältläkaren C. J. Wettergrens enka, Henrika Amanda Örn.

Den 23 Januari 1880.

N:o 13, angående ny lönestat för Arméförvaltningen.

N:o 14, angående eftergift af kronans rätt till danaarf efter Maria Mattsson och arkitekten Folke Birger Oppman.

N:o 15, angående afsöndring af jord för folkskolans behof från regementschefsbostället Bredevik i Jönköpings län.

N:o 16, angående försäljning af kronans andel i den till häradsskrifvarebostället Alby N:o 1 och frälsehemmanet Alby N:o 2 gemensamt hörande qvarnlägenhet.

Den 20 Februari 1880.

N:o 17, med förslag till förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet.

N:o 18, med förslag till förändrad lydelse af 87 § 1 mom. Regeringsformen och 42 § 1 mom. Riksdagsordningen.

N:o 19, angående beviljande af låneunderstöd för reglering af afbrända delar utaf Hudiksvalls stad.

N:o 20, angående pension å allmänna indragningsstaten åt enkan efter Chefen i Östra Väg- och Vattenbyggnads-distriktet, Öfverstelöjtnanten Carl Axel Grafström, Cecilia Grafström, född Holmström.

N:o 21, angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

N:o 22, i fråga om befrielse för folkskolelärarinna från skyldighet att vara delegare i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa m. m.

Den 27 Februari 1880.

N:o 23, angående anvisande af pension på allmänna indragningsstaten för aflidne Landshöfdingen J. G. S. de Marés enka och barn.

N:o 24, angående upplåtelse till Visby stad af den inom staden belägna så kallade landtränteritomten.

N:o 25, angående förlängning af arrenderätten till indragna militieboställets Smuttan i Stockholms län.

Den 8 Mars 1880.

N:o 26, med förslag till förordning, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs, samt till förordning om förändrad lydelse af 16 § i Förordningen den 16 Juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Den 12 Mars 1880.

N:o 27, angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter torparen Erik Larsson.

N:o 28, angående afsöndring af jord från Rådmansö kungsgård i Stockholms län samt indragna militieboställena Ödhult N:is 1 och 2 samt Grönkulla i Kalmar län.

Den 23 April 1880.

N:o 29, angående beviljande af pension å allmänna indragningsstaten för Professor Jacob Axel Josephsons enka.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1880.

Berättelse

om hvad i rikets styrelse sedan sista riksdags sammanträde sig tilldragit;

gifven Stockholms slott å rikssalen den 17 Januari 1880.

Den 27 November har i Köpenhamn blifvit undertecknad en deklaration mellan de förenade rikena och Danmark rörande ömsesidigt skydd för den litterära eganderätten.

Deklaration med Danmark angående skydd för den litterära eganderätten.

En deklaration, hvarigenom det område blifvit utsträckt, inom hvilket sjöfarten mellan svensk och dansk hamn skall behandlas såsom inrikes fart har blifvit undertecknad i Köpenhamn den 5 Augusti.

Deklaration med Danmark om sjöfarten mellan svenska och danska hamnar.

Genom deklaration, undertecknad i Paris den 25 November, har den med Frankrike den 14 Februari 1865 afslutade handelstraktat blifvit ytterligare förlängd för en tid, som skall utlöpa sex månader efter utfärdandet af den nya allmänna tulltarif, hvilken är underställd franska kamrarne, dock att denna förlängning icke utan ny särskild öfverenskommelse må utsträckas utöfver den 1 Januari 1881.

Deklaration om förlängning af handelstraktaten med Frankrike.

Den 26 Februari hafva utvexlats ratifikationerna af den i Paris den 1 Juni 1878 undertecknade internationela konvention om bildande af en verldspostförening äfvensom af i sammanhang härmed träffade särskilda aftal om utvexling af bref med angifvet värde samt om utvexling af postanvisningar; och hafva samtliga dessa öfverenskommelser den 1 April trädt i verksamhet.

Utvexling af ratifikationerna af konventionen i Paris om bildande af en verldspostförening.

En deklaration mellan de förenade rikena och Belgien angående tillämpning af nyssnämnda aftal om utvexling af postanvisningar är utfärdad i Stockholm den 18 Mars.

Deklaration med Belgien om utvexling af postanvisningar.

Öfverenskommelse om postförbindelsen med Danmark.

En öfverenskommelse rörande postförbindelsen mellan Sverige och Danmark är afslutad i Stockholm den 24 Mars. Kongl. Maj:ts ratifikation å berörda öfverenskommelse är gifven den 28 i samma månad.

Anslutning af flera länder till verldspostföreningen.

På grund af särskilda diplomatiska akter hafva nedanstående länder vunnit inträde i verldspostföreningen, nemligen: Persien, Liberia, Honduras, följande af Storbritanniens kolonier: New-Foundland, Afrikas Vestkust, Falklands öarne, britiska Honduras och Lewards öarne i små Antillerna, samt Peru, Bulgarien och Venezuela.

Internationel telegrafkonferens i London.

Vid en i London, jemlikt bestämmelserna i den internationela telegrafkonventionen i S:t Petersburg den $^{22}/_{10}$ Juli 1875, församlad internationel telegrafkonferens har den 18 Juli blifvit undertecknadt ett beslut, hvarigenom vissa ändringar blifvit införda i de ofvannämnda konvention bilagda reglemente och taxa för den internationela telegrafförbindelsen. Detta beslut har den 7 November blifvit af Kongl. Maj:t för Sveriges del antaget.

Tillägg till 1876 års öfverenskommelse med Tyskland om den direkta telegrafförbindelsen.

Vid samma konferens uppgjorde Sveriges och Tysklands ombud ett tillägg till 1876 års öfverenskommelse i fråga om den direkta telegrafförbindelsen emellan Sverige och Tyskland; och har detta tillägg den 7 November blifvit af Kongl. Maj:t gilladt.

Konvention med Nederländerna om utlemnande af förbrytare.

Mellan de förenade rikena och Nederländerna har den 11 Mars i Stockholm blifvit afslutad en konvention om ömsesidigt utlemnande af förbrytare. Kongl. Maj:ts ratifikation af berörda fördrag är gifven den 6 Juni och utvexlad emot H. M:t Konungens af Nederländerna den 10 i samma månad.

Regleringar inom konsulatväsendet.

Den 21 Mars har Kongl. Maj:t fastställt ny reglering af konsulaten i Rio-de-Janeiro och Buenos Ayres, hvarvid det senare blifvit fördeladt i tvenne distrikt Buenos Ayres och Montvideos, samt den 7 November ny reglering af konsulatet i Grekland.

Inbetalning från konsulskassan till statsverket.

Enligt Kongl. Maj:ts beslut den 23 Maj har under loppet af Juni månad af konsulskassans behållning den 31 December 1878 till svenska statsverket blifvit inbetalad en summa af 40,000 kronor.

Berättelse angående rättsväsendet i riket för år 1877 har blifvit afgifven och i vanlig ordning till trycket befordrad.

Chefens för Justitie-departementet embetsberättelse.

Sedan den, på sätt i berättelsen till senaste Riksdag omförmäles, i nåder förordnade komité för utarbetande af förslag till erforderliga stadganden om säkerhet i jernvägar och andra dermed jemförliga anläggningar dels blifvit bemyndigad att jemväl utarbeta förslag till stadganden beträffande vissa delar af konkursförfarandet i fråga om jernvägar, i hvilka säkerhet blifvit lemnad, dels ock blifvit anmodad att i ett sammanhang taga i öfvervägande frågan om hvilka särskilda föreskrifter må finnas lämpliga för utredning af tillgångar, som blifvit till borgenärers förnöjande afträdda ej mindre af jernvägsegare än af enskilda banker och andra dermed jemförliga bolag och affärsfirmor, samt att i detta ämne afgifva de förslag, hvartill komitén funne anledning, så har komitén till Kongl. Maj:t afgifvit underdånigt förslag dels till lag om inteckning i jernväg och i sammanhang dermed erforderliga författningar, och dels till förordning angående vissa jernvägsaktiebolags konkurs.

Förslag till förordning angående vissa jernvägs-aktiebolags konkurs.

Efter det till svenska Justitiedepartementet öfverlemnats ett inom norska Departementet for det Indre upprättadt förslag till Lov angaaende Lapperne i de forenede Kongeriger Norge och Sverge, har Kongl. Maj:t förordnat, att ifrågavarande förslag skulle till svenska språket öfversättas samt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län derefter anbefallas att hvar för sig med underdånigt utlåtande till Kongl. Maj:t inkomma.

Förslag till lag angående lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Efter inhemtande af vederbörandes yttranden öfver de i berättelsen till senaste Riksdag omförmälda förslag till förändrade formulär för de primära uppgifter angående rättsväsendet, som ligga till grund för chefens för Justitiedepartementet embetsberättelse, hafva särskilda dylika formulär blifvit faststälda såväl för underrätterna, som äfven för Nedre Justitie-Revisionen och Rikets Hofrätter samt Krigshofrätten; hvarjemte, enär utsökningsmålen genom nya utsökningslagen blifvit från Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfverflyttade till vederbörande öfverexekutorer, Kongl. Maj:t faststält ett inom Justitiedepartementet utarbetadt förslag till formulär för de statistiska uppgifter, som böra af öfverexekutor ingifvas.

Angående förändrad anordning af chefens för Justitie-departementet embets-berättelse.

Förnyadt nådigt reglemente för staden Eskilstuna har af Kongl. Maj:t utfärdats.

Reglemente för staden Eskilstuna.

Med anledning af gjord framställning har Kongl. Maj:t den 24 Oktober 1879 faststält reglemente för åkerbrukskolonien Hall.

Reglemente för åkerbrukskolonien Hall.

Tillökning af divisionernas antal i Svea Hofrätt.

För att bereda minskning af den hos Svea Hofrätt uppkomna balans af instämda och vädjade mål har Kongl. Maj:t tillåtit nämnda Hofrätt att under ett år från och med den 1 Oktober 1879 arbeta å en afdelning utöfver det å stat bestämda antalet divisioner.

Omorganisation af rådstufvurätter o. magistrater. Ny aflöningsstat för borgmästare.

Efter vederbörandes förslag äro föreskrifter meddelade angående ny organisation af rådstufvurätten och magistraten i städerna Karlshamn och Skeninge, hvarjemte ny aflöningsstat för borgmästaren i Östersund blifvit af Kongl. Maj:t faststäld.

Upphörande af magistrats rättighet att förordna bouppteckningsoch arfskiftesmän.

På grund af derom gjorda framställningar har Kongl. Maj:t, med stöd af Kongl. förordningen den 1 Maj 1868, angående bouppteckningars och arfskiftens upprättande i stad, förklarat, att i städerna Piteå och Skeninge magistratens åliggande att förordna boupptecknings- och arfskiftesmän skall upphöra.

Förändrad anordning af lagtima tingen i Gestriklands domsaga, Arbrå och Jerfsö tingslag samt Lifgedingets domsaga.

Jemlikt grunderna i Kongl. förordningen den 17 Maj 1872 angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting och i enlighet med derom framstälda förslag är förordnadt: *att* från början af innevarande år Gestriklands domsaga skall delas i två tingslag, omfattande det ena under namn af Östra tingslaget Hille och Valbo samt Hedesunda och Öster Fernebo tingslag jemte Hamrånge socken, och det andra, benämdt Vestra tingslaget, Ugglebo socken med Åmots kapellförsamling samt Ofvansjö, Torsåkers och Årsunda tingslag, *att* Arbrå och Jerfsö tingslag skola sammanslås till ett, samt *att* Lifgedingets domsaga skall från början af nästkommande år delas i två tingslag, det ena omfattande Vester och Öster Rekarne härad samt det andra Åkers och Selebo härad.

Ang. lagtima tingen i Öfver Kalix tingslag.

Kongl. Maj:t har på derom gjord underdånig ansökning förordnat, att från innevarande års början två lagtima ting skola årligen hållas i Öfver Kalix tingslag, det ena under förra och det andra under senare hälften af året.

Förändringar i landets judiciella, administrativa och ecklesiastika indelning.

För undanrödjande af åtskilliga väsentliga olägenheter i landets judiciella, administrativa och ecklesiastika indelning har Kongl. Maj:t, uppå gjorda framställningar, förordnat: *att* kyrkoherdebostället Prestbolet n:r 1 om 2 mantal skall från innevarande års början i judicielt, administrativt och ecklesiastikt hänseende skiljas från Luttra socken och Vartofta härad samt i stället förenas med Falköpings stad; *att* Luthagen, fordna Kungsträdgården, Slottshumlegården, Lugnet, Slottstegelhagen, Brunnshagen och en del af kronoparken Åsen skola från innevarande års början i judicielt, administrativt och ecklesiastikt hänseende skiljas från Bondkyrko församling af Ulleråkers härad samt i stället förenas med Upsala stad, samt *att* från och med innevarande års början

en sådan reglering i judicielt och administrativt hänseende verkställes, att dels hemmanet Selsålandet n:r 1 skall skiljas från Ragunda socken och i stället hänföras till Borgvattnets socken, dels hemmanen Aspnäs n:r 1, Boberget n:r 1, Borgsjö n:r 1, Borgvattnet n:r 1, Fullsjön n:r 1, Skyttmon n:ris 1, 2, 3 och 4 samt Sörviken n:r 1 skola skiljas från Hammerdals socken och tingslag samt i stället hänföras till Borgvattnets socken och Ragunda tingslag, dels Björkvattnets by skall skiljas från Ramsele socken och tingslag samt Vesternorrlands län och i stället hänföras till Borgvattnets socken, Ragunda tingslag och Jemtlands län, samt dels Fisksjölandet n:r 1 och Östra Fisksjölandet n:r 1 skola skiljas från Sundsjö socken och Refsunds tingslag samt i stället hänföras till Stugu socken och Ragunda tingslag.

Gemensam tingsstad.

Kongl. Maj:t har i nåder förordnat, det må Daga härad å länsfängelset i Nyköping hafva tingsstad, hvarest i vissa brottmål ransakas och dömas må.

Lagförändringar.

Kongl. Maj:t har under den 30 Maj 1879 utfärdat af Kongl. Maj:t föreslagen och af Riksdagen antagen förordning, angående tillägg till gällande föreskrifter om aktiebolag; och har Kongl. Maj:t till följande, af senast församlade Riksdag afgifna förslag till lagförändringar lemnat nådigt bifall och låtit å dessa förslag grundade förordningar utfärdas under de dagar, nedan förmäles:

1879 den 20 Juni, angående lag om dikning och annan afledning af vatten;
» den 26 September, angående förändrad lydelse af 47 § konkurslagen;
» s. d. angående ändring i § 4 i lagen för rikets ständers bank den 1 Mars 1830;

hvarjemte Kongl. Maj:t låtit utfärda nådiga kungörelser dels under den 26 September, angående förändrad lydelse af 5, 7 och 17 §§ i förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 Juni 1868 och dels under den 5 December, angående tillämpning å danska undersåtars skrifter af lagen om eganderätt till skrift den 10 Augusti 1877.

Indelta arméns och beväringsmanskapets vapenöfningar.

Indelta infanteriets och kavalleriets samt beväringsmanskapets vapenöfningar hafva under år 1879 omfattat:

vid indelta infanteriet samt vid Vermlands fältjägare-corps: rekrytmöte i 42 dagar; förberedande underbefälsskola i 42 dagar vid de till tredje, fjerde och femte militärdistrikten hörande regementen och corpser; befälsmöte i 10 dagar; skjutmöte i 8 dagar; regementsmöte i 20 dagar; och underbefälsskola i 120 dagar;

vid indelta kavalleriet: exercissqvadron i 90 dagar, vid Skånska dragon-regementet i två och vid Skånska husar-regementet i tre omgångar; förberedande underbefälsskola i 90 dagar; befälsmöte i 10 dagar; skjutmöte i 8 dagar och regementsmöte i 26 dagar;

för hela kavalleriet: underbefälsskola i 90 dagar och

med beväringsmanskapet: två beväringsmöten, hvartdera i 15 dagar.

Till följd af sjukdom bland hästarne måste vid Lifregementets husar-corps regementsmötet inställas samt vid Smålands husar-regemente afbrytas en vecka före den bestämda tiden.

Af det infanteriet tilldelade beväringsmanskap har andra klassen under senare delen af regementsmötet som vanligt fått deltaga i stamtruppens öfningar.

Underbefälsskolor.

Till indelta infanteriets underbefälsskola å Karlsborg hafva såsom elever varit beordrade 363 man.

Såsom elever vid kavalleriets underbefälsskola i Stockholm hafva varit kommenderade 70 man.

Infanterivolontärskolan.

Infanterivolontärskolan å Karlsborg, som tog sin början den 1 sistlidne Oktober, kommer att pågå under närmare ett år, och äro såsom elever till denna skola kommenderade 235 man.

Fältöfningar.

Fältöfningar hafva under sommaren varit anordnade i Skåne med officerare af kavalleriet ur första militärdistriktet, samt i Stockholms, Upsala, Södermanlands och Gefleborgs län med officerare ur Lifgardesbrigaden samt fjerde och femte militärdistrikten.

Kommenderingar ur armén.

Ur indelta armén hafva utgått kommenderingar såsom garnisonsförstärkning till Karlskrona och Vaxholm samt såsom fångbevakning till Långholmen. Den sistnämnda kommenderingens manskapsstyrka har blifvit minskad till 71 korpraler och soldater.

I anledning af oroligheter bland arbetarne vid en del sågverk i Norrland hafva ur Andra lifgardet och Helsinge regemente utgått kommenderingar till Sundsvall, Söderhamn och Hudiksvall; och finnas i Sundsvall fortfarande förlagde 1 kapten, 1 subalternofficer, 3 underofficerare samt 75 korpraler och soldater ur Helsinge regemente.

Krigshögskolan.

Vid krigshögskolan begagna för närvarande 16 ordinarie och 10 extra elever undervisningen.

Efter fullständigt afslutad examen hafva under sistlidet år 22 officerare lemnat artilleri- och ingeniörhögskolan. Antalet officerare, som för närvarande begagna undervisningen derstädes, upppgår till 27. Artilleri- och ingeniör-högskolan.

Från krigsskolan hafva under år 1879 utexaminerats 92 elever samt till elever dit beordrats 86 underofficerare och volontärer af arméns regementen och corpser. Krigsskolan.

En skjutskola för officerare af infanteriet och kavalleriet har sistlidne sommar under 70 dagar pågått vid Rosersberg, till hvilken skola varit såsom elever beordrade 21 officerare. Skjutskola.

Såsom elever i lärokursen vid gymnastiska centralinstitutet äro för närvarande kommenderade 17 officerare. Lärokurs i gymnastik.

I den nu pågående kursen vid ridskolan å Strömsholm deltaga 12 officerare, 2 stallmästare- och 2 beridare-elever. Officerare af fortifikationen och infanteriet till ett antal af 10 hafva under förlidet år åtnjutit undervisning i ridning vid skolan uti två särskilda kurser, hvardera under $2^2/_3$ månader. Ridskolan vid Strömsholm.

En militärläkarekurs har under fyra månader varit anordnad vid allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm. Till genomgående af denne kurs hafva varit beordrade 5 läkare och 5 officerare. Militärläkare-kurs.

För utbildande af sjukvårdsmanskap hafva tre särskilda lärokurser, hvardera om fyra månader, under det förflutna året varit anordnade i Stockholm, och hafva till hvarje lärokurs varit beordrade 20 man. Lärokurser för sjukvårds-manskap.

Vid veterinärinstitutet i Stockholm och vid Alnarps landtbruksinstitut hafva under de tre första månaderna af året varit anordnade lärokurser i hofbeslagskonst för manskap af kavalleriet, hvarvid undervisning meddelats åt tillsammans 26 elever. Lärokurser i hofbeslags-konst.

Utom det antal officerare, som under sommaren varit beordrade att utföra topografiska mätningar, hafva till tjenstgöring vid generalstabens särskilda afdelningar varit kommenderade 21 officerare från arméns regementen och corpser, af hvilka officerare 17 fortfarande äro vid staben tjenstgörande. Officerares af armén tjenstgöring vid generalstaben.

För utbildning i krigareyrket hafva under sistlidet år fem officerare med understöd af statsmedel längre eller kortare tid varit anstälde i utländska arméer. Utrikes anstälde eller kommenderade officerare.

Några officerare hafva äfven varit beordrade att öfvervara trupprörelser i Tyskland och Frankrike.

Militär-komitéer.

Den komité, som år 1876 tillsattes för utarbetande af förslag till ordnande af den militära helsovården, har afgifvit förslag till hygieniska och sanitära föreskrifter rörande kaserner, och från den år 1878 för behandling af frågor angående försvaret af åtskilliga kustfästningar nedsatta komité har inkommit underdånigt betänkande angående försvaret af inloppet till Göteborg.

De två svensk-norska komitéer, som år 1877 blefvo tillsatta, den ena för att behandla frågorna om lämpligaste modell å gevär, karbin och revolver, den andra för att granska gällande exercisreglemente för kavalleriet, hafva under det förflutna året afgifvit underdåniga betänkanden i de dem förelagda ämnen; och har det af sist nämnda komité afgifna förslag till exercisreglemente för kavalleriet blifvit af Kongl. Maj:t godkändt och faststäldt.

Likaledes har Kongl. Maj:t godkänt och fastställt det förslag till instruktion för kavalleriets och artilleriets rid- och remontskolor, som under året afgifvits af den år 1878 för sådant ändamål nedsatta komité.

I anledning af arméns senast församlade fullmägtiges derom gjorda anhållan har Kongl. Maj:t åt en den 21 Februari 1879 tillsatt komité i nåder uppdragit att utarbeta och till Kongl. Maj:t inkomma med underdånigt förslag till ett ändamålsenligt ordnande af arméns enke- och pupillkassa.

För öfrigt har Kongl. Maj:t uppdragit åt Chefen för generalstaben att granska tjenstgöringsreglementets 4:de del, äfvensom åt sakkunnig person att granska reglementet för skjutöfningarne vid infanteriet, i hvilket sistnämnda ämne förslag inlemnats och är på nådig pröfning beroende.

Skarpskytte-väsendet.

Af de frivilliga skarpskytteföreningarna voro vid sistlidet års slut 152, med tillsammans 18,161 medlemmar, ännu i verksamhet; men af dessa hafva endast 75, med tillsammans 12,248 medlemmar, insändt föreskrifven årsrapport. Under det förflutna året hafva 2 föreningar, med tillsammans 200 medlemmar, anmälts såsom upplösta.

I likhet med hvad under flera föregående år egt rum, har en allmän skjuttäflingsfest för medlemmar af rikets frivilliga skarpskytteföreningar varit i hufvudstaden anordnad.

Förmånen att från kronans ammunitionsförråd i Stockholm, Göteborg, Kristianstad samt å Karlsborg mot betalning utbekomma kopparpatroner till gevär af 1867 års modell har blifvit de frivilliga skarpskytteföreningarna medgifven.

Fästnings och positions-artilleriet.

De 4 lavettager till $5'',63^{s}$ bakladdningskanoner, som i berättelsen till förra Riksdagen omnämndes såsom varande under arbete, hafva blifvit färdiga

och transporterade till Karlsborg. Af de i samma berättelse omförmälda, under arbete varande kanoner och lavetter äro 20 stycken $12^{c.m.s.}$ bakladdningskanoner och 9 lavetter med föreställare till $12^{c.m.s.}$ kanoner nu färdiga. Under arbete äro fortfarande 4 kanoner och 13 lavetter, hvartill kommer 4 stycken under år 1879 bestälda $5'',63^{s}$ bakladdningskanoner och en $15^{c.m.s.}$ refflad och bandad bakladdningskanon, afsedd för försök.

Utom de i berättelsen till förra Riksdagen omnämnda 500 stycken granater till $5'',63^{s}$ bakladdningskanoner hafva ytterligare tillverkats 300 dylika granater; och hafva samtliga dessa projektiler blifvit afsända till Karlsborg. 120 granater till $22^{c.m.s.}$ haubits samt 115 granater och granatkartescher till $12^{c.m.s.}$ kanon hafva blifvit levererade och under försök förbrukade. Bestälda äro: 140 stycken $9'',24^{s}$ pansarbrytande granater, 300 stycken $8'',08^{s}$ spränggranater, 145 stycken $15^{c.m.s.}$ granater och granatkartescher samt 1,000 stycken $12^{c.m.s.}$ granater.

Fältartilleriet.

Med firman Krupp i Essen har afslutats kontrakt om leverans af sex $8,4^{c.m.s.}$ bakladdningskanoner med lavetter och föreställare jemte tillbehör och redskap samt en del försöks-projektiler. Till $2'',58^{s}$ kanoner äro inom landet bestälda 3,000 granater och 3,000 granatkartescher.

Under året hafva levererats 1,400 centner krut af olika sorter, samt tillverkats 134,000 antändningsrör och 6,400 tidrör, dels för fästnings-, dels för fältartilleriet.

Handgevär med tillhörande ammunition.

Instrument samt verktyg för en mera utsträckt skottställning af 1867 års gevär med dertill hörande förändringsmodeller hafva blifvit tillverkade samt försända så väl till arméns infanteri-regementen och corpser, som till artilleriets gevärsförråd; och har ifrågavarande skottställningsarbete under året tagit sin början.

Till gevär af 1867 års modell hafva tillverkats 26,000 dubbla skrufmejslar, 68,000 oljefoder och 32,000 borstviskare samt upphandlats 55,000 bajonettbaljor och 68,000 gevärsremmar.

Vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori hafva 1,100 revolvrar blifvit förändrade. 100 försöksgevär, 50 för Sverige och 50 för Norge, hafva blifvit tillverkade, hvarjemte 50 förut levererade försöksgevär blifvit förändrade. 10 repetergevär äro för försöks anställande från utlandet inköpta.

Kopparpatrontillverkningen har omfattat 936,000 skarpa och 1,107,000 lösa gevärspatroner samt 182,000 skarpa och 90,000 lösa revolverpatroner; hvartill kommer omkring 80,000 försökspatroner, till hvilka hylsor och tändhattar anskaffats från utlandet.

Infanteri-ammunitions-vagnar.

Redskap samt tillbehör hafva blifvit anskaffade för 100 infanteriammunitionsvagnar, hvarjemte förändringsarbete med infanteriammunitionsvagnar af äldre modell med till dem hörande selar blifvit påbörjadt.

Byggnads-arbeten.

Sedan Chefen för Fortifikationen erhållit nådig befallning att, i enlighet med afgifvet och af Kongl. Maj:t gilladt förslag, gå i författning om uppförande på dertill utsedd plats vid Djurgårdsbrunnsviken mellan Källhagen och Viksbergsbacken af det för Lifregementets dragon-corps' exercissqvadron, befälsmöte och förberedande underbefälsskola samt för kavalleriets volontärs- och underbefälsskolor afsedda gemensamma etablissement, hvartill medel blifvit af Riksdagen beviljade, har detta byggnadsarbete, som utföres på entreprenad, under det nu förflutna året påbörjats; och hafva tre befäls- och manskapspaviljonger, sjukhuset och sjukstallet blifvit till stommen uppförda af murtegel samt försedda med plåttak. Vidare har gårdsplanets drainering med tegelrör och täckdiken verkstälts samt sydvestra stallet blifvit uppfördt till stommen och delvis täckt. Grundgräfnings- och grundläggningsarbeten för nordvestra stallet och ridhuset pågå.

Svea Lifgardes vaktarrest- och matsalsbyggnad är nu, efter erhållen yttre afputsning, i komplett skick.

Å mötesplatsen Malmen har uppförts en för 1:a och 2:a Lifgrenadierregementena gemensam smedja.

Af de i berättelsen till förra Riksdagen omförmälda barackbyggnader å indelta arméns mötesplatser äro de flesta redan färdiga att under årets möten begagnas.

Karlsborgs-fästning.

Befästningsbetena å Karlsborg hafva under året fortgått efter af Kongl. Maj:t gillad arbetsplan; och äro hufvudvallen, förrådshvalfven under linierna II och III, kontreskarpen framför linien III samt östra anslutningen till sjön i hufvudsakliga delar fullbordade. Sappörbataljonens befälsbyggnad är till alla delar och artilleridetachementets befälsbyggnad i det närmaste färdig.

Infanterivolontärskolans etablissement, som påbörjades år 1878, har sedan Maj månad förlidet år varit till begagnande upplåtet. Arbetet å nya sjukhusetablissementet, som utföres på entreprenad, har tagit sin början och fortgått enligt gifna föreskrifter, så att ekonomibyggnaden och två sjukpaviljonger äro uppmurade och under plåttak samt till en del inredda.

Befästningarna vid Karlskrona.

Kungsholms fästning, hvars ombyggnad sedan år 1873 fortgått, är nu färdig. Befästningen å Vestra Hästholmen har jemväl under det förflutna året blifvit fullbordad, med undantag af rappning och asfaltering i några nya hvalf, som ej hunnit uttorka. Kanonbäddar och vandringar för de båda be-

fästningarne äro i det närmaste fullbordade. Vid Hvita Krog hafva arbetena fortgått enligt den för året faststälda arbetsplanen.

Plan för reglering af gator, qvarter och tomter i staden Waxholm har blifvit faststäld, att efter hand bringas till utförande i den mån sådant utan kränkning af enskildas rätt kan ske. **Stadsplan för Waxholm.**

Till anskaffning af erforderlig brandsläckningsmateriel för rikets fästningar och garnisonsorter hafva medel blifvit af Kongl. Maj:t anvisade. **Brandsläckningsmateriel för fästningarna.**

Uppsättningen af det tredje sappörkompaniet fortgår. **Fortifikationstrupperna.**

Sedan anslaget för fortifikationspersonalens öfningar blifvit från och med år 1879 ökadt, hafva dessa öfningar i samma mån kunnat utsträckas. Sålunda hafva vid båda ingeniörbataljonerna längre marscher och i sammanhang dermed stälda tekniska öfningar å för personalen förut obekant ort blifvit anordnade, äfvensom åtgärder vidtagits för manskapets utbildning i handtverksskicklighet genom en vid hvardera bataljonen under vintern fortgående handtverksskola. I truppernas öfningar hafva under en tid af tre veckor deltagit tio officerare af armén. **Fortifikationspersonalens öfningar.**

Fortifikationens egna officerares och underofficerares särskilda öfningar i terrängsundersökning och befästningsplaners uppgörande hafva egt rum i trakten kring Karlsborg.

Å generalstabens kommunikationsafdelning hafva arbetena fortgått efter samma grunder som under föregående år, och hafva vid afdelningen anstälde officerare öfvervarit afsyning eller besigtning af de under året för trafik öppnade enskilda jernvägar. **Generalstabens verksamhet.**

Militärstatistiska afdelningen har dels fortsatt den under slutet af näst föregående år påbörjade bearbetningen af mobiliseringsplanerna för hären, dels samlat och ordnat uppgifter angående militärstatistiska förhållanden så väl i fäderneslandet som i utlandet. Inom afdelningen utarbetade öfversigter öfver Storbritanniens och öfver Österrike-Ungarns härorganisationer hafva under året i tryck utgifvits.

Krigshistoriska afdelningen har hufvudsakligen arbetat på ordnandet af f. d. Krigskollegii arkiv och de samlingar räkenskaper, som under årets lopp blifvit till Krigsarkivet aflemnade från Statskontoret, Arméförvaltningen, Kammararkivet och Kammarrätten. Derjemte har början gjorts till omordnande och katalogisering af handskriftssamlingen och krigsplanerna samt till affattande af ett arbete om svenska krigsväsendet under drottning Kristinas för-

myndar-regering. Samlingarna hafva icke obetydligt ökats, så väl genom öfverflyttning från ofvan nämnda verk som genom dyrbara gåfvor från enskilde. — Katalogen öfver generalstabens handskrifter och böcker har under året befordrats till trycket.

Topografiska afdelningens arbeten under året hafva omfattat: vinkelmätningar inom det nät af första ordningen, som är utstakadt från Bottniska viken genom nordliga delarne af Vesternorrlands och Jemtlands län till gränsen af Norge; utstakning af ett första gradens nät från trakten af Sundsvall i vestlig rigtning intill det meridian-nät, som året förut utstakades från nordvestra delen af Jemtland ned till Siljan i Dalarne; utstakning af andra gradens triangelnät inom nordligaste delarne af Göteborgs och Elfsborgs län samt inom mellersta och södra delarne af Vermland; vinkelmätningar inom en del af sist nämnda nät; fältmätningar i skalan 1:50,000 inom Sefvedes härad af Kalmar län samt inom Kinda, Ydre, Göstrings, Dal, Aska och Lysings härad af Östergötlands län, allt öfver en sammanlagd yta af $31,_5$ qvadratmil; höjdmätningar inom Östergötlands och Kalmar län; stomkartearbeten inom nordligaste delen af Jönköpings län, så att fullständiga stomkartor erhållits för $13,_5$ qvadratmil; arbeten i och för sammandragandet af nordligaste bladet till generalkartan öfver Sverige i skalan 1 : 1,000,000; undervisning i fältmätning, meddelad åtta officerare af armén vid en för detta ändamål under förliden sommar sammandragen öfningsafdelning.

Under år 1879 hafva utgifvits kartbladen Löfsta, Grisslehamn, Norrtelje och Finspång af generalstabens karta öfver Sverige i skalan 1:100,000. Under gravering äro bladen Östhammar, Linköping, Valdermarsvik och Vestervik. Den af generalstabens topografiska afdelning utarbetade karta öfver Stora Kopparbergs län är i gravyr färdig och kommer att af generalstabens litografiska anstalt utgifvas i början af år 1880.

Generalstabens fältöfningar hafva egt rum emellan Gnesta jernvägsstation och Nyköping samt emellan nämnda stad och Norrköping. Under desamma har särskild uppmärksamhet egnats åt möjliga landstigningsförsök vid Oxelösund samt åt försvaret af Norrköping mot en från norr påträngande fiende.

En officer af generalstaben har med understöd af allmänna medel bevistat de höstmanövrer, hvilka under sistlidna höst försiggått med 1:a och 4:e kavalleridivisionerna och med 3:e armécorpsen af Franska hären. Derjemte har professorn vid generalstaben, likaledes med understöd af allmänna medel, under förliden höst företagit en utrikes resa, dels för bevistande af astronomiska kongressen i Berlin, dels för att så väl å sistnämnda ort som i Sachsen, Baiern och Baden taga kännedom om geodetiska arbeten, med särskildt fästadt afseende å hvad som kan ega tillämplighet å offentliggörandet af resultaten utaf våra geodetiska mätningar.

Af Kammarkollegium gifna utslag angående rotering af f. d. gästgifverihemman samt af ökeskatter och nybyggen i Norrbottens län hafva, enligt gällande föreskrifter, blifvit Kongl. Maj:ts pröfning understälda; och har Kongl. Maj:t vid de sålunda understälda utslagen låtit bero. Rotering.

Befallning har blifvit vederbörande meddelad om rekrytering, så snart sådant utan hinder af ingångna vakanskontrakt kan ske, af 4 vakanta rotar vid Kronobergs regemente, af hvilka inkomsten alltsedan år 1786 varit anslagen till en skolfond vid regementet, men hvilket behof icke vidare förefinnes sedan folkskolor numera allmänt blifvit inrättade inom regementets stånd. Rekrytering af vakanta rotar.

Kongl. Maj:t har under den 31 Januari 1879 låtit utfärda dels nådig kungörelse, angående skyldighet att meddela direktionen öfver Arméns pensionskassa uppgift å viss inkomst från allmänna medel, hvilken åtnjutes af dem, som erhålla eller erhållit afsked med rätt till pension från nämnda kassa och fyllnadspension; dels fönyadt reglemente, angående lån utur arméns pensionskassor; samt under den 23 Maj förnyade stadgar för den till förmån för elever vid högre militärläroverk förärade Hammarskiöld-Risellschöldska stipendiifondens förvaltning; och den 20 Juni dels förnyad nådig förordning och reglemente, angående styrelsen och förvaltningen af Arméns pensionskassa; dels förnyadt reglemente för Arméns enke- och pupillkassa. Utfärdade författningar.

Instruktion för garnisonsläkaren å Karlsborgs fästning, i hvad rörer hans skyldigheter med afseende å den allmänna sjukvården inom fästningen, har blifvit fastställd, hvarjemte Medicinalstyrelsen, till åtlydnad af nådig befallning, utfärdat instruktioner för sjukhusväbeln och sjukvaktarne å nämnda fästning. Fastställda instruktioner.

Sedan Arméförvaltningen afgifvit förslag till förvaltningsreglemente för indelta armén och Vermlands fältjägarecorps, hafva öfver detta förslag blifvit infordrade och till Kongl. Maj:t inkommit underdåniga yttranden så väl från vederbörande regements- och corpschefer som från generalbefälhafvarne i militärdistrikten. Förslag till förvaltningsreglemente.

I afseende å bokföringssättet hos Arméförvaltningen har Kongl. Maj:t förordnat, att från ingången af år 1881 skall för Arméförvaltningens räkenskaper i hufvudsakliga delar tillämpas det formulär, som är för Marinförvaltningens räkenskaper föreskrifvet, samt att Arméförvaltningens hufvudbok efter det nya formuläret skall afslutas så tidigt, att den kan för år 1881 före den 1 Juli 1882, och sedermera för hvarje år inom fyra månader efter räkenskapsårets utgång aflemnas till Kammarrätten. Arméförvaltningens räkenskaper.

Understöd åt landtvärnsmän.

Från anslaget till understöd åt qvarlefvande f. d. landtvärnsmän har, sedan understödstagarnes antal nedgått till 96, kunnat för år 1879 utbetalas det vid föregående årets Riksdag bestämda förhöjda beloppet af 100 kronor för hvarje till sådant understöd berättigad sökande.

Officerare, anstälde i utländsk tjenst eller kommenderade utrikes.

För att öfvervara skjutförsök dels vid Shoesburyness i England dels vid Meppen i Tyskland hafva till förstnämnda ställe en och till det senare två officerare af flottan blifvit beordrade, hvarjemte en officer under en tid af omkring 4 månader besökt större marinetablissement och kanongjuterier i utlandet, för att derstädes taga kännedom om de under senaste tider gjorda framsteg i sjökrigsväsendet. I utländsk krigstjenst äro fortfarande anstälde de två officerare, hvilka för sådant ändamål år 1878 erhöllo tjenstledighet och för fortsättande af en sistlidne år påbörjad undervisningskurs uti skeppsbyggeri vid the Royal Naval College i Greenwich har en underingeniör vid mariningeniörstaten erhållit ytterligare ett års tjenstledighet.

Personalens öfningar till sjös.

I likhet med hvad föregående åren egt rum hafva dessa öfningar äfven år 1879 fullgjorts dels å särskildt för ändamålet afsedda skolfartyg, dels å andra flottans fartyg; och hafva i sådant hänseende expeditioner företagits: med ångkorvetten Saga under 4½ månader i främmande och i hemlandsfarvatten för öfvande af sjökrigsskolans kadetter och elever; med korvetterne Norrköping och Eugenie under 4⅓ månader för öfning af exercisskolornas manskap, hufvudsakligen rekryter, samt med briggarne Falken, Snappopp, Skirner och af Wirsén under 4 månader för öfvande af skeppsgossar. För att öfva den personal, som icke tillhör skolorna, hafva expeditioner utförts dels i aflägsnare farvatten med korvetterna Balder och Gefle under en tid af 8 månader hvardera, dels i hemlandsfarvatten med minfartyget Ran samt sex kanonbåtar under en tid af 3 månader, hvarjemte för minöfningar under lika lång tid en afdelning, bestående af korvetten af Chapman, en ångkranpråm och erforderligt antal minbåtar, varit förlagd i Karlskrona skärgård.

En kanonbåt har äfven sistlidne år varit stationerad vid rikets vestra kust för att bistå hjelpbehöfvande fartyg.

Genom förenämnde sjöexpeditioner har tillfälle till öfning under tiden från den 1 Oktober 1878 till samma tid år 1879 blifvit beredt för 100 officerare med en öfningstid af 128 dagar, 152 underofficerare med en öfningstid af 115 dagar samt 2,048 man sjötrupper och skeppsgossar med 130 öfningsdagar eller åt tillhopa 2,300 man med en öfningstid af 129 dagar i medeltal för en hvar.

Till genomgående af lärokurs vid Gymnastiska centralinstitutet hafva 5 officerare varit beordrade, af hvilka 2 utexaminerats.

Personalens öfningar och undervisning till lands

Uti minväsendet har meddelats undervisning så väl i en speciel som i en allmän kurs; och har undervisning åtnjutits i förstnämnda kurs af 3 officerare, 7 underofficerare och 24 man gemenskap, samt i den allmänna kursen af 7 officerare, 7 underofficerare och 16 man gemenskap, hvilka samtlige blifvit approberade.

Under den tid som förflutit sedan särskild undervisning i minväsendet anbefaldes, hafva 1 kommendör, 9 kommendörkaptener, 13 kaptener, 7 löjtnanter och 7 underlöjtnanter genomgått den allmänna samt 2 löjtnanter och 1 underlöjtnant den speciela minkursen.

Uti exercisskolan i Karlskrona hafva 435 samt vid exercisskolan i Stockholm 212 eller tillhopa 647 man af flottans sjömanscorps erhållit undervisning, af hvilka vid förstnämnda station 376 och vid sistnämnda station 187 eller tillhopa 563 man blifvit i de olika klasserna approberade.

Vid Karlskrona station hafva 72 och vid Stockholms 19, tillsammans 91 man, af matros- samt eldare- och handtverkskompanierna njutit undervisning i underbefälsskolan, af hvilka 55 man vid förstnämnda och hela den undervisade styrkan vid sistnämnda station approberats.

Personalens tjenstbarhet.

Enligt uppgjord tablå öfver tjenstbarheten inom Kongl. flottans sjömanscorps den 1 Oktober 1879 utgjorde antalet tjenstbare af 1:a klassens sjömän, underofficerskorporaler 126 och korporaler 323; 2:a klassens sjömän 899; 3:e klassens sjömän 2,361; rekryter 302 samt af varfsklass 1,266 eller tillhopa 5,277 man.

Sjökrigsskolan.

Kadetternes och elevernes antal vid början af år 1879 utgjorde 65, af hvilka 7 blifvit utexaminerade och till underlöjtnanter vid Kongl. flottan befordrade samt en på egen begäran afgått från skolan. Vid anstäld inträdesexamen sistlidne höst blefvo 7 antagne till kadetter. Sjökrigsskolans nya byggnad har, efter det den under sommaren 1879 blifvit försedd med de för undervisningen m. m. erforderliga inventarier, från och med början af höstterminen samma år för sitt ändamål upplåtits.

Skeppsgosseskolan.

Uti den vid Karlskrona station befintliga skeppsgosseskolan hafva 280 skeppsgossar åtnjutit undervisning. Vid Stockholms station har undervisningen åt skeppsgossarne, hvilkas antal utgjort 35, meddelats genom särskild anstäld lärare uti derför afsedd lokal å Skeppsholmen. Af de under året karlskrifne skeppsgossar hafva 52 ingått i matroskompanierna samt 2 i eldare- och handtverkskompanierna.

Navigationsskolorna.

Enligt upprättadt sammandrag af de från direktionerna för navigationsskolorna i riket inkomna berättelser angående undervisningen i dessa skolor

under läsåret 1878—1879 hafva uti skolornas *navigationsafdelning* varit inskrifne 489 elever, af hvilka 245 utexaminerats såsom styrmän och 118 såsom sjökaptener, samt i *maskinistafdelningen* 174 elever, af hvilka 46 blifvit utexaminerade såsom maskinister, 4 såsom öfvermaskinister och 115 aflagt ångfartygsbefälhafvareexamen; hvarjemte, utan att hafva varit i skolorna såsom elever inskrifne, 6 undergått godkänd examen i styrmans-, 7 i sjökaptens-, 36 i maskinist-, 24 i öfvermaskinist- och 56 i ångfartygsbefälhafvareklass.

Härförutom hafva vid skolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö undervisning för bildande af lokomotivförare meddelats åt 10 elever, hvilka samtlige blifvit i examen godkände, hvarjemte vid hvardera af sistnämnda två skolor en, hvilken icke varit såsom elev inskrifven, undergått sådan examen.

Uti den vid skolan i Göteborg inrättade *skeppsbyggeriafdelningen* hafva 12 åtnjutit undervisning i verkmästare- och 10 uti byggmästareklassen, af hvilka vid examen 11 i förstnämnda och 4 i sistnämnda klass blifvit godkände.

Fartygsbyggnader m. m.

Nybyggnad af kanonbåten Edda, hvilket arbete skall utföras å Karlskrona stations skeppsvarf, har påbörjats likasom större reparation å monitorn John Ericsson, hvars däck kommer att, i likhet med däcken å öfriga monitorer, förses med glacis. Åtskilliga ångslupar hafva blifvit apterade för stångminor samt arbetena å den nya kanonbåten Skuld till största delen afslutade.

Vid Stockholms station är nybyggnad af den för beväring med Whiteheads-minor afsedda minbåten Rolf påbörjad. Af de för stångminor afsedda särskildt konstruerade 5 minbåtar äro 2 redan färdiga samt arbetena å de 3 öfrige till större delen afslutade. En fjerde ångkranpråm är under arbete.

Den vid Bergsunds mekaniska verkstad byggde kanonbåten Skäggald har blifvit till Kongl. flottan levererad samt de vid Kockums mekaniska verkstad i Malmö förfärdigade hydrauliska lavetterna för samma båt, samt för kanonbåtarna Rota, Skagul, Verdandi och Skuld aflemnade.

Hus och andra byggnadsarbeten vid stationerna.

Den under byggnad varande skeppsgossekasernen vid Karlskrona station har blifvit uppförd till hela dess höjd samt yttre taket pålagdt. Jernväg emellan mastkranen å Nya varfvet och den s. k. artillerigården är under anläggning med enahanda spårvidd som den till Karlskrona ledande jernväg.

Utöfver här ofvan nämnda nya byggnad för Sjökrigsskolan har vid Stockholms station arbetet å förändring af det s. k. östra magasinshuset till kasern blifvit afslutadt samt byggnaden för sitt nya ändamål upplåten.

Ett nytt magasin för förvarande af minor och minkablar är under uppförande, och har nya skeppsdockan å galèrvarfvet fullbordats samt för sitt ändamål upplåtits. Anläggning af jernvägsspår inom galèrvarfvet är under arbete.

Artilleri-materiel, projektiler m. m.

Från Finspongs styckebruk hafva till flottan levererats 11 stycken $9'',24^{s}$, 6 st. $8'',08^{s}$ samt 1 st. $4'',1^{s}$ bakladdningskanoner, hvarjemte 8,977 projektiler af olika slag anskaffats. 6 st. 1″ kulsprutor hafva under året levererats.

Sjömätningar och sjökartekontorets verksamhet.

Under år 1879 hafva sjömätningar blifvit utförde:

i Östergötlands skärgård från Qvarsebo och färjestaden, der de år 1878 afslutades, till Norrköping, hvarefter af trakten söder om Arkö blifvit uppmätta Svanfjärden och skärgården närmast sydvest derom till Stora Rimö; omfattande dessa mätningar en areal af 2,3 geografiska qvadratmil;

i Blekinge skärgård från föregående års slutpunkter vid Karlskrona stad, Kurrholmarne, Aspö N.V. udde och Aspösten vestvart hän till Lindö södra udde, hvarest mätningen afslutats; omfattande dessa arbeten en areal af 2 geografiska qvadratmil;

i Stockholms skärgård, der minpositionskartor i större skalor upprättats på grund af verkstälda mätningar och lodningar;

vid grunden Kopparstenarne, som, jemte trakten närmast der omkring, blifvit upplodade och kartlagde i vanlig sjömätningsskala af 1 : 20,000;

vid Gotlands kuster från Visby nordvart till Ejkeviken samt från Fårösund sydvart till Östergarnsholm, i och för granskning och komplettering af sjömätningskartorna öfver denna ö;

utanför Gotlands norra och nordöstra kuster, der utsjölodningar blifvit utförde; samt

vid vestra Finngrundet och nordost om Iggön i södra delen af Bottniska viken, der lodningar och grundundersökningar utförts.

Specialkartor öfver Mälaren och Vettern hafva blifvit graverade i koppar i skalan 1 : 100,000 och öfver Öresund i skalan 1 : 120,000; passkarta öfver Stora och Lilla Bält i skalan 1 : 300,000 samt 9 militärspecialkartor i skalan 1 : 50,000 öfver Mälaren, Södermanlands, Blekinge och Skånes kuster. Under arbete äro en kustkarta öfver norra delen af Bottniska viken i skalan 1 : 200,000 samt två militärspecialkartor.

På sjökarteverkets koppartryckeri hafva under året blifvit tryckta 1,440 stycken sjökort och 219 stycken tilläggsblad, hvarjemte utaf arbetet "Underrättelser för sjöfarande", innehållande alla på officielt eller annat sätt sjökarteverket tillhandakomna vigtigare uppgifter om fyrar och andra sjömärken, grund m. m. häftet 26 har utgifvits.

Lots- och fyrinrättningen med liefräddningsanstalterna.

För ytterligare betryggande af segelfarten genom mellersta delen af Kalmar sund har Ispeudds fyr blifvit försedd med klippsken. Å Karlskrona redd på skäret Godnatt har anordnats en klippfyr med 12 min. lysvidd, till följd hvaraf så väl fyrfartyget Odin som den å kronovarfvet i Karlskrona varande Söder-

stjernas fyr kunnat indragas. Med användande af det på Söderstjerna befintliga fyrtorn af jern, som flyttats till Ystad, har derstädes i stället för den yttre fyren iordningstälts en ny fyr, som bättre än den förra underlättar inseglingen till nämnda stad. I enlighet med dertill lemnadt tillstånd har Piteå stad å Lilla Leskär i Piteå skärgård låtit uppföra en med klippfyrapparat försedd fyr, som af lotsverket öfvertagits och underhålles så länge den finnes vara af gagn för allmänna sjöfarten. Under en del af året har en tillfällig fyr hållits lysande å Häfringe för underlättande af inseglingen till Oxelösunds hamn.

Åtskilliga nyupptäckta grund hafva utmärkts och andra åtgärder hafva vidtagits för lättare navigering i vissa segelleder dels genom utsättande af nya sjömärken och dels genom förändring af två fyrfartygs läge i Öresund, genom hvilken sistnämnda anordning den djupaste farleden i Flintrännan blifvit angifven.

Utaf de vid rikets kuster inrättade stationer för skeppsbrutnes räddning har den hittills vid Viken, norr om Helsingborg, befintliga station blifvit indragen, hvaremot nya stationer inrättats vid Skanör och Engelholm, den förra försedd med lifbåt, den senare med raketapparat.

Antalet af de platser der meteorologiska iakttagelser utaf lots- och fyrpersonalen verkställas är för närvarande bestämdt till 22, sedan dylika iakttagelser ansetts böra upphöra på en del af de förut dertill begagnade platser men lämpligen kunna anordnas på åtskilliga nya ställen.

Nästan alla dessa observationsställen hafva under årets lopp blifvit försedda med nya eller förbättrade instrument.

Allmänna författningar.

Under år 1879 hafva följande allmänna författningar utfärdats, nemligen: *den 30 Maj* ny stadga för sjökrigsskolan; *den 20 Juni* förordning, angående särskilda mätbref för fart genom Suezkanalen; *den 15 Augusti* stadga för skeppsgosseskolan; *den 24 Oktober* kungörelse, angående i vissa delar förändrad lydelse af § 32 i reglementet för navigationsskolorna i riket den 1 Juni 1877 samt *den 31 Oktober* reglemente för pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap.

Komité.

Med afseende å angelägenheten deraf att tillse i hvad mån de under senare åren gjorda uppfinningar och förbättringar i sjökrigsmaterielen samt öfriga företeelser inom sjökrigsvetenskapens område kunde ega inflytande på beskaffenheten af den fartygsmateriel, som ett ändamålsenligt kustförsvar förutsatte, har under den 26 sistlidne September blifvit tillsatt en komité af sakkunnige män från flottan och mariningeniörstaten, med uppdrag att företaga utredning af frågan om hvilka fartygscerter, som, med hänsyn till landets tillgångar, synas, på den ståndpunkt sjökrigsvetenskapen för närvarande be-

finner sig, bäst främja detta ändamål; och är denna komité fortfarande i verksamhet.

Äfven under år 1879 har Kongl. Maj:ts pröfning blifvit underställdt åtskilliga af Kammarkollegium gifna utslag rörande rotering af hemman och lägenheter i Vesternorrlands län; och har Kongl. Maj:t låtit vid de underställda utslagen bero. Rotering.

De i Hammarkinds härad och Gryts socken af Östergötlands län belägna lotshemmanen Kettilö och Håskö hafva mot vissa stadgade vilkor blifvit befriade från den med dessa hemman förenade lotsningsskyldighet och Kammarkollegium undfått föreskrift att vidtaga de åtgärder, som, i följd af den dessa hemman sålunda medgifna befrielse från lotsningsskyldigheten, kunde på Kollegium ankomma.

Under senast förflutna året har jordbruket lemnat om ej lika goda resultat som närmast föregående år, dock i allmänhet, hvad sädesafkastningen beträffar, en skörd, som för hela riket beräknats hafva varit *fullt medelmåttig*. Uti några län, synnerligast de norra, har sädesskörden, med hänsigt till korntalet, betecknats såsom *god*, inom Jemtlands län till och med såsom *ovanligt god och rik*. Sädesskördens värde har likväl flerstädes betydligt minskats derigenom att hvetet och hafren rätt mycket skadats af rost, så att säden blifvit mer eller mindre underhaltig i vigt samt derigenom af mindre värde för afsättning på verldsmarknaden. Jordbruket.

Rotfrukterna hafva lemnat jemngod skörd, med undantag af potatisen, som endast i de norra länen gifvit en frisk och god skörd, men deremot uti de öfriga länen varit betydligt angripen af röta samt derjemte uti de södra och vestra länen ganska småväxt.

Höafkastningen har varit mycket god, till och med på vissa trakter synnerligen riklig, ehuru inbergningen flerstädes försvårats i följd af den ihållande regniga väderleken under sensommaren. Afkastningen af halm har likaledes dels varit god, dels riklig, så att förråden af hö och halm för ladugårdarnes behof äro fullt tillräckliga samt böra kunna lemna öfverskott till kommande år.

Sedan, med dertill anvisadt statsanslag, en andre undervisare i husslöjd blifvit anstäld, hafva sistlidet år tvänne lärare lemnat handledning deri samt dervid tillhandagått hushållningssällskapen dels med uppgörande af planer för organisation af nya slöjdskolor, dels med undervisningskurser för folkskolelärare m. fl. som sökt utbilda sig till slöjdlärare, äfvensom för andra Husslöjden.

personer, hvilka önskat förskaffa sig skicklighet till förfärdigande af husslöjdsalster; och har husslöjden fortfarande omfattats af hushållningssällskapen med stigande intresse. Många slöjdskolor hafva blifvit upprättade dels fristående, dels och synnerligast i förening med folkskolorna. Öfverallt, der vid dessa senare undervisning i slöjd blifvit anordnad, har detta visat sig icke inverka menligt, utan tvertom förmånligt för inhemtandet af folkskolornas vanliga läroämnen, i hvilka framstegen skett lättare och med lifligare håg, än der hela undervisningstiden endast upptagits af de för folkskolorna föreskrifna vanliga läroämnena. Största svårigheten har härvid varit att erhålla skollärare, som varit skicklige att äfven undervisa i slöjdarbeten. Detta undanrödjes nu allt efter som folkskolelärarne och andra, hvilka egna sig åt detta kall, få tillfälle att inhemta färdighet uti sådana slöjdarbeten, som kunna och böra på de under året från jordbruket lediga tider utgöra föremål för landtbefolkningens verksamhet i hemmen. — En allmän utställning af husslöjdsalster kommer att anordnas vid hushållningssällskapens ombuds sammanträde uti Landtbruksakademien under nästinstundande Februari månad.

Kemiska stationerna.

De med bidrag af statsmedel upprättade kemiska stationerna för jordbrukets och näringarnes behof, hvilka med förtroende af allmänheten fortfarande omfattats, hafva ådagalagt en berömvärd verksamhet. På bekostnad af Vesternorrlands läns hushållningssällskap har en särskild kemisk station under året inrättats i Hernösand. Med statens och hushållningssällskapens agrikulturkemister har i slutet af sistlidne Oktober månad uti Stockholm hållits ett möte, dervid desse fått tillfälle ej allenast att rådgöra och öfverlägga beträffande sina tjensteåligganden, utan ock att granska och jemföra de olika metoder, som användas eller föreslagits för utförandet af agrikulturkemiska undersökningar, på det att de arbeten, som förefalla vid de särskilda stationerna, må efter gemensam plan komma att utföras på ändamålsenligaste och säkraste sätt.

Flyttning af landtbruksskola.

Landtbruksskolan i Hallands län har under året från Lindhult förflyttats till egendomen Klef i Dagsås socken och Fauås härad. Inom Vermlands län har en ny landtbruksskola upprättats vid Sjöstad i Ölme socken och härad.

Fiskerinäringen.

Landets vigtigaste fisken, sill- och laxfiskena, hafva sistlidet år utfallit under medelmåttan. Synnerligast har detta inträffat med laxfisket, som nära nog allestädes varit ovanligt litet gifvande. Öfriga mindre fisken hafva i allmänhet lemnat medelmåttig afkastning. Ålfisket vid sydsvenska kusterna har dock varit synnerligen gifvande. Intresset för fiskeriernas förkofran har visat sig vara i stigande. Flera läns landsting och hushållningssällskap hafva för detta ändamål anslagit medel och en på bekostnad af åtskilliga hushållnings-

sällskap i mellersta Sverige anordnad fiskareskola vid Norrnäs på Vermdön i Stockholms län, hufvudsakligen afsedd för utbildande af fiskeriinstruktörer och tillsyningsmän, har, likasom en vid Elfkarleby anordnad kurs i laxodling, varit besökt af talrika lärjungar. — Fiskeritjenstemännens arbeten hafva under året i stadgad ordning fortgått.

Stuteriväsendet.

Vid de under året hållna besigtningsmöten för prisbelönande af hästar hafva faststälda pris blifvit utdelade till 1,785 hästar, nemligen för 171 beskällare, 423 moderston och 1,191 unghästar.

Utaf prisbelöningsnämndernes berättelser framgår, att de från Frankrike införda hingstar af Anglo-Norrmandisk race åtnjuta hästuppfödarnes odelade förtroende.

Det allmänna ekonomiska kartverket.

Inom *Skaraborgs län* har kartläggningsarbetet blifvit fortsatt och afslutats inom *Gudhems*, *Vilske*, *Frökinds*, *Laske*, *Skånings* och *Valle* härad, nära fullbordats inom *Kinnefjerdings* härad samt påbörjats inom *Vadsbo* härad, utgörande den kartlagda ytan 20,5 qvadratmil. De ekonomiska beskrifningarne öfver *Valkebo*, *Vifolka* och *Lysings* härad af *Linköpings län* samt öfver *Öknebo* härad af *Stockholms län* hafva blifvit fullbordade; under arbete äro beskrifningarne öfver *Vartofta*, *Kåkinds* och *Gudhems* härad af *Skaraborgs län.*

Norrbottens läns ekonomiska kartverk.

Inom *Jukkasjärvi* sockens skogland hafva mätningar i skalan 1 : 20,000 blifvit utförda till en omfattning af 5,7 qvadratmil; inom *Lule* och *Torne* lappmarkers fjelland hafva 18 qvadratmil blifvit uppmätta i skalan 1 : 50,000; hela *Pajala* socken, omfattande en yta af nära 60 qvadratmil, har blifvit topografiskt kartlagd i skalan 1 : 100,000; inom *Gellivare* sockens skogland och inom *Arvidsjaurs* socken hafva såväl kontroll- som detaljafvägningar blifvit utförda.

Geologiska undersökningar.

Sveriges geologiska undersöknings verksamhet har under sistlidet år omfattat följande arbeten:

De geologiska fältarbetena i skalan 1 : 50,000 hafva pågått inom Stockholms, Örebro, Östergötlands, Kristianstads och Malmöhus län öfver en sammanlagd areal af omkring 5 qv.mil.

I skalan 1 : 100,000 hafva undersökningarne utförts inom Elfsborgs, Kalmar och Jönköpings län öfver sammanlagdt 30,5 qv.mil, hvarjemte för en geologisk öfversigtskarta vidsträckta resor blifvit gjorda.

De geognostiska arbeten, hvilka på enskild bekostnad utförts inom några af mellersta Sveriges bergslag, inom N. Kalmar län, N. Elfsborgs län och på Gotland, hafva äfven i år fortsatts.

Författningar, som röra näringarna.

Följande författningar rörande näringarna hafva under år 1879 utfärdats, nemligen: *den 14 Mars* kungörelse, angående ändring i §§ 6 och 11 af nådiga reglementet den 8 December 1865 för de i statens tjenst anstälde landtbruksingeniörer; *den 20 Juni* förordning om ändring af vissa §§ i förordningen den 18 Juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet; samt *den 31 Oktober* kungörelse, angående förbud mot införsel af potates från Belgien.

Författningar i hvarjehanda ämnen.

Utom de författningar, hvilka här ofvan blifvit särskildt omnämnda, har Kongl. Maj:t under sistförflutna året utfärdat: *den 14 Februari* kungörelse om åtgärder mot införande i riket af en i sydöstra Ryssland utbruten smittosam sjukdom; *den 24 Februari* kungörelse om ytterligare åtgärder mot införande i riket af nyssberörda sjukdom; *den 7 Mars* kungörelse om anstånd med tillämpning af nådiga förordningen den 22 November 1878 angående befälet å svenska handelsfartyg; *samma dag* reglemente för begagnande af Göta kanal; *samma dag* hamnreglemente för Göta kanal; *samma dag* kungörelse, angående lydelsen af § 14, mom. 1 och 2 i reglementet för begagnande af Trollhätte kanallinie; *den 16 Maj* kungörelse, angående upphäfvande i viss mån af nådiga kungörelsen den 24 Februari 1879 om ytterligare åtgärder mot införande i riket af en i sydöstra Ryssland utbruten smittosam sjukdom; *den 30 Maj* förordning om hvad till förekommande af pestens införande i riket iakttagas bör; *samma dag* kungörelse, angående ändring uti nu gällande föreskrifter beträffande transport af lik å jernvägarne i riket; *den 20 Juni* kungörelse, angående lösen för betyg derom att någon råder öfver sig sjelf och sin egendom; *den 15 Augusti* kungörelse, angående bemyndigande för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att förordna vikarie för landssekreterare och landskamrerare under tid, då de åtnjuta semester; *den 17 Oktober* kungörelse, angående vissa ändringar i nådiga landtmäteriinstruktionen af den 6 Augusti 1864; *samma dag* kungörelse, angående ändring af § 20 i nådiga taxan på arfvode för landtmäteriförrättningar den 8 Februari 1867; *den 31 Oktober* kungörelse, angående ändring af § 7 i nådiga kungörelsen den 4 Maj 1827 om beräkning och fördelning af den ersättning, som boställsinnehafvare i anledning af verkstälda egoskiften för husflyttning, odling, hägnad, dikning, ståndskog och plantering kunna erhålla eller få vidkännas, m. m.; *samma dag* kungörelse, angående skyldighet för landtmätare att vid vissa förrättningar begära förordnande för skogstjensteman att vid förrättningen närvara; *den 7 November* instruktion för statistiska centralbyrån; *den 31 December* kungörelse, angående vissa vilkor för tillstånd från det allmännas sida till vattenafledning, m. m.

1:o. *Den uppåtgående stambanan Storvik—Ånge.*

Arbetenas fortgång vid statens jern vägsbyggnader.

Å den sydligaste delen af denna bana, som vid sistlidet års ingång var för allmän trafik upplåten till Bollnäs, blefvo å den del deraf, som är belägen emellan Bollnäs och Jerfsö, alla vid årets början återstående terasseringsarbeten, äfvensom rälsläggning, ballastning och bangårdsanläggningar så fullbordade, att denna bandel, utgörande en längd af 4 mil 16,996 fot, kunde den 1 sistlidne Oktober för allmän trafik upplåtas.

Sedan 1878 års Riksdag medgifvit, att kostnaden för ett 0,2 mil långt sidospår med dertill hörande bispår, från Kilafors station till stranden af sjön Bergviken, finge utgå af de för statens jernvägsbyggnader beviljade medel, så har detta spår under året blifvit färdigbygdt och till trafikförvaltningen under sistförflutne Maj månad öfverlemnadt.

Härförutom hafva jordarbetena emellan Jerfsö och det 0,8 mil norr derom belägna Edänge blifvit nära fullbordade och grundläggningen för bropelarne och landfästena å den stora bron öfver Ljusnan vid sistnämnda ställe verkställd, samt murningsarbetena påbörjade och utförda till omkring halfva deras höjd.

Å den nordliga delen af ifrågavarande bandel från Ånge söderut hafva terrasseringsarbetena blifvit färdiggjorda och rälsläggning verkställd till den en mil derifrån belägna Alby station, hvarjemte broarna öfver Ljunga-elfs båda grenar äfven blifvit färdigbygda. Stationshusen och banvaktstugorna å bandelen emellan Ånge och Ramsjö hafva blifvit upptimrade och transportvägar anlagda samt åtskilliga förberedelser för 1880 års arbeten vidtagna.

2:o. *Tvärbanan emellan Torpshammar och riksgränsen.*

Å den östligaste delen af tvärbanan, som vid 1878 års utgång var för trafik upplåten till Bräcke, hafva arbetena emellan nämnda ställe och Östersund blifvit påbörjade och bedrifna med den framgång att denna bandel, i längd utgörande 6 mil 22,691 fot, kunnat den 1 sistlidne December för allmän trafik upplåtas.

Å den vestliga delen af tvärbanan emellan riksgränsen och den 5 mil derifrån belägna Dufeds station hafva återstående jord- och bergsprängningsarbeten blifvit afslutade, samtliga husbyggnaderna upptimrade och täckta samt bangårdsanläggningen vid Storlien nära fullbordad.

Då emellertid arbetena å den norska bandelen under tiden så framskridit, att skenläggningen den 28 Augusti nått riksgränsen, och jernvägstransporter derefter kunnat försiggå emellan riksgränsen och Hommelvigen, der betydliga upplag af jernvägsmaterial för den svenska jernbanan voro samlade, så har

efter nämnda tid rälsläggningen från riksgränsen fortsatts och fullbordats till den 1 mil 21,500 fot derifrån belägna Enafors station.

Derjemte hafva jordarbetena straxt öster om Dufed blifvit påbörjade och förberedande åtgärder utförda för de stora arbetena vid och i närheten af öfvergången öfver Hjerpeström.

Sammanräknade längden af de för trafik under året upplåtna delarne af stambanan genom Norrland uppgår till 11,3 mil. Denna vägsträcka tillsammans med de förut för trafik upplåtna delarne af ifrågavarande stambana utgör en längd af 26,9 mil.

Härförutom hafva 2,6 mil blifvit rälslagda och till en del ballastade.

Statens jernvägstrafik.

Trafikinkomsterna hafva för år 1879 utgjort omkring 14,200,000 kronor.

Allmänna väg- och vattenbyggnadsarbeten.

Bland de med allmänna medel understödda väg- och vattenbyggnadsarbeten hafva följande under år 1879 fullbordats:

Vägbyggnader.

Vägomläggningar mellan Kangis och Gyljen samt mellan Gyljen och Landsån inom ÖfverKalix socken af Norrbottens län;

Omläggningar af de s. k. Åryds- och Rödliderna mellan Hoby och Trensums gästgifvaregårdar i Blekinge län;

Väganläggning mellan Ekeberg och Sommens jernvägsstation i Östergötlands län;

Väganläggning mellan Grythyttehed och bron öfver Södra Elgen vid Norsbro i Örebro län;

Väganläggning mellan Wallby och Skyttorps station i Upsala län;

Väganläggning mellan Hagby och Wänge station i samma län;

Vägomläggning mellan Molkoms och Stenåsens gästgifvaregårdar i Vermlands län;

Vägomläggning från Bergsbrunna station till häradsvägen mellan Upsala och Marma gästgifvaregård i Upsala län;

Vägomläggning mellan Brottby gästgifvaregård och Norrtelje i Stockholms län;

Väganläggning mellan Alkvettern och Gelleråsen i Örebro län;

Väganläggning från häradsvägen mellan Håksviks och Burseryds kyrkor till Ingerdabo i Elfsborgs län;

Vägomläggning från Wimmerby förbi Rökulla till Görda bro i Kalmar län;

Väganläggning mellan Grensholmen och Bonnorp i Östergötlands län;

Vägomläggning förbi Högalid, Getryggen, Guldbrandsbo, Elgåse- och Rudebackarne i Elfsborgs län;

Vägomläggning inom Säbrå socken af Vesternorrlands län;

Väganläggning mellan Fältakan och Bäcken i Silleruds socken af Wermlands län;

Väganläggning på södra sidan om Ljusne elf från Jerfsö sockengräns till Ljusdals bro i Gefleborgs län;

Vägomläggning mellan Gulleråsen och Stennäset (delen Ingelsqvarn — punkt a) i Kopparbergs län;

Vägomläggning förbi Mummelycke, Bråstorps och Uddabygds backar i Blekinge län;

Vägomläggning inom Jerfsö socken från Norrväga by till Färila sockengräns i Gefleborgs län;

Vägomläggning förbi Merserums och Rackareliderna i Blekinge län;

Väganläggning mellan Landsån och Öfre Landsjärv i Norrbottens län; samt

Väganläggning från Ingerdabo vid gränsen mot Elfsborgs län till Mängsbo i Jönköpings län.

Vattenaftappningar.

Sänkning af Papusenjärvi sjö i Carl Gustafs socken af Norrbottens län;

Utdikning inom Horsta och Ödens byar i Timrå socken af Vesternorrlands län;

Utdikning vid Kroxtorps, Ingebo m. fl. byar i Fliseryds och Mönsterås socknar af Kalmar län;

Utdikning vid Näsets m. fl. byar i Alnö socken af Vesternorrlands län;

Sänkning af Ätra å inom Knätte och Böne socknar i Elfsborgs län;

Utdikning omkring Svartån i Färila socken af Gefleborgs län;

Utdikning vid Tängeråsens och Gärde byar inom Offerdals socken af Jemtlands län;

Sänkning af sjöarne Welången och Wissjön samt utdikning af sank mark å Norunda allmänning i Upsala län;

Utdikning af de s. k. Åsrödningarne vid Grängsjö by i Gnarps socken af Gefleborgs län;

Utdikning af Myssmyren vid Näsets by i Äppelbo socken af Kopparbergs län;

Aftappning af Lekjernsflotten, Högholsflotten m. m. vid Skålö by i Jerna socken af samma län;

Utdikning inom Näs by i Bygdeå socken af Vesterbottens län;

Utdikning af Jerijärvi sjö i Korpilombolo socken af Norrbottens län;

Utdikning vid Ödens, Godmärsta och Högens byar i Grundsunda socken af Vesternorrlands län;

Utdikning inom Gärdsmarks by i Skellefteå socken af Vesterbottens län;

Utdikning inom Drängsmarks, Ostviks, Östanbäcks, Ostbäcks och Frostkåge byar i Byske socken af samma län;

Utdikning vid Norrlunda hemman i Lycksele socken af samma län;

Utdikning vid Renålandets by i Ströms socken af Jemtlands län;

Utdikning vid Nylidens, Österviks och Kroksjö byar i Umeå socken af Vesterbottens län;

Utdikning vid Sterkesmarks och Tallbergs byar i Vännäs socken af samma län;

Rätning af Illbäcken, sänkning af Limtjern och Gröndalstjernarne samt utdikning af Gröndalsflotten vid Illbäckens by i Jerna socken af Kopparbergs län;

Utdikning af Pensmyren i Jerfsö socken af Gefleborgs län;

Utdikning af Rödtjern vid Öfverboda by i Umeå socken af Vesterbottens län;

Utdikning vid Myrbäcks by och Degersjö hemman i Umeå socken af samma län;

Utdikning vid Elgsjö by i Åsele socken af samma län;

Utdikning af Annmyren samt Öster- och Vestergårdsmyrarne vid Hjeltans by i Torps socken af Vesternorrlands län;

Utdikning af Ramne mosse i Mjellrunga och Hellestads socknar af Elfsborgs län;

Utdikning vid Bjurbäcks m. fl. byar i Magneskogs socken af Wermlands län;

Utdikning vid Ängesbyn i Neder Luleå socken af Norrbottens län;

Utdikning inom Långsunds, Tältskärs och Mörö byar i nyssnämnda socken och län;

Utdikning af Vuomäjärvi träsk i Hietaniemi socken af samma län;

Utdikning vid Vähäjärvi i Matojärvi by af samma socken och län;

Utdikning vid Wirserums, Grunkabo m. fl. byar i Wirserums socken af Kalmar län;

Sänkning af Karsnässjön och Smedbäljen i Nye socken af Jönköpings län;

Sänkning af Trollebosjön, Lögasjön och Arfvidsgöl i Nye, Korsberga och Lemnhults socknar af samma län;

Uprensning af Olandsån mellan Waldeqvarn och Kalrigafjärden i Stockholms län; samt

Utdikning af Kindjärfsträsk i Kolmjärvs by i ÖfverKalix socken af Norrbottens län.

Hamnbyggnader.

Hamnanläggning vid Råå fiskeläge i Malmöhus län;

Hamnanläggning vid Barsebäcks fiskeläge i samma län;

Uppmuddring af Slite, Rone och Burgsviks hamnar på Gotland; samt
Hamnanläggning vid Herta fiskeläge äfvenledes på Gotland.

Brobyggnader.

Bro öfver Töre elf i Neder Kalix socken af Norrbottens län; samt
Bro öfver Skellefteå elf vid Krångfors i Vesterbottens län.

Kanalarbete.

Utvidgning af Trollhätte bergkanal.

Följande enskilda jernvägsanläggningar hafva under 1879 blifvit för allmän trafik upplåtna: För trafik upplåtna enskilda jernvägar.

Bandelen Öxnered—Mellerud af Bergslagernas jernväg;
Dalslands jernväg;
Bandelen Vestervik—Åtvidaberg af Vestervik—Åtvidaberg—Bersbo jernväg;
Hultsfred—Vesterviks (Jenny) jernväg;
Bandelen Mellerud—Kil af Bergslagernas jernväg; och
Bandelen Wernamo—Lindefors af Halmstad—Jönköpings jernväg.

Under år 1879 har koncession beviljats för anläggning af: Koncessioner å enskilda jernvägsanläggningar.
Jernväg från Uttersbergs station till Lienshyttan; samt
mellan Banslätt och Nynäs.

Kongl. Maj:t har under år 1879, uppå Civil-departementets föredragning, meddelat stadfästelse å bolagsordningar för 66 aktiebolag. Bland dessa äro 1 jernvägsaktiebolag, 34 industri- och fabriksaktiebolag, 16 rederiaktiebolag, 5 handels- och hushållsföreningsaktiebolag samt 10 aktiebolag för hvarjehanda ändamål. Aktiebolag.

Med anledning af Riksdagens framställning om åtgärders vidtagande för vinnande af tidigare afslutning och revision af statsverkets räkenskaper, har Kongl. Maj:t under den 12 sistlidne December utfärdat nådiga kungörelser angående *dels* förändrade bestämmelser i afseende å tiden för åtskilliga räkenskapers aflemnande till granskning i Kammarrätten m. m., *dels* tiden för redovisande af förskott, som af embetsverk, myndighet eller redogörare till underlydande utlemnas och för reqvisition af ersättning för förskottsvis bestridda utgifter, *dels ock* förändrade bestämmelser i afseende å tiden för aflemnande till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och insändande till Skogsstyrelsen af den lokala skogsförvaltningens räkenskaper. Tidigare afslutning af allmänna räkenskaper.

Då för vinnande af det syfte, som i Riksdagens framställning omförmälts, endast återstår att åvägabringa öfverensstämmelse mellan länsräkenskaperna

och de förvaltande verkens räkenskaper i afseende å tiden för deras afslutning och meddela föreskrift om länsräkenskapernas tidigare insändande till Kammarrätten, har Kongl. Maj:t uppdragit åt Chefen för Finansdepartementet att med biträde af sakkunnige personer låta utarbeta förslag till de räkenskapsformulär och föreskrifter för redovisningen inom länen, som för nämnda ändamål kunna anses erforderliga.

Eftergift af jordeboksräntan i vissa bergslager.

I öfverensstämmelse med senast församlade Riksdags på Kongl. Maj:ts nådiga framställning fattade beslut har Kongl. Maj:t förordnat, att den del af den förut frinjutna jordeboksräntan inom följande bergslager, nämligen Skinnskattebergs och Norbergs bergslager i Vestmanlands län, Nora, Hjulsjö, Lindes, Ramsbergs, Grythytte, Hellefors, Carlskoga, Lekebergs och Lerbäcks bergslager i Örebro län, Vesterbergslagen i Kopparbergs samt Filipstads bergslag i Vermlands län, som enligt Kongl. kungörelsen den 9 Juni 1871 skulle hemman och lägenheter i dessa bergslager påföras, skall helt och hållet afskrifvas.

Bergverkstiondens upphörande.

Sedan egarne till Åtvidabergs kopparverk, Stora Kopparbergs bergslags verk, Garpenbergs kopparverk samt Gustafs- och Carlbergs kopparverk underkastat sig de af Kongl. Maj:t och Riksdagen för bergverkstiondens eftergifvande för samma verk bestämda vilkor, har Kongl. Maj:t medgifvit, att dessa fyra verk må åtnjuta befrielse från tionde af tillverkningen.

Förändrade bestämmelser i fråga om inlösningspriset för silfvertionden.

Med ändring af de i Kongl. brefvet den 25 Juli 1873 meddelade bestämmelser i fråga om inlösningspriset för den del af Sala bergslags och andra bergverks silfver, som tillkommer kronan, har Kongl. Maj:t förklarat, att Myntverket skall ega öfvertaga nämnde silfver mot en efter medeltalet af de under året å Londons börs gjorda noteringar å silfverpris beräknad godtgörelse.

Myntning.

Vid Myntverket hafva under år 1879 blifvit utmyntade:

Guldmynt:	20-kronor	kr.	1,505,000.
Silfvermynt:	1-kronor	»	77,254.
Bronsmynt:	5-ören	»	17,500.
	2-ören	»	18,700.
	1-ören	»	16,300.

Jordeboksarbetet i Kammarkollegium.

Nya jordeböcker för Upsala, Elfsborgs och Södermanlands län hafva blifvit faststälda, hvarjemte för fyra fögderier af Östergötlands län sådana blifvit i Kammarkollegium upprättade. Granskningen af nyá jordeböckerna för Vestmanlands och Vesternorrlands län har påbörjats.

Domänförvaltningen.

Sedan Riksdagen å extra stat för år 1880 anvisat ett belopp af 80,000 kronor för förvaltningen af statens domäner, har denna förvaltning för år 1880 blifvit ordnad hufvudsakligen på enahanda sätt, som under år 1879 egt rum.

Försäljning af mindre kronolägenheter.

Beträffande sådana mindre kronohemman, som enligt 1874 års Riksdags beslut, skulle få på offentlig auktion till den högstbjudande försäljas, har Kongl. Maj:t under år 1879 godkänt gjorda anbud å sju särskilda lägenheter, för hvilka, med ett taxeringsvärde af 7,300 kronor, i köpeskilling erhållits 28,221 kronor.

Med godkännande af Riksdagens derom fattade beslut har Kongl. Maj:t förordnat, att de uti Kongl. kungörelsen den 29 Maj 1874 innefattade bestämmelser om försäljning under vissa vilkor af sådana kronan tillhöriga, under Kammarkollegii vård stälda och för statsverkets räkning utarrenderade hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgiften icke öfverstege 200 kronor och hvilkas bibehållande åt kronan icke på grund af befintlig skogstillgång eller af annan särskild anledning påkallades, skola utsträckas jemväl till de egendomar af enahanda beskaffenhet, hvilka efter sist nämnda tid kommit under Kollegii förvaltning.

Bevakande af kronans talan i vissa mål.

Beträffande sättet för bevakande af kronans talan i fråga om omförande från krono- till skattetitel af krononybyggen i de norrländska länen, har Kongl. Maj:t utfärdat nådig kungörelse.

Landtbrefbäring.

Inom tolf af rikets län har under år 1879 blifvit anordnad landtbrefbäring, hvilket postbefordringssätt nu förekommer i samtliga länen med undantag af Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens.

Jernvägspostbefordran.

Jernvägspostbefordran har kommit till stånd dels å de för allmän trafik senast upplåtna delarne af statens banor Bollnäs—Jerfsö och Bräcke—Östersund, dels ock å de enskilda bolag tillhöriga jernvägssträckorna Öxnered—Kil, Mellerud—Mon, Åtvidaberg—Vestervik och Hultsfred—Jenny.

Metriska systemets införande i afseende på inrikes postförsändelser samt nya vigtsatser m. m.

Det metriska systemet, enligt hvilket sedan år 1866 vigtsatserna för postförsändelser till utlandet varit bestämda, har f. o. m. 1880 års början införts jemväl i afseende på inrikes försändelser, i sammanhang hvarmed och i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut antagits följande vigtsatser, nemligen:

för vanligt bref med enkelt porto 15 gram,
» » » » dubbelt » 15—125 gram,
» » » » tredubbelt porto 125—250 gram,
» lokalbref 50 gram,

för lösbref 100 gram, och
» s. k. småpaket högst 1,000 gram.

Derjemte hafva vidtagits de förändringar,

att högsta vigten för tjensteförsändelser, hvilka såsom lösbref postbefordras, utgör $1^1/_2$ kilogram med ett porto af 3 öre för hvarje vigt af 100 gram eller öfverskjutande del deraf;

att enkla vigtsatsen för affärshandlingar, för varuprof och mönster samt för trycksaker, de der icke bestå ensamt af tidningar eller tidskrifter o. s. v., utgör 50 gram;

att högsta vigten utgör, för varuprof och mönster 250 gram samt för affärshandlingar och sådana trycksaker, som ej draga det för tidningar m. m. stadgade lägre porto, 2 kilogram;

att befordringsafgiften för nyssnämnda slags försändelser utgör 4 öre för hvar vigt af 50 gram med en minimiafgift för varuprof och mönster af 8 öre och för affärshandlingar af 12 öre;

att vigtenheten för paketer af mera än 1 kilograms vigt utgör 500 gram med en tillåten högsta vigt af 25 kilogram; samt

att portot för ett paket af nyssnämnda slag utgår, oberoende af afståndet mellan försändelsens inlemnings- och adressort, med 30 öre för hvar vigt af 500 gram eller del deraf.

Befordringsafgiften för tidningar och tidskrifter.

Vidare har jemlikt Riksdagens beslut postbefordringsafgiften för tidningar och tidskrifter blifvit med ungefär 25 % förhöjd.

Postutvexlingen mellan Sverige och Danmark samt mellan Sverige och Norge.

Rörande vilkoren för postutvexlingen mellan Sverige och Danmark samt mellan Sverige och Norge har träffats öfverenskommelse om en del nya bestämmelser, hufvudsakligast påkallade af den i Paris år 1878 afslutade allmänna postkonvention och de i sammanhang dermed träffade aftal om befordran af bref med angifvet värde och om utvexling af postanvisningar.

Verldspostföreningen.

Sveriges postutvexling med utlandet har blifvit ytterligare underlättad derigenom, att under årets lopp i Verldspostföreningen inträdt åtskilliga engelska kolonier i Vestindien, furstendömet Bulgarien samt republikerna Peru och Venezuela, hvarigenom föreningen numera vunnit den utsträckning, att densamma omfattar de flesta af jordens bebodda länder med undantag hufvudsakligen af China, hvars internationela korrespondens dock förmedlas af der befintliga postanstalter, som af föreningen tillhörande postverk underhållas, Anam och Siam, engelska besittningarna i Kaplandet och Australien, fristater i östra och södra delarne af Afrika samt åtskilliga republiker i Central- och Sydamerika; och är den areal föreningen omfattar ej mindre än 73 millioner qvadratkilometer med 518,000,000 invånare.

Under år 1878, det senaste, för hvilket fullständiga statistiska uppgifter föreligga, hafva inom riket blifvit befordrade omkring 37,770,000 postförsändelser, hvilket, vid jemförelse med näst förutgångna år, utvisar en tillökning af 6 procent. Antalet postförsändelser.

Dessutom hafva på grund af förskrifning genom postanstalt blifvit fortskaffade 227,119 årgångar tidningar och tidskrifter, innefattande en minskning af 10 procent. Tidningar och tidskrifter.

Med postdiligenserna befordrades samma år 3,126 resande eller 40 procent mindre än året förut. Resande med postdiligenserna.

Under år 1879 hafva indragits två postexpeditioner, nemligen Emmaboda och Sparreholm. Indragna postexpeditioner.

Efter indragning af en del äldre och inrättande af nya poststationer uppgick vid samma års slut antalet sådana postanstalter till 1,440 eller 203 mindre än vid slutet af näst förutgångna året. Poststationerna.

Enär telegrafverkets inkomster för år 1878 icke lemnade tillgång till någon utvidgning af statens telegrafnät, har detta icke undergått någon annan förändring år 1879 än att, i följd af stationen Bäckaskogs indragning, den särskilda 0,6 mil långa, med två trådar försedda linien mellan Fjelkinge och Bäckaskog nedtagits. Telegrafnätet i dess helhet omfattade vid årets slut i linier och kablar 774,8 och i ledningar 1,899,0 svenska mil. Statstelegrafnätet.

Förutom nyssnämnda station Bäckaskog, hvilken icke under de senare åren varit öppen, hafva, uppå ansökning af vederbörande, jemväl telegrambyrån i Grand Hôtel här i hufvudstaden samt statsstationen i Åtvidaberg blifvit indragna. Å sistnämnda ort ombesörjes dock allmänhetens telegrafkorrespondens af der befintliga jernvägsstation. Stationer.

Antalet statstelegrafstationer utgör nu 177, hvaraf 174 äro elektriska och 3 optiska.

Efter det ytterligare 45 för telegrafering inrättade jernvägstelegrafstationer blifvit satta i förbindelse med telegrafnätet, uppgår hela antalet af de i samband med hvarandra stående stats- och jernvägstelegrafstationer till 758.

Vid en under året i London hållen internationel telegrafkonferens har en revision egt rum af nu gällande till den internationela telegrafkonventionen hörande reglemente, hvarigenom utom andra förändringar antagits ett nytt Nytt internationelt telegrafreglemente.

system för internationela telegrammers taxering, nemligen ordtarifsystemet, hvilket kommer att tillämpas från den 1 April 1880.

Instruktion för direktionen öfver telegrafverkets pensionsinrättning.

Under den 14 sistlidne November har Kongl. Maj:t faststält instruktion för direktionen öfver telegrafverkets pensionsinrättning samt enke- och pupillkassa äfvensom utfärdat nådig kungörelse om ändring i vissa delar af nådiga reglementet för pensionsinrättningen den 23 Oktober 1874.

Stapelstads-, nederlags- och transitupplagsrätt.

Stapelstads- samt nederlags- och transitupplagsrätt för staden Lidköping är under vissa vilkor medgifven genom nådigt bref den 7 Mars sistlidet år.

Tullstationer.

För beredande af tillfälle till tullbehandling vid norska gränsen af de för forsling å Dalslands jernväg mellan Sverige och Norge afsedda varor och resegods har tullstation vid den närmast gränsen belägna jernvägsstationen Mon blifvit inrättad på grund af nådigt bref den 18 April sistlidet år; hvarjemte, till lättnader för trafiken å nämnda jernväg, enahanda föreskrifter i afseende å tullbehandling af varor och postpaket, som enligt nådigt bref den 14 Juni 1871 meddelats för varuförsändningar å den nordvestra stambanan, i alla tillämpliga delar gjorts gällande för varuförsändningar å Dalslands jernväg, genom nådigt bref den 25 Juli sistlidet år.

För beredande af tillfälle för Idre och Särna socknars befolkning att på närmare håll än vid de aflägsna och för dem svårtillgängliga förtullningsstationerna Funäsdalen och Grundforsen förtulla från Norge införda varor, har vid riksgränsen inom nämnda socknar inrättats en förtullningsstation, enligt nådigt bref den 14 November sistlidet år.

Inklarerings-rätt.

Inklarerings-, lossnings- och utklareringsrätt vid hamnplatsen å ön Hven har blifvit medgifven genom nådigt bref den 20 Augusti sistlidet år.

Boställes skogsafkastning.

Förändrade föreskrifter äro meddelade i afseende på sättet för bestämmande af boställshafvares andel i boställes skogsafkastning.

Kronoparkernas tillökning.

Genom afsättande till kronopark af öfverloppsmarker och annan kronojord samt genom köp för kronans räkning af enskilda marker har kronoparkernas ytvidd under året ökats med 2,012,100 qvadratref. Dessutom hafva 4,400 qvadratref boställsskog blifvit stälda under skogsstatens vård och förvaltning.

Skogshushållningsplaner.

För 60 allmänna skogar med en sammanlagd ytvidd af 385,700 qvadratref hafva fullständiga, 20 år omfattande hushållningsplaner fastställts samt för 495

allmänna skogar om tillsammans 541,000 qvadratref interims-skogshushållningsplaner, afsedda för 10 år.

Med årets början har en ny kronojägarebefattning tillkommit. Skogsstatens tillökning.

I likhet med föregående år och till en kostnad af omkring 33,000 kronor har ett antal extrabevakare till förstärkning af den ordinarie bevakarepersonalen i de sex norra länen varit anstäldt. Extra skogsbevakning.

Den inom de 2 nordligaste länen fortgående undersökningen till utrönande af kostnaden för vattendragens flottbargörande har under året afslutats inom Norrbottens län samt i Vesterbotten omfattat Bure-, Nysätra-, Bygde-, Ratu- och Säfvar-elfvar med bivatten. Uppskattningen af kronoskogarna inom Norrbottens län har så fortskridit, att endast en del af Arjeplougs samt Södra Arvidsjaurs revir återstå. Undersökningar för elfrensningar samt skogsuppskattning.

Till allmänhetens tjenst hafva under året fem skogsingeniörer varit anstälda med verksamhet inom 20 län. Skogsingeniörer.

Kungörelser, innefattande bestämmelser om ändrad fridlysningstid för vissa djurslag, äro under året utfärdade. Fridlysningstid för vildt.

Allmänna hypoteksbankens obligationsskuld belöpte sig vid 1878 års utgång till 187,433,066 kronor 66 öre. Af bankens femprocents-obligationer försåldes under nästlidet år 13,823,600 kronor och utlottades till inlösen ett belopp af 786,200 kronor; försäljningen af inhemska fyraprocents-obligationerna uppgick under året till 496,600 kronor; hvarjemte af dessa obligationer utlottats ett belopp af 590,300 kronor. Försäljningspriset å femprocents-obligationerna är för närvarande 101 procent och å fyraprocents-obligationerna 88 procent. Sedan vid årets början ett belopp af 840,000 riksmark afyttrats af 1874 års utländska lån à $4^1/_2$ procent, är numera detta lån slutsåldt; af 1878 års fyraprocents-obligationer hafva under året försålts 7,235,100 riksmark; hvarjemte tvenne nya lån blifvit upplagda, det ena med obligationer, förskrifna å tyska språket efter en räntefot af $4^1/_2$ procent, till nominelt belopp af 36,000,000 riksmark, och det andra med fyraprocents-obligationer å franska språket till belopp af 50,000,000 francs; och hafva af de förra blifvit försålda 22,000,800 riksmark och af de sednare 10,000,000 francs. Allmänna hypoteksbankens obligationer.

Enligt den, efter uppgifter från allmänna hypoteksbanken och de särskilda hypoteksföreningarna, i Finansdepartementet upprättade öfversigt af Hypoteksföreningarnas ställning.

landthypoteksföreningarnas ställning vid 1878 års slut, utgjorde summan af de amorteringslån, hypoteksföreningarna då upptagit, efter afdrag af å lånen verkstäld amortering, i rundt tal 232,895,000 kronor eller 11,387,000 kronor mera än år 1877.

Af berörda summa tillhörde 56,900,000 kronor lån, som upptagits direkt af hypoteksföreningarna, och 175,995,000 kronor lån, som negocierats genom allmänna hypoteksbanken.

Ändring i förordningarna om allmänna hypoteksbanken och hypoteksföreningarna.

Sedan sistlidne Riksdag bifallit ett af Kongl. Maj:t framstäldt förslag angående vissa ändringar i nådiga förordningarna den 26 April 1861 rörande dels en allmän hypoteksbank för riket samt dels de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända, har Kongl. Maj:t i ämnet utfärdat nådig kungörelse.

Allmänna hypotekskassan för Sveriges städer.

Vid 1878 års slut var allmänna hypotekskassans för Sveriges städer skuld för utelöpande obligationer 5,388,200 kronor och hafva under år 1879 sålts obligationer till ett belopp af 143,700 kronor.

Försäljningspriset å dessa med 5 procent ränta löpande obligationer har varit 95 procent.

Allmänna hypotekskassans fordran hos stadshypoteksföreningarna för till dem utgifna amorteringslån var vid 1878 års utgång, efter afdrag af skedd amortering, 5,309,915 kronor 1 öre.

Riksbankens metalliska kassa.

Riksbankens metalliska kassa, beräknad i enlighet med bankoreglementets bestämmelser, utgjorde vid slutet af November 1879 i rundt tal 16,442,500 kronor emot 10,273,500 kronor vid samma tid år 1878, och hade altså ökats med 6,169,000 kronor.

Tillgången bestod i myntadt och omyntadt guld för 11,053,500 kronor och i silfver för 5,389,000 kronor, dervid för det enligt lagen om rikets mynt af den 30 Maj 1873 preglade silfvermynt, utgörande 2,369,100 kronor, afdragits tio procent af pregelvärdet, i enlighet med bankoreglementets föreskrift.

Riksbankens tillgångar hos bankinrättningar och handelshus på utrikes orter, på hvilka sedelutgifningsrätt får grundas, utgjorde vid slutet af November 1879, efter afdrag af riksbankens skulder på dylika räkningar, 9,997,600 kronor, mot 2,716,000 kronor vid samma tid år 1878.

Tillgången i vexlar, accepterade till betalning å utrikes ort, var den 30 November 1879 6,045,000 kronor, emot 13,171,000 kronor samma dag år 1878, allt i runda tal.

Enskilda bankinrättningar o. kreditaktiebolag.

De för två bankinrättningar, med rätt att utgifva egna banksedlar, under December år 1878 beviljade oktrojer hafva icke begagnats.

I Januari månad år 1879 nödgades aktiebolaget Göteborgs Handelskompani inställa sina betalningar; och sedan åtskilliga betydande försnillningar yppats i Vadstena enskilda bank, blef denna bankinrättning genom bolagsstämmobeslut den 20 Juni 1879 ställd under utredning.

För en mindre bankinrättning med benämning aktiebolaget Ulricehamns folkbank har bolagsordning under år 1879 blifvit faststäld.

Enskilda bankernas kassa i myntadt och omyntadt guld.

De sedelutgifvande enskilda bankerna innehade den 30 November 1879 uti myntadt och omyntadt guld ett belopp af 8,460,900 kronor, emot 8,491,400 kronor vid samma tid år 1878.

Utelöpande banksedlar.

Vid utgången af November månad 1879 utgjorde beloppet af utelöpande banksedlar, i jemna tal, för Riksbanken 32,627,200 kronor och för de enskilda bankerna 48,022,900 kronor, eller sammanlagdt 80,650,100 kronor. Utelöpande sedelmassan var vid samma tid år 1878 75,189,300 kronor, och hade altså stigit med 5,460,800 kronor. Riksbankens utelöpande sedelbelopp var ökadt med 6,159,000 kronor, hvaremot de enskilda bankernas minskats med 698,200 kronor.

Bankernas upp- och utlåning.

Uti riksbanken och de enskilda bankinrättningar, rörande hvilka öfversigter offentliggöras, voro den 30 November 1879 innestående:

på upp- och afskrifningsräkning 45,494,900 kronor, emot 36,187,000 kronor vid samma tid 1878; samt

på deposition 194,163,000 kronor, emot 194,695,000 kronor vid samma tid 1878.

Beloppet af diskonterade inrikes vexlar, som den 30 November 1878 utgjorde 101,530,000 kronor, uppgick samma dag 1879 till allenast 92,046,000 kronor och hade altså nedgått med 9,484,000 kronor.

Utlåningen hade från 127,144,000 kronor vid utgången af November 1878 nedgått till 116,320,000 kronor samma dag 1879, eller med, i rundt tal, 10,800,000 kronor; och det på kassakreditiv utestående beloppet var från 95,682,000 kronor minskadt till 79,779,000 kronor.

Upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna femkronesedlar.

Efter det, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, Riksdagen, under förutsättning att Kongl. Maj:t förordnade om upphörande vid sistlidet års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar, lydande å fem kronor, bland annat beslutat att enskilda banker med rätt att utgifva egna sedlar skulle ega att under vissa vilkor från och med ingången af innevarande år och intill slutet af år 1884 i Riksbanken mot säkerhet, som af fullmägtige godkändes, undfå vexlingsförskott i riksbanksedlar, lydande å fem kronor, intill ett belopp för hvarje enskild bank, motsvarande hvad banken under sist förflutna tolf månader före indragningen haft i medeltal af egna femkrone-

sedlar utelöpande, har Kongl. Maj:t under den 20 Juni sistlidet år dels utfärdat nådig kungörelse angående upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar lydande å fem kronor jemte dermed sammanhängande frågor, dels meddelat de särskilda föreskrifter, som af berörda åtgärd påkallades.

Utlåning från Riksgäldskontoret mot pant af jernvägsbolags obligationer m. m.

Beträffande Riksdagens beslut i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om bildande af en jernvägshypoteksfond, har Kongl. Maj:t, sedan fullmägtige i Riksgäldskontoret afgifvit förslag till närmare bestämmelser rörande den af Riksdagen beslutade utlåning från Riksgäldskontoret mot pant af jernvägsbolags obligationer och skuldförbindelser, den 23 Maj sistlidet år meddelat nådiga föreskrifter.

Sågverksegarnes garantiförening.

Sedan Riksdagen beslutat att genom Riksgäldskontoret ställa till Kongl. Maj:ts förfogande räntebärande obligationer till nominelt belopp af 3 millioner kronor för att lemnas såsom reservfond åt en association, som under namn af sågverksegarnes garantiförening vore under bildande i ändamål att lemna lån åt sågverksegare mot säkerhet af trävaror, har Kongl. Maj:t faststält reglemente och bolagsordning för aktiebolaget sågverksegarnes garantiförening samt härom låtit utfärda nådig kungörelse.

Nya instruktioner för Kammarkollegium, Kammarrätten och Öfverintendentsembetet m. m.

I sammanhang med fastställandet af de nya aflöningsstaterna för Kammarkollegium, Kammarrätten och Öfverintendentsembetet hafva för dessa verk blifvit utfärdade nya instruktioner att lända till efterrättelse från detta års början, hvarjemte nådiga kungörelser utfärdats angående behandlingen af vissa balansmål samt angående tid för insändande till Kammarrätten af understälda utslag i vissa afskrifningsmål, äfvensom bestämmelser meddelats om ändring i gällande föreskrifter rörande kommunicerande af besvär, som hos Kammarkollegium anföras, och om insändande af uppgift på syner och besigtningar å militieboställen.

Om vilkoren, under hvilka de i de nya aflöningsstaterna för Kammarkollegium, Kammarrätten och Öfverintendentsembetet faststälda aflöningsförmåner må af vederbörande tjenstemän åtnjutas, hafva nådiga kungörelser blifvit utfärdade.

Bränvinslagstiftningskomitén.

Underdånigt betänkande och förslag till författningar angående tillverkning och försäljning af bränvin har af den under den 24 Augusti 1877 tillsatta komité för öfverseende af gällande bränvinslagstiftning blifvit till Kongl. Maj:t afgifvet; hvarefter Öfverståthållareembetet och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen erhållit nådig befallning att öfver berörda förslag inkomma med underdåniga utlåtanden.

Kongl. Maj:t, som uppdragit åt justeringsdirektören L. A. Forssman att i Ryssland inhemta noggrann och fullständig kännedom ej mindre om de anordningar och detaljbestämmelser, som vore förenade med användandet af den utaf firman Siemens & Halske konstruerade spritkontrollapparaten, än äfven om apparatens användning, har, efter det bemälde direktör afgifvit underdånig berättelse angående det honom sålunda lemnade uppdrag, öfverlemnat ifrågavarande berättelse till bränvinslagstiftningskomitén, med föreskrift att i anledning deraf skyndsamt afgifva underdånigt utlåtande, huruvida och under hvilka vilkor ofvannämnda kontrollapparat må anses böra införas vid de svenska brännerierna.

Sedan Riksdagen i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t måtte åt en skatteregleringskomité, sammansatt af ledamöter, representerande i lika mån och antal så vidt möjligt samtliga olika skatteintressen, uppdraga att, efter fullständig utredning af alla skatteförhållanden i riket, så fort ske kunde uppgöra förslag till en på denna utredning grundad rättvis fördelning af skattebördorna, har under den 20 sistlidne Juni en sådan komité blifvit af Kongl. Maj:t i nåder tillsatt. Skatteregleringskomité.

Sedan Kongl. Maj:t med anledning deraf att den med Frankrike den 18 Februari 1865 afslutade handelstraktat blifvit å nämnda lands sida uppsagd, den 29 September 1876 nedsatt en komité med åliggande att uppgöra förslag till de förändringar i nuvarande tullsatser, som af förhållandena kunde anses påkallade och, under det genom förlängning för mindre tidsperioder traktatsbestämmelserna fortfarande hållits vid kraft, nämnda komité hittills, med antagande att förhandlingar med franska regeringen kunde leda till traktatens definitiva förnyande, förehaft till pröfning de förändringar i tullsatserna, som det kunde ifrågakomma att dervid föreslå eller medgifva, har Kongl. Maj:t, sedan det visat sig, att från franska regeringens sida ännu icke kunnat beredas någon säker utsigt för öppnande af sådana underhandlingar, förständigat komitén att särskildt taga under öfvervägande huruvida under förutsättning, att nämnda traktat skulle upphöra att gälla, någon förändring af nu gällande tullsatser kan anses påkallad med hänsyn till den billiga fördelningen af de skattebidrag, som uti tullafgifter uttagas. Tullkomitén.

Derjemte och då, enligt gällande författning, det metriska systemet för mått och vigt skall senast från och med år 1881 inom tullförvaltningen tillämpas, har Kongl. Maj:t, med öfverlemnande till komitén af en inom Generaltullstyrelsen uppgjord beräkning af tullsatsernas belopp efter metriska mått och vigtsatser, från komitén infordrat förslag till sådan uti ifrågavarande hänseende erforderlig jemkning af nuvarande tullsatser, som må anses med bestämmelserna i den med Frankrike ännu gällande traktaten förenlig; och har

Kongl. Maj:t, i sammanhang med meddelandet af dessa uppdrag, förordnat ytterligare sex ledamöter i komitén.

Bibelöfversättningen.

I anledning af en utaf 1878 års Kyrkomöte gjord framställning har Kongl. Maj:t under den 16 Maj 1879 åt en kommission af tre ledamöter uppdragit den af Kyrkomötet begärda revisionen af bibelkommissionens senast verkstälda proföfversättning af Nya Testamentet, äfvensom förordnat om denna kommissions förstärkande med en granskningsnämnd, bestående jemväl af tre ledamöter.

Religionsvården.

Under den 20 Juni 1879 har Kongl. Maj:t anbefalt domkapitlet i Hernösand att draga försorg derom, att för beredande af religionsvård åt de vid statens jernvägsbyggnader anstälde arbetare å områdena mellan Bräcke och Östersund samt mellan Åhre och riksgränsen särskilde prestmän anstäldes, i den mån tillgången å presterligt biträde inom stiftet sådant medgåfve.

Främmande trossamfund.

Sistnämnda dag har Kongl. Maj:t förklarat den församling, som åtskillige personer anmält sig vara sinnade att under namn af S:t Johannis metodistepiskopalförsamling bilda i Seffle, af staten erkänd, med rätt till offentlig religionsöfning under de vilkor och bestämmelser, som i Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873 stadgas.

Nya kyrkor m. m.

Kongl. Maj:t har under år 1879 faststält ritningar till 12 nya kyrkor, till ändring och reparation af 7, till tornbyggnad å 2 samt till altaren, predikstolar, orgelfaçader och läktare m. m. i 22 kyrkor. Öppna bref om tillåtelse att genom kollekt- och stambok öfver hela riket insamla bidrag till kyrkobyggnaders uppförande hafva utfärdats för 10 församlingar.

Ecklesiastik boställsordning.

Efter verkstäld granskning af ett på nådigt uppdrag utarbetadt förslag till ecklesiastik boställsordning, har af dertill i nåder utsedde personer afgifvits underdånigt betänkande och förslag till förordning angående presterskapets boställen; hvaröfver Kongl. Maj:t den 16 Juli 1879 beslutit inhemta Sine befallningshafvandes och domkapitlens underdåniga utlåtanden.

Gratialtionde.

Med anledning af en från Riksdagen den 12 Maj 1875 aflåten underdånig skrifvelse har Kongl. Maj:t, efter Kammarkollegii och öfriga vederbörandes hörande, den 31 sistlidne December förklarat, att den från Vestra Karaby, Norrhviddinge, Örja, Asmundtorps och Stora Harrie församlingars kyrkor till

Landskrona stads kyrka hittills erlagda s. k. gratialtionde skulle med år 1879 upphöra.

Af Kongl. Biblioteket hafva under år 1879 från trycket utgifvits nämnda biblioteks handlingar, 1, innefattande bland annat, berättelse om Kongl. Bibliotekets verksamhet under samma år. **Kongl. Biblioteket.**

Under år 1879 har från Riksarkivet utgifvits af trycket »arkivaliska meddelanden», innehållande berättelse om de i Riksarkivet under år 1878 verkstälda arbeten m. m. **Riksarkivet.**

Kongl. Maj:t har den 24 Oktober 1879 medgifvit, dels att sådana i Riksarkivet befintliga inhemska tryckalster, som riksarkivarien finner derstädes utan skada kunna undvaras, men af öfverbibliotekarien vid Kongl. Biblioteket anses vara för dettas samlingar önskvärda, må till Kongl. Biblioteket aflemnas, dels ock att öfverbibliotekarien må ega att till Riksarkivet öfverlåta i Kongl. Biblioteket förvarade, till Riksarkivets serier rätteligen hörande arkivalier; hvarjemte Kongl. Maj:t bemyndigat riksarkivarien att, i den mån behof af utrymme eller andra giltiga skäl dertill föranleda, af Riksarkivets öfriga, för detsamma umbärliga tryckalster till offentliga bibliotek och andra allmänna inrättningar i riket öfverlemna hvad för dem kan vara af värde att erhålla.

Ombildningen af adjunkturerna och docentstipendierna vid universiteten har under år 1879 fortgått; och har Kongl. Maj:t anvisat medel för tillsättning af tre extra ordinarie professorstjenster, två vid Upsala och en vid Lunds universitet, samt nio nya docentstipendier, fem vid det förra och fyra vid det senare universitetet. **Universiteten.**

Kongl. Maj:t har under den 12 September 1879 beslutit vissa ändringar i föreskrifterna rörande filosofie kandidatexamen.

Kongl. Maj:t har den 9 Maj 1879 bifallit Skandinaviska evangelisk-lutherska Augustana-synodens underdåniga anhållan, att studerande, som vid synodens läroverk Augustana College and Theological Seminary i staden Roch Island aflagt »Bachelor of arts» examen, måtte tillåtas att, utan afläggande af mogenhetsexamen vid högre allmänt läroverk i Sverige, idka studier och aflägga examina vid de svenska universiteten.

Ombildningen af adjunkturerna vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet har under året blifvit fullbordad. **Karolinska institutet.**

Det direktionen öfver Gymnastiska centralinstitutet tillkommande öfverinseende öfver gymnastikundervisningen vid vissa läroverk har, enligt nådig kungörelse den 28 sistlidne November, blifvit utsträckt till folkskolelärare- **Gymnastiska central-institutet.**

seminarierna, det högre lärarinneseminariet i Stockholm och den dermed förenade normalskola för flickor samt de tekniska läroverken.

Allmänna läroverken.

Kongl. Maj:t har förordnat, att allmänna läroverket i Sundsvall skall med början af år 1880 i stat uppföras såsom ett högre å reallinien fullständigt läroverk.

Instruktion för censorerne i afgångsexamen vid rikets allmänna läroverk har Kongl. Maj:t under den 28 Februari 1879 låtit utfärda.

Antalet lärjungar vid statens allmänna läroverk utgjorde vid början af samma års hösttermin 14,766.

Under år 1879 hafva 598 lärjungar aflagt godkänd mogenhetsexamen vid de allmänna läroverken.

För praktisk utbildning af blifvande lärare vid allmänna läroverken har under år 1879 profårskurs varit anordnad vid allmänna läroverken i Stockholm, Upsala, Lund och Kalmar. För genomgående af en dylik kurs hafva 39 lärarekandidater blifvit till läroverken af chefen för Ecklesiastikdepartementet hänvisade.

Kongl. Maj:t har af det anslag å 6,000 kronor, som på Kongl. Maj:ts framställning blifvit för år 1879 af Riksdagen beviljadt till resestipendier för lärare i främmande lefvande språk vid allmänna läroverken, tilldelat sex sådane lärare understöd för resor i utlandet.

Slottsintendenten E. Jakobsson har äfven för innevarande läsår erhållit nådigt uppdrag att besöka allmänna läroverk, folkskolelärareseminarier samt tekniska elementarskolor i ändamål att taga kännedom om undervisningen i teckning derstädes samt, rörande anskaffande af lämplig materiel och undervisningens ändamålsenliga anordning i berörda läroämne, meddela råd och anvisningar.

I ändamål att genom en af sakkunnige män företagen granskning af de utaf lärjungarne vid de allmänna läroverken utförda teckningsarbeten närmare lära känna teckningsundervisningens nuvarande ståndpunkt vid dessa läroverk och utröna i hvad mån den i nådiga cirkuläret den 1 November 1878 föreskrifna nya plan för undervisningen i teckning vunnit tillämpning, äfvensom för att genom denna granskning bereda tillfälle till meddelande af de erinringar, råd och upplysningar, som för teckningsundervisningen kunna synas erforderliga, har chefen för Ecklesiastikdepartementet anmodat eforalstyrelserna att förständiga vederbörande rektorer vid de allmänna läroverken att till nämnda departement insända samtliga under innevarande läsår af läroverkens lärjungar utförda frihandsteckningar och linearritningar.

Äfven under 1879 års sommar har en undervisningskurs i teckning varit, jemlikt Kongl. Maj:ts beslut, anordnad i Stockholm för teckningslärare vid allmänna läroverk, tekniska skolor och folkskolelärareseminarier.

Kongl. Maj:t har uppdragit åt läraren vid Gymnastiska centralinstitutet, kaptenen L. M. Törngren att under innevarande läsår besöka vissa allmänna läroverk i ändamål att sprida kännedom om sådana gymnastiska lekar, som kunna befinnas lämpliga att vid läroverken införa.

Sedan komitén för uppgörande af förslag till lönereglering för lärarne vid allmänna läroverken, vissa pedagogier, folkskolelärareseminarierna och det högre lärarinneseminariet i sistlidne Maj månad till Kongl. Maj:t inkommit med underdånigt betänkande och förslag i ämnet, har Kongl. Maj:t anbefalt vederbörande konsistorier och direktioner att deröfver afgifva underdåniga utlåtanden. Sådana hafva ännu icke fullständigt inkommit.

Ritningar till nytt läroverkshus för allmänna läroverket i Hernösand äfvensom till nytt gymnastikhus för allmänna läroverket i Linköping hafva under år 1879 blifvit af Kongl. Maj:t faststälda.

Den 30 sistlidne Maj har Kongl. Maj:t medgifvit, att det så kallade gymnasiehuset i Hernösand må af domkapitlet derstädes afyttras till Hernösands stad.

Enligt meddeladt uppdrag har byråchefen för den inom Ecklesiastikdepartementet inrättade afdelningen för ärenden rörande den högre underningen under år 1879 besökt de högre läroverken i Gefle och Falun.

Pedagogierna.

Lärjungeantalet vid de pedagogier, som meddela undervisning utöfver folkskolans ståndpunkt, utgjorde sistlidne hösttermin 450.

Kongl. Maj:t har under den 19 September 1879 förordnat, att den i Kongl. brefvet den 22 November 1861 meddelade föreskrift om latinskt disputationsprof såsom vilkor för behörighet att söka rektorssyssla vid tvåklassig pedogogi skall upphöra att vara gällande.

Tekniska skolor m. m.

Under läsåret 1878—1879 utgjorde elevernas antal vid slöjdskolan, numera tekniska skolan i Stockholm 2,418, deraf 1,809 manliga och 609 qvinliga. Vid de tekniska elementarskolorna uppgick elevernas antal samma års hösttermin till inalles 314.

Kongl. Maj:t har den 26 sistlidne September faststält stadgar för Ebersteinska söndags- och aftonskolan i Norrköping.

Kongl. Maj:t har för år 1879 af de för ändamålet anslagna medel tilldelat understöd åt följande slöjdskolor samt söndags- och aftonskolor, nemligen: slöjdskolorna i Södertelje, Karlskrona och Hernösand, borgareskolan i Kristianstad, aftonskolan i Upsala, afton- och söndagsskolorna i Söderhamn, Mariestad, Örebro, Köping, Vexiö, Jönköping, Malmö, Sundsvall, Luleå och Motala.

Enligt nådig kungörelse den 30 Maj 1879 har Kongl. Maj:t meddelat beslut angående de vilkor, hvarunder tekniska afton- och söndagsskolor må för år 1880 kunna erhålla understöd af de för sådant ändamål anvisade statsmedel.

Vetenskapliga resor m. m.

Genom understöd af anslaget till resestipendier samt läroböckers och lärda verks utgifvande har Kongl. Maj:t fortfarande beredt förtjente vetenskapsidkare tillfälle dels till forskningsresor, dels till offentliggörande af lärda arbeten.

Understöd åt vittre författare.

Af det till understöd åt vittre författare beviljade anslag har Kongl. Maj:t tilldelat understöd åt dels förtjente äldre vitterhetsidkare, dels yngre personer, som genom sina arbeten visat framstående anlag för vitterhet.

Antiqvariska forskningsresor.

Antiqvariska forskningsresor hafva genom Vitterhets-, Historie- och Antiqvitetsakademiens försorg blifvit företagna i åtskilliga af rikets landskap.

Reglemente rörande resepensioner för konstidkare.

Kongl. Maj:t har under den 28 Mars 1879 fastställt nytt reglemente rörande det på Akademiens för de fria konsterna stat uppförda reservationsanslag till resestipendier åt konstidkare.

Folkundervisningen. Folkskolelärareseminarierna.

Höstterminen 1879 utgjorde elevernas antal vid folkskolelärareseminarierna 1,002 och vid folkskolelärarinneseminarierna 469, eller tillsammans 1,471, Vid läseårets slut sistlidne vårtermin undergingo 194 manliga och 96 qvinliga elever, sålunda tillsammans 290, afgångsexamen.

Sedan Riksdagen i enlighet med Kongl. Maj:ts framställning beviljat medel till inrättande af ett folkskolelärarinneseminarium i Norrland, har denna läroanstalt, som enligt Kongl. Maj:ts beslut den 25 Oktober 1878 blifvit förlagd i Umeå stad, från och med höstterminen 1879 trädt i verksamhet.

Vid folkskolelärarinneseminarierna undergingo sistlidne vårtermin 63 elever, som genomgått första årets lärokurs, och 11, som njutit enskild nndervisning, småskolelärarinneexamen.

Under höstterminen 1879 voro intagna vid seminariet i Jockmock för lappska småskolelärares och lärarinnors bildande 17 elever och vid seminariet i Haparanda för finska småskolelärares och lärarinnors bildande 31 elever och utexaminerades vid sistlidne vårtermins slut från det förra seminariet 3 och från det senare 4 elever.

Särskildt tillfälle till undervisning har vid folkskolelärareseminariet i Lund under sistlidne sommar varit beredt för småskolelärare och lärarinnor.

Vid 9 af landsting underhållna småskolelärareseminarier hafva under år 1879 tillsammans 225 elever undergått den genom Kongl. kungörelsen den 11 Januari 1878 föreskrifna afgångspröfning. Enahanda pröfning har med särskildt nådigt tillstånd blifvit anstäld vid 4 af enskilde inrättade seminarier med tillsammans 105 elever.

Efter erhållet uppdrag har chefen för den inom Ecklesiastikdepartementet upprättade byrå för ärenden angående folkundervisningen under sistlidet år verkstält inspektion af seminarierna i Stockholm, Upsala, Linköping, Skara, Falun, Wexiö, Kalmar och Hernösand. Inspektion.

Folk- och småskolor.

Kongl. Maj:t har genom nådig kungörelse den 21 Mars 1879, i anledning af Riksdagens underdåniga hemställan rörande sättet för antagande af lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor och småskolor, förordnat om förändrad lydelse af 6 § 5 mom. i folkskolestadgan.

Enligt de, jemlikt föreskriften i Kongl. cirkuläret den 31 December 1875, från domkapitlen och öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor insända uppgifter angående folkundervisningen under år 1878 funnos i hela riket 12 högre folkskolor med 340 lärjungar, 3,908 folkskolor, hvaraf 2,969 fasta och 939 flyttande, 870 mindre skolor, hvaraf 510 fasta och 360 flyttande, samt 4,403 småskolor, hvaraf 2,268 fasta och 2,135 flyttande, eller tillsammans 9,193 folkundervisningsanstalter. I de högre folkskolorna undervisade 12 lärare samt

i folkskolorna	3,811	lärare och	668	lärarinnor,	tillsammans	4,479	
» mindre skolorna	301	» »	572	»	»	873	
» småskolorna	757	» »	3,730	»	»	4,487	
Summa	4,869	» »	4,970	»	»	9,839,	förutom

162 lärare och 213 lärarinnor eller tillsammans 375, som särskildt undervisat i öfningsämnen eller handaslöjder.

Antalet barn mellan 7—14 år utgjorde 695,975 (353,859 gossar och 342,116 flickor), af hvilka

undervisats i sina egna distrikts fasta folkskolor	248,566	
» » » » » flyttande »	98,328	
» » » » » mindre skolor	43,590	
» » » » » småskolor	187,107	577,591
» » allmänna läroverk eller i folkundervisningsanstalter utom distriktet		16,491
» » enskilda skolor		23,285
» » hemmen		47,308
vistats utom skoldistriktet utan att närmare uppgifter om dem lemnats		5,361
under året ej deltagit i undervisningen		25,939.

Af de sistnämnda hade 9,992 redan förut aflagt examen från folkskolan, 3,292 hade till följd af sjukdom eller naturfel samt 12,655 af annan anledning under detta år icke åtnjutit undervisning.

Utgifterna för folkskoleväsendet utgjorde under år 1878 enligt ofvannämnda från domkapitlen och öfverstyrelsen insända uppgifter: till lärares och lärarinnors aflöning 5,811,772 kronor, till skollokaler och inventarier

1,616,382 kronor, till undervisningsmateriel 222,923 kronor samt för öfriga behof 935,304 kronor, tillsammans 8,586,381 kronor.

Lönetillskott.

Lönetillskott af allmänna medel hafva under år 1878 utgått med 2,343,347 kronor 61 öre för aflöning af lärare och lärarinnor i folkskolor, mindre skolor och småskolor. Under år 1879 hafva 178 församlingar på grund af medellöshet erhållit särskilda bidrag till sina folkskollärares aflöning.

Fortsättningsskolor. Slöjdundervisning.

På derom gjorda ansökningar har Kongl. Maj:t för år 1879 beviljat understöd åt 366 fortsättningsskolor, samt åt 110 skoldistrikt, som beredt i skoláldern varande barn tillfälle till undervisning i slöjd.

Lappmarks ecklesiastikverk.

Af de till Lappmarks ecklesiastikverk anvisade medel hafva aflönats 4 skolmästare och 10 kateketer samt dels 56 lappska barn njutit underhåll och beklädnad, dels bidrag lemnats till underhåll af lappska barn.

Enligt Kongl. Maj:ts nådiga befallning har den för lappska barn inrättade skolan i Qvickjocks församling blifvit flyttad till Jockmock.

Folkundervisningen bland de i rikets nordligare trakter bosatta finnar.

Till främjande af folkundervisningen bland de i rikets nordligare trakter bosatta finnar hafva för 1879 beviljats understöd för höjande af lärares löner till och öfver minimum, hvarjemte bidrag af statsmedel anvisats till inredning af en folkskola i Öfver Torneå skoldistrikt samt till inrättande af en småskola i Karesuando skoldistrikt.

Undervisningsmateriel.

I ändamål att till nedsatt pris från och med innevarande år hållas folkskolorna tillhanda hafva, jemte förut anmäld undervisningsmateriel, följande läromedel blifvit anordnade, nemligen: väggkartor öfver Norra och Södra Amerika, väggtafla öfver Sveriges mått och vigter efter metriska systemet, samt nya taflor för undervisning i teckning.

För de finska skolorna har en ny upplaga af Luthers lilla katekes med förklaring blifvit från trycket utgifven på svenska och finska språken, hvarjemte till såväl lappska som finska skolor undervisningsmateriel kostnadsfritt utdelats.

Folkskolelärarnes pensionsinrättning.

Enligt direktionens för folkskolelärarnes pensionsinrättning berättelse för år 1878 var vid nämnda års slut delaktighet i pensionsinrättningen beviljad för 4,046 lärareplatser. Antalet pensionstagare utgjorde vid samma års slut 447 med ett årligt pensionsbelopp af 183,734 kronor 24 öre. Inrättningens kapitalbehållning var vid sista afslutningen 2,049,650 kronor 13 öre.

Folkskolelärarnes enke- och pupillkassa.

Till delaktighet i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa voro vid 1878 års slut anmälda 2,379 i tjenst varande lärare och 213 i tjenst varande lära-

rinnor samt 225 pensionstagare i folkskolelärarnes pensionsinrättning, eller tillsammans 2,817 personer. Kassans kapitalbehållning utgjorde vid samma års slut 328,830 kronor 36 öre.

Granskning af denna kassas räkenskaper och förvaltning för åren 1876, 1877 och 1878 har enligt reglementets föreskrift under sistlidne Augusti månad blifvit verkständ och berättelse derom afgifven af revisorer, som Kongl. Maj:t förordnat.

Folkhögskolor.

Af det under vissa vilkor beviljade förslagsanslag till understöd åt folkhögskolor har Kongl. Maj:t under år 1879 anvisat understöd åt 26 dylika skolor med tillsammans 50,100 kronor. Enligt styrelsernas berättelser uppgick elevernas antal i dessa skolor under sistlidne läseår till 660.

Undervisning för döfstumma och blinda.

Vid allmänna institutet för döfstumma å Manilla voro under höstterminen år 1879 intagna 139 elever, af hvilka 93 voro frielever och 7 erlade nedsatt årsafgift.

Vid allmänna institutet för blinda, som under 1879 varit inrymdt i förhyrd lokal i Hedvig Eleonora församling i Stockholm, voro under höstterminen samma år intagna 59 elever, af hvilka 36 voro frielever och 6 betalade half afgift.

Af de till understöd och uppmuntran åt mindre uppfostringsanstalter för döfstumma och blinda beviljade medel hafva för innevarande år bidrag med tillsammans 36,750 kronor tilldelats 13 sådana anstalter. Antalet barn vid dessa anstalter uppgår tillsammans till 375.

Vid läroanstalterna för öfveråriga döfstumma i Wadstena och Skara voro under sistlidne hösttermin intagna tillsammans 74 elever, af hvilka 55 i den förra och 19 i den senare anstalten.

Sedan Riksdagen beviljat medel för inrättande af ytterligare en dylik läroanstalt, har Kongl. Maj:t förordnat, att en sådan skall under innevarande år så snart ske kan upprättas i Bollnäs församling af Erkestiftet.

Sedan komitén för döfstummeundervisningens ordnande till Kongl. Maj:t inkommit med underdånigt förslag, hafva samtliga landstingen samt stadsfullmägtige i Stockholm, Göteborg, Norrköping och Malmö på nådig befallning deröfver afgifvit underdåniga utlåtanden, hvarefter komitén vid slutet af sistlidet år med förnyadt underdånigt utlåtande till Kongl. Maj:t inkommit.

Kongl. Maj:t har åt särskilde komiterade uppdragit att rörande undervisningen för blinda afgifva underdånigt förslag.

Fattigvården.

På grund af förordningen den 15 Februari 1855 angående ersättning för understöd, som i ett af de förenade rikena Sverige och Norge lemnats behöf-

vande personer från det andra riket, har under år 1879, liksom tillförene, liqvid mellan de begge statskassorna egt rum.

Under år 1879, liksom tillförene, hafva af anslaget till den fattigvård, som bör af allmänna medel bekostas, särskilda belopp blifvit stälda till disposition af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län att användas till understöd åt fattiga bland lappallmogen.

Kongl. Maj;t har under år 1879 meddelat understöd åt fem uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn, äfvensom Kongl. Maj:t låtit under samma år inspektera dessa anstalter.

Nytt reglemente för utlåning af allmänna barnhusinrättningens i Stockholm fonder har under den 14 Mars 1879 blifvit af Kongl. Maj:t faststäldt.

Medicinal-väsendet.

Kongl. Maj:t har genom nådig kungörelse den 19 December sistlidet år, på Medicinalstyrelsens framställning, förordnat om vissa ändringar i hvad apotekare-reglementet den 11 Augusti 1819 stadgar rörande apotekselevers förkunskaper och antagning samt farmacie studiosiexamens afläggande.

Under den 7 Mars 1879 har Kongl. Maj:t förklarat, att Medicinalstyrelsen egde meddela föreskrift om de förkunskaper, som för tandläkareelever må vara erforderliga.

Kongl. Maj:t har under samma dag meddelat bestämmelser i fråga om så kallade kriminalpatienters vård å hospital.

Under den 23 Maj 1879 har Kongl. Maj:t låtit utfärda nådig kungörelse rörande ändring af 2 § i Kongl. kungörelsen den 21 Oktober 1864 angående instruktion för direktionerna vid länens lasarett och kurhus, samt under samma dag, hvad särskildt angår Gotlands län, meddelat föreskrifter rörande den för hospitalet i Visby samt dervarande lasarett och kurhus gemensamma direktion.

Det nya hospitalet i Lund öppnades den 1 April 1879 för mottagande af 150 patienter; och kommer under innevarande år att der beredas utrymme för ytterligare 150 sjuka. Genom tillbyggnad af hospitalet i Hernösand har sjukplatsernas antal vid detta hospital från den 1 April 1879 blifvit ökadt från 139 till 221.

Enligt Kongl. Maj:ts beslut den 25 sistlidne Juli har extra provincialläkarebefattningen i Willåttinge härad af Södermanlands län blifvit förändrad til ordinarie provincialläkaretjenst med station för läkaren i Malmköping.

Af särskilde komiterade utarbetadt förslag till ny stadga angående sinnessjuke har, jemte underdånigt betänkande i ämnet af den 24 Maj 1879, inkommit till Kongl. Maj:t, Som under den 16 påföljande Juli förordnat, att Medicinalstyrelsen skulle, efter vederbörandes hörande, deröfver afgifva underdånigt utlåtande.

Genom nådig kungörelse den 14 sistlidne November har Kongl. Maj:t förordnat om ändrad lydelse af 20 § i förordningen den 7 Januari 1876 angående vård och försäljning af arsenik samt andra giftiga ämnen och varor.

Vid 1877 års slut uppgick barnmorskornas antal i hela riket till 2,230 och vid 1878 års slut till 2,251. Under loppet af år 1879 hafva 111 elever blifvit vid rikets tre läroanstalter för barnmorskor examinerade i den allmänna förlossningskonsten och förklarats berättigade att utöfva barnmorskeyrket. Bland dem hafva utgått från Stockholms 52, från Göteborgs 32 och från Lunds läroanstalt 27. Af sålunda utexaminerade barnmorskor hafva i Stockholm 37 och i Göteborg 24, hvilka ådagalagt goda insigter och färdighet i den egentliga barnmorskekonsten samt derjemte gjort sig kända för pålitlighet och hedrande uppförande, ytterligare erhållit undervisning i instrumental förlossningskonst och, sedan de vid anstäldt förhör befunnits ega nöjaktig skicklighet i densamma, förklarats berättigade att under vissa vilkor utöfva jemväl denna del af förlossningskonsten. Barnmorskeväsendet.

Under år 1878 utgjorde antalet vaccinerade barn i riket 108,100. För nitisk utöfning af skyddskoppympningen under år 1877 hafva, enligt Kongl. Maj:ts beslut den 24 Januari 1879, åtskillige vaccinatörer erhållit belöning, nemligen 12 medelst silfvermedaljer, 94 medelst vaccinationsinstrumenter och 92 medelst penningar. Skyddskoppympningen.

Veterinärinstitutet i Stockholm hade vid 1878 års början 30 elever; under året tillkommo 5 och utexaminerades 2, till annat yrke afgingo 4, så att hela antalet vid årets slut utgjorde 29. I hofbeslagskonsten erhöllo 10 civile och 12 militäre lärlingar undervisning. Af desse aflade under året samtlige civile och 6 militäre lärlingar hofslagareexamen. Veterinärundervisningen.

Vid veterinärinrättningen i Skara uppgick veterinärelevernas antal under år 1878 till 16. Af dem hafva under året 2 afgått från inrättningen för att egna sig åt annat yrke och en aflidit, så att vid årets slut 13 återstodo. För öfrigt erhöllo 8 lärlingar och 12 sockensmeder undervisning i hofbeslagskonsten vid inrättningens smedja. Af dessa funnos vid årets slut 6 lärlingar och 2 sockensmeder qvarvarande.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen. Stockholms slott den 17 Januari 1880.

OSCAR.

LUDV. ALMQVIST.

Stockholm 1880. **Kongl. Boktryckeriet,** P. A. Norstedt & Söner.

Kongl. Maj:ts Tal

på Riks-Salen vid Riksdagens öppnande

den 17 Januari 1880.

Gode Herrar och Svenske Män!

Då vi nu här åter mötas, må vi först med tacksamhet erkänna den lycka, som försynen oss beskärt att, under fortfarande goda förhållanden till alla främmande riken, framför många af dem hafva varit förskonade från yttre faror och inre söndringar.

Det tryckta tillstånd, hvaraf våra näringar lidit, kan ännu icke anses öfvervunnet, om än de åtgärder, som vid sista riksdagen vidtogos, i sin mån bidragit att minska den inträdda krisens förstörande verkningar. Följderna af densamma skola visserligen ännu länge låta sig kännas; dock skymta vi redan nu en ljusning mellan de tunga moln, som under senaste år förmörkat utsigten mot framtiden.

I syfte att åt rikets försvar bereda den ökade styrka, som kan vinnas utan att under fredstid kräfva uppoffringar, hvilka för närvarande icke böra ifrågasättas, vill Jag bland annat förelägga Eder förslag till en lag, hvarigenom den allmänna värnpligten på ett för både hären och flottan fördelaktigare sätt ordnas och till tiden utsträckes, i öfverensstämmelse med de grunder, som Riksdagens begge kamrar under föregående öfverläggningar godkänt. Genom denna lags antagande kan armén i krigstid erhålla en icke obetydlig förstärkning af fullt vapenöfvadt manskap genom dem som frivilligt tjenat, men före värnpligtsålderns slut återgått till andra yrken.

Inom den allmänna lagstiftningen är Jag sinnad att påkalla Eder medverkan i olika riktningar. Bland de lagförslag, om hvilkas framläggande Jag redan kunnat besluta, äro de delar af den så kallade vattenrätten, som ännu icke blifvit af Eder pröfvade. Ett annat förslag afser att bringa Sveriges, Norges och Danmarks vexellagar till likhet med hvarandra.

Nya instruktioner hafva blifvit utfärdade för de embetsverk, hvilkas lönestater vid sist förflutna riksdag faststäldes. För andra återstår ännu behofvet af en efter samma grunder lämpad reglering, hvartill Edert bifall kommer att äskas.

En skatteregleringskomité, som Jag på Eder begäran tillsatt, har börjat sitt vigtiga arbete. Under afvaktan af dess fortgång hvila tillsvidare frågorna om mera genomgripande förändringar i skattebördornas fördelning.

Det förslag till statsreglering, som jemlikt grundlagens bud i dag till Eder öfverlemnas, är uppgjordt under förutsättning, att samma skatteförhöjningar, som vid sistlidne riksdag beviljades, fortfarande få utgå, med någon tillökning af tullen å tobak. Till följd af de föregående årens minskade statsinkomster hafva ytterligare skatteförhöjningar endast med svårighet kunnat undvikas derigenom, att dels en betydlig besparing egt rum på redan anvisade anslag till indelta arméns vapenöfningar och dels de föreslagna utgifterna blifvit inskränkta till sådant, som funnits oundgängligt för att vidmakthålla hvad som redan åligger staten att vårda, lemnande den vidare utvecklingen åt en tid med mindre knappa tillgångar.

Anbefallande våra gemensamma arbeten i Guds beskydd, förklarar Jag detta riksmöte öppnadt och förblifver Eder, gode herrar och svenske män, med all konglig nåd och ynnest städse väl bevågen.

Stockholm, 1880. Kongl. Boktryckeriet.

